

POROZUMIENIE G-7

DIAGNOZA

FUNDACJA ZIELONEJ DOLINY ODRY I WARTY

UL. 1 MAJA 1B,
69-113 GÓRZYCA

Marzec 2022

Wstęp

Niniejszy dokument powstał w wyniku przeprowadzenia kompleksowej diagnozy na obszarze siedmiu gmin wchodzących w skład porozumienia. Raport opracowano w oparciu o dane, których cenzus czasowy przypadał w większości na koniec 2020 roku. Oprócz danych publicznych w diagnozie wykorzystano badanie społeczne przeprowadzone w lutym 2022 roku na terenie każdej z gmin. Dopełnieniem zakresu źródeł danych były spotkania z przedstawicielami społeczności lokalnych każdej gminy w celu omówienia wstępnych wyników diagnozy i ustalenia właściwych kierunków interpretacji danych.

Raport powstał po to, aby stać się fundamentem budowanej przez 7 gmin porozumienia strategii. Obejmuje więc przekrojowo wszystkie dziedziny życia publicznego, które w mniejszym lub większym stopniu zależą od zarządzania na tym szczeblu samorządowym.

Prace nad diagnozą trwały od stycznia do marca 2022 roku. W samym środku tego okresu w światowej geopolityce zaszły potężne zmiany, których reperkusje mogły być jedyne napomknięte na łamach niniejszego dokumentu. Faktyczne skutki wojny na Ukrainie dla omawianego obszaru i prowadzonej tutaj polityki lokalnej, a także ich skala, udokumentowane będą w danych statystycznych dopiero w kolejnych okresach badawczych. Nie mniej jednak już w tym momencie staje się jasnym, iż przed gminami pojawiają się ogromne wyzwania w omawianych przecież na łamach raportu obszarach, ale w wątkach zupełnie niezwiązanych z przedstawionymi danymi. Tak oto zmienia się w mgnieniu oka struktura demograficzna regionu, sytuacja na rynku pracy, wskaźniki związane z edukacją i pojemnością systemów opieki przedszkolnej czy żłobkowej. Zupełnie inaczej kształtuje się sytuacja na rynku mieszkaniowym (która i tak nie była dobra).

Wszystkie te wymienione w poprzednim akapicie reperkusje wynikają z napływu uchodźców z Ukrainy ale wpisują się w zasadzie w historię obszaru G-7. Jak zauważono w jednym z rozdziałów diagnozy, tereny „ziem odzyskanych” borykają się z problemem niewytworzonej wciąż tożsamości lokalnej. Wynika to z faktu „krótkiej” historii tych ziem, przesiedleń z różnych stron kraju oraz ze stałej rotacji i napływu mieszkańców, zarówno z Polski jak i ze wschodu Europy. Jeszcze przed lutowym wybuchem wojny szacunki wskazywały na to, że co dziesiąty mieszkaniec regionu to obywatel jednego z państw wschodnich, głównie z Ukrainy. W tej chwili skala jest dużo większa. Spójność tkanki społecznej, o którą od początku samorządności, było na tych terenach trudno, w tej chwili staje się największym wyzwaniem.

Spis treści

Wstęp	1
Spis treści	2
Streszczenie	4
Metodologia	9
Pytania badawcze	9
Opis technik i narzędzi badawczych	9
Źródła danych	10
Notka autorska	12
Opis obszaru G-7 - uwarunkowania geograficzno-przestrzenne	13
Uwarunkowania geograficzno-klimatyczne	13
Zależności funkcjonalne obszaru	18
Problemy i cele strategiczne dla obszaru, ujęte w strategiach lokalnych i ponadlokalnych	22
Ranking zadowolenia oraz potrzeb G-7	27
Demografia	30
Gospodarka i rynek pracy	36
Środowisko naturalne	49
Uwarunkowania i walory przyrodnicze	49
Stan środowiska	52
Dbałość o środowisko i porządek	56
Gospodarka odpadami oraz wodno-ściekowa	62
Zmiany klimatu	68
Infrastruktura i transport	72
Infrastruktura drogowa i kolejowa	72
Transport publiczny	80
Dostęp do mediów	82
Kultura i dziedzictwo kulturowe	85
Uwarunkowania historyczno-kulturowe	85
Czytelnictwo i biblioteki	87
Domy kultury	88
Zabytki, dziedzictwo kulturowe	94
Sport, rekreacja, turystyka	100
Sport	100
Rekreacja	105

<i>Rowery</i>	105
<i>Szlaki kajakowe</i>	108
<i>Place zabaw, tory boiska.</i>	109
<i>Kąpieliska</i>	111
<i>Turystyka</i>	112
<i>Baza noclegowa i jej wykorzystanie</i>	117
<i>Planowanie/zagospodarowanie przestrzenne</i>	123
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	126
<i>Policja</i>	126
<i>Straż Pożarna</i>	129
<i>Powódź</i>	131
<i>Polityka społeczna</i>	133
<i>Opieka nad dziećmi do lat 3</i>	134
<i>Pomoc społeczna</i>	137
<i>Gospodarka mieszkaniowa</i>	139
<i>Edukacja i wychowanie</i>	144
<i>Kapitał społeczny</i>	154
<i>Finanse samorządowe</i>	161
<i>Spis wykresów, map i tabel</i>	167

Streszczenie

Jedna czwarta powierzchni G-7 leży w bezpośredniej bliskości dużych rzek. Mieszka tam zdecydowana większość mieszkańców obszaru. Część z nich jest zagrożona powodzią. 40,7% powierzchni obszaru to lasy. Warunki klimatyczne zmieniają się. Jest coraz cieplej i coraz bardziej sucho. Generalnie region charakteryzuje się wyższymi niż średnia krajowa temperaturami a niższymi opadami.

Z racji przygranicznego położenia na trasie szlaków komunikacyjnych region posiada dobre warunki logistyczne – biegną tędy zarówno istotne linie kolejowe o znaczeniu regionalnym i międzynarodowym jak i drogi o znaczeniu międzynarodowym (jak autostrada A2). Na obszarze znajdują się dwa centra funkcjonalne - Słubice i Kostrzyn nad Odrą.

W największym stopniu na życie w regionie oddziałuje granica. Wyznacza ona trendy i wpływa na wiele dziedzin życia – rynek pracy, gospodarkę mieszkaniową, edukację czy kulturę. To istnienie granicy a właściwie Niemiec, nadaje regionowi specyficznego charakteru. Czyni go atrakcyjnym osiedleńczo, determinuje specyfikę rynku pracy, wpływa na problemy komunikacyjne oraz na zagadnienia związane z integracją społeczeństw.

Drugim równie istotnym czynnikiem jest zieleń. Tak uznali mieszkańcy. Można jednak dostrzec pewne różnice we wskazaniach w zależności od lokalnych uwarunkowań - np. w Słońsku odpowiadano, że to PN Ujście Warty najbardziej wpływa na życie mieszkańców. W Ośnie Lubuskim wskazano na jeziora. Rzeki (Odra, Warta, Postomia, Ilanka i Pliszka) spajają wszystkie 7 gmin. Dodatkowo mnogość ośniańskich jezior uzupełnia te bazy rekreacji wodnej o wody stojące. Stanowi to duży potencjał i wspólne ogniwo G-7.

Mieszkańcy regionu najbardziej są zadowoleni z następujących dziedzin życia w swoich gminach: dostęp do internetu; dostępność placów zabaw; warunki do uprawiania sportu; jakość edukacji; dostępność wychowania przedszkolnego; bezpieczeństwa. Na drugim biegunie znalazły się: ochrona zdrowia; transport publiczny; dostępność żłobków; infrastruktura drogowa; dostępność mieszkań; łatwość znalezienia dobrze płatnej pracy; dbałość o środowisko, czystość i porządek.

Najważniejsze potrzeby wskazywane przez mieszkańców to: poprawa infrastruktury drogowej; rozładowanie nadmiernego ruchu pojazdów; zwiększenie bezpieczeństwa w pobliżu dróg; rozwój edukacji; poprawa wyglądu miejscowości oraz poprawa stanu środowiska/przyrody.

G7 to blisko 70 tys. mieszkańców, z czego blisko 55% mieszka w Gminie Słubice i mieście Kostrzyn nad Odrą. Z szacunków wynika, że na koniec 2021 mieszkało tutaj co najmniej 5000 obywateli Ukrainy. Aktualnie liczba ta prawdopodobnie wynosi co najmniej dwa razy tyle.

Jedynie w gminie Słubice i Górzycy liczba ludności w ostatniej dekadzie nie spadła. Największy spadek zanotowały gminy Cybinka i Rzepin. Prognozy GUS wskazują na utrzymanie się w najbliższej dekadzie liczby mieszkańców Górzycy i Słońska oraz w nieco mniejszym stopniu Słubic. Pozostałe gminy przejawiają tendencję wyraźnie spadkową. Prognozy te nie obejmują napływu obywateli Ukrainy. Za zmiany w latach 2010-2020 w przypadku Górzycy i Słubic odpowiadała głównie imigracja. W przypadku Słubic dodatkowo do wzrostu liczby mieszkańców przyczynił się pozytywny przyrost naturalny (dodatni przyrost naturalny występuje też w Kostrzynie nad Odrą, oraz gminach Ośno Lubuskie i Rzepin). Poza gminą Słubice i Górzycy do 2020 roku obserwowany był odpływ ludności.

Struktura demograficzna regionu jest korzystniejsza niż struktura ogólnopolska i województwa lubuskiego. G-7 cieszy się większą o ok. 2% grupą mieszkańców w wieku produkcyjnym. Średnio o 0,7% większa jest także grupa przedprodukcyjna. Najlepiej wypada Górzycy, gdzie odchylenie od średnich na korzyść tej gminy wynosi odpowiednio prawie 5% i 1,3%.

Dane z rynku pracy sugerują, że bezrobocie na obszarze G-7 nie jest znaczącym problemem. Szczególnie porównując dane statystyczne względem gmin porównawczych i woj. lubuskiego. Spośród gmin G-7 proporcjonalnie największa liczba bezrobotnych występuje w gminie Cybinka (liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców). Najlepiej sytuacja wygląda z kolei w gminie Słubice. Wśród osób bezrobotnych duża frakcja to osoby 50+ oraz długotrwale bezrobotni. Dodatkowo na rynek pracy bardzo silnie oddziałuje zagranica przyciągając siłą roboczą zamieszkującą po polskiej stronie Odry. Zjawisko to – czyli możliwość mieszkania w

Polsce a zarabiania w Niemczech, przyczyniło się to popularności regionu pod kątem przyjazdu potencjalnych pracowników zarówno tych, którzy chcą pracować w Niemczech jak i tych, którzy wypełniają luki na rynku pracy po wschodniej stronie Odry.

Wprawdzie rynek pracy G-7 pod kątem statystycznym wygląda dobrze, to oceniany jest słabo pod względem możliwości znalezienia dobrze płatnej, zgodnej z kompetencjami pracy. Zarobki w powiatach słubickim i sulęcińskim są niższe niż zarobki lubuskie i krajowe. Ponadto różnica w średnich dochodach powiatu słubickiego a średnich krajowych z każdym rokiem coraz bardziej odstaje na niekorzyść.

Pracę na rynku wewnętrznym mieszkańcy znajdują głównie w gminach Słubice i Kostrzyn nad Odrą. Ponadto przeważnie ponad połowa respondentów pracuje na terenie swojej gminy zamieszkania. Dużą rolę odgrywa tutaj istnienie Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Rynek przygraniczny sprzyja także prowadzeniu działalności gospodarczej. Słubice i Kostrzyn nad Odrą to odpowiednio 113 i 99 osób fizycznych prowadzących działalność w przeliczeniu na 1000 ludności. Średnia woj. wynosi 86. Przeważającym rodzajem działalności w regionie jest głównie handel i usługi lecz w Słubicach na II miejscu pod względem kodów PKD wpisanych jako wykonywane, to działalność związana z obsługą rynku nieruchomości.

Infrastruktura drogowa regionu to z jednej strony wąskie gardła w Kostrzynie nad Odrą i Słubicach, z drugiej regionalne drogi o wysokim, rosnącym natężeniu ruchu (2010 - 2021 zmian +20%, niektóre odcinki +40%) i zmniejszonym bezpieczeństwie poruszania np. wśród rowerzystów. Mieszkańcy za kluczowe uważają rozładowanie nadmiernego ruchu w miastach, poprawę stanu infrastruktury i zwiększenie bezpieczeństwa. To trzy najpilniejsze wg nich potrzeby. Korki uniemożliwiają części mieszkańców dotarcie na czas do pracy oraz utrudniają dojazdy do miejsc zdarzeń służb ratowniczych.

Niekorzystnie wygląda transport publiczny. Poza Słubicami, Kostrzynem nad Odrą i Rzepinem reszta gmina znajduje się praktycznie w wykluczeniu komunikacyjnym. Dopuszczalnie poziom transportu wygląda jeszcze w Górzycy bo gmina ta leży na trasie kolejowej i istotnej autobusowej. Połączenia autobusowe w całym regionie są bardzo rzadkie. Transport pomiędzy gminami to średnio ok. 2 kursy dziennie. Połączenia wewnątrz gminne są jeszcze radsze. 23% miejscowości regionu dysponuje maksymalnie 1 kursem autobusowym w ciągu dnia. A do części z nich nie dojeżdża żaden kurs.

Dostępność lokali mieszkalnych to istotny problem regionu. Już na koniec 2021 roku trudno było o dostępne do zakupu mieszkania (popyt znacznie przewyższał podaż). Aktualnie problem narasta jeszcze bardziej ze względu na przybywających do regionu pracowników z Ukrainy a od przełomu lutego i marca - uchodźców. Zgodnie z danymi GUS największym potencjałem pod względem gruntów komunalnych przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe dysponuje jeszcze Kostrzyn nad Odrą, gdzie znajduje się min. 50ha dostępnych dla budownictwa wielorodzinnego. W przypadku Słubic ten potencjał jest dużo mniejszy (niecałe 10 ha łącznie pod budownictwo jednorodzinne i wielorodzinnne). Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że baza mieszkaniowa w każdej z badanych jednostek powiększa się. Od 2010 roku zanotowano przyrost na poziomie od blisko 5% do 16% w zależności od gminy. Największy przyrost odnotowano w Słubicach i charakteryzował się on równomiernie rozłożoną dynamiką rok do roku na przestrzeni ostatnich 10 lat.

Dostępność lokali mieszkalnych to także kwestia dostępności ekonomicznej. Ceny nieruchomości na rynku powiatu słubickiego i gorzowskiego dorównują lub przewyższają ceny miast na prawach powiatu - np. Jeleniej Góry, Legnicy, Białej Podlaskiej czy Chełma. Są również wyższe niż średnie ceny w woj. lubuskim. Wpływa to na możliwość zakupu lokali przez osoby młode, które dopiero zaczynają swoją karierę zawodową. Biorąc pod uwagę sytuację makroekonomiczną problem dostępności ekonomicznej mieszkań dla młodych ludzi stanie się wkrótce bardzo poważnym ograniczeniem rozwojowym.

Ocena jakości usług wod-kan jest stosunkowo wysoka. Większość gmin ma wysoki poziom podłączenia gospodarstw domowych do sieci na terenie miast. Gorzej wyglądają obszary wiejskie, szczególnie pod kątem kanalizacji. Cybinka, Rzepin to zaledwie ok. 20%, Ośno - 0%. Po drugiej stronie znajduje się Górzycy, w której na koniec 2020 roku podłączonych było ponad ¾ gospodarstw.

W obszarze kultury obserwowane jest duże rozwarstwienie społeczne. W dalszym opracowaniu rozwinięto wątki zróżnicowania kulturowego i braku tożsamości lokalnej. Problem ten rośnie ze względu na napływ mieszkańców z Ukrainy. W politykach lokalnych od wielu lat kładziony jest nacisk na integrację przygraniczną na linii Polska-Niemcy. Co ciekawe wg mieszkańców regionu jest to najmniej pilna potrzeba spośród wszystkich sklasyfikowanych potrzeb w rankingu. Dodatkowo przed instytucjami kultury pojawia się wyzwanie integracji nowych mieszkańców regionu uchodzących z napadniętej przez Rosję Ukrainy.

Z danych wynika również że zmienia się profil uczestnika wydarzeń kulturalnych. Zwiększa się udział uczestnika aktywnego - ćwiczącego w różnego rodzaju zespołach czy grupach podczas gdy spada ilość uczestników imprez masowych (tutaj oczywiście należy uwzględnić wpływ pandemii – właściwe dane dot. tego trendu będą dostępne dopiero za kilka okresów badawczych). Wśród mieszkańców rosną oczekiwania względem organizacji zajęć dodatkowych, głównie dla dzieci i młodzieży. Co ciekawe to organizację zajęć dodatkowych mieszkańcy uznali za ważniejszą potrzebę niż np. zwiększenie ilości wydarzeń kulturalnych.

Na terenie G-7 znajduje się jedynie kilka obiektów zabytkowych o wysokim potencjale turystycznym. Ich zagęszczenie nie jest specjalnie wysokie co wpływa na dość niski status atrakcyjności turystycznej regionu wg wskaźników GUS. Jakikolwiek jej poziom wynika przede wszystkim z walorów przyrodniczych i rosnącej ekoturystyce i zainteresowaniu parkami narodowymi. Owe obiekty i walory przyrodnicze mogą wyzwolić większy potencjał turystyczny przy skomponowaniu ich w komplementarny produkt turystyczny zapewniający różne atrakcje w promieniu 50km przez kilka dni. Mieszkańcy atrakcyjność turystyczną swojej gminy oceniają różnie. Zdecydowanie lepiej wypadają gminy Słońsk czy Ośno Lubuskie. Najstąbiej oceniane są Słubice. Jednak mieszkańcy nie widzą specjalnej potrzeby w poprawie tej atrakcyjności. Wprawdzie "za" opowiedziało się blisko 80% z nich to w rankingu potrzeb znalazła się ona dopiero na 14 z 20 miejsc.

Mimo to dane dot. liczby turystów odwiedzających region charakteryzują się trendem wznoszącym (szczególnie w Słubicach). Rośnie także średnia długość pobytu w regionie (ilość udzielanych noclegów). Do tej pory było do ok. 1,5 noclegu co sugerowałoby jednak, iż ruch ten wynika bardziej z funkcji przesiadkowej, tranzytowej niż z walorów turystycznych. Wyraźnie rośnie też udział noclegów udzielanych obywatelom Ukrainy. Ich udział w niektórych gminach wzrósł znacząco - np. w Cybince w 2020 roku było to prawie 100%, w Górzycy ok. 1/4. Przeciętna ilość noclegów udzielanych obywatelom Ukrainy wynosi miejscami nawet 20 nocy co sugeruje, iż są to osoby, które pracują tutaj sezonowo i nie znalazły lokalu mieszkalnego na wynajem - korzystają więc z tańszych obiektów hotelarskich. Dla porównania obywatele Niemiec zostają w regionie średnio na ok. 1,8 noclegów. Turystykę w regionie można rozpatrywać pod kątem rodzaju tematu przewodniego. Dominujące w regionie zdają się być: turystyka handlowa (jednodniowa, głównie z kierunków zachodnich); turystyka tranzytowo-przesiadkowa; turystyka przyrodnicza (PN Ujście Warty); turystyka zdrowotna (weekendowa, głównie z kierunków zachodnich); turystyka uwarunkowana kulturowo (sentymalne powroty na ziemię odzyskane oraz odwiedziny zabytków regionu); turystyka sentymalna (przyjazdy rodzin osób spoza Polski lub spoza regionu, do członków rodziny pracujących tutaj).

Znaczące walory przyrodnicze dotyczą środowisk wodno-błotnych. Kluczowy dla atrakcyjności przyrodniczej i turystycznej regionu jest teren PN Ujście Warty. Na terenie każdej z gmin znajduje się mniejsza lub większa rzeka (oraz szlak kajakowy). Rzeki te również stanowią potencjał choć bardziej potencjał rekreacyjny niż turystyczny. Niestety jednak w ocenie WIOŚ przeważnie znajdują się one w złym stanie środowiskowym.

Zmniejsza się powierzchnia terenów zielonych w miastach. Bilans drzewny wskazuje na większe ubytki w drzewostanie niż nasadzenia (GUS, 2010-2020), jednak dane te szeroko komentowane na spotkaniach z radnymi poddano pod wątpliwość. Nie mniej jednak mieszkańcy uważają, iż ważne jest zwiększenie opieki pozostałych jeszcze terenów zielonych i zmniejszenie skali wycinki drzew. Prawie 90% mieszkańców G-7 uznało, że raczej ważne lub kluczowe jest poprawienie stanu środowiska oraz przyrody w regionie, w tym rozwiązanie problemów związanych ze skutkami zmian klimatu.

Pod względem bezpieczeństwa należy zwrócić uwagę na drogi regionu, na których dochodzi do kilkunastu wypadków rocznie, z czego ok. 7-8 to wypadki śmiertelne. Najczęściej do wypadków z takim skutkiem dochodziło na DK29 pomiędzy Słubicami a Cybinką. Stosunkowo duże zagęszczenie wypadków śmiertelnych odnotowano na terenie miasta Kostrzyn nad Odrą.

W kontekście bezpieczeństwa pożarowego istotna informacja dotyczy czasu przyjazdu jednostki na miejsce zdarzenia. Najkrótszy czas dojazdu dotyczył pożarów wybuchających w Kostrzynie nad Odrą. Można to tłumaczyć korzystnym ulokowaniem remizy w punkcie centralnym miasta, z którego dojazd praktycznie w każdym kierunku jest równomierny pod kątem odległości. Podobnie sytuacja wygląda w Słubicach. Natomiast w Cybince czas dojazdu w ponad 80% był dłuższy niż 10 minut, a w skrajnych przypadkach (4%) sięgał nawet ponad 30 minut. Średnia odległość miejscowości regionu od najbliższej remizy to ok. 5-6 km. Większość jednostek to ochotnicze straże pożarne, które wymagają doinwestowania aby skutecznie prowadzić działania ratownicze.

Jak zauważono wcześniej znaczna część obszaru G-7 leży w dolinie rzecznej. Tych obszarów dotyczy ryzyko powodziowe. Ryzyko to było od powodzi w 1997 roku systematycznie obniżane, czego efektem jest to, że aktualnie zagrożenie powodziowe prognozowane jest już jedynie na części powierzchni Słubic i Górzycy (z większych miejscowości). Natomiast najbardziej zagrożone są miejscowości leżące na samym dnie dolin rzecznych takie jak: Pławidło, Nowy Lubusz, Głuchowo, Jamno i inne miejscowości gminy Słońsk.

Wg mieszkańców regionu tzw. grupami defaworyzowanymi na badanym obszarze są osoby młode (do 30 roku życia), osoby starsze (po 60 roku życia) oraz osoby z niepełnosprawnościami. Około 10% mieszkańców wskazała także na samotnych rodziców i członków rodzin wielodzietnych. Mimo to wciąż najwięcej osób uważa, że tak naprawdę konkretnej grupy defaworyzowanej nie da się wyodrębnić.

Jednym z wątków polityki społecznej jest dostępność żłobków. Co ciekawe na obszarze G-7 tylko Słubice, Rzepin i Kostrzyn nad Odrą mogą pochwalić się posiadaniem żłobków. Przy czym odsetek dzieci, które w 2020 roku uczęszczały do nich nie przewyższył 30%. Dane dot. liczby miejsc w przedszkolach i liczby dzieci do nich uczęszczających sugerują, że w przypadku pozostałych 70% dzieci rodzice niekoniecznie byli zainteresowani tą formą opieki (jedynie w Rzepinie pojemność żłobków w 2020 roku została wypełniona).

Z roku na rok maleje liczba osób korzystających z pomocy społecznej. Aktualnie w dwóch największych gminach regionu wskaźniki są niższe niż średnia wojewódzka. Natomiast w gminach o większym udziale obszarów wiejskich wskaźnik ten jest wyraźnie większy i przewyższa średnią wojewódzką.

Mieszkańcy regionu źle oceniają służbę zdrowia. Wyjątkiem jest gmina Górzycy, w której funkcjonuje dobrze oceniana przychodnia Medyk.

W obszarze edukacji zbadano m.in. dostępność miejsc przedszkolnych. Ta na badanym obszarze wygląda obiecująco. W każdej z badanych gmin systematycznie zmniejsza się wskaźnik liczby dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce przedszkolne. Jest to wynikiem, z jednej strony, rozbudowy bazy przedszkolnej, z drugiej zaś, stopniowo zmniejszającą się liczbą dzieci w tym wieku. W większości gmin poziom wskaźnika spadł do poziomu, w którym dostępność miejsc przedszkolnych stoi na wysokim poziomie. Jedynie gmina Ośno Lubuskie w 2018 roku dysponowała jednym miejscem na około 2 osoby (2018 to ostatni rok udostępniania przez GUS danych z tej dziedziny). Dobrze ten aspekt oceniają także mieszkańcy umieszczając zadowolenie z dostępności miejsc przedszkolnych na 4 z 24 miejsc w rankingu zadowolenia. Sytuacja ta może szybko się zmienić w wyniku zwiększenia zapotrzebowania na miejsca przedszkolne wśród dzieci z Ukrainy.

W przypadku szkół podstawowych widać wyraźne rozwarstwienie jeśli chodzi o współczynnik skolaryzacji netto. Jest on zdecydowanie wyższy w gminach Rzepin, Słubice i Kostrzyn nad Odrą, w tych dwóch ostatnich przebijając nawet poziom 100%. Wskaźnik ten może wskazywać, iż dzieci z sąsiednich gmin dojeżdżają do szkół w miejscach pracy rodziców (tłumaczyłoby to jednoczesny wzrost w Kostrzynie i Słubicach przy spadku współczynnika w gminie Górzycy. Innym wytłumaczeniem może być zwiększający się udział dzieci ukraińskich w szkołach regionu, którzy są „widoczni” jako beneficjenci systemu edukacji ale jeszcze nie jako mieszkańcy regionu. Ewentualne znaczenie tego zjawiska może przybierać na sile w kolejnych latach ze względu na wojnę na Ukrainie

Szkoły w regionie nie wypadają specjalnie dobrze podczas egzaminów (zarówno ośmioklasisty jak i maturalnych). Jedyne w przypadku Kostrzyna nad Odrą i Rzepina zdarzyło się więcej niż dwukrotnie, w ostatnich latach, wynikami egzaminów uplasować się powyżej poziomu 4 w przedziałach staninowych (skala 1-9). Również w przypadku szkół średnich wyniki rzadko w ostatnich latach przebiegały średnie krajowe (tutaj najczęściej zdarzało się to w słubickim ZSL oraz kostrzyńskim liceum przy ZS). Natomiast w ocenie mieszkańców poziom kształcenia w placówkach regionu jest wysoki. Co warto podkreślić - informacje te się nie wykluczają, bo pomiar poziomu kształcenia poprzez wyniki egzaminów niekoniecznie świadczy o jakości nauczania.

Region G-7 dysponuje dobrze rozwiniętą siecią placów zabaw co sprzyja spędzaniu czasu z dziećmi na świeżym powietrzu podwórku. Mieszkańcy uważają, że dostępność placów jest wysoka. Podobnie uważają o miejscach do uprawiania sportu. Jak wskazują dane GUS w regionie faktycznie można uprawiać różnorodne dyscypliny sportowe, choć mimo to brakuje infrastruktury do kilku innych. Zgłaszano także braki w miejscach spędzania czasu dla młodzieży. Przykładem takich miejsc mogą być np. tory typu skatepark i podobne. Mogą to być także ścieżki i drogi rowerowe, których w regionie nie ma zbyt wiele, a do rozwoju których jest spory potencjał. Zgodnie z danymi GUS w 2020 roku na terenie G-7 dostępnych było niecałe 60km ścieżek. Za ponad 40 odpowiadały Słubice i Kostrzyn nad Odrą. Spośród gmin przyjętych do porównań średnia wartość wynosiła ok./ 15-18 km/gminę, podczas gdy w gminach G-7 (poza wspomnianymi Słubicami i Kostrzynem) nie przekroczone nawet 7 km. Dużym atutem regionu są natomiast szlaki kajakowe. Rekreację i turystykę wodno-kajakową uprawiać można w zasadzie na terenie każdej gminy G-7.

Kapitał społeczny wskazuje na znaczące różnice pomiędzy gminami. Znaczące różnice widać zarówno w rozwoju sektora pozarządowego (ilość organizacji na 1000 mieszkańców) choćby pomiędzy Słubicami i Kostrzynem nad Odrą (czyli jednostkami o najwyższym i najniższym wskaźniku). Ponadto mieszkańcy Kostrzyna słabo oceniają swoje zaangażowanie społeczne. Gminy G-7 słabo wypadają także jeśli wziąć pod uwagę frekwencje wyborcze. W zbadanych 4 wyborach (2014, 2015, 2018 i 2020) na terenie wszystkich 7 gmin (łącznie 28 badanych przypadków) tylko 6 razy zdarzyło się, że frekwencja była wyższa niż ogólnopolska, z czego dwukrotnie było to w gminie Rzepin i zawsze były to wybory samorządowe. Co więcej odchylenie negatywne od średniej ogólnopolskiej częściej przewyższało poziom -9% (9 razy, z czego aż 3 krotnie w Górzycy).

Badając finanse samorządów zwrócono uwagę na dochody gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Okazuje się, że wskaźniki te systematycznie rosną (badano lata 2010-2020). W 2020 roku najwyższy wskaźnik odnotowano w gminie Ośno Lubuskie, nie wiele mniejszy w Rzepinie i Górzycy. Co ciekawe porównując dynamiki wzrostów wydatków oraz dochodów na 1 mieszkańca okazuje się, że ten drugi wskaźnik rośnie szybciej niż wydatki ogółem. Na przykładzie Górzycy – wydatki 2010/2020 wzrosły o 34,5% a dochody na jednego mieszkańca o 53,75%. W pozostałych gminach wzrost wydatków był większy jednak wzrost dochodów mimo to przeważnie okazywał się jeszcze okazalszy (np. w gminie Rzepin, Słońsk czy Kostrzynie nad Odrą był dwukrotny)

Metodologia

Pytania badawcze

Diagnoza polega na zgromadzeniu, a następnie analizie danych na temat JST i jej otoczenia. Przygotowywana na potrzeby strategii diagnoza powinna: identyfikować najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwoju gminy, nazywać główne bariery i szanse wynikające ze zidentyfikowanych uwarunkowań, określać potencjały gminy, nawiązując do dostępnych zasobów oraz lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego.

W ramach procesu diagnostycznego pytania badawcze stanowią swoistą nawigację. To w odniesieniu do tych, które uznane zostaną za kluczowe pytania, tworzone będą poszczególne narzędzia badawcze oraz prowadzone będą analizy danych zastanych. Pytania badawcze w ramach diagnozy dla porozumienia G7 są następujące:

1. Jakie są kluczowe problemy i bariery rozwojowe gmin wchodzących w skład G7?
2. Jakie wspólne płaszczyzny problemów oraz ich przyczyn występują dla całego obszaru G7?
3. Jakie są potencjały i mocne strony porozumienia G7?
4. Jakie są obszary potencjalnej współpracy w ramach porozumienia G7?

Opis technik i narzędzi badawczych

Uzyskanie odpowiedzi na poszczególne pytania badawcze wymaga ustalenia źródeł pozyskiwania informacji, służących wyciąganiu wniosków dotyczących pytań. Zgodnie z zasadą triangulacji, aby zachować możliwie największy obiektywizm i rzetelność wyciąganych wniosków powinno dążyć się do zwielokrotnienia źródeł informacji dla każdego badanego aspektu. Źródła informacji zostały przyporządkowane każdemu postawionemu pytaniu badawczemu. W samym badaniu ewaluacyjnym zastosowane zostaną zarówno metody jakościowe jak i ilościowe. Szczegółowe zestawienie narzędzi wykorzystywanych w ramach tych metod przedstawiono w kolejnej części niniejszego opracowania.

Triangulacja - W procesie analizy i wyciągania wniosków niezwykle istotnym elementem jest triangulacja. Aby zapewnić jak najwyższą jakość badania zastosowano metodę triangulacji, która polega na zbieraniu danych za pomocą dwóch lub większej liczby metod, a następnie porównywanie i łączenie wyników. Różne metody umożliwiają testowanie tej samej hipotezy i zmniejszenie obciążenia błędem wynikającym z ograniczeń i wad poszczególnych metod. Jeśli osiągnięte wyniki są podobne, są one traktowane jako bardziej godne zaufania i obciążone mniejszym błędem.

Triangulacja może być również używana dla pogłębienia badań, a w szczególności do poszerzenia wiedzy o kontekście badanego zjawiska.

Wg klasyfikacji Normana Denzina, zastosowano trzy rodzaje triangulacji:

1. Triangulacja danych – polegającą na przeprowadzeniu badania na podstawie różnych źródeł informacji: wyniki ogólnodostępnych badań i GUS; dane zastane wewnętrzne; wyniki badań własnych,
2. Triangulacja metod – czyli połączenie kilku metod badawczych: analizy danych zastanych, badania ilościowego i badania jakościowego,

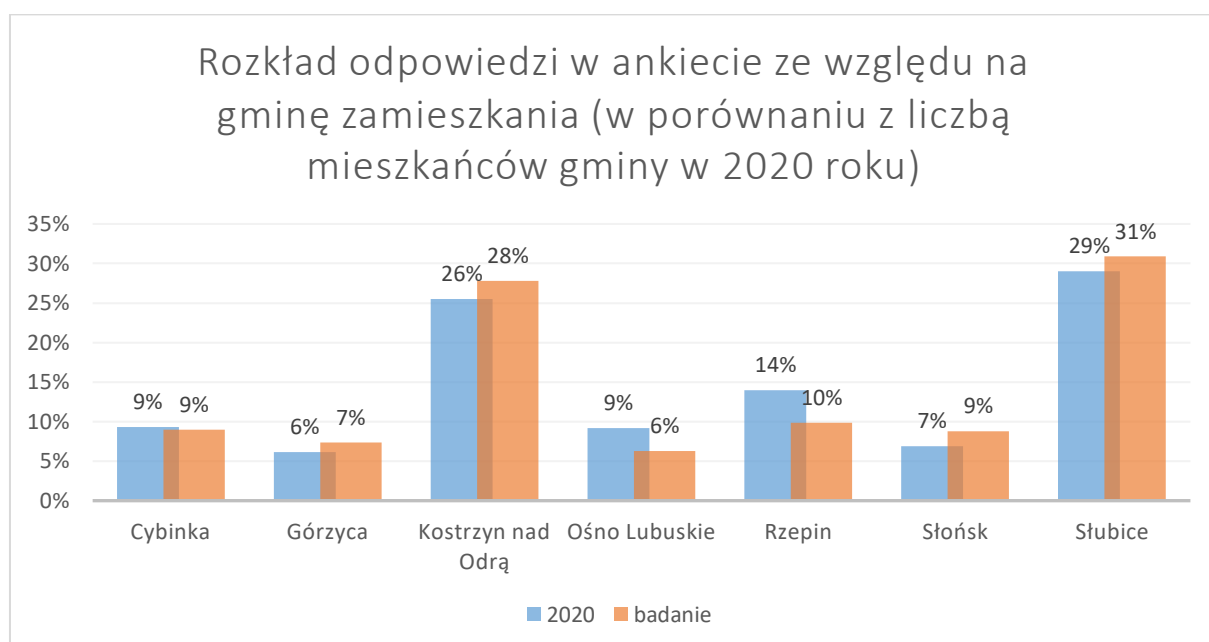
3. *Triangulacja badaczy – czyli wnioskowanie przez trzech badaczy, którzy dochodzą do konkluzji niezależnie. Raport z badania jest syntezą wspólnych wniosków, które zwiększają wiarygodność badania.*

W badaniu zastosowane zostały wszystkie trzy poziomy triangulacji.

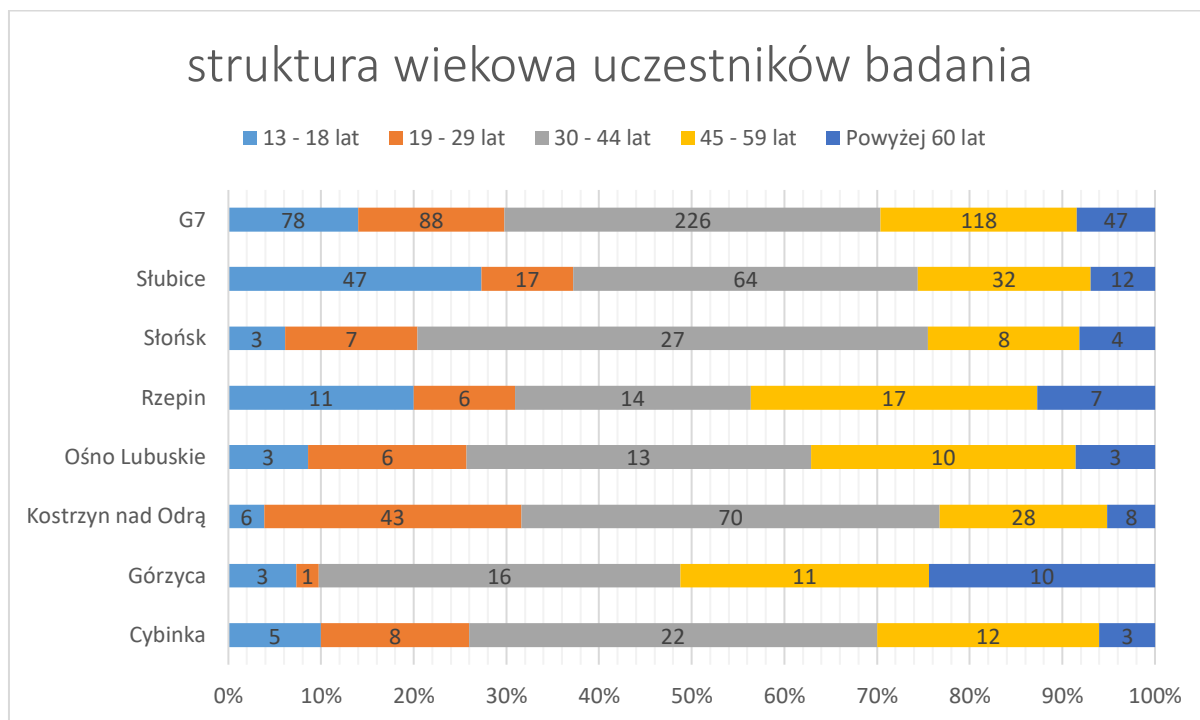
Źródła danych

Narzędzia badawcze	Czas pomiaru (częstotliwość, ilość, badany okres)	Źródło danych	Szacunkowa waga materiału dla raportu
Analiza danych zastanych	Przez cały okres diagnozy	- bank danych lokalnych GUS; - dokumenty strategiczne gmin (strategie, plany, programy); - publikacje, opisy, ekspertyzy, opracowania dot. danego obszaru; - dane innych instytucji – takich jak policja, OPS, WIOŚ, RDOŚ, Straż Pożarna, ZUS, US – dostęp do inf. Publ.; - wnioski mieszkańców do budżetów gmin;	65%
Ankieta elektroniczna	7.02-21.02.2022	- w badaniu udział wzięło 627 osób, z czego 560 wypełniło całą ankietę. Rozkład kwoty w podziale na poszczególne gminy zbliżony był do rozkładu reprezentatywnego nielosowego. Szczegóły struktury respondentów zaprezentowano na wykresach 1-4	30%
Wywiady pogłębione	28.02 – 11.03.2022	- rady gmin. 7 spotkań online zorientowanych na omówienie wstępnych wyników ankiet (pogłębienie wskazanych problemów, poszukiwanie przyczyn itp.). Udział wzięło 7 gmin. Łącznie w spotkaniach uczestniczyło 28 osób.	5%

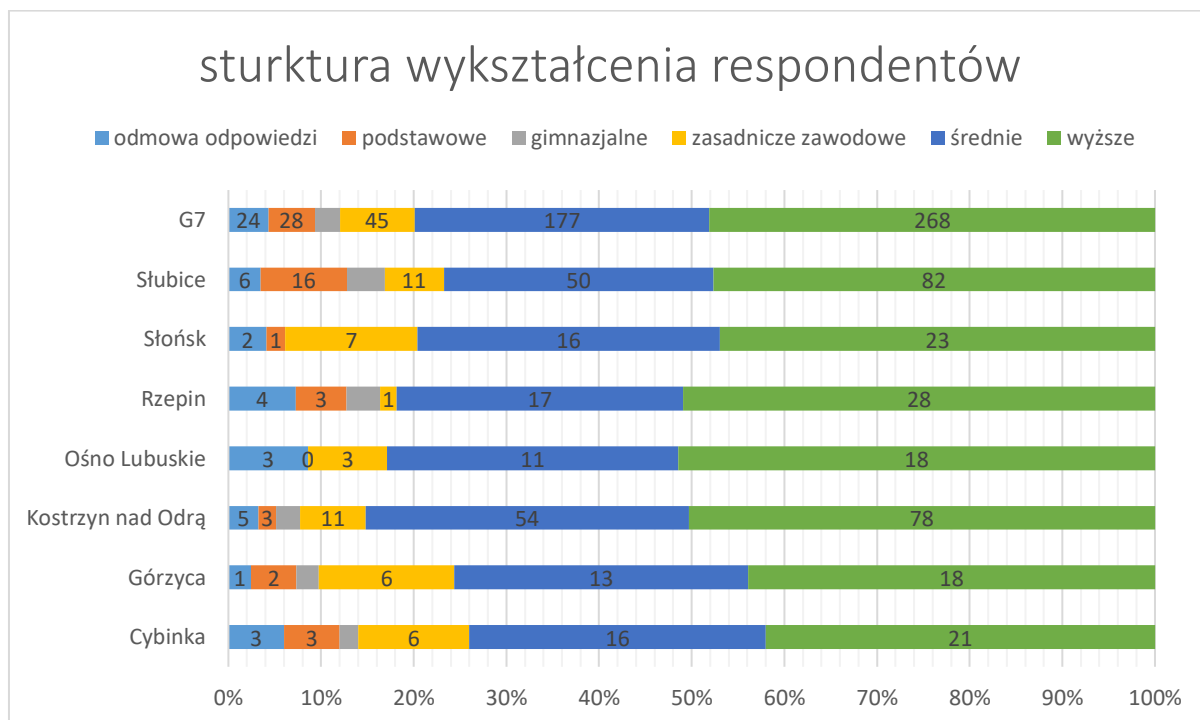
Wykres 1 Rozkład respondentów w badaniu ankietowym ze względu na gminę zamieszkania. Porównanie z faktycznym rozkładem liczby mieszkańców

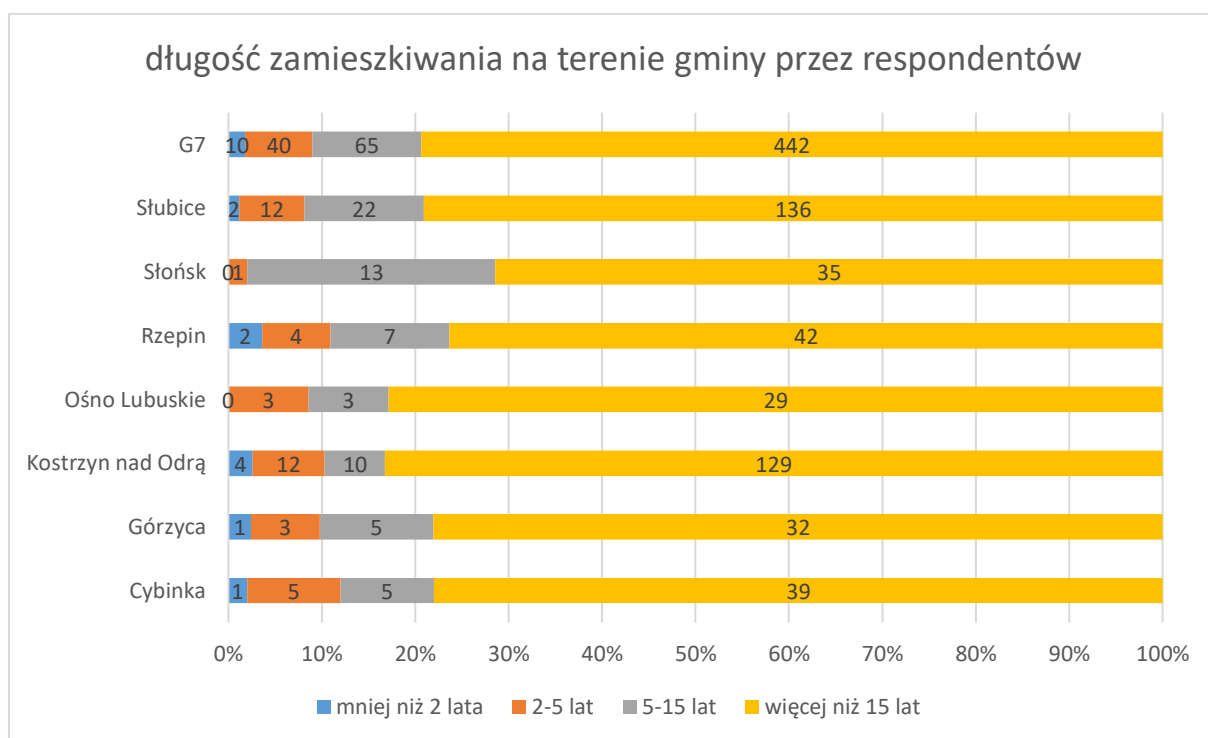
Wykres 2 Struktura wiekowa uczestników badania.

Wykres 3 Struktura wykształcenia respondentów.

Wykres 4 Rozkład odpowiedzi na pytanie o to jak długo respondent zamieszkuje na terenie gminy.

Notka autorska

Dokument został opracowany przez zespół składający się z członków organizacji wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania Zielona Dolina Odry i Warty.

Koordinacja merytoryczna – Karol Duer (Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty)

Koordinacja logistyczna – Leonard Pietrow (Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty)

Redakcja raportu – Karol Duer

Konsultacja – Fundacja na rzecz Collegium Polonicum

Opis obszaru G-7 - uwarunkowania geograficzno-przestrzenne

Obszar siedmiu sąsiadujących ze sobą gmin posiada wybitną spójność uwarunkowaną położeniem geograficznym, przyrodniczym (wzdłuż dolin rzecznych), geopolitycznym (wzdłuż granicy polsko-niemieckiej) oraz wspólną historią, zarówno przed, jak i powojenną kształtującą do dziś specyficzną w skali kraju kulturę mieszkańców Ziemi Zachodnich. Opisywane tereny to miejsce, które wyróżnia się na tle innych regionów Polski wyraźnie mniejszą jednorodnością kultury, brakiem długiej tradycji w kultywowaniu ojcowizny, niewielką wiedzą samych mieszkańców o tej ziemi oraz wszechobecną „niemieckością” zagadnień, obiektów związanych z historią przedwojenną i ukierunkowania gospodarczego.¹

Do wejścia Polski do Unii Europejskiej obszar Polski zachodniej był właściwie jednolity etnicznie. Tworzące się na pograniczu Polski i Niemiec lokalne społeczności o charakterze transgranicznym nie miały zasadniczego wpływu na zmianę postrzegania obszarów przygranicznych jako jednolitych etnicznie. Po wejściu Polski do UE i przystąpieniu do traktatu z Schengen proces tworzenia transgranicznej tożsamości znacząco przyspieszył, ale obejmował wyłącznie tereny blisko związane z granicą takie jak wspólne aglomeracje miejskie (przede wszystkim graniczne dwumiasta). Sytuacja znacząco zmieniła się po roku 2012, w którym doszło do wybuchu rozruchów na Ukrainie, a następnie do zajęcia przez wojsko rosyjskie Krymu oraz ogłoszenia niepodległości przez tzw. Republikę Doniecką i Ługańską. Te zmiany geopolityczne, połączone ze znacznymi ułatwieniami dla obywateli Ukrainy w dostępie do polskiego rynku pracy spowodowały masowy exodus ludności ukraińskiej do Polski, w tym także do obszarów objętych niniejszym opracowaniem. Obecnie na tym terytorium znajduje się na stałe około 5 tys. obywateli Ukrainy, dodatkowo zasilanych przez rotujących pracowników okresowych, ale liczba ta może bardzo znacząco wzrosnąć w związku z agresją Rosji i wojną na Ukrainę².

Uwarunkowania geograficzno-klimatyczne

Pod względem fizycznogeograficznym obszar objęty niniejszym opracowaniem położony jest w zasięgu następujących mezoregionów: Kotlina Gorzowska, Kotlina Freienwaldzka, Kotlina Przełom Odry, Dolina Środkowej Odry oraz części Pojezierza Łagowskiego i Równiny Torzyskiej.³

Geneza krajobrazu tego fragmentu Polski jest niezwykle ciekawa i stanowi potencjał turystyczny regionu. Jest bowiem związana z wpływem stacjonującego tutaj przed piętnastoma tysiącami lat gigantycznego lądolodu, który generowany ochładzającym się klimatem Ziemi przesunął się ze Skandynawii na południe Europy przez okres około pięciu tysięcy lat. Do dziś wpływ jego działalności jest łatwo odczytywalny. Doliny wyżłobione zostały kiedy osiemsetmetrowej wysokości czoło lodowca zaczęło się topić uwalniając ogromne ilości wody. Ich pęd żłobił w podłożu głęboką dolinę, wówczas całą wypełnioną wodą i krą uchodzącą grawitacyjnie w kierunku północnym i zachodnim. Oprócz wód wytopiskowych ogromną rzekę zasilają od południa wody Prawisły (w okolicach dzisiejszego Torunia), Praodry i Prawarty. Pozostałością świadczącą o tych zjawiskach jest rozmiar pradoliny: wraz z uchodzącą polodowcową wodą został porwany materiał ziemny na głębokość około 40 - 60 metrów na szerokości 8 – 12 km. Stąd dno doliny, a w niej Słubice, Górzycza, Kostrzyn nad Odrą, Słońsk i wiele innych miejscowości, położone są zdecydowanie niżej względem przeciętnej wysokości dla tej części kontynentu.

Tabela 1 Udział obszaru położonego w dolinie Odry i Warty do ogółu powierzchni G-7. Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy hipsometrycznej geoportal.gov.pl

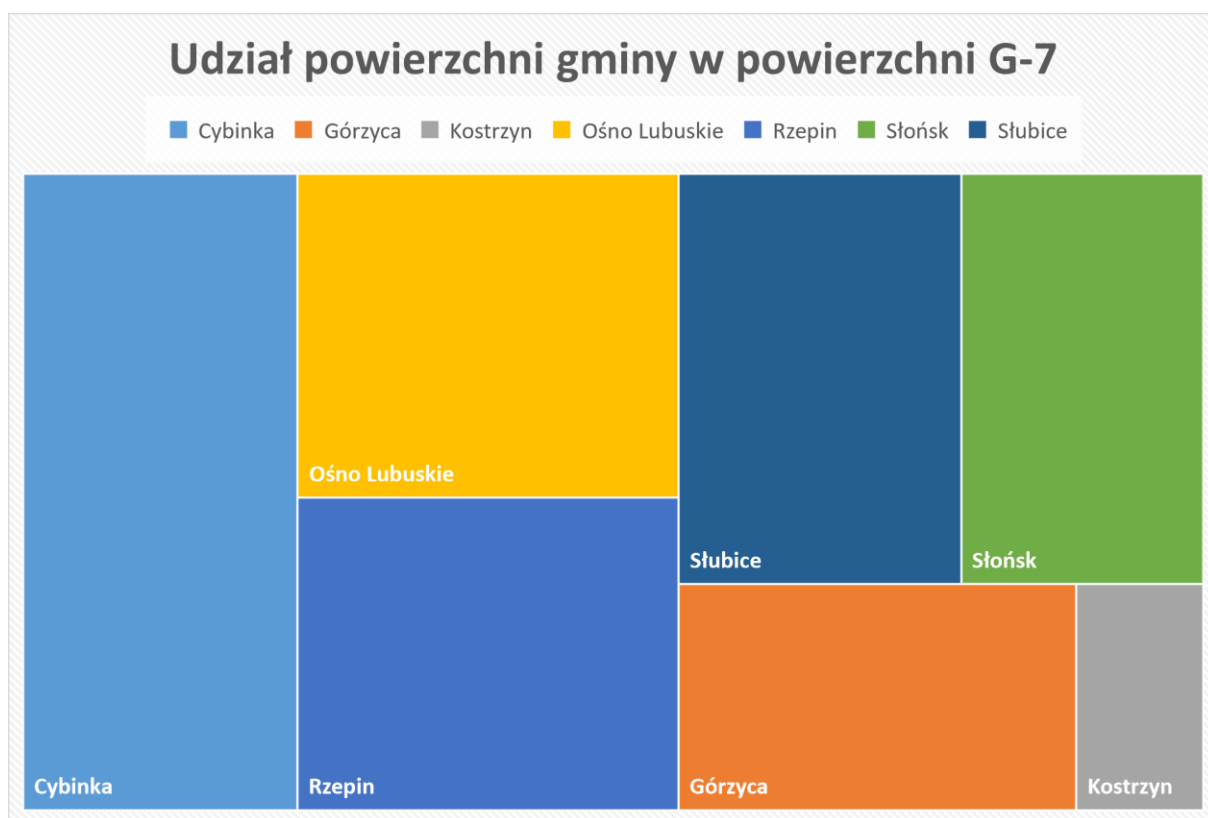
¹ Zobacz także: „Błota Warciańskie, przewodnik docieklivego turysty”, redakcja Piotr Chara, Fundacja Zielonej Doliny Odry Warty, Górzycza 2011

² Wypowiedź Tomasza Pilarskiego, Prezesa Fundacji Pokrov, marzec 2022 – wywiad dot. sytuacji Ukraińców na obszarze G-7 przeprowadzony przez autorów niniejszego opracowania.

³ Lokalna Strategia Rozwoju...

gmina	powierzchnia w dolinie w km²	powierzchnia ogółem w km²	% powierzchni w dolinie	% powierzchni G-7
Cybinka	60	280	21%	23%
Słubice	80	186	43%	15%
Górzycza	59	144	41%	12%
Kostrzyn nad Odra	16	46	35%	4%
Słońsk	107	159	67%	13%
Ośno Lubuskie	0	198	0%	16%
Rzepin	0	191	0%	16%
POROZUMIENIE G-7	322	1204	27%	100%

Stąd charakterystycznymi formami silnie wpływającymi na percepcje krajobrazu regionu jest rozległa zalewowa dolina Odry w obrębie wałów przeciwpowodziowych z licznymi starorzeczami o sezonowych, mocnych wahaniami terenów wypelnionych wodą oraz dolina Warty z jej rozległymi rozlewiskami, które można obserwować w szczególności w okresie wiosennym. Drugim elementem jest stroma, wąska skarpa osiągająca wysokości względne 40 - 60 m dzieląca płaskie tereny dolin rzecznych od obszarów położonych dalej od rzeki oraz terasa z lekko pofałdowaną powierzchnią porośniętą lasami. Teren pod względem zróżnicowanej i ciekawej geomorfologii, jak również niskiej antropopresji nadaje się wyśmienicie do turystyki rowerowej, konnej oraz wędrowniej.⁴

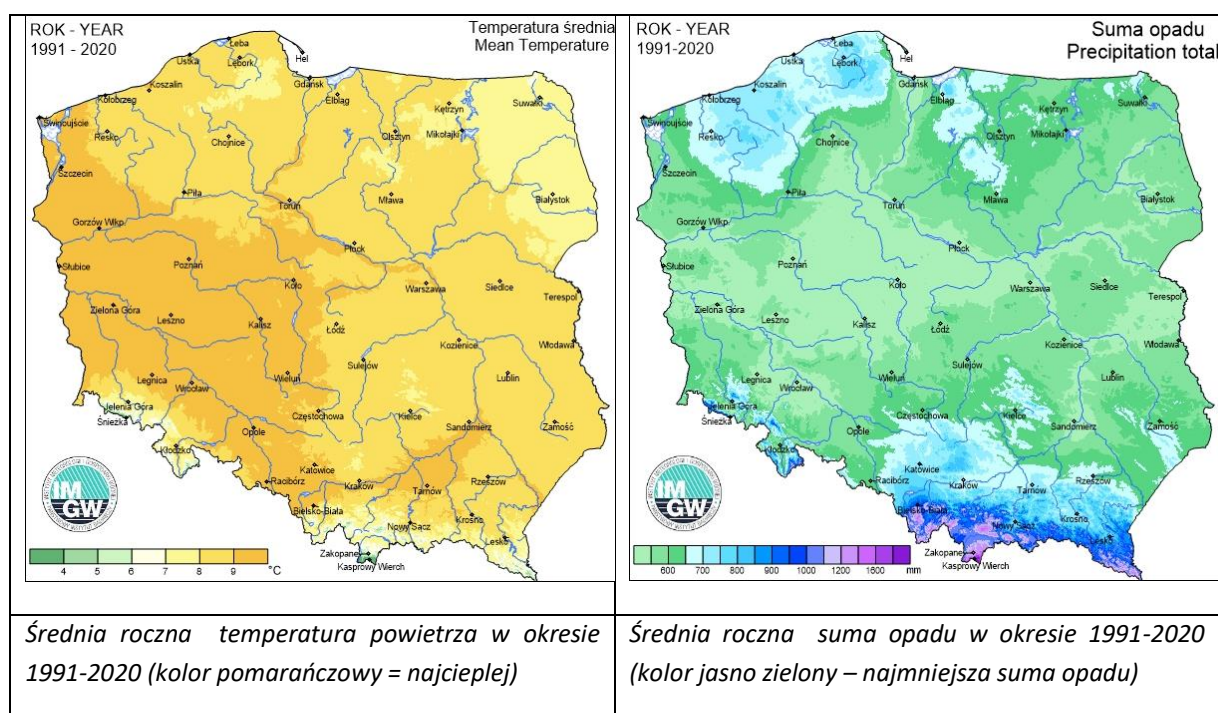
Klimat

⁴ Strategia Rozwoju...

Obszar objęty opracowaniem jest pod wyraźnym wpływem klimatu atlantyckiego. Decyduje o tym położenie w zachodniej części kraju. Klimat kształtują masy powietrza wilgotno-morskiego i podzwrotnikowego, napływające z zachodu oraz w mniejszym stopniu polarno-kontynentalnego ze wschodu i arktycznego z północy. Roczne amplitudy temperatur wahają się między -20 a $+20,5^{\circ}\text{C}$, średnie roczne amplitudy oscylują pomiędzy 8 a $8,4^{\circ}\text{C}$. Średnie temperatury stycznia wynoszą od -1 do $-1,5^{\circ}\text{C}$, a lipca około 18°C . Roczne sumy opadów atmosferycznych wahają się od 550 do 650 mm, pokrywa śnieżna zalega $40-60$ dni, zaś okres wegetacji trwa $220-230$ dni.

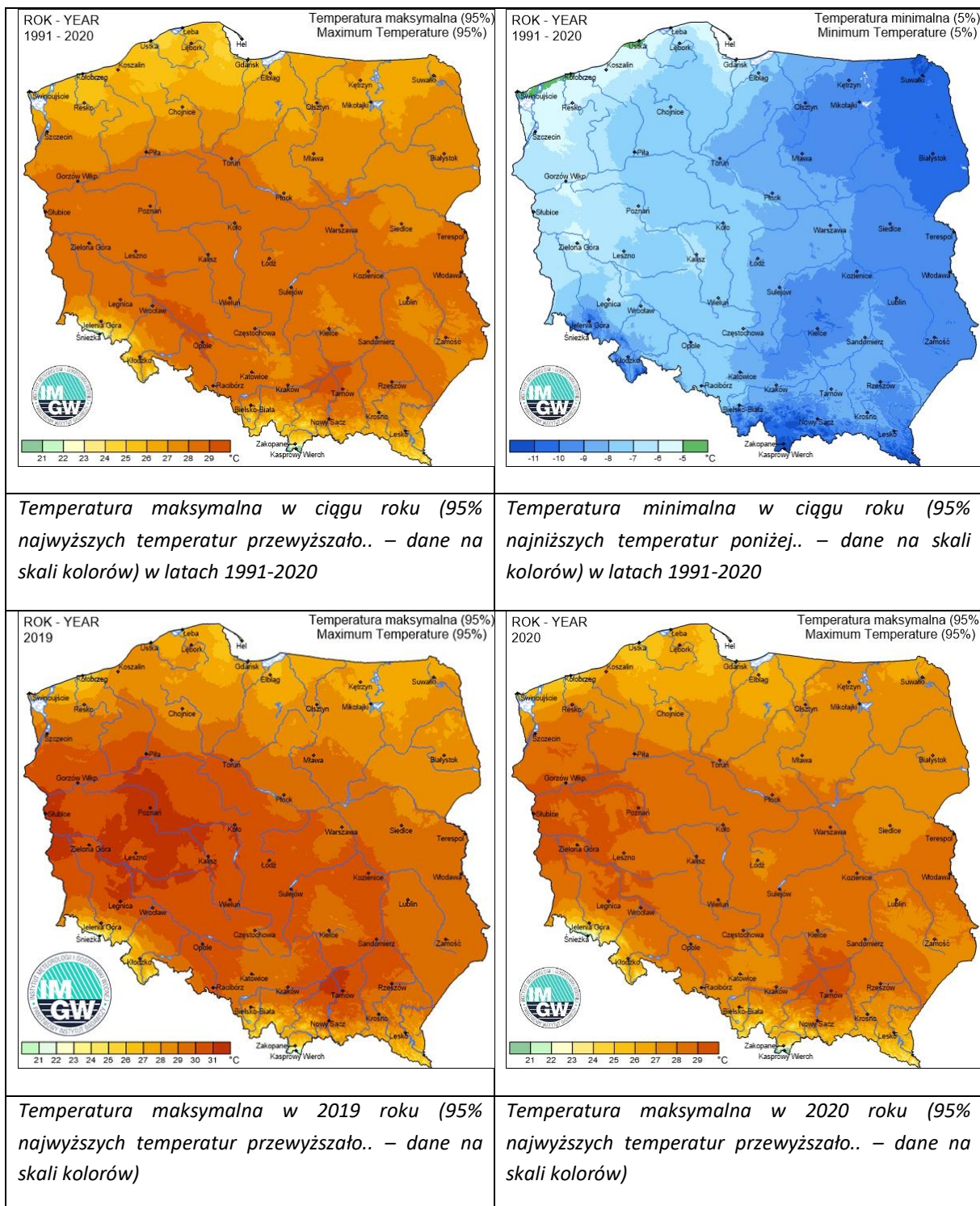
Zgodnie z regionalizacją klimatyczną Polski wg częstości występowania w ciągu roku poszczególnych typów pogody obszar ten należy do Regionu Lubuskiego. Region ten, spośród innych na Nizinie Wielkopolskiej, wyróżnia największa liczba dni z pogodą ciepłą. Mniej niż w innych regionach klimatycznych notuje się w regionie dni z pogodą przymrozkową, umiarkowanie chłodną i z pogodą przymrozkową bardzo chłodną.⁵ W latach 1991-2020 zaobserwowano zmiany klimatyczne prowadzące do sytuacji, w której tereny te są jednymi z najcieplejszych w Polsce ale też i najbardziej narażonych na suszę. Specyfikę klimatu G-7 można zaobserwować na mapach klimatycznych IMGW (<https://klimat.imgw.pl>, dostęp 25.02.2022)

Tabela 2 Zestawienie map dot. temperatur i opadów w Polsce. Źródło: IMGW

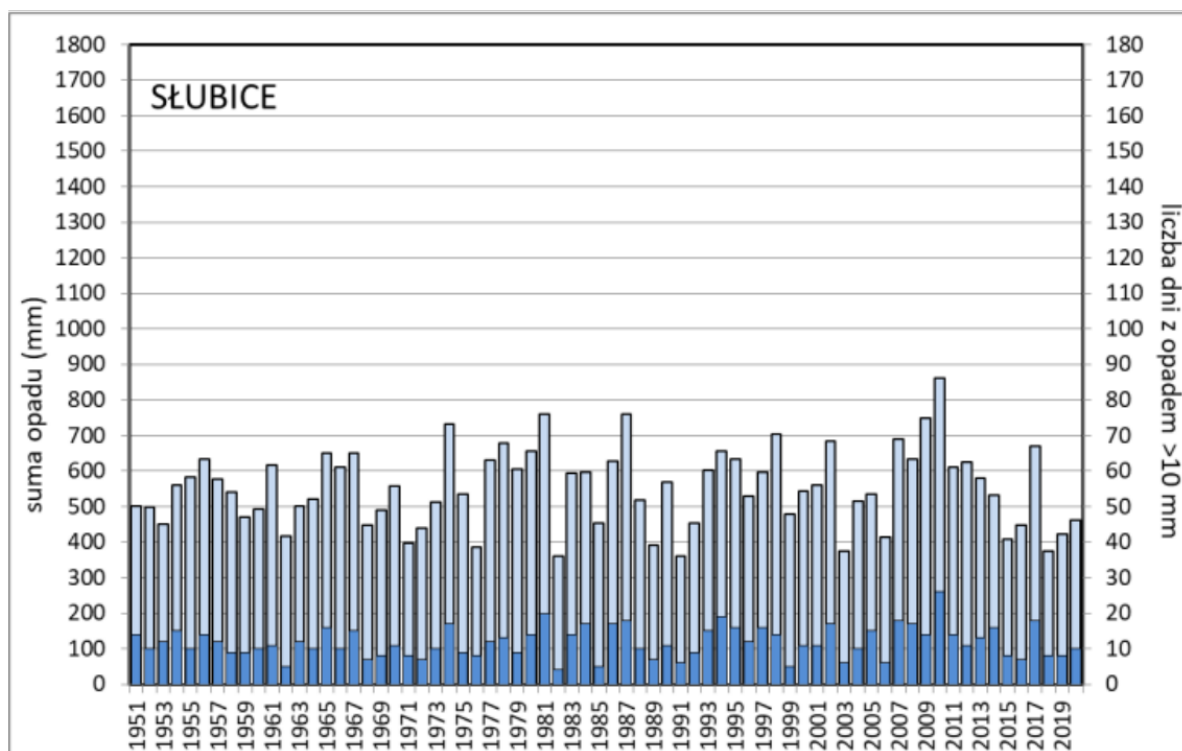

⁵ Strategia Rozwoju...

Najbliżej położona stacja meteorologiczna, dla której prowadzone są statystyki pogodowe i klimatyczne znajduje się w Słubicach. Dane dotyczące opadów na tej stacji przedstawia poniższy wykres (źródło, IMGW):

Wykres 5 Suma opadów i ilość dni z opadem większym niż 10 mm na stacji Słubice w latach 1951-2020. Źródło: IMGW

Natomiast dane dotyczące klasyfikacji opadowej ostatnich 70 lat obserwacji kształtują się następująco. Kolorami w tabeli oznaczono właściwą dla danego roku klasyfikację. W kolumnach A) - G) podsumowano ilości wystąpień w danej dekadzie. Kolory oznaczają odpowiednio: A) skrajnie wilgotno; B) bardzo wilgotno; C) wilgotno; D) norma; E) sucho, F) bardzo sucho, G) skrajnie sucho

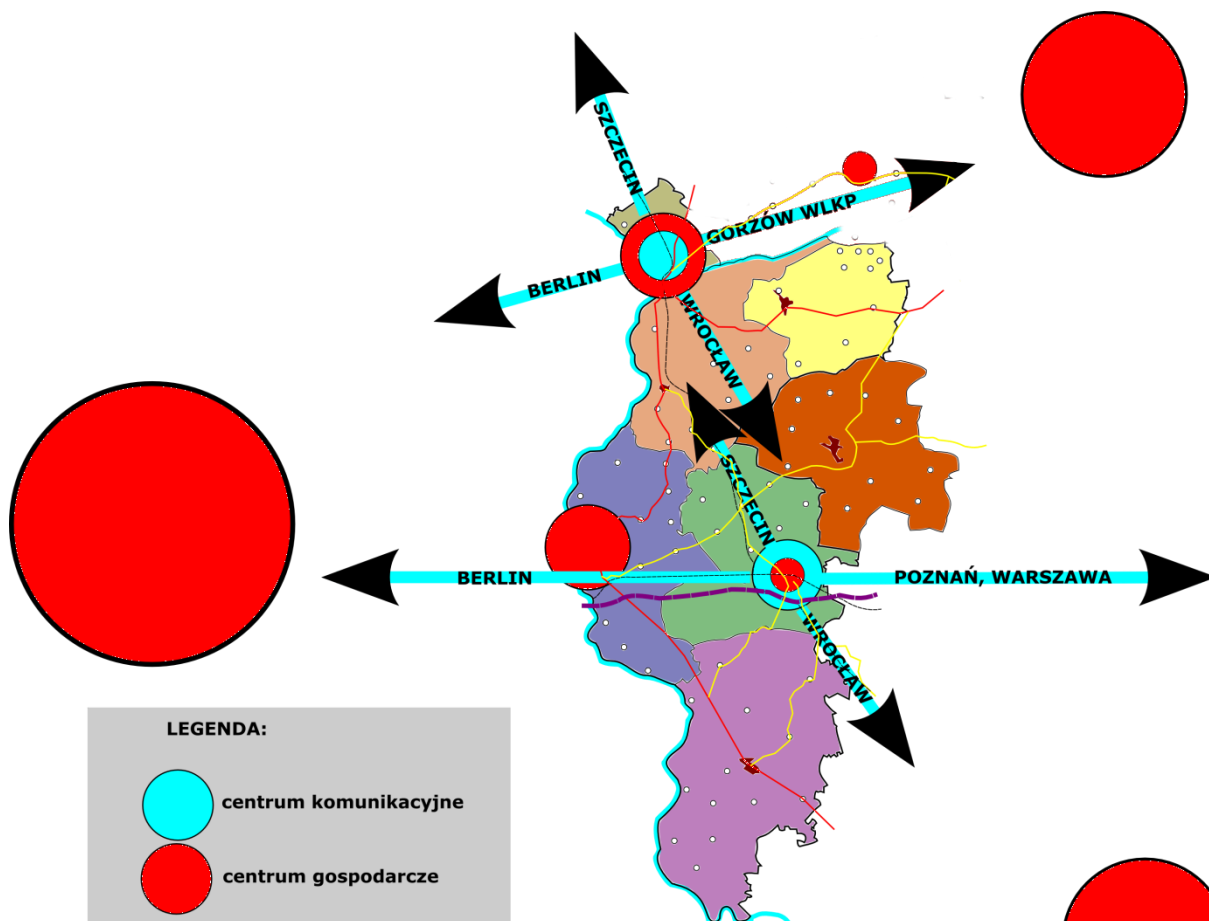
Tabela 3 Klasyfikacja lat pod względem ilości opadów. Opracowanie własne na podstawie: IMGW Biuletyn Monitoringu Klimatu Polski, 2021

dekada/rok	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A)	B)	C)	D)	E)	F)	G)
1950											0	0	0	6	4	0	0
1960											0	0	2	4	3	1	0
1970											0	1	1	4	2	2	0
1980											0	2	1	4	1	2	0
1990											0	0	2	5	2	1	0
2000											0	1	2	4	1	2	0
2010											0	1	1	4	1	3	0
2020															1		
											5	9	31	15	11		
											7%	13%	44%	21%	15%		

Zależności funkcjonalne obszaru

Obszar G-7 charakteryzuje się wyraźną polaryzacją życia społeczno-gospodarczego wokół lokalnych „biegunów rozwojowych”, czyli miast Słubice i Kostrzyn nad Odrą. Te miasta oferują mieszkańcom najwięcej. Zamieszkuje je najwięcej ludzi, na ich terenie znajduje się najwięcej miejsc pracy (co sprawia, że mieszkańcy sąsiednich gmin dojeżdżają do pracy do tych właśnie miejscowości) oraz charakteryzuje się najbogatszą ofertą edukacyjną.

Rysunek 1 Mapa centrów funkcjonalnych

źródło 1 opracowanie własne

Na terenie tych miast koncentruje się rozlokowanie zakładów Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Te centra funkcjonalne w największym stopniu wpływają na rozwój porozumienia oraz na kierunki przepływu ludności wewnątrz porozumienia. Nie mniej jednak sąsiedztwo zdecydowanie silniej oddziałujących centrów w promieniu 80 km od granic obszaru (Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra oraz Berlin) nie może pozostać pominięta. Bliskość szczególnie Republiki Federalnej Niemiec silnie kształtuje kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego porozumienia.

Spośród pozostałych miejscowości porozumienia wyróżnia się jeszcze Rzepin z kilkoma znaczącymi zakładami pracy, w tym firmą produkującą meble oraz Izbą Celną.

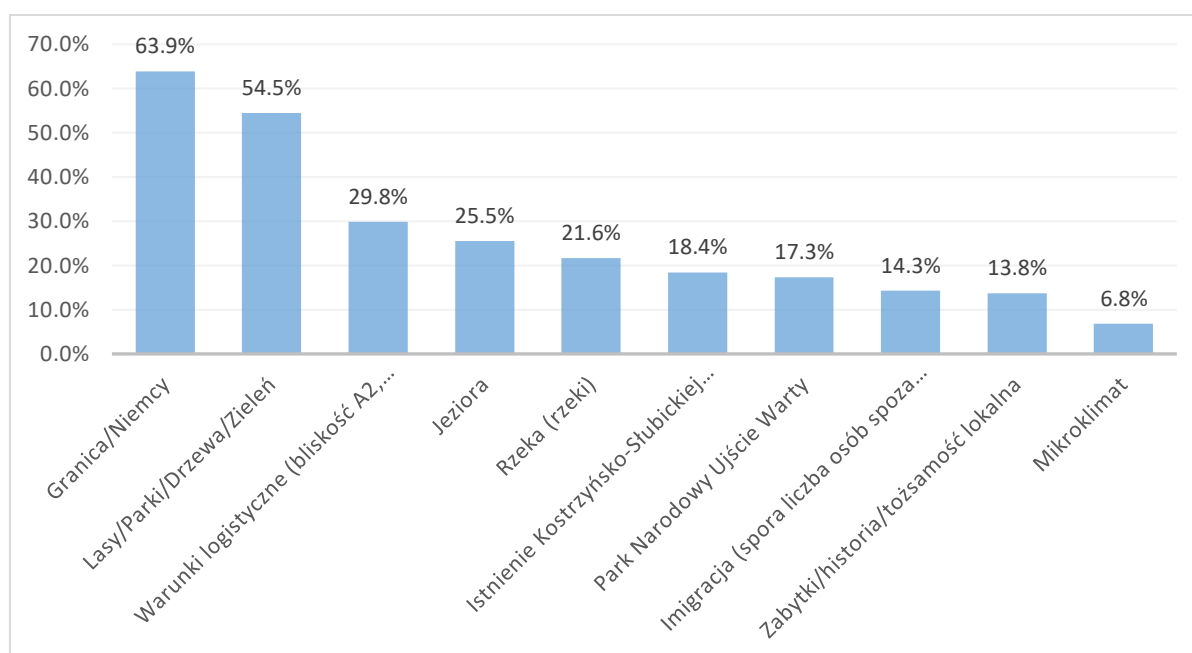
Powyższy schemat pokazuje rozlokowanie opisywanych powyżej centrów wraz z uwzględnieniem siły ich oddziaływania (im większy punkt, tym silniejsze oddziaływanie). Uwzględniono również drugi rodzaj centrów – centra komunikacyjne, związane z funkcjonowaniem znaczących węzłów kolejowych w Kostrzynie nad Odrą

(kierunki: Berlin – Poznań, Gorzów; oraz Szczecin-Wrocław, Zielona Góra) oraz w Rzepinie (kierunki: Berlin-Warszawa, a nawet Paryż-Moskwa; oraz Szczecin-Wrocław, przez Zieloną Górę).

Bliskość otwartych dla polskich pracowników Niemiec sprawia, iż porozumienie G-7 staje się bardzo atrakcyjnym miejscem do zamieszkania dla osób planujących podjęcie pracy za granicą, przy jednoczesnym zamieszkiwaniu na terenach przygranicznych. W ten sposób maksymalizują dochody gospodarstw domowych dzięki zarobkowaniu w stawkach rynku niemieckiego natomiast ponosząc koszty życia po stronie polskiej, które z kolei są znacznie niższe niż po zachodniej stronie Odry.

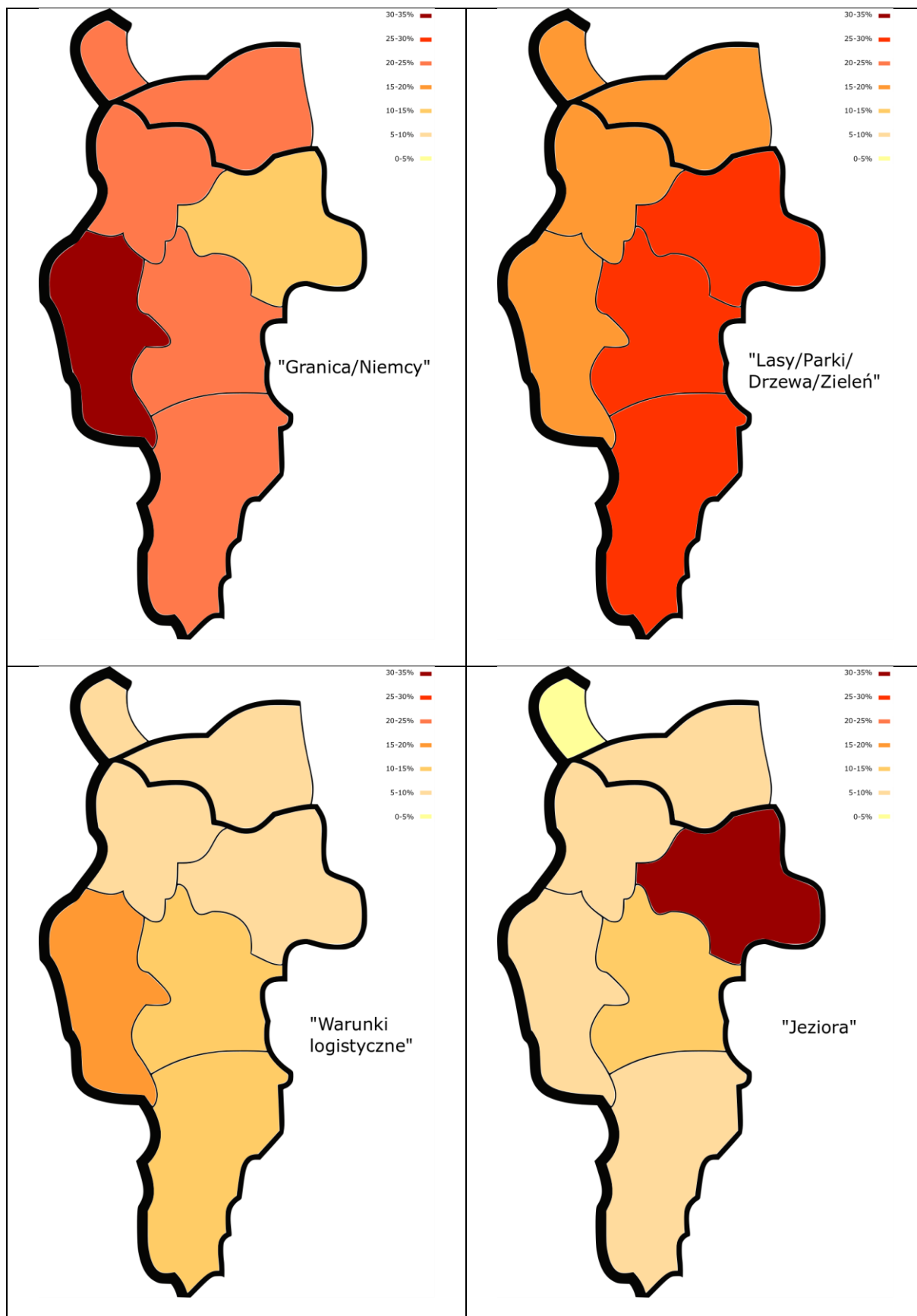
W badaniu ankietowym zapytano mieszkańców regionu o to, które z istotnych czynników lokalnych mają największy wpływ na ich życie. Każdy respondent mógł wybrać 3 najważniejsze czynniki spośród 10 wyszczególnionych na liście. Celem pytania było rozpoznanie najmocniej oddziałujących na życie w regionie czynników lub zjawisk. Pytanie celowo pomijało czynniki ogólnokrajowe a skupiało się jedynie na lokalnych uwarunkowaniach. Wpływ może być zarówno pozytywny jak i negatywny - chodziło o wskazanie najbardziej wyrazistych elementów naszej rzeczywistości. Odpowiedzi na poziomie całego obszaru zaprezentowano poniżej:

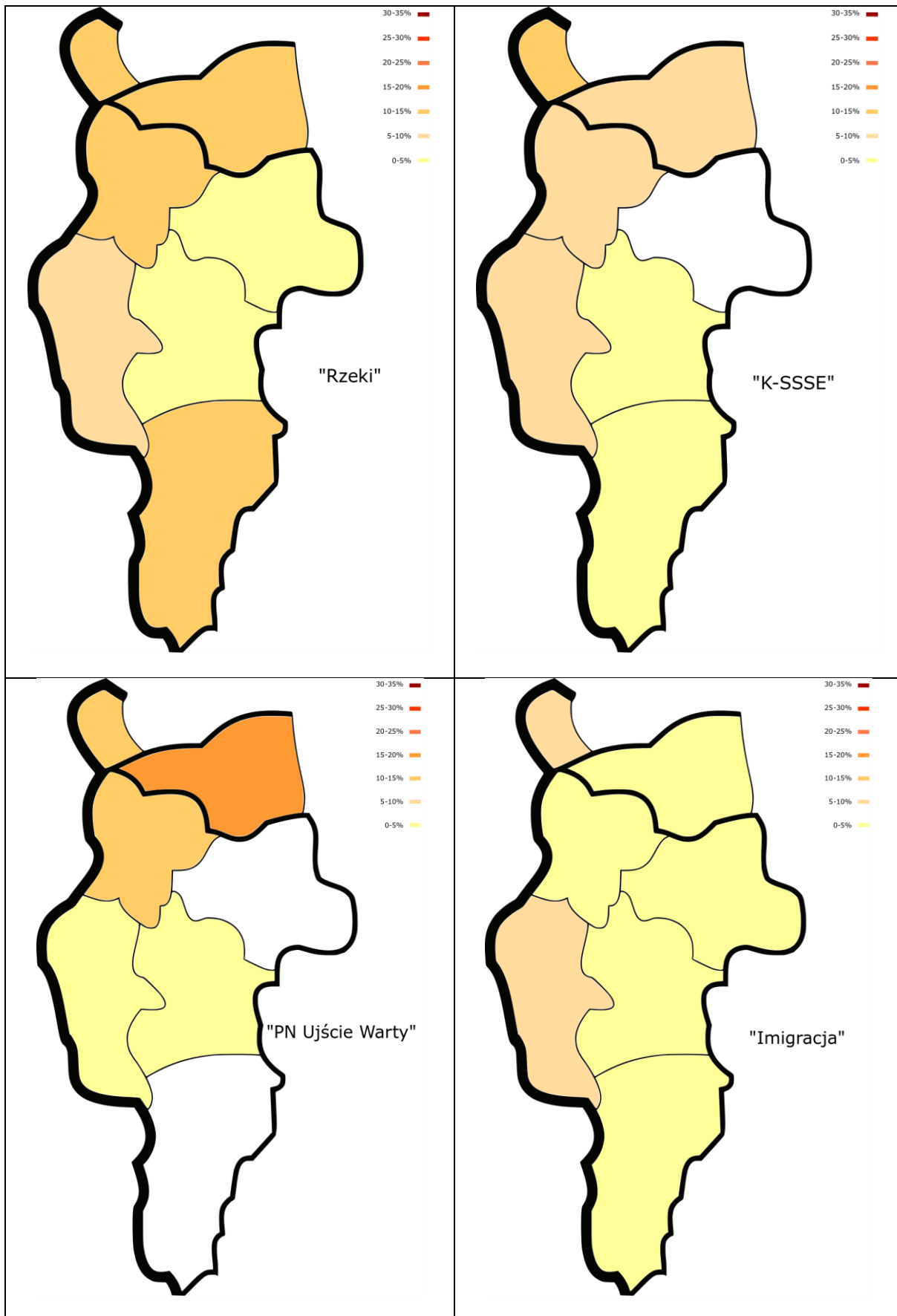
Wykres 6 Najbardziej wyraziste elementy/czynniki wpływające na życie w "G-7". Źródło - badanie ankietowe mieszkańców, opracowanie własne. Podane wartości to % wszystkich udzielonych przez mieszkańców gminy odpowiedzi (mogli udzielać max 3).

Dwa dominujące czynniki, czyli bliskość granicy oraz zieleń mają istotne oddziaływanie na życie respondentów z każdej z gmin. Na poniższych mapach przedstawiono udział odpowiedzi w zależności od gminy. Mapy te pokazują dosyć istotne zróżnicowanie gmin pod kątem wybieranych odpowiedzi. Odpowiedź wiodąca, czyli Granica/Niemcy dominuje na terenie większości gmin, ale np. dla Ośna Lubuskiego istotniejszymi czynnikami są jeziora i zieleń. Ponadto zieleń przeważa także w odpowiedziach mieszkańców Rzepina i Cybinki. Pozostałe czynniki mają zdecydowanie mniejszą skalę oddziaływania zarówno pod kątem zasięgu geograficznego jak i wskazań respondentów w poszczególnych gminach. Na wzmiankę zasługuje jeszcze jedynie czynnik „Warunki logistyczne”, którego znacząca ilość wskazań miała miejsce w gminie Słubice oraz „Park Narodowy Ujście Warty” dominujący rzecz jasna w Słońsku, którego terytorium w dużej mierze objęte jest właśnie parkiem narodowym. Na mapach przedstawiono udział danej odpowiedzi we wszystkich udzielonych odpowiedziach (a każdy respondent mógł wybrać 3 najważniejsze czynniki).

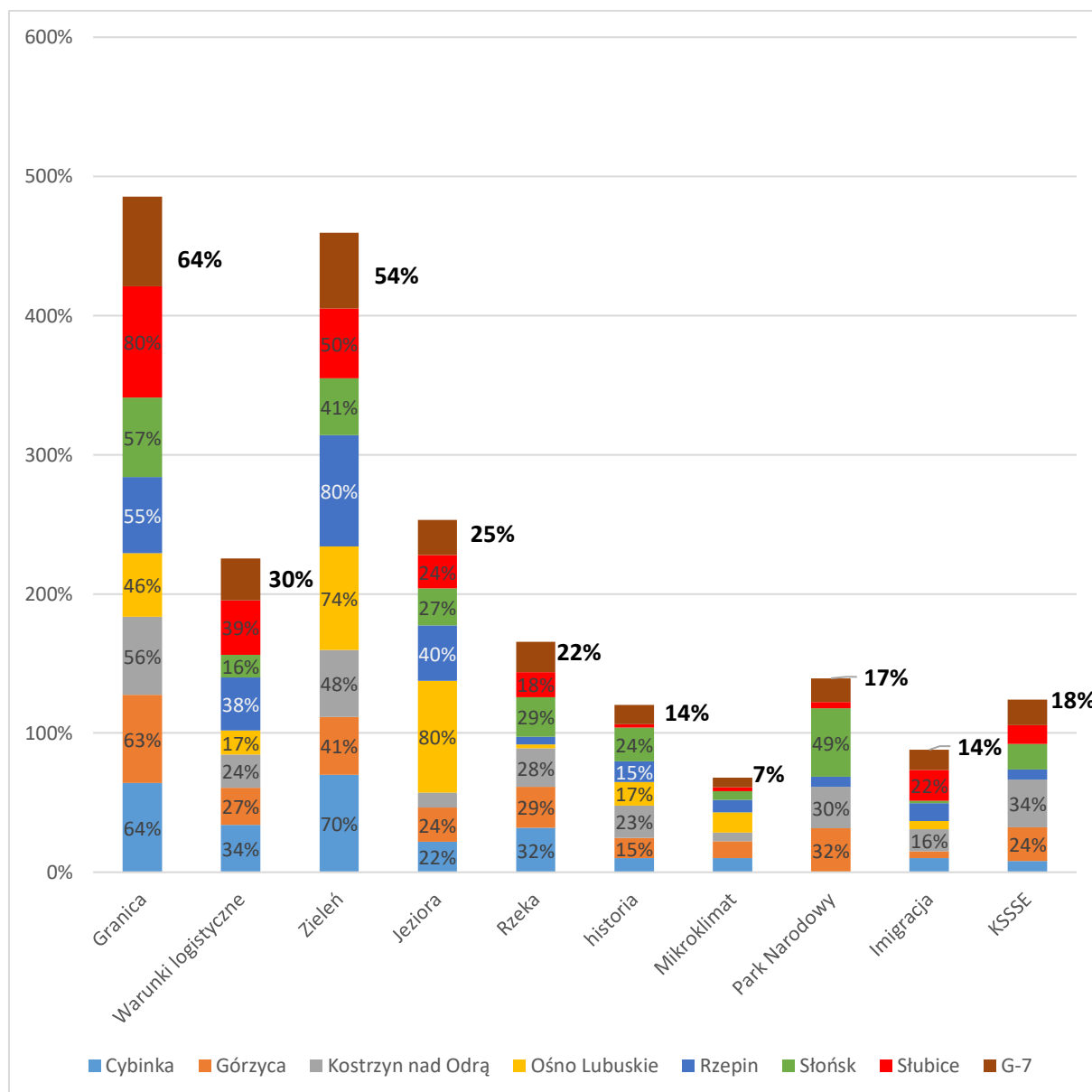
Mapa 1 Zestaw map dotyczących czynników najbardziej wpływających na życie w poszczególnych gminach. Źródło - opracowanie własne na podstawie badania ankietowego. Podane wartości to % wszystkich udzielonych przez mieszkańców gminy odpowiedzi (mogli udzielać max 3).

Przekładając te odpowiedzi na ranking istotności czynników dla mieszkańców G-7 okaże się, że 2 na 3 z nich odpowiedziało, że na ich życie najbardziej wpływa bliskość granicy. Na drugim miejscu z ponad połową wskazań znalazła się szeroko pojęta zieleń. Największe znaczenie miała ona w gminach Rzepin, Cybinka i Ośno Lubuskie, czyli w tych, w których wskaźnik zalesienia jest najwyższy spośród gmin G-7.

Wykres 7 Rozkład odpowiedzi na pytanie o czynniki w największym stopniu wpływające na życie mieszkańców w regionie. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Problemy i cele strategiczne dla obszaru, ujęte w strategiach lokalnych i ponadlokalnych.

1. Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030⁶

W SRWL 2030 obszarowi objętemu niniejszym opracowaniem poświęcono część analizy koncentrującą się na zagadnieniach związanych ze słubickim MOF. „MOF Słubice obejmuje miasto Słubice jako jego rdzeń oraz część

⁶ Na podstawie: tekst strategii i diagnozy na BIP UMWL:

https://bip.lubuskie.pl/773/3878/Strategia_Rozwoju_Wojewodztwa_Lubuskiego_2030_przyjeta_przez_Sejmik_Wojewodztwa_Lubuskiego_w_dniu_15_lutego_2021_roku/ dostęp 2.03.2022

wiejską gminę. Jego potencjał rozwojowy znacznie zwiększają silne powiązania funkcjonalne z sąsiednim Frankfurtem nad Odrą, z którym tworzą aglomerację transgraniczną. Miasta rozwijają współpracę realizując wspólne projekty m.in. w dziedzinie komunikacji i wykorzystania infrastruktury technicznej. W lutym 2021 r. nawiązana została również wola partnerskiej współpracy w ramach tego MOF, pomiędzy gm. Słubice i gm. Górzycą, co uzasadnia określenie gm. Górzycą jako obszaru potencjalnego rozszerzenia MOF Słubice, wymaga to jednak dodatkowego uzasadnienia analizą wskaźnikową. Wskazany jest również rozwój powiązań funkcjonalnych MOF Słubice z innymi sąsiednimi gminami położonymi po polskiej stronie poprzez realizację wspólnych projektów. Realizacji takich inicjatyw z wykorzystaniem mechanizmów porozumienia terytorialnego i Innych Instrumentów Terytorialnych sprzyjać może zawarta 25 listopada 2020 r. inicjatywa partnerskiej współpracy gmin środkowego pogranicza województwa lubuskiego pod nazwą G7, do której przystąpiły gminy Słubice, Rzepin, Ośno Lubuskie, Cybinka, Górzycą, Słońsk i miasto Kostrzyn nad Odrą". Słubice – lider partnerstwa, zakwalifikowane zostało przez twórców strategii do miast o charakterze ośrodków subregionalnych. Kostrzyn nad Odrą natomiast do ośrodków lokalnych. Wszystkie pozostałe gminy partnerstwa G-7 zostały zakwalifikowane jako gminy o utrudnionych warunkach rozwoju

„W województwie lubuskim zarówno ośrodki subregionalne, jak i lokalne, pełnią ważną rolę w uzupełnieniu oferty miast wojewódzkich, koncentrując funkcje w zakresie gospodarki, dostępu do usług publicznych, edukacji, kultury, transportu publicznego czy usług teleinformatycznych, istotnych z perspektywy mieszkańców miast, jak i mieszkańców otaczających je obszarów wiejskich. Miasta subregionalne w regionie lubuskim stanowią ważne bieguny rozwoju dla poszczególnych części regionu, jak również wpływają na rozprzestrzenianie impulsów rozwojowych w regionie. Jednocześnie należy zaznaczyć, że w porównaniu do ośrodków subregionalnych w innych regionach Polski, siła ich bezpośredniego oddziaływania jest relatywnie mniejsza. Promowaną formą realizacji polityki rozwoju ośrodków lokalnych i powiązanych z nimi obszarów o charakterze wiejskim powinno być zawiązywanie partnerstw samorządowych w celu realizacji wspólnych przedsięwzięć z wykorzystaniem mechanizmu porozumienia terytorialnego oraz Innych Instrumentów Terytorialnych”

Jednocześnie większość obszaru G-7 została przypisana do obszarów przygranicznych: „W przypadku obszarów przygranicznych w województwie lubuskim wyróżnić można terytorialnie dwa pasy. Pierwszy obejmuje 10 gmin – Brody, **Cybinkę, Górzycę**, Gubin (gmina miejska), Gubin (gmina wiejska), **Kostrzyn nad Odrą**, Łęknice, Przewóz, **Słubice**, Trzebień bezpośrednio przylegające do granicy, w których występuje silne oddziaływanie transgraniczne. Szczególnie jest ono zauważalne w tzw. miastach bliźniaczych, jak **Kostrzyn nad Odrą-Kietz, Słubice-Frankfurt nad Odrą**, (...). Miasta te rozwijają współpracę realizując wspólne projekty w wielu dziedzinach, spośród których dominującymi są infrastruktura komunalna, komunikacja, kultura, sport, edukacja i sprawy społeczne. Przedsięwzięcia te powinny być nadal wspierane. Zauważyć można natomiast, że w niektórych gminach ze względu na brak bezpośrednich połączeń transportowych czy infrastrukturalnych, barierą w nawiązywaniu kontaktów i wymiany transgranicznej stanowią rzeki graniczne.”

Ponadto znaczna część obszaru G-7, leżąca w dolinie rzek (patrz wyżej), przypisana została do obszarów o zagrożeniu powodziowym: „Powódź na Odrze jest szczególnym zagrożeniem dla miejscowości: Nowa Sól, Krosno Odrzańskie, **Słubice, Kostrzyn nad Odrą i Słońsk**. (...) Do grupy gmin, które objęte są obszarami szczególnego zagrożenia powodzią zakwalifikowano na terenie województwa lubuskiego 62 gminy: (...) Cybinka, (...) Górzycą, Kostrzyn nad Odrą(...), Rzepin(...), Słońsk, Słubice. (...) Na terenie wszystkich wskazanych gmin stwierdzono występowanie obszarów o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi. Do wyznaczonego obszaru zakwalifikowano gminy, na terenie których występuje prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi, a także gminy, których obszar narażony jest na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego.

Natomiast ogólna charakterystyka gmin województwa lubuskiego została przedstawiona w sposób następujący: „Gminy województwa lubuskiego cechuje duże zróżnicowanie pod względem podstawowych charakterystyk (gminy z przewagą terenów zurbanizowanych, gminy rolnicze, gminy z przewagą terenów leśnych), wobec czego

kierunki rozwoju gmin powinny być dostosowane do ich głównych przewag i potencjałów. Podstawowe problemy, z jakimi borykają się gminy województwa lubuskiego wiążą się z niekorzystnymi procesami demograficznymi związanymi z depopulacją, starzeniem się lokalnych społeczności oraz migracjami. Wskaźnik obciążenia demograficznego wykazuje negatywną tendencję dla wszystkich gmin województwa lubuskiego. Jest to trend o tyle niepokojący, że mamy do czynienia z niedoszacowaniem ubytku ludności związanym z częstym pozostawianiem w rejestrach gminnych osób, które faktycznie zmieniły miejsce zamieszkania. Jakkolwiek w gminach województwa lubuskiego mamy do czynienia z relatywnie wysokim poziomem rejestracji nowych podmiotów gospodarczych, to jednak „stare” firmy, działające na rynku nie zawsze dobrze radzą sobie w zmieniającej się rzeczywistości. Przejawem tego jest występujące w ponad połowie gmin województwa lubuskiego zmniejszanie się liczby podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców. Niewystarczająca aktywność rynkowa przedsiębiorców jest traktowana jako jeden z poważniejszych problemów natury gospodarczej również przez przedstawicieli samorządów gmin. Jedną z częściej zgłaszanych barier rozwojowych jest niewystarczająca dostępność komunikacyjna poszczególnych gmin. Niezaspokojone są również ich potrzeby w zakresie inwestycji w bazową infrastrukturę techniczną (drogi, sieci wodno-kanalizacyjne). Ma to znaczenie nie tylko z punktu widzenia podnoszenia jakości życia mieszkańców, ale także jest istotne jako czynnik mający znaczenie w procesie ubiegania się o inwestorów. Jednym z większych problemów gmin jest niedoinwestowanie w szeroko rozumianą infrastrukturę społeczną. Dotyczy to instytucji kultury czy ośrodków sportowych i rekreacyjnych. Badania wykazały niedoinwestowanie w obszarze sprzyjającym podnoszeniu jakości kapitału ludzkiego, ale również mogącym mieć znaczenie w procesie kształtowania podstaw pod przyszły rozwój (np. w obszarze turystyki). W lubuskich gminach niedostatecznie wykorzystywane są również możliwości pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych. Konieczne są także dalsze działania związane z podnoszeniem efektywności energetycznej budynków i walki ze smogiem.”

2. Strategie gminne.

Każda z gmin wchodzących w skład porozumienia G-7 posiada aktualną strategię rozwoju. W strategiach tych określone zostały cele strategiczne, do których gminy zmagają się. Analizując te cele zauważono sporo zbieżności i powiązań tematycznych pomiędzy poszczególnymi strategiami. Zbiorcze zestawienie celów przedstawiono poniżej, natomiast w dalszej części opracowania dokonano ich syntezy i kategoryzacji tak aby uwypuklić elementy styczne dla każdej z gmin.

Tabela 4 Zestawienie celów strategicznych w strategiach gmin wchodzących w skład G-7 oraz w SRWL. Opracowanie własne na podstawie dokumentów strategicznych udostępnionych przez gminę w styczniu 2022 r.

Gmina	Cele
Górzycza	Wyrównanie dostępu do usług publicznych [G.1]
	Poprawa komunikacji i mobilności mieszkańców [G.2]
	Integracja, współpraca i wzrost zaangażowania mieszkańców dla wspólnego dobra [G.3]
	Stworzenie warunków do aktywnego wypoczynku [G.4]
Cybinka	Zapewnienie określonych standardów i dostępu do usług publicznych [C.1]
	Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości [C.2]
	Wzrost aktywności mieszkańców gminy Cybinka [C.3]
	Poprawa warunków nauczania oraz krzewienia kultury [C.4]

	<i>Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców gminy [C.5]</i>
Ośno Lubuskie	<i>lokalna gospodarka i rynek pracy [O.1]</i>
	<i>Optymalizacja warunków życia w gminie [O.2]</i>
	<i>Ochrona środowiska naturalnego [O.3]</i>
	<i>Kapitał społeczny [O.4]</i>
Słońsk	<i>Zwiększenie dostępności i funkcjonalności infrastruktury na terenie Gminy z poszanowaniem środowiska [SK.1]</i>
	<i>Rozwój gospodarczy oparty na zasobach naturalnych, warunkujący dobrobyt mieszkańców [SK.2]</i>
	<i>Podnoszenie jakości usług publicznych oraz aktywizacja lokalnej społeczności [SK.3]</i>
Słubice	<i>Konkurencyjna infrastruktura techniczna wspierająca Innowacyjną gospodarkę. [SE.1]</i>
	<i>Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy [SE.2]</i>
	<i>Stworzenie wizerunku gminy atrakcyjnej, otwartej, przyjaznej dla mieszkańców i gości, uwzględniającego aspekt transgraniczny [SE.3]</i>
	<i>Zapewnienie każdemu mieszkańcowi gminy dostępu do nowoczesnych usług edukacyjnych dostosowanych do jego potrzeb. [SE.4]</i>
	<i>Gmina miejscem rozwoju społecznego. [SE.5]</i>
	<i>Kultura jako narzędzie budowania tożsamości lokalnej [SE.6]</i>
	<i>Bezpieczeństwo mieszkańców gwarancją rozwoju społecznego i gospodarczego gminy [SE.7]</i>
	<i>Sport i rekreacja istotnym elementem rozwoju społecznego gminy [SE.8]</i>
	<i>Budowa i rozwój społeczeństwa cyfrowego [SE.9]</i>
Kostrzyn nad Odrą	<i>Wykorzystanie potencjału endogenicznego miasta dla jego rozwoju gospodarczego [K.1]</i>
	<i>Podniesienie poziomu jakości życia mieszkańców oraz wzrost zaangażowania społecznego lokalnych partnerów rozwoju [K.2]</i>
	<i>Zapewnienie spójności infrastrukturalnej miasta w wymiarze technicznym, gospodarczym i społecznym [K.3]</i>
Rzepin	<i>wzrost atrakcyjności gospodarczej oraz wzrost pozycji konkurencyjnej gminy [R.1]</i>
	<i>Przygotowanie i promocja spójnej oferty turystyczno-rekreacyjnej gminy [R.2]</i>
	<i>zwiększenie poziomu kapitału społecznego i usług publicznych [R.3]</i>
	<i>poprawa dostępności do wysokiej jakości usług edukacyjnych na terenie gminy [R.4]</i>

Przedstawione powyżej cele różnią się między sobą pojemnością znaczeniową. Analizując dodatkowe zapisy dotyczące celów szczegółowych/operacyjnych poszczególnych strategii oraz zapisanych w nich działań i przedsięwzięć dokonano syntezy najważniejszych obszarów tematycznych strategicznych interwencji na obszarze G-7. Są to:

- 1) Dostępność usług publicznych (w tym poprawa jakości infrastruktury technicznej, drogowej, itp.)
- 2) Kapitał społeczny (aktywność i współpraca) i rozwój edukacji
- 3) Rozwój gospodarczy (rynek pracy, przedsiębiorczość)
- 4) Ochrona środowiska
- 5) Promocja gminy w kontekście gospodarczym oraz turystycznym
- 6) Tworzenie warunków do uprawiania sportu i aktywności fizycznej
- 7) Poprawa bezpieczeństwa
- 8) Komunikacja i mobilność

Tabela 5 Synteza obszarów tematycznych i celów strategicznych poszczególnych gmin. Opracowanie własne na podstawie dokumentów strategicznych udostępnionych przez gminę w styczniu 2022 r.

Gmina i cel / obszar tematyczny	Dostępność usług publicznych	Kapitał społeczny i edukacja	Rozwój gospodarczy	Ochrona środowiska	Promocja gminy	Tworzenie warunków do uprawiania sportu	Poprawa bezpieczeństwa	Komunikacja i mobilność
Cybinka	[C1]	[C3],[C4]	[C2]				[C5]	
Górzycza	[G1]	[G3]				[G4]		[G2]
Kostrzyn nad Odrą	[K2], [K3]	[K2]	[K1]	[K3]	[K1]	[K1], [K2]		
Ośno Lubuskie	[O2]	[O4]	[O1]	[O3]	[O1]			
Rzepin	[R3]	[R3], [R4]	[R1]	[R1]	[R1], [R2]	[R2], [R3]		
Słońsk	[SK1]	[SK3]	[SK2]	[SK1]	[SK2]			[SK1]
Słubice	[SE9]	[SE4], [SE5], [SE6]	[SE1]	[SE2]	[SE1], [SE3]	[SE1],[SE8]	[SE7]	
Ilość wystąpień	8	11	6	5	7	7	2	2

Należy dodać, że dokumenty strategiczne gmin powstawały w różnym czasie. W związku z tym są zróżnicowane pod względem zawartości opracowań jak i pod kątem chronologicznym. Część ze strategii dopiero rozpoczyna

swój bieg podczas gdy inne są już w ostatnim roku obowiązywania – ta rozbieżność czasowa rzutuje na obecność w opracowaniach niektórych wątków tematycznych, których ogólne znaczenie zmieniało się w czasie. Takimi wątkami może być np. kwestia podejścia do ochrony środowiska, bezpieczeństwa publicznego czy też integracji tkanki społecznej (szczególnie w kontekście napływu imigrantów zza wschodniej granicy).

3. Korelacja celów strategicznych gmin z celami SRWL 2030.

W dokumencie strategicznym dla województwa lubuskiego wymieniono 4 cele strategiczne. Biorąc pod uwagę przytoczoną wcześniej syntezę obszarów tematycznych celów strategii gminnych podjęto próbę dopasowania tych obszarów do konkretnych celów strategii województwa, i tak:

1. Inteligentna, zielona gospodarka regionalna – zawiera obszar nr 3, 4 i 6
2. Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi – zawiera obszar nr 1, 2 i 6
3. Integracja przestrzenna regionu – zawiera obszar nr 1, 4, 7 i 8
4. Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę – zawiera obszar nr 5

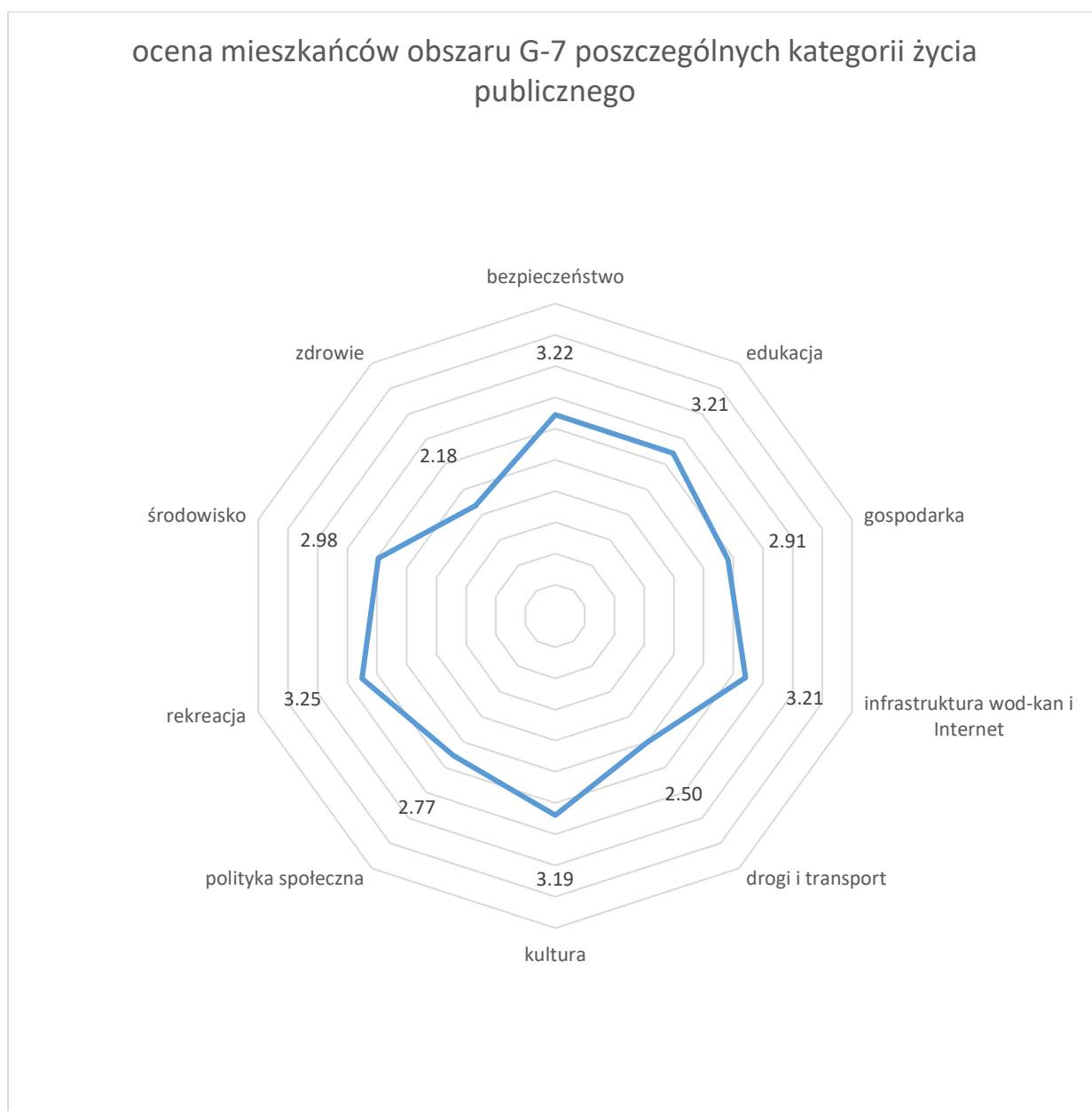
Ranking zadowolenia oraz potrzeb G-7

Jednym z najważniejszych punktów badania ankietowego była ocena zadowolenia mieszkańców z 24 kategorii życia publicznego. Poniższe zestawienie to ranking stworzony na podstawie wszystkich uzyskanych odpowiedzi. Ocena, w skali od 1-5 przyznawana była przez mieszkańców opisowo (od bardzo niezadowolony do bardzo zadowolony). Można było również zaznaczyć odpowiedź „nie mam zdania”. Poszczególne kategorie stały się przedmiotem bardziej szczegółowego opracowania w dalszej części niniejszego raportu. Tam odpowiedzi przedstawiano także w zależności od gminy zamieszkania, gdyż niektóre oceny znacząco różnią się właśnie w zależności od gminy, w miejsca zamieszkania respondenta.

Tabela 6 Ranking zadowolenia mieszkańców obszaru G-7 stworzony na podstawie odpowiedzi w ankiecie elektronicznej.

ranking	kategoria	ocena (1-5)	% bez zdania
1	dostęp do Internetu	3,468	3,0%
2	dostępność placów zabaw	3,467	14,6%
3	warunki do uprawiania sportu	3,380	6,1%
4	dostępność miejsc w przedszkolach	3,265	39,5%
5	jakość kształcenia w szkołach podstawowych	3,256	22,0%
6	bezpieczeństwo	3,220	3,4%
7	jakość wyposażenia placówek edukacyjnych	3,206	23,0%
8	działanie instytucji kulturalnych	3,193	7,3%
9	atrakcyjność turystyczna	3,144	6,1%
10	jakość kształcenia w pozostałych (innych niż podstawowe) szkołach	3,130	30,0%
11	gospodarka odpadami	3,102	5,5%
12	stan infrastruktury wodociągowej i jakość wody (kranówki)	3,085	5,7%
13	warunki do prowadzenia własnej działalności gospodarczej	3,066	34,8%
14	stan infrastruktury kanalizacyjnej	3,064	14,1%
15	działanie pomocy społecznej	3,061	35,9%
16	dostępność miejsc rekreacji dla młodzieży (tory, boiska, itp.)	3,023	7,5%
17	dbałość o środowisko	2,923	4,5%
18	czystość i porządek miejsc publicznych	2,901	2,0%
19	łatwość znalezienia dobrej (dobrze płatnej, zgodnej z kompetencjami) pracy	2,760	12,3%
20	warunki mieszkaniowe i dostępność mieszkań	2,697	15,0%
21	stan infrastruktury drogowej	2,660	2,3%
22	dostępność miejsc w żłobkach	2,545	48,6%
23	transport publiczny	2,346	18,6%

Wykres 8 Graficzne przedstawienie zadowolenia z życia w obszarze G-7 wg poszczególnych dziedzin

Drugim elementem rankingowym było 20 kategorii potrzeb, które oceniane były wg poziomu istotności w czterostopniowej, niesymetrycznej skali (nieistotne, ani ważne ani nie ważne, istotne, kluczowe). Na tej podstawie stworzono poniższy ranking. Podobnie jak w przypadku rankingi zadowolenia, poszczególne potrzeby omawiane są bardziej szczegółowo na kolejnych stronach niniejszego opracowania.

Tabela 7 Ranking potrzeb mieszkańców obszaru G-7 stworzony na podstawie odpowiedzi w ankiecie elektronicznej.

ranking	potrzeba	Indeks istotności (skala 1-4)
1	poprawa stanu infrastruktury drogowej	3,46

2	rozładowanie nadmiernego ruchu pojazdów	3,38
3	zwiększenie bezpieczeństwa w pobliżu dróg	3,36
4	rozwój edukacji (doposażenie, zajęcia dodatkowe)	3,28
5	poprawa wyglądu miejscowości	3,28
6	poprawa stanu środowiska/przyrody	3,26
7	pomoc osobom z niepełnosprawnościami	3,23
8	niwelacja negatywnych skutków zmian klimatu, w tym suszy	3,17
9	pomoc osobom chorym (działalność Hospicjum)	3,15
10	opieka nad seniorami	3,14
11	budowa/rozbudowa/remont infrastruktury wodnej i kanalizacyjnej	3,12
12	zwiększenie ilości i jakości parków, placów zabaw, miejsc odpoczynku i rekreacji	3,12
13	zwiększenie opieki/ochrony terenów zielonych	3,10
14	poprawa atrakcyjności turystycznej	3,07
15	zwiększenie dostępności mieszkań	3,06
16	zwiększenie poziomu innowacyjności (w edukacji, wśród przedsiębiorców itp.)	3,02
17	zwiększenie wsparcia dla rozwoju biznesu	2,95
18	zwiększenie ilości wydarzeń kulturalnych	2,92
19	szeroko pojęta integracja z Niemcami	2,72
20	integracja mieszkających wśród nas osób spoza Polski	2,48

Warto dodać, że respondenci w pytaniu o potrzeby mieli możliwość dopisywania własnych kategorii. Z możliwości tej skorzystało 75 respondentów (13,4%) a najważniejsze spośród wymienianych potrzeb odnosiły się do już wyszczególnionych potrzeb (głównie do kwestii obwodnic Słubic i Kostrzyna, ale także innych usprawnień komunikacyjnych – 14 wskazań; bezpieczeństwa – 13 wskazań; wsparcia edukacji – 6; placów zabaw i miejsc rekreacji – 6). Ponadto pojawiło się kilka potrzeb, które nie są bezpośrednio związane z powyższymi kategoriami:

- a) Budowa cmentarza dla zwierząt (1 wskazanie)
- b) Zwiększenie ilości miejsc parkingowych (2)
- c) Budowa/rozbudowa ścieżek rowerowych (8)
- d) Poprawa dostępności/funkcjonowania transportu publicznego (9)
- e) Duże inwestycje w obiekty sportowo-widowiskowe typu hala, basen, kręgielnia (9)
- f) Otwarcie żłobka i przedszkola (4)
- g) Dostęp do nowoczesnej infrastruktury internetowej, w tym światłowodów (3)
- h) Poprawa sytuacji w sektorze opieki zdrowotnej (11)

Demografia

Obszar obejmujący gminy porozumienia G-7 na koniec 2020 roku zamieszkiwało blisko 70 000 osób. Najliczniejszymi gminami są Słubice i Kostrzyn nad Odrą, przy czym ta druga gmina jest gminą miejską. Sprawia to iż cechuje się zdecydowanie najwyższą gęstością zaludnienia. Brak terenów wiejskich w tej gminie wpływa również na inne aspekty jej funkcjonowania, jak choćby brak problemów charakterystycznych dla terenów wiejskich pozostałych gmin. W Słubiach i Kostrzynie nad Odrą mieszka łącznie ponad połowa wszystkich osób z ternu G-7.

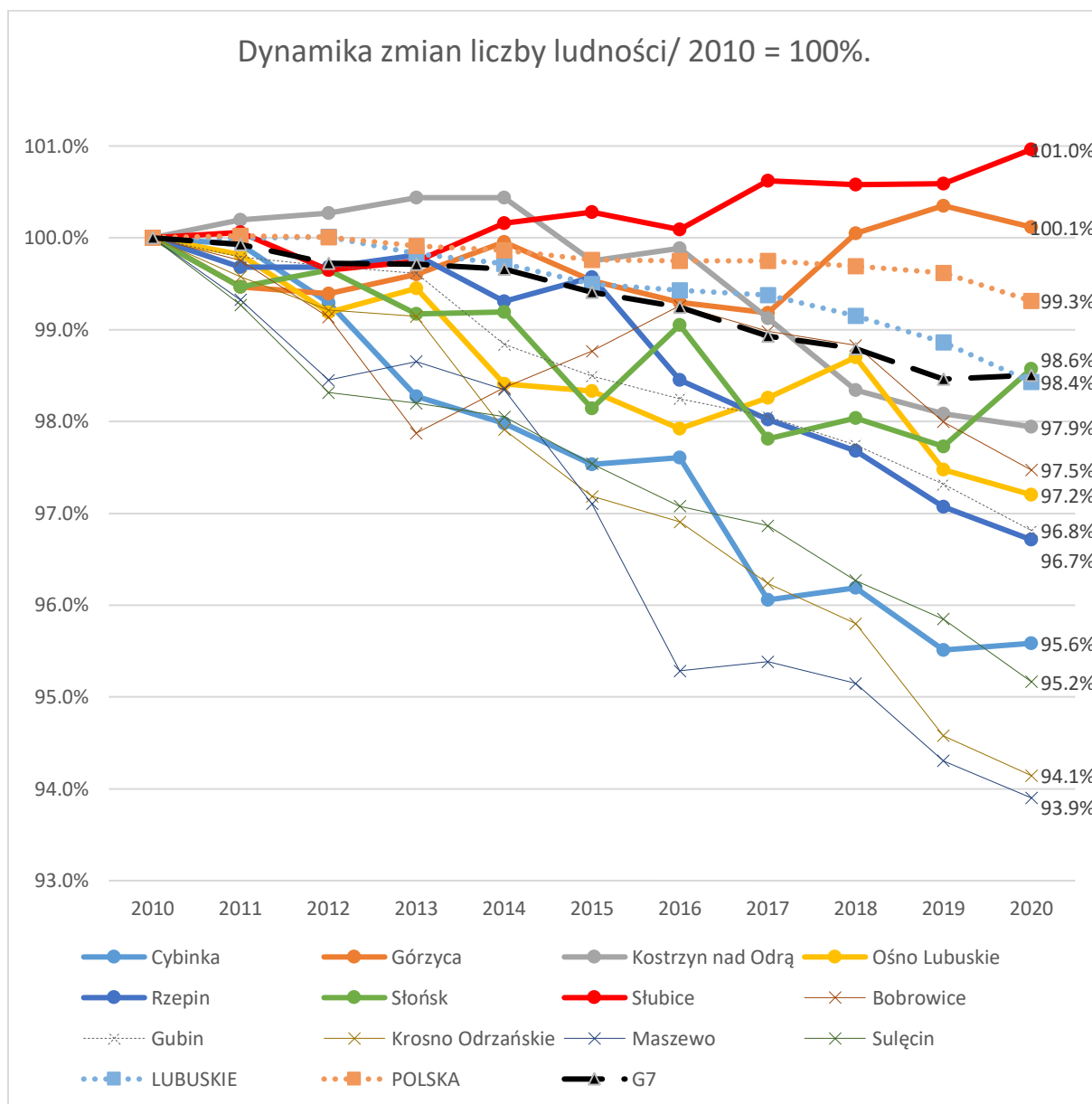
Tabela 8 Ilość mieszkańców obszaru G-7 w podziale na gminy - stan na koniec 2020 roku. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

	2020	%
Cybinka	6 474	9,32 %
Górzycza	4 289	6,18 %
Kostrzyn nad Odrą	17 704	25,50 %
Ośno Lubuskie	6 358	9,16 %
Rzepin	9 678	13,94 %
Słońsk	4 774	6,88 %
Słubice	20 145	29,02 %
G7	69 422	100 %

Dane w tabeli mają charakter statyczny. Pokazują liczbę ludności w konkretnym momencie czasu. Warto jednak przyrzeć się w jaki sposób kształtowała się ona na przestrzeni ostatniej dekady. Zgodnie z przyjętą metodologią wśród danych uwzględniono także dane gmin przyjętych do porównania – są to gminy o podobnym położeniu (przygranicznym) i charakterystyce (lubuskie, gminy miejskie i wiejskie, lub wielkości): Bobrowice, Krosno Odrzańskie, Maszewo, Gubin (wieś) i Sulęcín. Dla uzupełnienia wiedzy dotyczącej trendów w wymiarze makro przedstawiono także dane dotyczące całego województwa lubuskiego oraz całego kraju.

Z poniższego wykresu wynika jednoznacznie, iż trend zmian liczby ludności w zdecydowanej większości gmin porozumienia G-7 oraz we wszystkich jednostkach porównawczych ma nachylenie ujemne. Od 2010 do 2020 roku liczba ludności zmniejszyła się. Na poziomie kraju liczba ludności w 2020 roku stanowi 99,3% liczby ludności z roku 2010. Na poziomie województwa lubuskiego jest to 98,4%. Na tym tle podobnie wypada cały obszar G-7 z wartością 98,5%. Należy jednak zauważyć, iż są tutaj gminy, których wskaźnik urósł w tym okresie. To Słubice – 101% oraz Górzycza – 100,1%. Z pozostałych gmin porozumienia jeszcze tylko Słońska znajduje się ponad średnią wojewódzką. Natomiast na drugim biegunie znajdują się gminy Rzepin (96,7%) i Cybinka (95,6%). Poza Słubicami i Górzyczą trend każdej z jednostek ma wyraźnie negatywny charakter. Liczba ludności zmniejsza się systematycznie z roku na rok. Wyjątkiem jest Kostrzyn nad Odrą, który przez pierwsze 4 lata badanego okresu był liderem wzrostu. Po tym okresie rozpoczęły się systematyczne spadki.

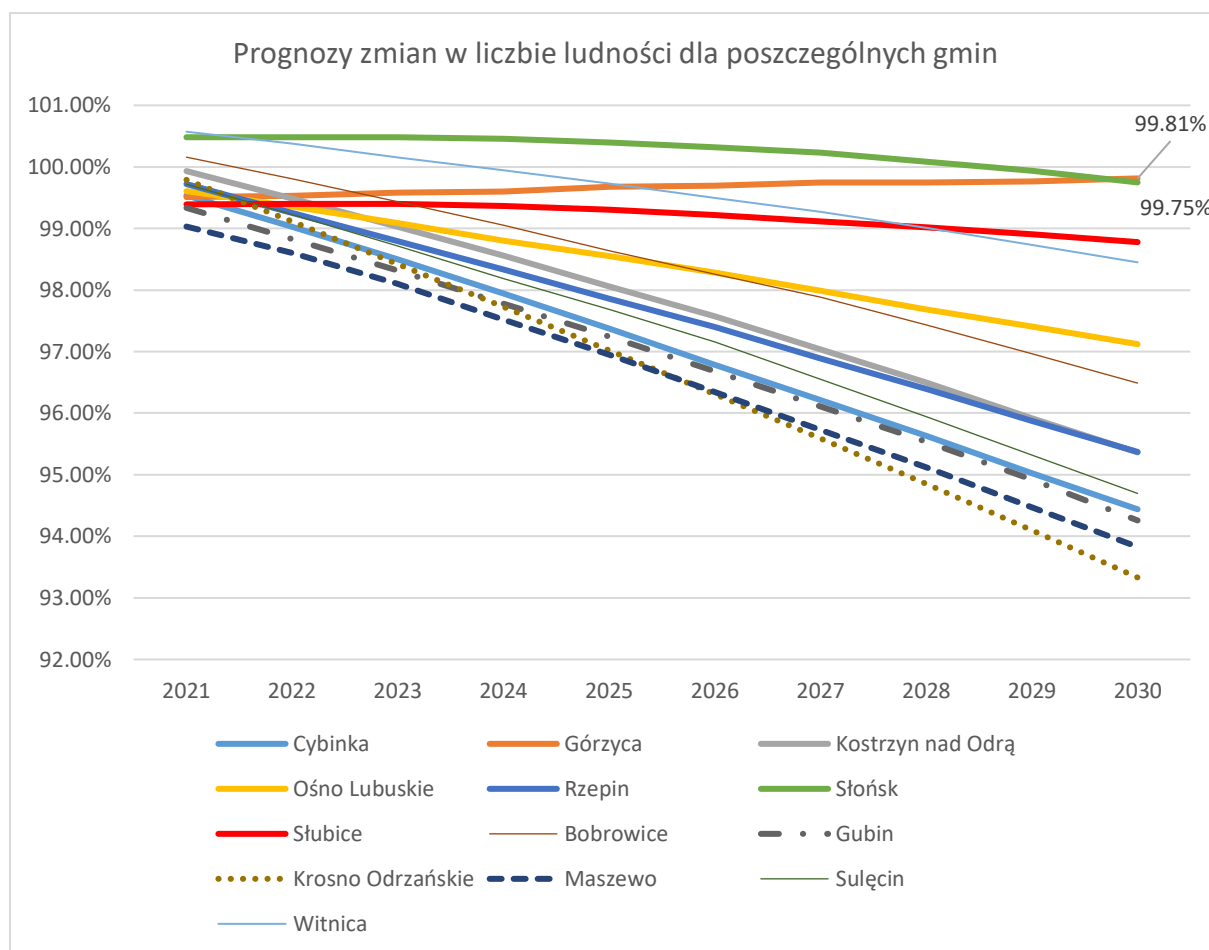
Wykres 9 Dynamika zmian liczby ludności. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Czy zaobserwowane trendy będą kontynuowane w przyszłości? Odpowiedź może nieść opracowanie statystyczne GUS będące prognozą ludności gmin na lata 2017-2030. Poniżej przedstawiono wycinek tej prognozy dotyczący lat 2021-2030. Wynika z niej, że jedynie gminy Górzycza, Słońsk i Słubice mogą spodziewać się utrzymania bądź też nieznacznego wzrostu aktualnej liczby mieszkańców.

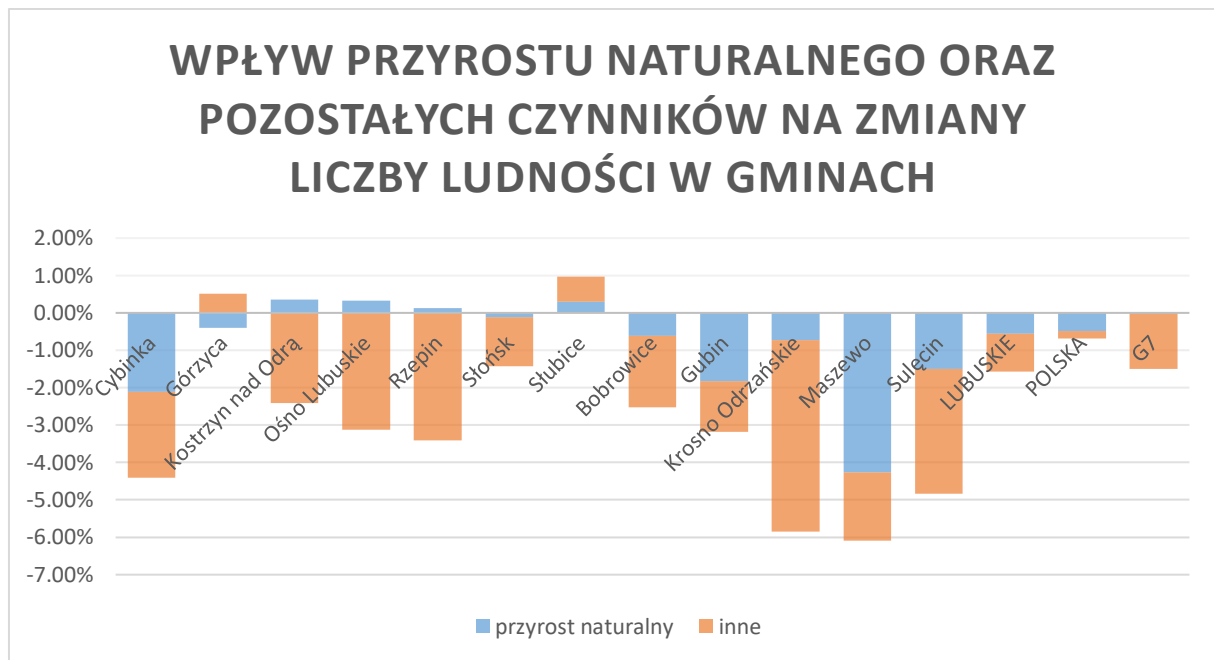
Wykres 10 Prognozy zmian w liczbie ludności. Opracowanie własne na podstawie danych "Prognoza ludności gmin na lata 2017 – 2030"

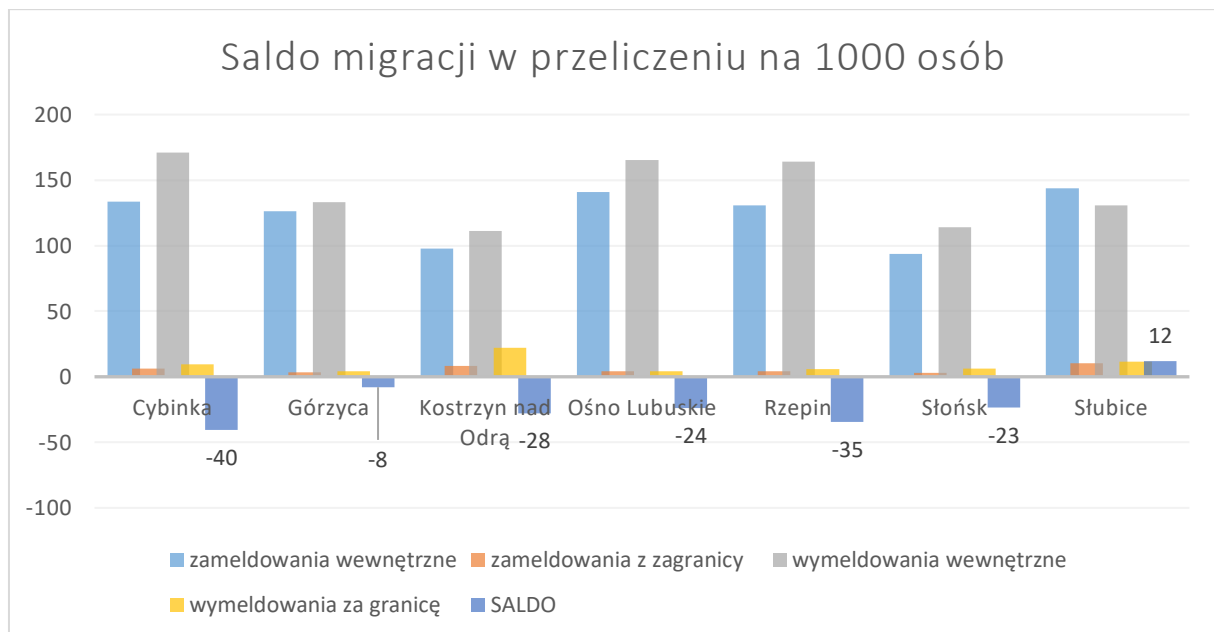
Przedstawiono historyczne zmiany w liczbie ludności oraz przewidywania dotyczące przyszłości. Analizując dane demograficzne głębiej poszukujemy odpowiedzi na pytanie jakie czynniki mają wpływ na te zmiany. Czy są to przede wszystkim czynniki naturalne (przyrost naturalny) czy może migracyjne? Częściowo odpowiedź niosą w sobie dwa kolejne wykresy.

Z przedstawionych poniżej danych wynika, że zmiany liczby ludności w latach 2010-2020 nie wynikają bezpośrednio z ruchów naturalnych. Obserwujemy takie jednostki, w których notowano dodatnie saldo przyrostu naturalnego (nadwyżka urodzeń nad zgonami) a mimo to liczba ludności spadła (np. Kostrzyn nad Odrą, Ośno Lubuskie czy Rzepin). Jednocześnie zaobserwowano także sytuacje odwrotne – jak np. w Górzycy, gdzie przyrost naturalny jest ujemny lecz liczba ludności nieznacznie wzrosła. Odejmując od zmiany liczby ludności czynnik przyrostu naturalnego otrzymano wartość pozostałych czynników wpływających na liczbę ludności. Zdecydowanie najważniejszym z nich jest saldo migracji, które przedstawiono na kolejnym wykresie.

Wykres 11 Przyrost naturalny oraz inne czynniki wpływające na zmianę liczby ludności w latach 2010-2020. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 12 Saldo migracji w latach 2010-2020 w przeliczeniu na 1000 osób. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

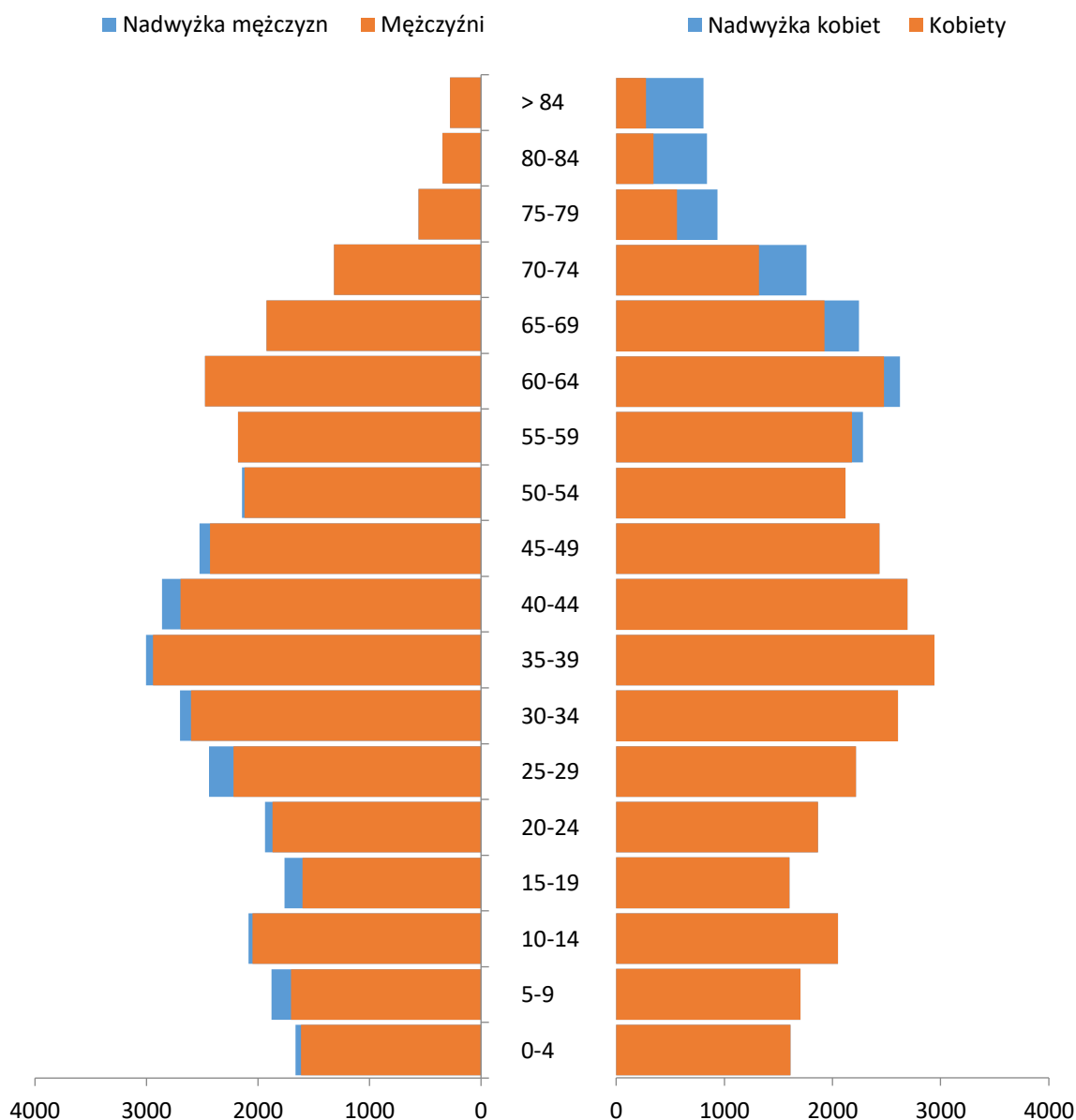
Aby zniwelować nierówności między gminami G-7 w postaci zróżnicowanego potencjału liczbowego dane dot. migracji sprowadzono do wskaźnika na 1000 osób. Oznacza to, iż przykładowo wartość salda 12 osób w Słubicach należy przemnożyć przez ok. 20 (20 tys. mieszkańców) aby otrzymać informację, że w wyniku migracji liczba mieszkańców gminy Słubice zwiększyła się w latach 2010-2020 o ok. 240 osób. Co istotne należy przypuszczać, że w danych dot. migracji znajduje się pewna luka informacyjna, gdyż biorąc pod uwagę przytoczone we wstępie do poprzedniego rozdziału szacunki dot. liczby osób z Ukrainy mieszkających w powiecie słubickim nie znajduje się zbyt wielu zameldowań z zagranicy, które wpisywałyby się w te szacunki.

Struktura społeczeństwa

Na obszarze funkcjonalnym żyje więcej kobiet, niż mężczyzn. Liczebność mężczyzn i kobiet w poszczególnych kohortach wiekowych zmienia się w czasie i jest zależna od procesów demograficznych, w tym zwłaszcza od liczby urodzeń i zgonów. Można zaobserwować, że do 29 roku życia występuje nieznaczna przewaga liczby mężczyzn nad liczbą kobiet. Natomiast powyżej 54 roku życia zaznacza się coraz większa przewaga liczby kobiet.

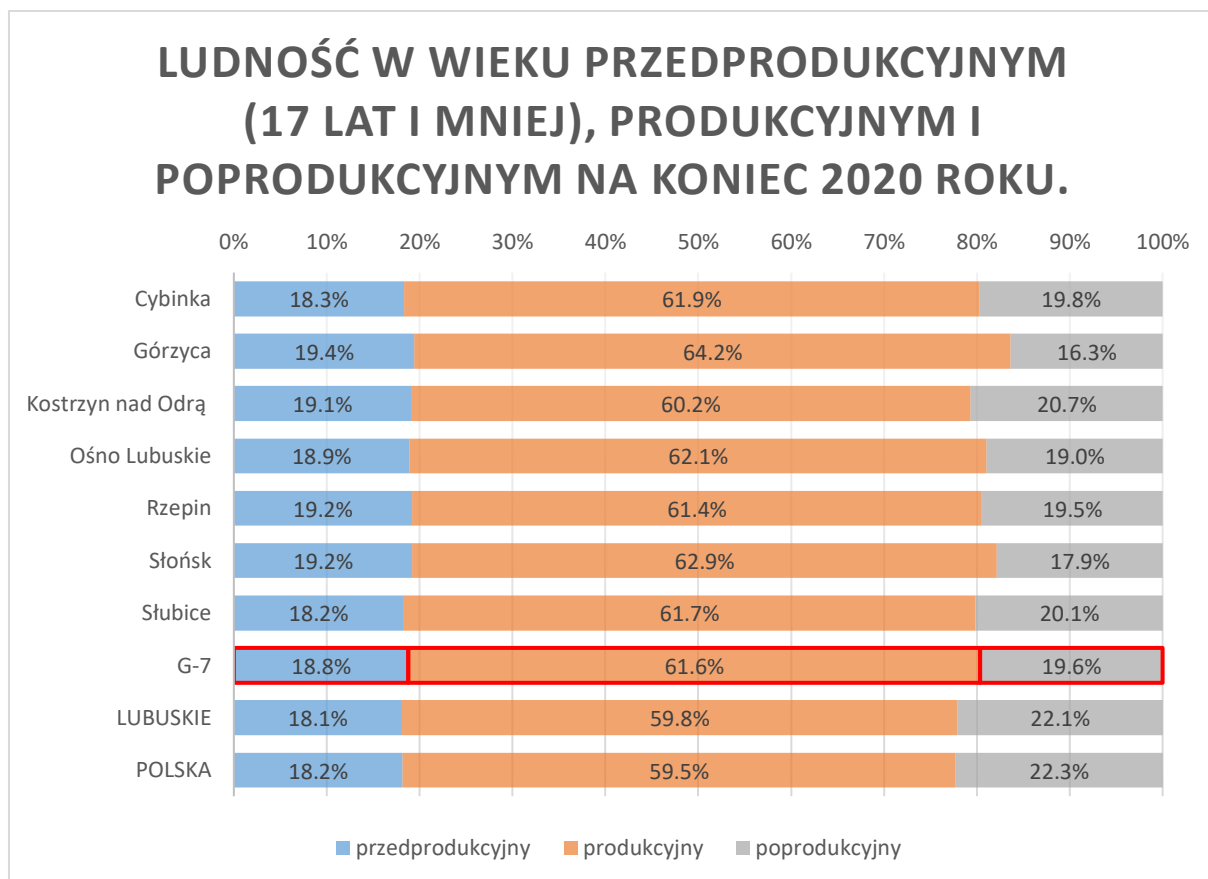
Struktura płci i wieku społeczeństwa w G-7, wskazuje, że podobnie jak w całym kraju jest to społeczeństwo starzejące się. Kolejne fale demograficzne są coraz mniejsze (ostatnia dotyczy dzieci urodzonych w latach 2006-2010).

Wykres 13 Struktura demograficzna obszaru G-7 (jako całość) na koniec 2020 roku. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Struktura społeczeństwa ma istotne znaczenie w kontekście obecnych i przyszłych wyzwań w polityce społecznej. Obecnie w poszczególnych gminach G-7 rozkład grup funkcjonalnych wygląda następująco:

Wykres 14 Udział poszczególnych grup funkcjonalnych ludności w liczbie mieszkańców ogółem na koniec 2020 roku.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Ogólny zarys sytuacji społecznej obszaru G-7 rysuje się korzystniej niż w przypadku danych dla całego województwa czy całego kraju. Szczególnie dobrze wypada na tym tle gmina Górzycza, której struktura dosyć wyraźnie odbiega od pozostałych gmin (na wyróżnienie zasługuje także gmina Słońsk). Mamy tutaj jednocześnie najliczniejsze grupy przedprodukcyjne oraz produkcyjne przy najmniej licznej, względem jednostek porównawczych, grupy poprodukcyjnej.

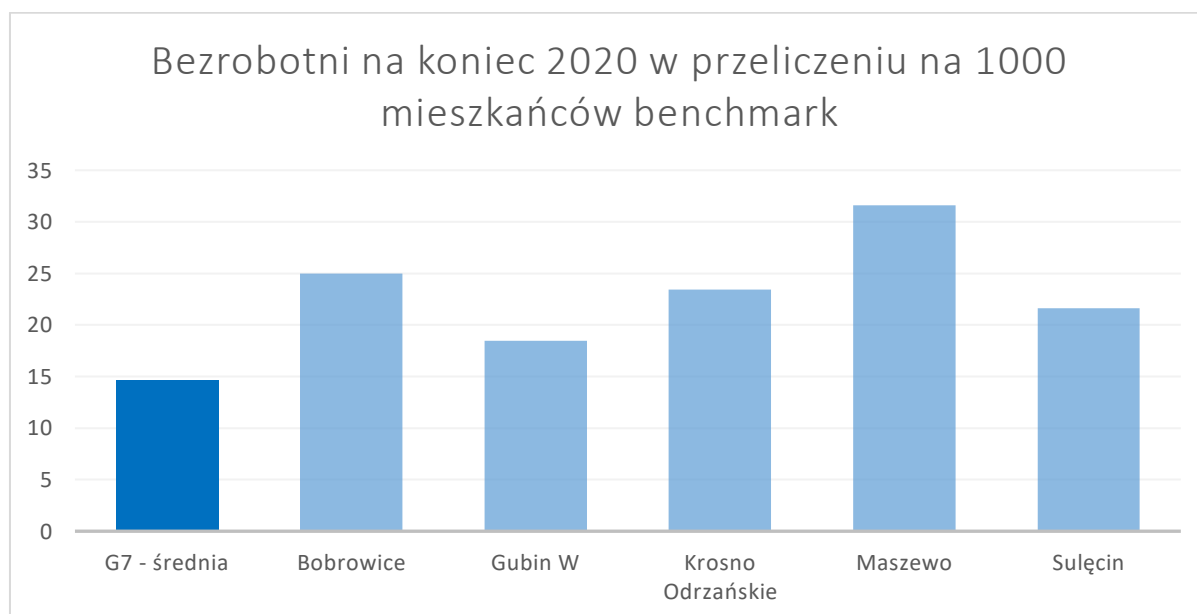
Gospodarka i rynek pracy

Gospodarka i rynek pracy regionu G-7 są w dużej mierze podporządkowane czynnikowi w największym stopniu oddziałującym na życie na tym terenie – obecności granicy/Niemców. Punktem zwrotnym dla regionu było otwarcie niemieckiego rynku pracy dla Polaków (1.05.2011 r.). Sprawilo to, że gminy regionu stały się niejako zapleczem bytowym osób podejmujących pracę w Niemczech, ale chcących nadal mieszkać w Polsce. Motywacja takiej decyzji jest różnorodna: od niechęci do emigracji całkowitej, niedostatecznej znajomości języka, która pozwalałaby na swobodne funkcjonowanie w Niemczech, po wyższe koszty życia (zwłaszcza wynajmu mieszkań).

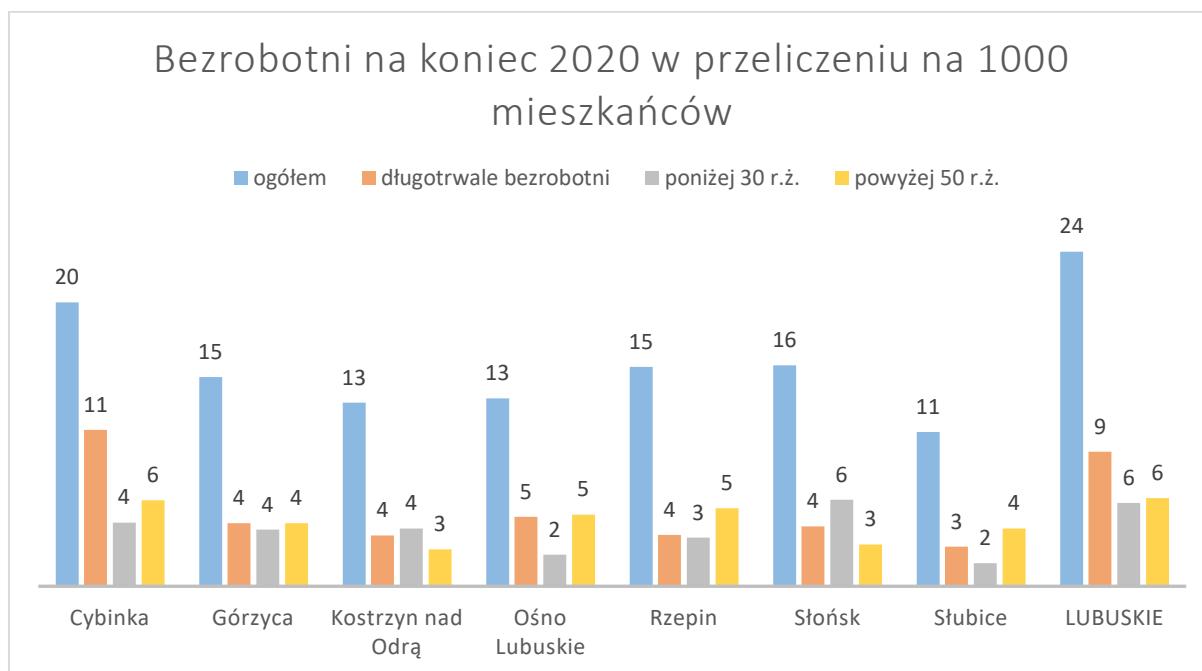
Obecność rynku niemieckiego ma duży wpływ na dostępność pracowników na rynku pracy tuż przy zachodniej granicy. Konkurencja płacowa ze strony niemieckiej jest ogromna i w dużej mierze poziom zarobków decyduje o tym, że mieszkańcy regionu coraz częściej decydują się na pracę za granicą. Prowadzi to do ubytków na lokalnym rynku, który uzupełniany jest przez obywateli wschodnich sąsiadów Polski. Na podstawie zarejestrowanych oświadczeń ustalono, że największą grupą cudzoziemców zatrudnianych przez firmy posiadające swe siedziby w powiecie słubickim są obywatele **Ukrainy – 2.823 osoby** i Białorusi - 141 osób⁷.

Sytuacja na rynku pracy G-7 wygląda korzystniej niż sytuacja wojewódzka czy też sytuacja w gminach przyjętych do benchmarku. Wniosek taki płynie z analizy poniższych wykresów.

Wykres 15 Liczba bezrobotnych ogółem na 1000 mieszkańców - średnia G7 w porównaniu z wybranymi gminami. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

⁷ Sprawozdanie z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Słubicach oraz sytuacji na lokalnym rynku pracy w 2020 roku, PUP Słubice, 2021, s. 7

W wyniku analizy grup osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy stwierdzono, że w strukturze dominują osoby powyżej 50 roku życia (zmiana r/r o -1,4 %) oraz długotrwale bezrobotne (zmiana r/r o -0,5 %). Są to grupy trudne do zaktywizowania, wymagające dużych nakładów pracy, przede wszystkim specjalistów działu usług rynku pracy doradców klienta. Osobom tym trudniej powrócić na rynek pracy niż innym osobom bezrobotnym. Na tą sytuację wpływa wiele czynników, w tym czynniki zależne od samych zainteresowanych osób, ale i niezależne od nich. Do tych czynników zależnych można uznać bierność zawodową, brak gotowości do podjęcia pracy, konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem lub osobami zależnymi zaś do czynników niezależnych brak lub ograniczona zdolność do pracy, brak możliwości dogodnego dojazdu komunikacją publiczną do miejsca pracy, a nawet brak możliwości jakiegokolwiek dojazdu.⁸

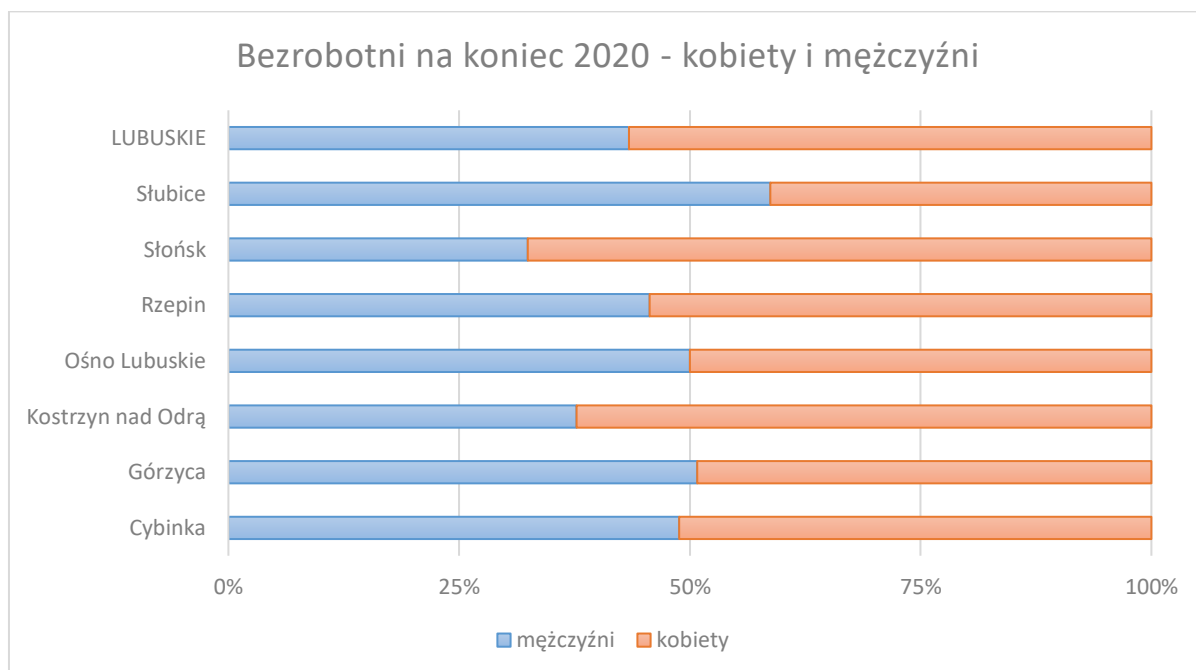
Problem długotrwałego bezrobocia dotyczy całego obszaru Województwa Lubuskiego, gdyż na koniec grudnia 2020 r. odnotowano 9.503 osoby długotrwale bezrobotne, co stanowiło 40,1% ogółu bezrobotnych. W powiecie słubickim udział długotrwale bezrobotnych kształtował się na poziomie 33%. W związku z powyższym udział osób długotrwale bezrobotnych w strukturze bezrobocia w powiecie słubickim kształtuje się poniżej średniej wojewódzkiej. Na koniec 2020 r. w województwie lubuskim osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia stanowiły 26,3% ogółu bezrobotnych. Na terenie powiatu słubickiego liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia wzrosła (...), natomiast ich udział zmniejszył się o 1,4 pkt. procentowego do poziomu 35%. Udział osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w powiecie słubickim, od wielu lat znajduje się powyżej średniej wojewódzkiej. (...) Warto dodać, że odsetek ww. grup osób jest zwykle większy w sytuacji gdy ogólna grupa osób bezrobotnych jest liczbowo niższa.⁹

Jeśli chodzi o udział kobiet i mężczyzn w ogólnej liczbie bezrobotnych to należy zwrócić uwagę, że zarówno na obszarze G7 jak i w całym województwie lubuskim więcej bezrobotnych to kobiety. Szczególnie duży odsetek kobiet wśród osób bezrobotnych notowany jest w gminie Słońsk oraz Kostrzyn nad Odrą. Z kolei w Słubicach sytuacja jest odmienna – tutaj więcej bezrobotnych to mężczyźni. Podział w pozostałych gminach jest zbliżony do równego.

⁸ Ibidem. s.8

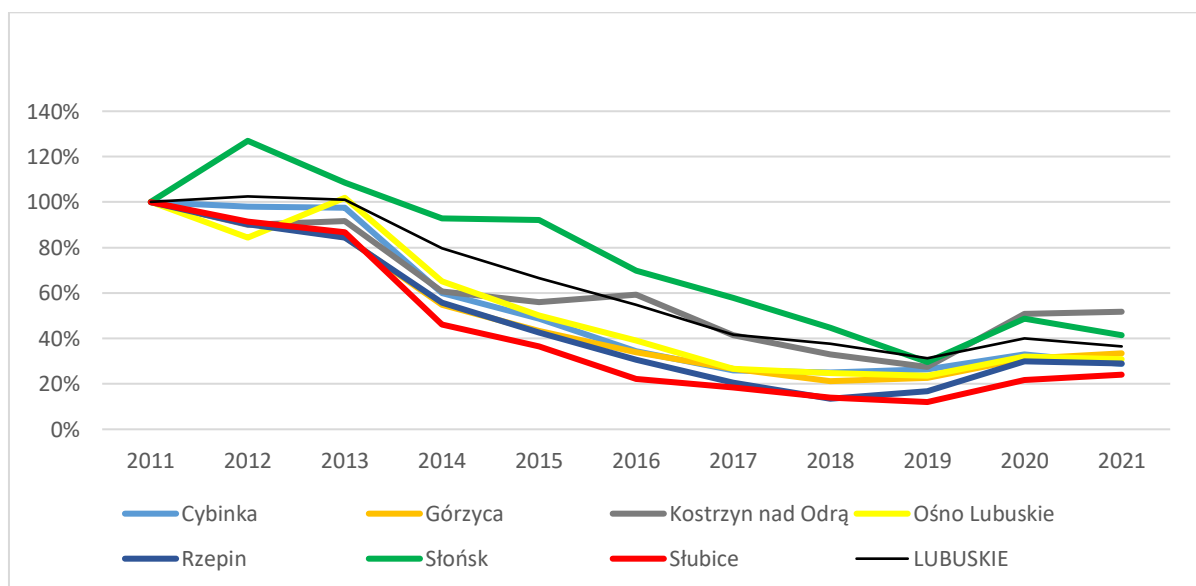
⁹ Ibidem. s.8

Wykres 17 Udział kobiet i mężczyzn w ogólnej liczbie bezrobotnych na koniec 2020 roku. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

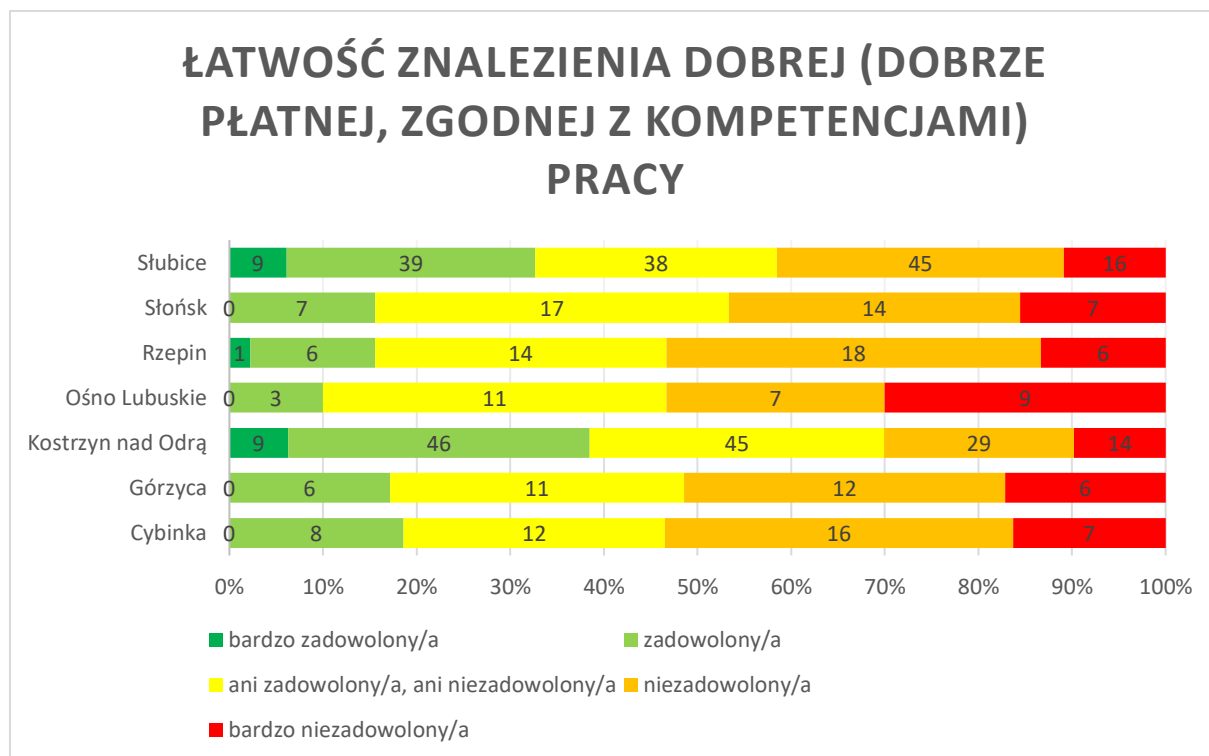
Sytuacja na rynku pracy pod względem ilości osób bezrobotnych poprawia się od dekady. Do poniższego zestawienia dynamiki zmian przyjęto wyjątkowo dekadę kończącą się w 2021 roku w taki sposób, aby uwzględnić wpływ pandemii COVID-19 na aktualną sytuację rynku pracy. Wpływ ten jest dostrzegalny biorąc pod uwagę poniższy wykres. Co istotne wzrost bezrobocia pomiędzy 2019 a 2020 roku nie znalazł już tak dynamicznej kontynuacji w roku 2021 co może sugerować iż te chwilowe problemy zostały przynajmniej częściowo zażegnane.

Wykres 18 Dynamika zmian na rynku pracy w latach 2011-2021. 2011 = 100%. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Inaczej wygląda lokalny rynek pracy pod względem jakościowym.

Wykres 19 Ocena zadowolenia z życia w gminie pod kątem łatwości znalezienia dobrej pracy. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego. N=557

(Podane na wykresie wartości to liczba wskazań dane odpowiedzi w gminie a nie jej udział procentowy). W odczuciu większości ankietowanych mieszkańców rynek pracy nie daje możliwości znalezienia DOBREJ pracy. Poza Kostrzynem nad Odrą i Słubicami większość respondentów udzielała odpowiedzi po negatywnej stronie skali (niezadowolony, bardzo niezadowolony). Rynek słubicki i kostrzyński są oceniane stosunkowo dobrze – pozytywnych wskazań jest tutaj ponad 30 %. Jednak tylko w Kostrzynie nad Odrą ocena pozytywna jest wartościowo większa niż negatywna.

Na powyższą ocenę z pewnością wpływa fakt migracji wewnętrznych pomiędzy gminami G7 w celach zawodowych lub w celu nauki. W jednym z pytań ankietowani wskazywali, w której gminie G7 uczą się lub pracują. Oprócz gmin G7 wskazywać można było zagranicę, inne miejsce w woj. lubuskim, w kraju, pracę domową lub brak pracy ani nauki. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi przygotowano mapę migracji wewnętrznych. Każdy kolor (koło, strzałka) reprezentuje inną gminę. Przykładowo mieszkaniec gminy Górzycza odczytując mapę powinien zwrócić uwagę na kolor niebieski (taki jak kropka w gminie Górzycza). Strzałki o tym kolorze wskazują na kierunki ruchów wskazywane przez respondentów. Im grubsza strzałka (im większy grot) tym więcej wskazań w danym kierunku. Wielkość koła w tym samym kolorze oznacza natomiast skalę odpowiedzi wskazujących na pracę w gminie zamieszkania (lub w domu). Zatem mieszkańcy Górzyczy oprócz pracy w gminie Górzycza, najczęściej jeżdżą w tym celu do gminy Słubice oraz za granicę. Wartości liczbowe tych ruchów przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela 9 Dane liczbowe dot. kierunków migracji wewnętrznych (G-7) w celach zarobkowych i edukacyjnych. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

	W gminie Cybinka	w gminie Górzycza	w gminie Ośno Lubuskie	w Kostrzynie nad Odrą	w gminie Rzepin	w gminie Słońsk	w gminie Słubice	za granicą kraju	w innym województwie	w Gorzowie Wielkopolskim lub w Zielonej Górze	w innej gminie województwa lubuskiego	w domu	nie pracują i nie uczę się
Cybinka	38.1%	0.0%	2.4%	0.0%	7.1%	0.0%	28.6%	11.9%	2.4%	2.4%	7.1%	11.9%	11.9%
Górzycza	0.0%	58.1%	0.0%	6.5%	3.2%	3.2%	12.9%	9.7%	3.2%	3.2%	0.0%	6.5%	25.8%
Ośno Lubuskie	0.0%	0.0%	53.3%	3.3%	6.7%	0.0%	26.7%	3.3%	3.3%	0.0%	3.3%	0.0%	16.7%
Kostrzyn nad Odrą	0.0%	1.3%	0.0%	75.3%	0.0%	0.0%	2.0%	7.3%	8.0%	4.7%	1.3%	1.3%	6.0%
Rzepin	0.0%	0.0%	2.0%	2.0%	43.1%	2.0%	41.2%	2.0%	0.0%	5.9%	2.0%	2.0%	11.8%
Słońsk	0.0%	2.3%	0.0%	23.3%	0.0%	44.2%	0.0%	7.0%	4.7%	14.0%	4.7%	4.7%	16.3%
Słubice	0.0%	0.6%	0.0%	0.0%	1.2%	0.0%	81.2%	11.5%	3.0%	1.2%	1.2%	3.6%	4.8%

Analiza powyższych danych była m.in. elementem dyskusji podczas spotkań z radnymi gmin. Zgodnie z wyciągniętymi w jej trakcie wnioskami powyższe dane należy traktować jako wskazanie kierunków i ich ewentualnego znaczenia, jednak wartości liczbowe nie są w tym przypadku reprezentatywne dla całej populacji. Świadczą o tym m.in. zdecydowanie większy udział w badaniu osób, które wskazywały ostatnią z możliwych odpowiedzi (bezrobotni i emeryci) – bazując na tej wartości można by wyciągnąć wniosek sprzeczny z oficjalnymi danymi dot. sytuacji na rynku pracy, przytaczanymi wcześniej. Ponadto zgodnie przyznano, że zdecydowanie niedoszacowany w odpowiedziach jest odsetek osób pracujących za granicą. Wszystko wskazuje na to, że osoby aktywne zawodowo, pracujące w Niemczech w mniejszym stopniu były zainteresowane wzięciem udziału w prowadzonym badaniu ankietowym. Należy o tym pamiętać podczas wyciągania wniosków z powyższej tabeli i poniższej mapy. Hipotezę tę potwierdzają radni, którzy na spotkaniach fokusowych wyrażali swoje zdziwienie takim odczytem osób pracujących za granicą :

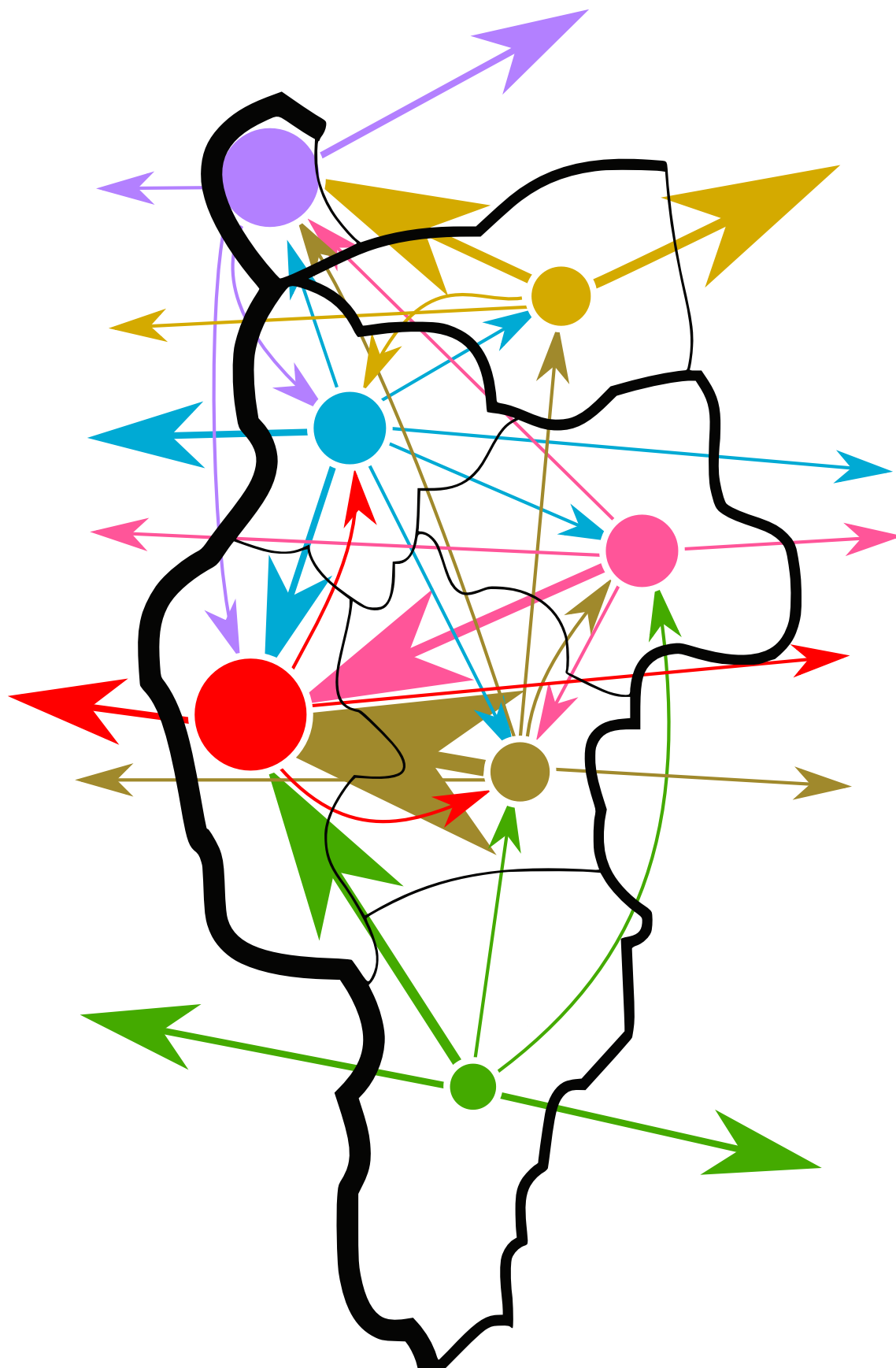

"bilans jest bardziej pozytywny, bo osoby fizyczne nie muszą zgłaszać nasadzeń a to przecież robią"; "kierunek wyjazdu za granicę na pewno jest zaniżony, być może odpowiadały osoby starsze lub niepracujące" - Górzycza;

"sam wskaźnik dotyczący wyjazdów za granicę to chyba jakiś błąd statystyczny, bo większość osób jeździ do pracy do Niemiec" Ośno Lubuskie

---

Mapa 2 Kierunki migracji wewnętrznych w celach zawodowych i edukacyjnych. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Dopełnieniem informacji o rynku pracy jest barometr zawodów.

powiat słubicki

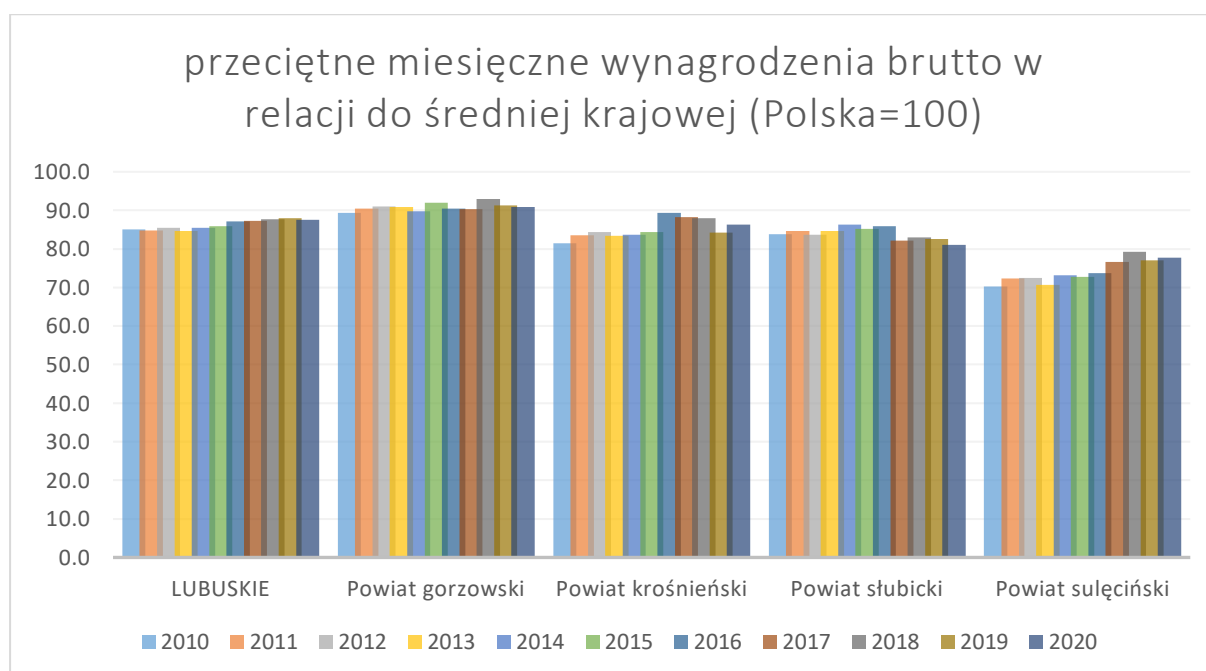
www.barometrzwodow.pl

DEFICYT			
	Blacharze i lakiernicy samochodowi	Murarze i tynkarze	Pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie
	Cieśle i stolarze budowlani	Nauczyciele języków obcych i lektorzy	Pracownicy służb mundurowych
	Cukiernicy	Nauczyciele nauczania początkowego	Pracownicy socjalni
	Dentyści	Nauczyciele praktycznej nauki zawodu	Psycholodzy i psychoterapeuci
	Elektrycy, elektromechanicy i elektrycy	Nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących	Recepcjoniści i rejestratorzy
	Filolodzy i tłumacze	Nauczyciele przedmiotów zawodowych	Robotnicy budowlani
	Fizjoterapeuci i masażyści	Nauczyciele przedszkoli	Robotnicy leśni
	Floryści	Operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych	Robotnicy obróbki drewna i stolarze
	Fryzjerzy	Operatorzy maszyn rolniczych i ogrodniczych	Samodzielni księgowi
	Gospodarze obiektów, portierzy, wozni i dozorczy	Opiekunki dziecięce	Spawacze
	Kelnerzy i barmani	Opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej	Specjaliści administracji publicznej
	Kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych	Pielęgniarki i położne	Specjaliści ds. finansowych
	Kierownicy budowy	Pomoce kuchenne	Spedytorzy i logiści
	Kierownicy sprzedaży	Pracownicy administracji i biurowi	Sprzątaczkę i pokojowe
	Kosmetyczki	Pracownicy ds. finansowo-księgowych ze znajomością języków obcych	Sprzedawcy i kasjerzy
	Krawcy i pracownicy produkcji odzieży	Pracownicy ds. rachunkowości i księgowości	Szefowie kuchni
	Kucharze	Pracownicy ds. techniki dentystycznej	Tapicerzy
	Lekarze	Pracownicy fizyczni w produkcji i pracach prostych	Technicy mechanicy
	Magazynierzy	Pracownicy przetwórstwa metali	Zaopatrzeniowcy i dostawcy
	Mechanicy pojazdów samochodowych		

Rysunek 2 <http://www.pupslubice.pl/kat/id/113>

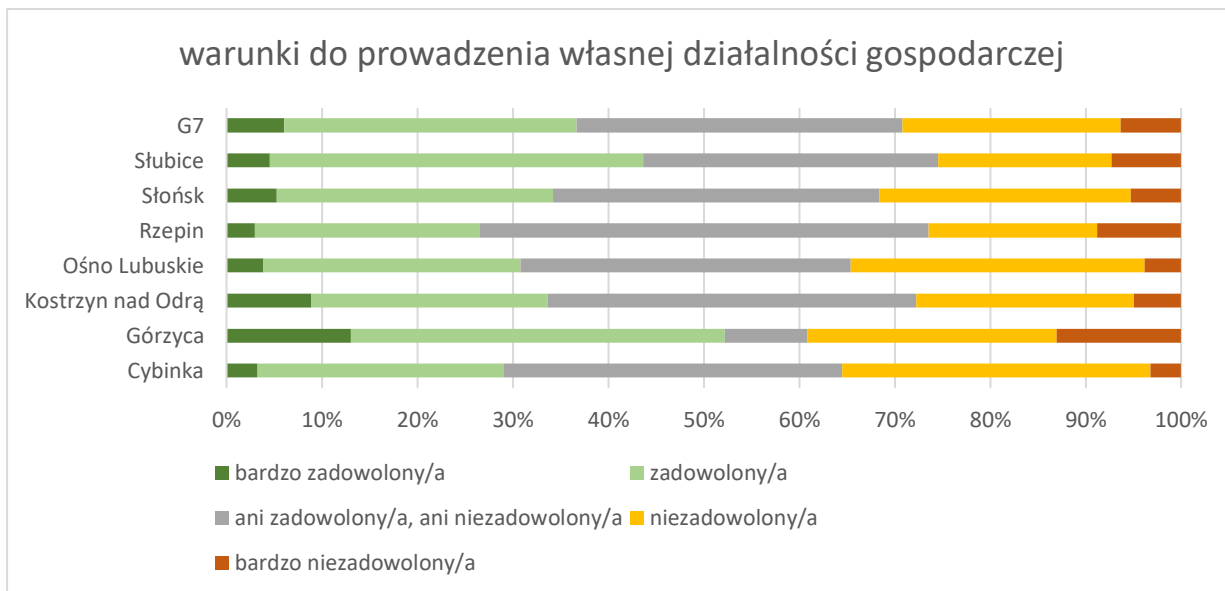
Co ciekawe pod względem zarobków większość obszaru G-7 (powiat słubicki, dane GUS w tym obszarze udostępnia jedynie na poziomie powiatów) charakteryzuje się stosunkowo niską relacją przeciętnych zarobków do średniej krajowej. W zestawieniu pokazano sytuację woj. lubuskiego oraz powiatów: gorzowskiego (ze względu na Kostrzyn nad Odrą), sulęcińskiego (Słońsk) oraz krośnieńskiego (porównanie). Okazuje się, że jedynie w powiecie słubickim od dekady obserwowana jest pogłębiająca się różnica między średnimi zarobkami a średnimi krajowymi. One oczywiście rosną w ujęciu nominalnym, jednak w ujęciu dynamicznym i w relacji do średniej krajowej nie wygląda to korzystnie.

Wykres 20 przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100). Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

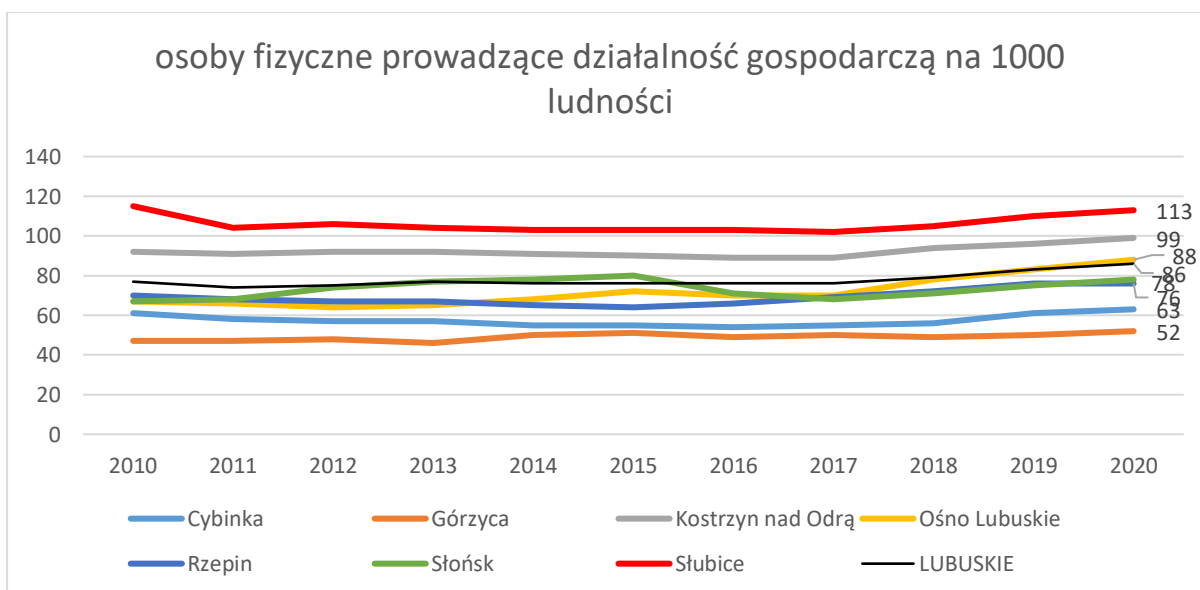
Kolejnym obrazem rzucającym światło na sytuację w ramach obszaru „gospodarka i rynek pracy” są portrety przedsiębiorców. Pierwszy z wykresów przedstawia odpowiedzi ankietowanych na pytanie o zadowolenie z warunków do prowadzenia działalności gospodarczej w gminie zamieszkania. Co istotne blisko 35% ankietowanych odpowiedziało „nie mam zdania”. Rozkład pozostałych odpowiedzi przedstawiono poniżej.

Wykres 21 Zadowolenie z warunków do prowadzenia działalności gospodarczej. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej.

Na całym obszarze G7 warunki te oceniane są raczej pozytywnie – dzieląc odpowiedzi na 3 frakcje (pozytywną, neutralną i negatywną) przeważa właśnie ta pozytywna. Należy jednak zauważyć, iż rozkład w każdej z nich jest zbliżony, co świadczy raczej o braku wyraźnej tendencji.

Wykres 22 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 osób - ujęcie dynamiczne (lata 2010-2020). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

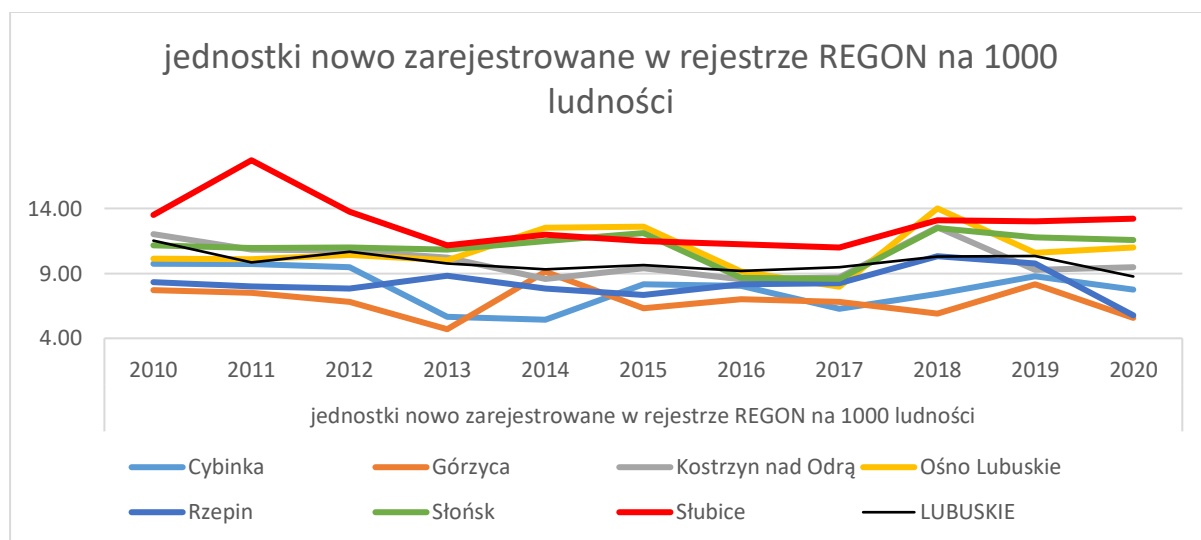

Kolejny z wykresów dotyczących tej dziedziny pokazuje, że Słubice oraz Kostrzyn nad Odrą są dobrym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby fizyczne. W przypadku tych dwóch gmin wskaźniki są

zdecydowanie wyższe niż w przypadku całego województwa lubuskiego (86) i w przypadku Słubic znacząco przewyższyły wartość 100 osób prowadzących działalność na 1000 mieszkańców. Co warte odnotowania, mniej więcej od 2017 roku obserwujemy w zasadzie we wszystkich jednostkach naszego regionu ożywienie w tej sferze i stopniowy (około 10% 2017-2020) wzrost wskaźników.

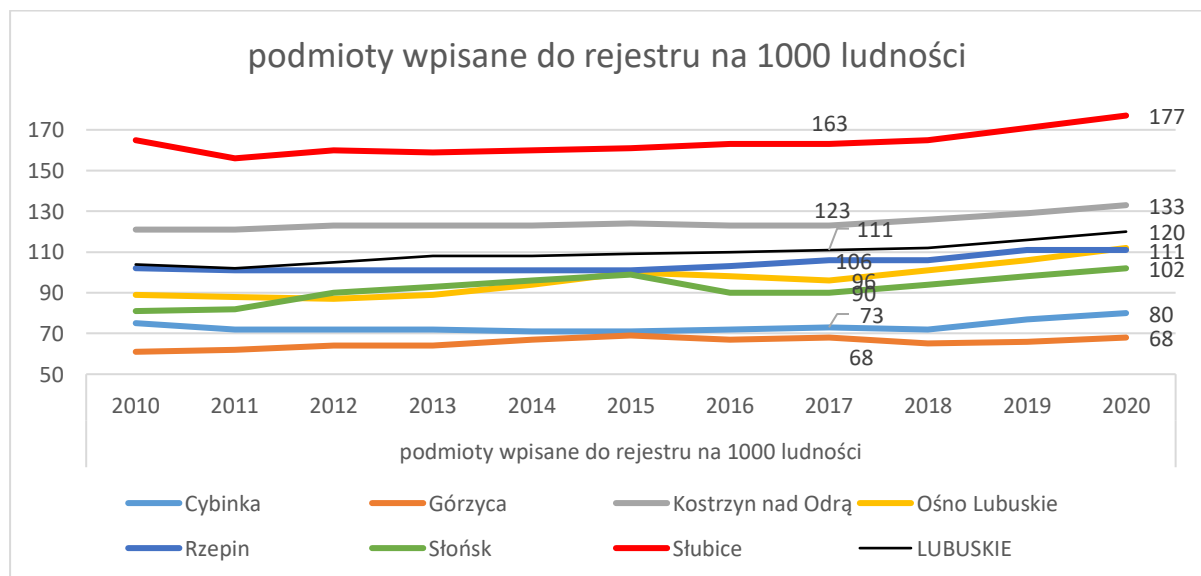
Jak pokazuje kolejny wykres w tym właśnie okresie obserwujemy istotny wzrost nowych podmiotów rejestrowanych w REGON w ciągu roku. Skok pomiędzy rokiem 2017 a 2018 w przypadku wszystkich gmin poza Górzycą (gdzie „fala wzrostowa” dotarła rok później) miał wymiar kilkunasto-kilkudziesięciu procentowy w porównaniu do poprzedniego roku. W kolejnych latach liczby są już niższe od 2018 roku, ale wciąż jest to poziom przeważnie wyższy niż z okresu 2016-2017.

Wykres 23 Nowe jednostki w rejestrze REGON w latach 2010-2020. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

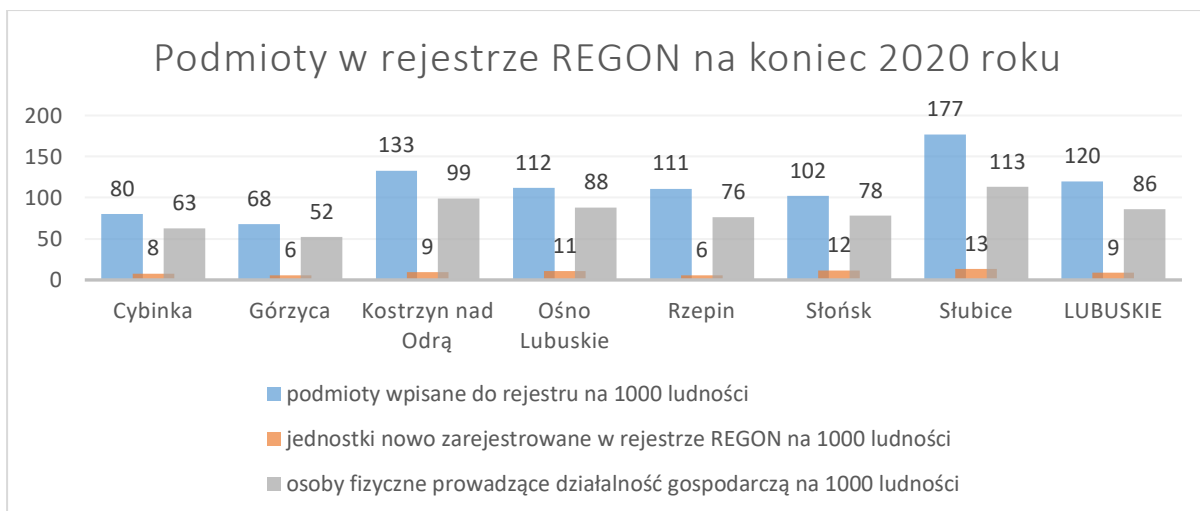
Wpis do rejestru REGON uzyskują oczywiście nie tylko osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą ale także inne podmioty gospodarki narodowej.

Wykres 24 Ilość podmiotów w rejestrze REGON w poszczególnych latach (na 1000 osób). Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

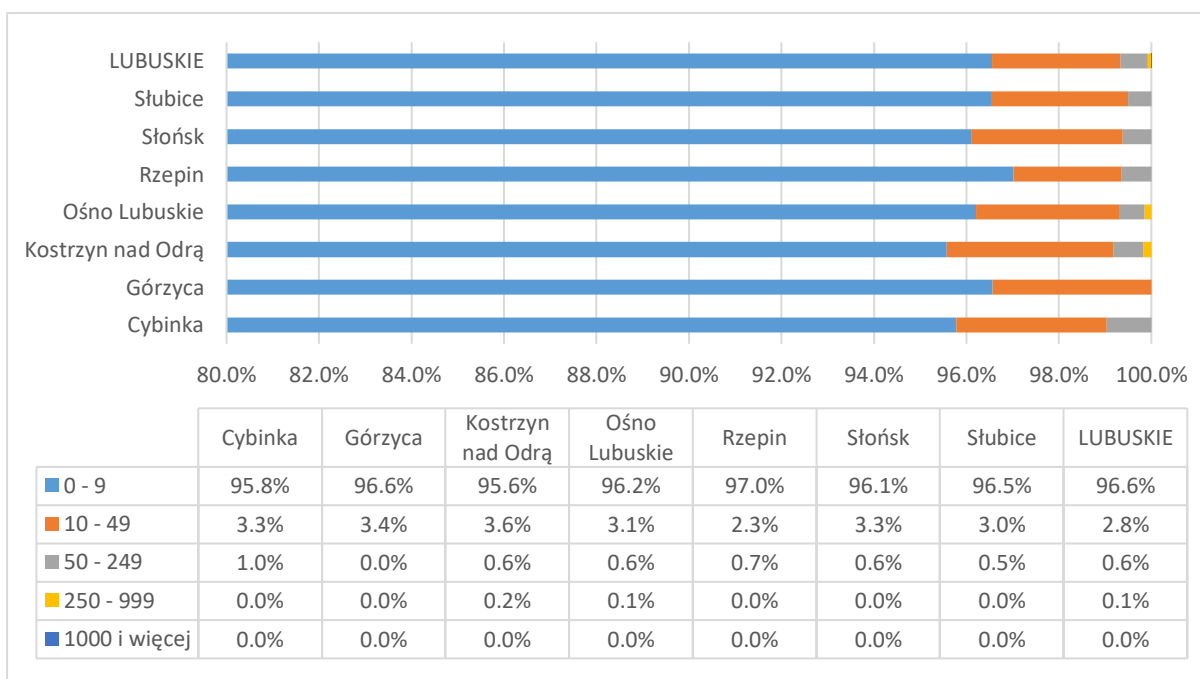
Również pod względem tej statystyki dwie najliczniejsze gminy G-7, czyli Słubice i Kostrzyn nad Odrą, przewyższają średnią wojewódzką. Słubice w 2020 roku przewyższają ją aż o blisko 50%. Podobnie jak w przypadku osób fizycznych prowadzących działalność tak i w ogóle podmiotów notowane jest ożywienie, które rozpoczęło się w okolicach 2017 roku. Ta korelacja jest oczywista, gdyż zdecydowana większość podmiotów wpisanych do REGON na terenie każdej z gmin to właśnie osoby fizyczne.

Wykres 25 Struktura rodzajów podmiotów wpisanych do rejestru REGON (na koniec 2020 roku). Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

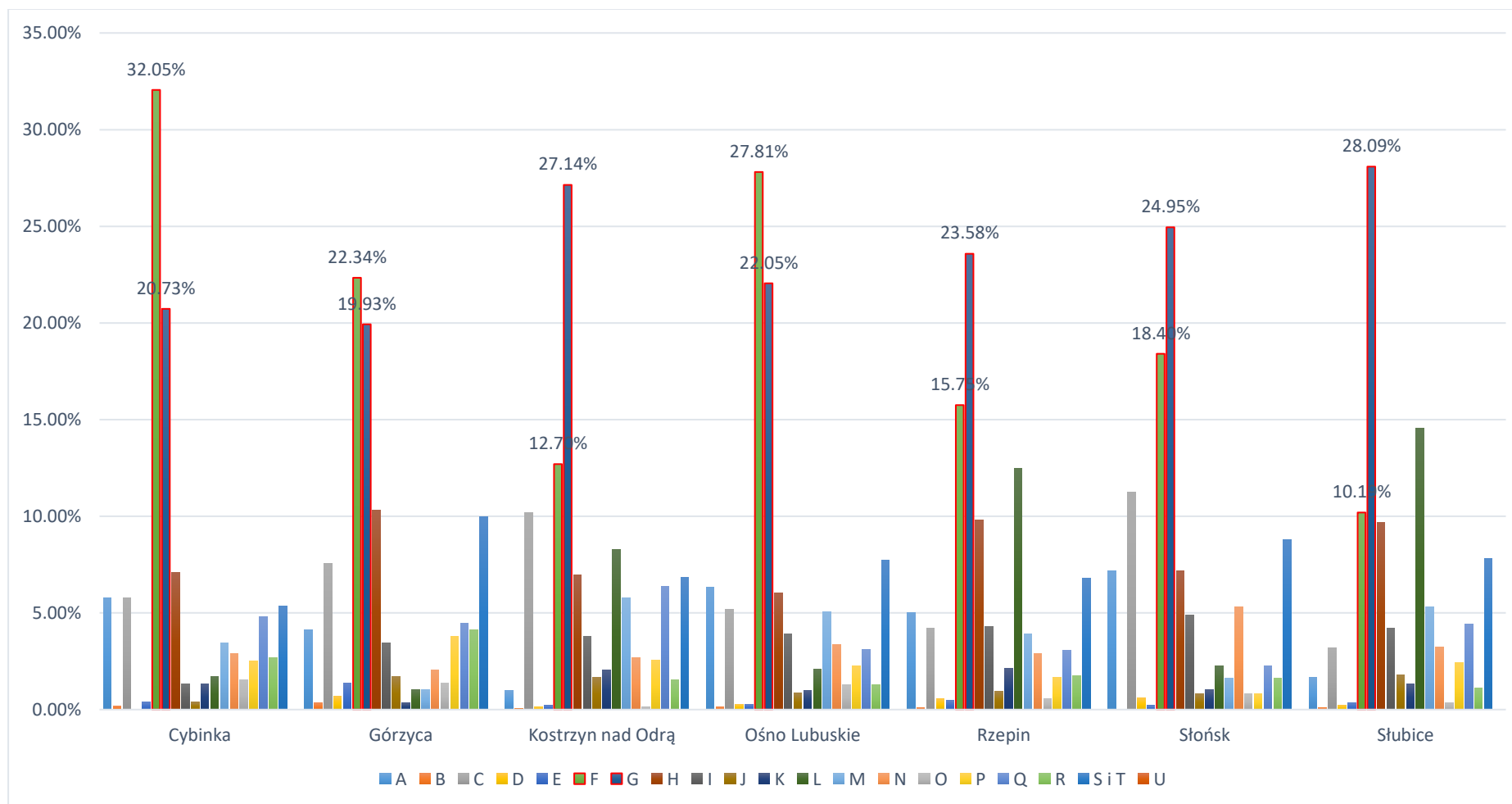
Kolejny wykres pokazuje podział przedsiębiorców ze względu na ich wielkość. Zdecydowanie dominującymi podmiotami są mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające nie więcej niż 9 osób. Stanowią one od 95 do 97% ogółu podmiotów w gminach G-7. Podobnie sytuacja wygląda w całym województwie lubuskim. Poniższy wykres przygotowano w taki sposób, że skala osi X jest „ucięta” w taki sposób, aby móc zaobserwować subtelne różnice w pozostałych 5-3 procentach podmiotów w każdej z gmin.

Wykres 26 Podział podmiotów z terenu G-7 ze względu na wielkość przedsiębiorstwa. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Najliczniej reprezentowane w regionie branże (zgodnie z podziałem PKD) to te, które mieszczą się w kodach z sekcji F i G. Te sekcje są dwiema najliczniejszymi we wszystkich, poza Słubicami gminach. W Słubicach natomiast drugie miejsce zajęła sekcja L (która także licznie reprezentowana jest w Kostrzynie nad Odrą).

Wykres 27 Udział podmiotów prowadzących działalność w poszczególnych sektorach wg PKD (na koniec 2020). Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Jakie działalności kryją się pod tymi kodami PKD?

- Sekcja F - Budownictwo
- Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
- Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (Sekcja ta obejmuje: działalność wynajmujących, agentów i/lub maklerów w zakresie: kupna lub sprzedaży nieruchomości, wynajmowania nieruchomości oraz pozostała działalność usługowa związana z nieruchomościami, taka jak: wycenianie nieruchomości; działalność ta może być prowadzona na własnej lub dzierżawionej nieruchomości lub na zlecenie, budowę obiektów, na użytek własny lub na wynajem, zarządzanie nieruchomościami.)

Należy zwrócić uwagę również na fakt, że stosunkowo duży jest także udział podmiotów w sekcji A i C oraz H. Są to odpowiednio:

- Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
- Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe
- Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa

Podmiotem, który w dużej mierze wpływa na sytuację gospodarczą regionu jest Kostrzyńsko Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna.

Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna od 1997 roku z sukcesem wspiera i obsługuje inwestorów krajowych i zagranicznych. Powstają kolejne fabryki, tysiące nowych miejsc pracy, rośnie wartość inwestycji. K-S SSE jest najszybciej rozwijającą się polską specjalną strefą ekonomiczną, zarówno pod względem finansowym, jak i terytorialnym. Na stronie internetowej strefy prezentuje się ona następująco:

Oferujemy bogaty wybór terenów w pełni przygotowanych do rozpoczęcia inwestycji od zaraz. Dajemy ulgi i preferencje podatkowe zagwarantowane prawnie przez polski rząd i parlament. Zwolnienia podatkowe w Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej są największą dostępną ulgą finansową obowiązującą obecnie w Polsce. Inwestora wspiera rząd RP i samorzady lokalne, będący głównymi akcjonariuszami Kostrzyńsko – Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A. Dzięki temu inwestycje realizowane są w komfortowych dla inwestora warunkach, a sprawność działania spółki zarządzającej Strefą znacznie ułatwia firmom rozpoczęcie i prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce.¹⁰

---

30. czerwca 2018 r. zmieniły się zasady działania Specjalnych Stref Ekonomicznych. Ustawa o wspieraniu nowych inwestycji to jasne i przejrzyste kryteria uzyskiwania wsparcia na terenie niemal całej Polski, a także atrakcyjne warunki ubiegania się o ulgi. Nowe rozwiązania wspierają przedsiębiorczość i wpływają na rozwój lokalny.

Nowe zasady wsparcia¹¹:

- zwolnienia podatkowe dostępne w całym kraju, przydzielane na czas określony
- jasne kryteria ilościowe i jakościowe, dopasowane do specyfiki terenu
- kryteria ilościowe uzależnione od stopy bezrobocia w powiecie i wielkości przedsiębiorstw

---

¹⁰ <https://kssse.pl> dostęp 9.03.2022

¹¹ <https://kssse.pl> dostęp 9.03.2022

- kryteria jakościowe wspierające projekty zakładające m.in. prowadzenie działalności B+R, rozwój klastrów, jak i te zapewniające korzystne warunki dla pracowników
- preferencyjne warunki dla inwestycji na terenach słabiej rozwiniętych
- warunki wsparcia dostosowane do mikro, małych i średnich firm
- jeden standard obsługi inwestora przez zarządzających Strefami
- szybsze decyzje dotyczące wsparcia

Co może zyskać firma?

- ulgę podatkową dla prowadzonej inwestycji
- możliwość rozwoju przedsiębiorstwa w jego obecnej lokalizacji
- dopasowanie strategii firmy do wspieranych działań
- dodatkową promocję, jeśli projekty są innowacyjne
- możliwość kształtowania lokalnej polityki gospodarczej

Jakie szanse daje Polska Strefa Inwestycji?

- wzrost liczby inwestycji
- wzrost dochodów mieszkańców i lokalnych budżetów
- lepszej jakości miejsca pracy i większa aktywizacja zawodowa mieszkańców
- zwiększenie konkurencyjności danego regionu

Z aktualnych informacji przedstawionych na stronie internetowej strefy wynika, że na terenie strefy położonym w obrębie gmin G-7 aktualnie można nabyć kilkadziesiąt ha gruntów inwestycyjnych w kompleksie Kostrzyn nad Odrą nr 2.

Mapa 3 Aktualnie oferowane tereny inwestycyjne KSSSE w Kostrzynie nad Odrą. Źródło: www.kssse.pl

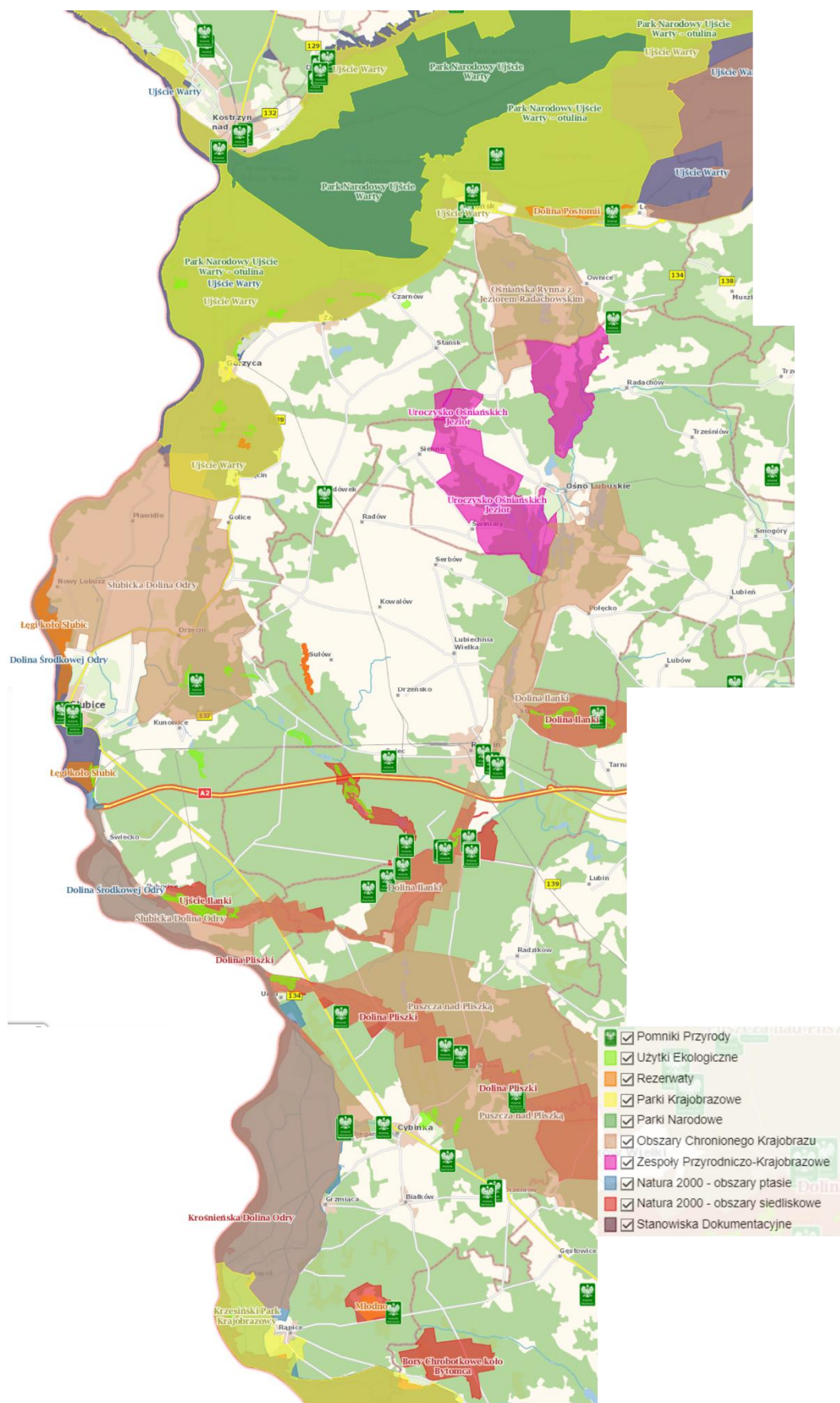
Uwarunkowania i walory przyrodnicze

Z zestawienia obiektów chronionych regionu wynika, iż największą liczbą i powierzchnią cechują się siedliska związane z dnem dolin rzecznych, zaś ich największą wartością przyrodniczą i głównym obiektem ochrony jest fauna ptaków. W zasadzie na całej długości dolin Odry i Warty od rozlewisk Odry w gminie Cybinka (Krzesiński P.K.) wzdłuż doliny Odry w gminach Słubice, Górzycza po rozlewiska Warty w gminie Słońsk i Witnica (P.N. i P.K. „Ujście Warty”) zachodzą spektakularne zjawiska związane z tą grupą zwierząt. Specyfika hydrologiczna oraz użytkowanie terenu zdecydowało, że nadwarciańskie rozlewiska pełnią bardzo istotną rolę dla ptaków wędrownych, zimujących, lęgowych oraz odbywających pierzenie. Ze wszystkich zwierząt właśnie ta grupa – ptaki – stanowi ich największy walor przyrodniczy. Zalewowy charakter znacznych powierzchni doliny przyujściowej Warty oraz rozległe przestrzenie pól i łąk dla wielu gatunków stanowią atrakcyjne, komplementarnie uzupełniające się siedliska, które w większości krajów europejskich zmeliorowano i osuszono. W przypadku kilku gatunków rozlewiska te stanowią miejsce życia dla znacznej części krajowej populacji. W efekcie tych zależności na rozlewiskach dolnej Warty stwierdzono obecność ponad 250 gatunków ptaków, z czego ponad 170 to gatunki lęgowe. Corocznie gniazdują tu m.in. siewkowce (krwawodziób, rycyk, kszyc, sieweczka rzeczna, czajka, ostrzygojad), mewy (pospolita, śmieszka, srebrzysta oraz w niektórych latach mewa mała i czarnogłowa), rybitwy (rzeczna, białoczelna, czarna, białowąsa i białoskrzydła), chruściele (derkacz, wodnik, zielonka, kropiatka, łyska i kokoszka wodna), kaczki (krzyżówka, cyranka, cyraneczka, krakwa, płaskonos, gągoł, czernica, głowienka), perkozy (zausznik, dwuczuby, rdzawoszyi i perkozek). Dzięki różnorodności gatunkowej i stosunkowo dużego zagęszczenia ptaków obszar Błot to wybitnie korzystne miejsce do prowadzenia obserwacji wielu intrygujących spektakli związanych z życiem ptaków. Istotnym jest, aby podejmować działania mające na celu zachowanie przyrody w niepogorszonym stanie.¹²

Teren charakteryzuje się wybitnymi wartościami przyrodniczymi. **Blisko połowa jego obszaru objęta jest formami ochrony przyrody (43,06%)**. Spotkać tu można wszystkie przewidziane polskim prawem formy ochrony przyrody. Od formy najwyższej – parku narodowego po najniższą – obszar chronionego krajobrazu. Ze względu na wartość turystyczną Parku Narodowego Ujście Warty analiza tej formy ochrony przyrody jako produktu turystycznego została przeniesiona do rozdziału „Sport, rekreacja, turystyka”.

¹² www.zdow.pl

Mapa 4 Mapa GDOŚ - formy ochrony przyrody na terenie G-7.

Porozumienie G-7 charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem lesistości. Lasy są ogólnodostępnym, społecznym dobrem, kształtującym jakość życia człowieka. W sposób naturalny lub w wyniku działań człowieka pełni funkcje przyrodnicze, gospodarcze i społeczne¹³.

Tabela 10 Zalesienie powierzchni gmin porozumienia G-7 w 2020 roku. Źródło: bank danych lokalnych GUS.

Gmina	% powierzchni gminy
Cybinka	59,7%
Słubice	37,3%
Górzycza	22,9%
Kostrzyn nad Odrą	38,6%
Słońsk	22,3%
Ośno Lubuskie	52,1%
Rzepin	51,7%
POROZUMIENIE G-7 – średnia arytmetyczna	40,7%

W całym kraju, jak i na terenie G-7, lasy występują na najstabszych glebach, co znajduje odzwierciedlenie w układzie typów siedliskowych¹⁴. W obrębie powiatu mało żyzne siedlisko subatlantyckiego boru sosnowego świeżego oraz kontynentalnego boru mieszanego porastają lasy, w których dominuje sosna zwyczajna. Głównym siedliskiem występowania tych zespołów są ubogie podłoża świeże, piaszczyste różnego pochodzenia¹⁵. Obecne tereny otwarte, użytkowane rolniczo pokrywają się z obszarem potencjalnego występowania grądu i świetlistej dąbrowy, czyli żyznych siedlisk świeżych i umiarkowanie wilgotnych¹⁶. Większość siedlisk zajmowanych niegdyś przez te zbiorowiska została odlesiona i zamieniona na pola uprawne¹⁷. Na terenie porozumienia G-7 niewielkie pozostałości drzewostanów liściastych obserwujemy w lasach, szczególnie trudno dostępnych fragmentach i wyspach środowiskowych jakimi są zadrzewienia śródpolne.

Wysoki stopień zgodności składu gatunkowego drzewostanów powiatu słubickiego (oraz najprawdopodobniej pozostałych 2 gmin porozumienia) z siedliskiem jest wynikiem nasadzeń sosnowych na obszarze potencjalnego występowania boru sosnowego świeżego i boru mieszanego. Sosna nie powinna być jednak nigdy wyłącznym gatunkiem w drzewostanie¹⁸.

Naturalne drzewostany charakteryzują się wielopiętrowością, czyli urozmaiconą budową piętrową różnych pokoleń drzew. Typowe lasy dębowo-sosnowe, jakie powinny porastać obecne tereny leśne powiatu, są lasami o złożonej strukturze piętrowej, zwykle złożonej z trzech podwarstw¹⁹.

Struktura pionowa lasów powiatu słubickiego nie odbiega od przeciętnej dla Lasów Państwowych. Zdecydowanie dominują tu drzewostany jednopiętrowe, jednowiekowe, powstałe w wyniku nasadzeń sosnowych²⁰. Sytuacja ta ulega stałej poprawie poprzez dosadzanie w jednopiętrowych plantacjach sosnowych cieniożośnych gatunków liściastych²¹.

¹³ Raport o stanie lasów w Polsce 2013, Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Warszawa 2014, s. 7.

¹⁴ Ibidem., s. 14.

¹⁵ J. M. Matuszkiewicz, Zespoły leśne Polski, Warszawa 2001, s. 77-95.

¹⁶ Ibidem., s. 159-192.

¹⁷ B. Wozniak, Identyfikacja i ocena stanu zachowania siedlisk grądowych w lasach Polski środkowej, Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej, Zeszyt 2/3(16)/2007, s. 59-69.

¹⁸ J. M. Matuszkiewicz, Zespoły leśne Polski, Warszawa 2001, s. 77-95.

¹⁹ Ibidem., s. 77-95.

²⁰ Plan Urządzenia Lasu sporządzony na lata od 2005 do 2014 dla Nadleśnictwa Rzepin, Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w Warszawie, Warszawa 2005, s. 31.; Raport o stanie lasów w Polsce 2013, Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Warszawa 2014, s. 16.

²¹ Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Cybinka, Nadleśnictwo Cybinka, Cybinka 2005, s. 70-79.

Zgodnie z art. 89 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r. poz. 1396, z późn. zm.) Główny Inspektor Ochrony Środowiska (w tym Regionalne Wydziały Monitoringu Środowiska GIOŚ na poziomie województw) dokonuje oceny poziomów substancji w powietrzu w danej strefie za rok poprzedni, a następnie dokonuje klasyfikacji stref, dla każdej substancji odrębnie, według określonych kryteriów. Wyniki ocen dla danego województwa są niezwłocznie przekazywane zarządowi województwa. Główny Inspektor Ochrony Środowiska dokonuje zbiorczej oceny jakości powietrza w skali kraju.

Lista zanieczyszczeń, jakie należy uwzględnić w ocenie dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia ludzi, obejmuje 12 substancji:

- dwutlenek siarki SO₂,
- dwutlenek azotu NO₂,
- tlenek węgla CO
- benzen C₆H₆,
- ozon O₃,
- pył PM₁₀,
- pył PM_{2,5}
- ołów Pb w PM₁₀,
- arsen As w PM₁₀
- kadm Cd w PM₁₀,
- nikiel Ni w PM₁₀,
- benzo(a)piren B(a)P w PM₁₀

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie lubuskim jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa), z komunikacji (emisja liniowa) oraz z działalności przemysłowej (emisja punktowa). Naturalne procesy zachodzące w przyrodzie (emisja naturalna) mają znaczenie marginalne i w niewielkim stopniu wpływają na jakość powietrza atmosferycznego. Głównymi lokalnymi źródłami zanieczyszczeń są kominy domów ogrzewanych indywidualnie. Odpowiadają one za ponad 97,1% emisji benzo(a)pirenu, 82,2% emisji pyłu PM_{2,5} oraz 64,1% emisji pyłu PM₁₀.

Wyniki pomiarów stężenia B(a)P zawartego w pyłe PM₁₀ oraz obiektywne szacowanie oparte na rezultatach modelowania matematycznego i rozkładzie źródeł emisji wskazały na wystąpienie na terenie wszystkich trzech stref województwa lubuskiego szeregu obszarów przekroczenia poziomu docelowego określonego dla tej substancji. Są one położone głównie w rejonie średnich i większych miejscowości.

---

²² Wg raportów Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska (raporty z 2018 roku).

Tabela 11 Wyniki oceny jakości powietrza w woj. lubuskim. Źródło: roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim raport wojewódzki za rok 2019

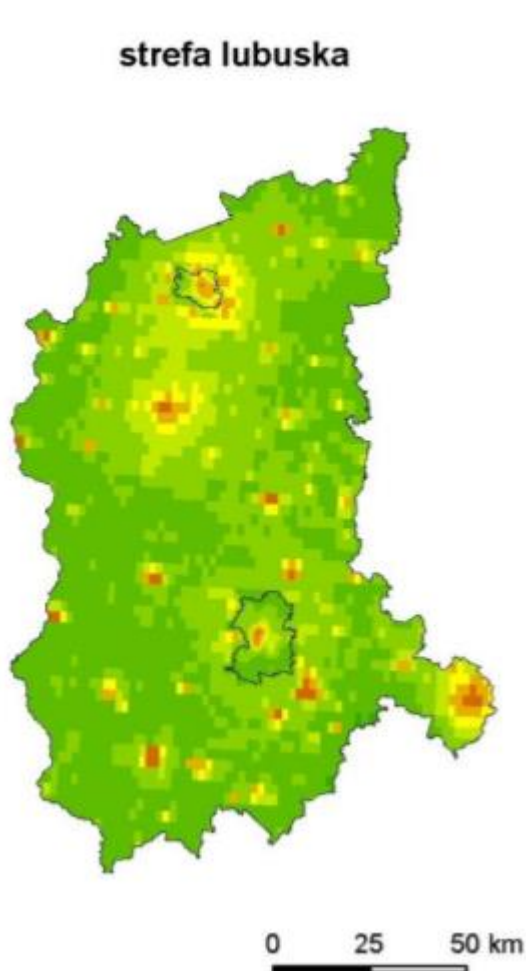
Tabela 7.30 Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi - klasyfikacja podstawowa (klasy: A, C)

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	O ₃	PM10	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	PM2.5
1	miasto Gorzów Wielkopolski	PL0801	A	A	A	A	A ¹	A	A	A	A	A	C	A
2	miasto Zielona Góra	PL0802	A	A	A	A	A ¹	A	A	A	A	A	C	A
3	strefa lubuska	PL0803	A	A	A	A	C	A	A	A	A	A	C	A ²

¹⁾ Dla ozonu – poziom celu długoterminowego, strefy uzyskały klasę D2

²⁾ Dla pyłu PM_{2,5} – poziom dopuszczalny II faza, strefa lubuska uzyskała klasę C1

Mapa 5 Rozkład przestrzenny średniorocznego stężenia benzo(a)pirenu w województwie lubuskim w 2019. Źródło: roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim raport wojewódzki za rok 2019

W wyniku wykonanego modelowania rozprzestrzeniania zanieczyszczeń dla 2017 r. w powiecie słubickim określono obszary przekroczeń wartości docelowej dla benzo(a)pirenu oraz liczbę ludności zagrożonej danym przekroczeniem: ✓ Słubice, obszar – 5,4 km², ludność - 12 311, ✓ Rzepin, obszar – 3,25 km², ludność – 3 566, ✓ Ośno Lubuskie, obszar – 0,25 km², ludność - 326, ✓ Smogóry, obszar – 0,25 km², ludność – 13. Należy zauważyć, że obszar przekroczenia zmniejszył się w porównaniu z rokiem poprzednim na terenie Słubic (8,85 km²), Rzepina (4,75 km²) i Ośna Lubuskiego (4 km²). Dla 2017 roku nie wykazano obszaru przekroczenia dla Górzycy i Cybinki jak w roku poprzednim. W Smogórach natomiast wykazano nowy obszar przekroczenia.

Natomiast w przypadku Kostrzyna nad Odrą określono obszar przekroczeń wartości docelowej dla benzo(a)pirenu na obszarze 9 km², o liczbie ludności narażonej 15 504 mieszkańców. Należy zauważyć, że obszar przekroczenia zmniejszył się w porównaniu do roku poprzedniego (14,21 km²) jednak liczba ludności narażonej zwiększyła się (15 045).

Tabela 12 Ocena jakości wód powiatu słubickiego. Źródło: ibidem

Tab. 1. Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych na obszarze powiatu słubickiego na podstawie wyników badań z lat 2015-2016

Nazwa ocenianej jcw	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Rok badań	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych (grupy 3.1.-3.5.)	Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.6.) – specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne	STAN/POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	STAN CHEMICZNY	SPELNIENIE WYMAGAŃ DODATKOWYCH DLA OBSZARÓW CHRONIONYCH (TAK/NIE)	OCENA STANU JCWP
Racza Struga do dopł. z Czarnowa	Racza Struga (Czerwony Kanał) - m. Czarnów	2015	III	I	>2	II	UMIARKOWANY	PONIŻEJ DOBREGO	NIE	ZŁY STAN WÓD
Ilanka od Rzepi do ujścia	Ilanka - m. Świecko	2015	II	I	>2	II	UMIARKOWANY	DOBRY	NIE	ZŁY STAN WÓD
Pliszka od Konotopu do ujścia	Pliszka - m. Urad	2015	II	I	II	II	DOBRY	DOBRY	TAK	DOBRY STAN WÓD
Odra od Nysy Łużyckiej do Warty	Odra - m. Kostrzyn	2016	III	I	>2	II	UMIARKOWANY	DOBRY	NIE	ZŁY STAN WÓD
Dopływ z Grzmiącej ¹⁾	Dopływ z Grzmiącej - m. Grzmiąca	2015		I	>2				NIE	
Dopływ z Mieleznicy	Dopływ z Mieleznicy - m. Mieleznica	2015	II	I	>2	II	UMIARKOWANY	PONIŻEJ DOBREGO	NIE	ZŁY STAN WÓD
Konotop	Konotop - m. Krzesin	2015	III	I	>2	II	UMIARKOWANY	DOBRY	NIE	ZŁY STAN WÓD
Kanał Luboński	Kanał Luboński - przepompownia przy kanale Cybinka	2015	III	I	>2	II	UMIARKOWANY	PONIŻEJ DOBREGO	NIE	ZŁY STAN WÓD
Ilanka od źródeł do Rzepi	Ilanka - pon. Rzepina	2015	III	I	>2	II	UMIARKOWANY	PONIŻEJ DOBREGO	NIE	ZŁY STAN WÓD

1) jcw Dopływ z Grzmiącej – w roku 2015 nie można było dokonać oceny elementów biologicznych, a tym samym dokonać oceny stanu ekologicznego ze względu na niski stan wody

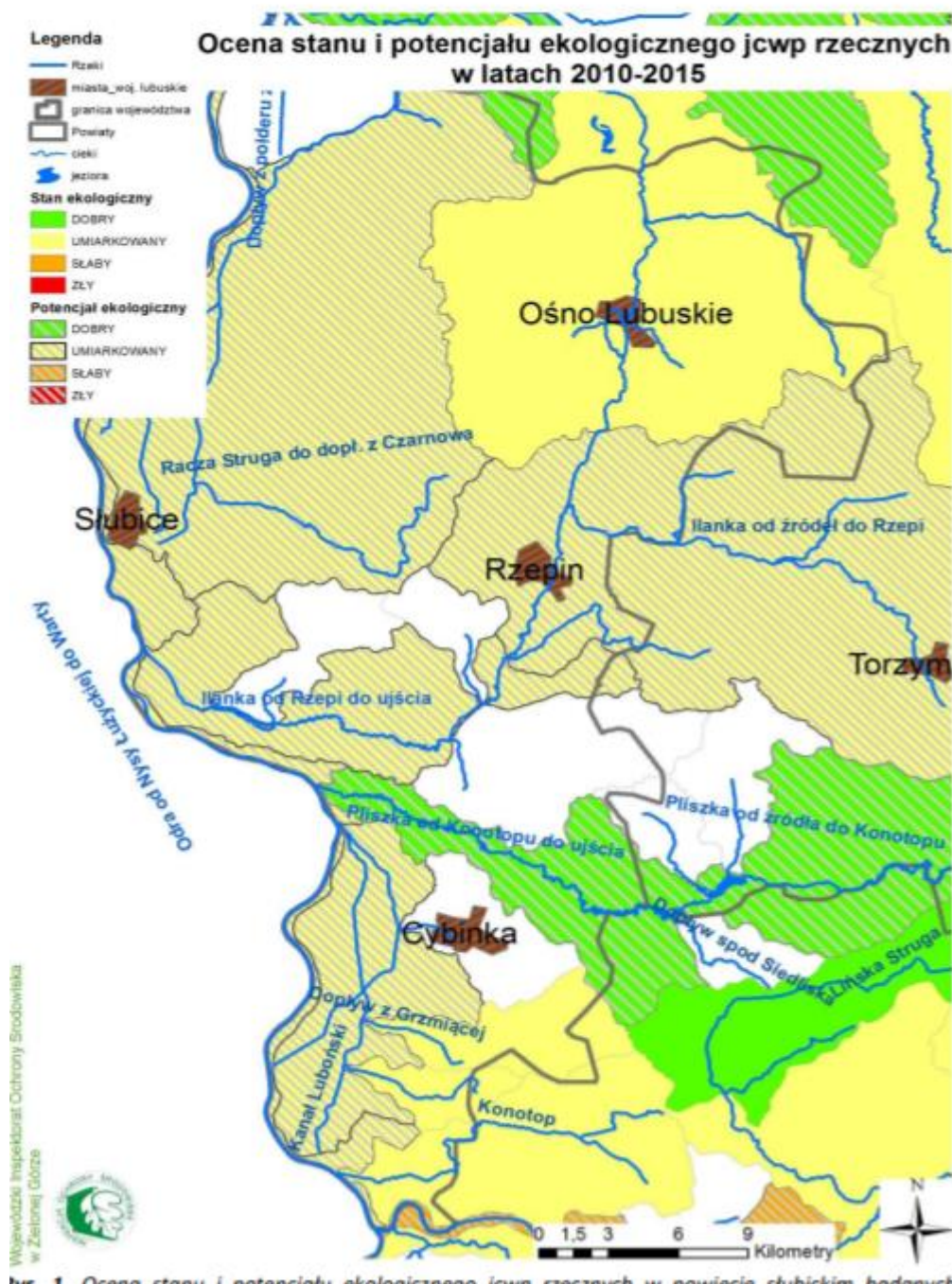
Tabela 13 Ocena jakości wód Kostrzyna nad Odrą. Źródło: ibidem

Tabela 1. Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych na obszarze Kostrzyna n/Odrą na podstawie wyników badań z lat 2014-2016

Nazwa ocenianej jcw	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Rok badań	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1.-3.5.)	Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.6.) – specyficzne zanieczyszczenia	STAN/POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	STAN CHEMICZNY	OCENA STANU JCWP	SPELNIENIE WYMAGAŃ DODATKOWYCH DLA OBSZARÓW CHRONIONYCH (TAK/NIE)
Maszówek (Kanał Maszówek) PLRW6000018949	Kanał Maszówek - m. Warniki	2016	III	II	II	II	UMIARKOWANY	PONIŻEJ DOBREGO	ZŁY STAN WÓD	NIE
Warta od Noteci do ujścia PLRW6000211899	Warta - m. Kostrzyn	2014	IV	I	PPD	II	SŁABY	DOBRY	ZŁY STAN WÓD	NIE
Odra od Nysy Łużyckiej do Warty PLRW60002117999	Odra - m. Kostrzyn	2016	III	I	>2	II	UMIARKOWANY	DOBRY	ZŁY STAN WÓD	NIE

Po uwzględnieniu oceny stanu/potencjału ekologicznego, stanu chemicznego oraz oceny spełnienia wymagań dodatkowych dla obszarów chronionych, stan 1 jcw określono jako dobry, zaś stan pozostałych 8 jcw oceniono jako zły.

Dbłość o środowisko i porządek

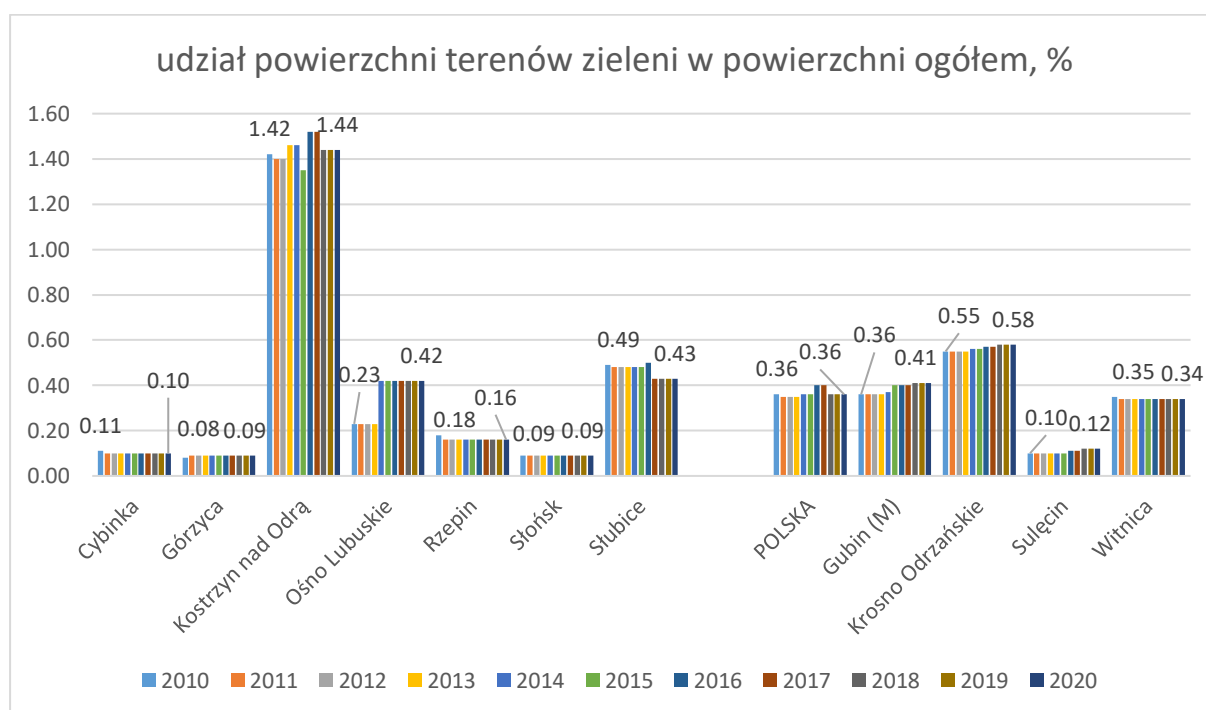
Innym rodzajem powierzchni, na której występują drzewa są tereny zieleni położone w granicach miejscowości czy terenów zurbanizowanych. Zgodnie z definicją GUS (na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Miejsce publikacji: (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098, z późn. zm.), za teren zielony w statystyce publicznej przyjęto:

Tereny urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartej zabudowie lub

miast, pełniące funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze, zieleń towarzysząca drogom na terenie zabudowy, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom, dworcom kolejowym oraz obiektom przemysłowym. Dodatkowe wyjaśnienia metodologiczne: Zieleń towarzysząca składowiskom, lotniskom oraz dworcom kolejowym oraz obiektom przemysłowym (o ile stanowią miejsca użyteczności publicznej) zaliczana jest do kategorii pozostałych terenów zieleni, wyszczególnionej na formularzu statystycznym SG-01 Statystyka gminy: leśnictwo i ochrona środowiska.

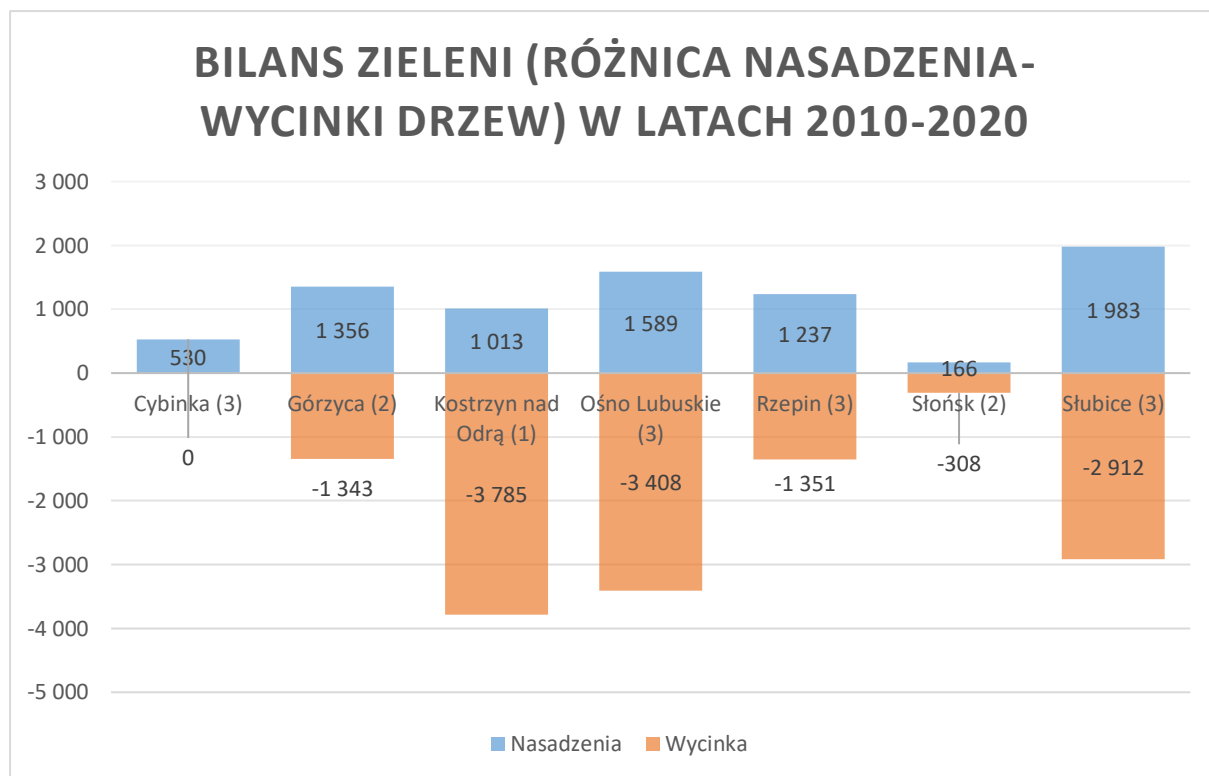
Udział takich powierzchni w poszczególnych gminach obszaru G-7 jest zróżnicowany. Średni poziom dla Polski to w 2020 roku około 0,36%. W przypadku gmin regionu Ośno Lubuskie, Słubice i w szczególności Kostrzyn nad Odrą znajdują się powyżej tej średniej. Warto jednak zauważyć, że w większości przedstawionych poniżej jednostek udział terenów zieleni w ostatniej dekadzie nieznacznie wzrósł. Spadł jedynie w Cybince, Rzepinie, Słubicach i Witnicy. Przy czym spadek w Słubicach był zdecydowanie największy i wyniósł 0,06 pkt bazowych, co oznacza ubytek ponad 12% powierzchni.

Wykres 28 udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Inną statystyką GUS, która w pewnym stopniu obrazuje politykę związaną z gospodarowaniem terenami zielonymi w Gminach jest bilans zieleni, czyli porównanie liczby drzew wyciętych z liczbą drzew nasadzonych. Dla obszaru G-7, na podstawie danych z lat 2010-2020 stworzono następujące zestawienie:

Wykres 29 Bilans nasadzeń i ubytków drzewostanu w latach 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Analizując powyższe dane można odnieść wrażenie, że nie są one do końca wiarygodne. Zastanawia bowiem fakt, że wg nich w ciągu dekady w gminie Cybinka nie ubyło żadne drzewo (a z poprzedniego wykresu i powierzchniowym ubytku terenów zielonych wynika, iż było inaczej). Podobnego zdania byli radni i przedstawiciele urzędów biorący udział w spotkaniach fokusowych. Przedstawiciele prawie każdej gminy zgłosili zastrzeżenie do tych danych. Warto jednak nadmienić, iż dostarczycielami tych danych są same urzędy gmin. GUS jedynie publikuje zbiór zebranych w corocznych sprawozdaniach informacji.

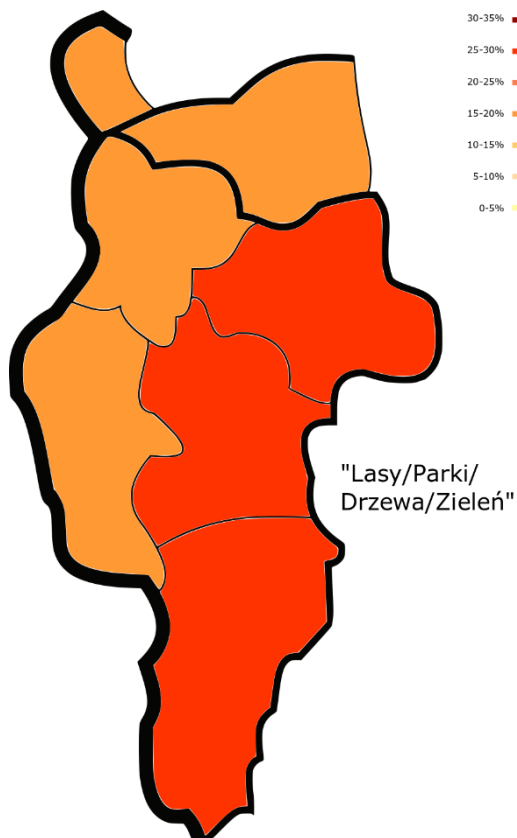
"każda decyzja na wycinkę drzew, jest owarowana tym, że trzeba nasadzić co najmniej 1 lub więcej drzew - dlatego ten wynik jest nieadekwatny do rzeczywistości" - Słubice

"bilans jest bardziej pozytywny, bo osoby fizyczne nie muszą zgłaszać nasadzeń a to przecież robią" – Górzycza

"wycinka drzew obejmuje ostatnie straty w wyniku wichur" – Rzepin

"nie wiem na ile to istotny taki bilans, bo dookoła mamy bardzo dużo drzew i zieleni i nie widać aby ich ubywało", "o ile na usunięcie każdego drzewa jest potrzebna zgoda to nasadzeń robić się ile się chce" – Kostrzyn nad Odrą

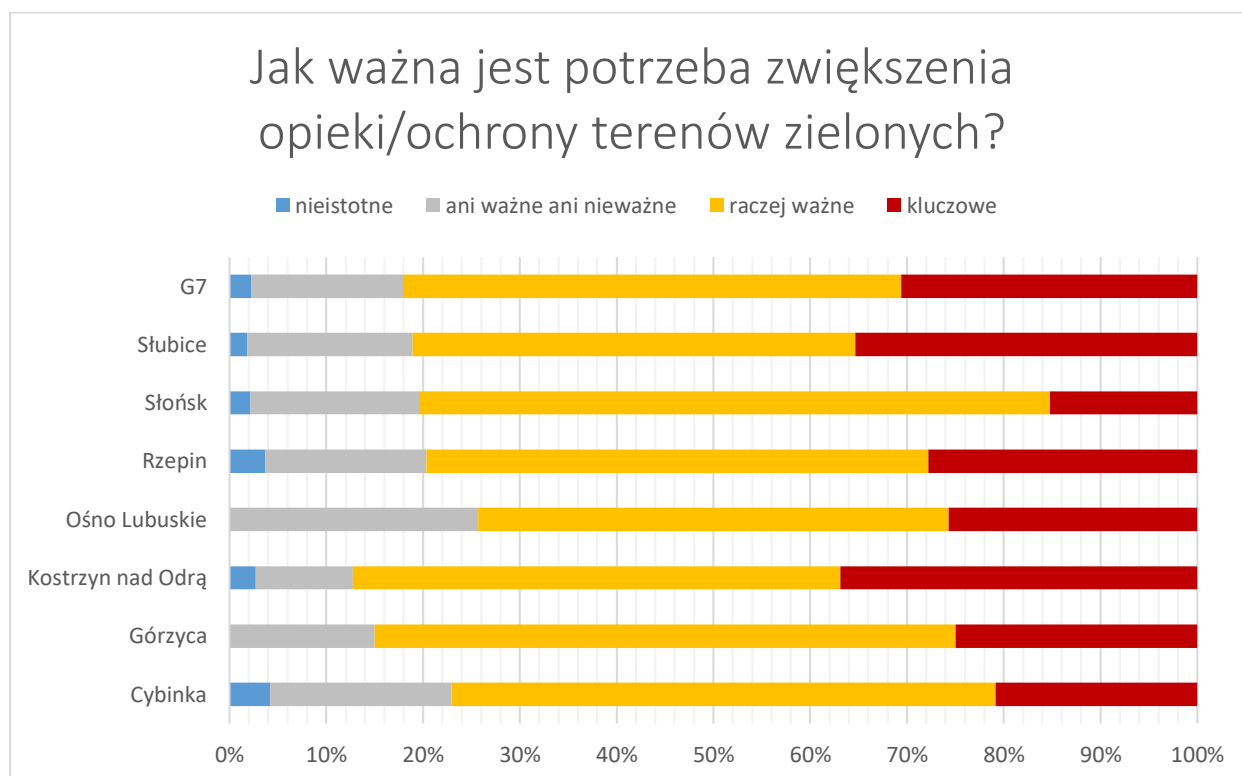

30-35% W tym miejscu warto przypomnieć, że respondenci w badaniu
 25-30% ankiety uznali, iż Lasy, Parki, Drzewa i Zieleń to jeden z
 20-25% najważniejszych elementów ich otoczenia w dużym stopniu
 15-20% wpływający na jakość życia. Tą kategorię, która zajęła drugie
 10-15% miejsce – po „Granicy” wskazywało ponad 54% badanych z
 5-10% obszaru G-7, a w gminach Rzepin, Ośno Lubuskie i Cybinka
 0-5% było to między 70 a 80% respondentów.

W innym pytaniu ocenie mieszkańców poddano potrzebę zwiększenia opieki/ochrony terenów zielonych. W czterostopniowej skali istotności tej potrzeby zatrzymał się na wartości 3,12. Sama potrzeba, w rankingu wszystkich diagnozowanych potrzeb (20) uplasowała się na 13 miejscu. Najistotniejsza okazuje się dla mieszkańców gmin o największej gęstości zaludnienia – Słubice i Kostrzyn nad Odrą. Uśredniony poziom odpowiedzi dla całego obszaru G-7 wyniósł ponad 80% wskazań „raczej ważne” i „kluczowe”. Należy jednak zauważyć, że skala odpowiedzi w tym pytaniu rankingowym nie była symetryczna.

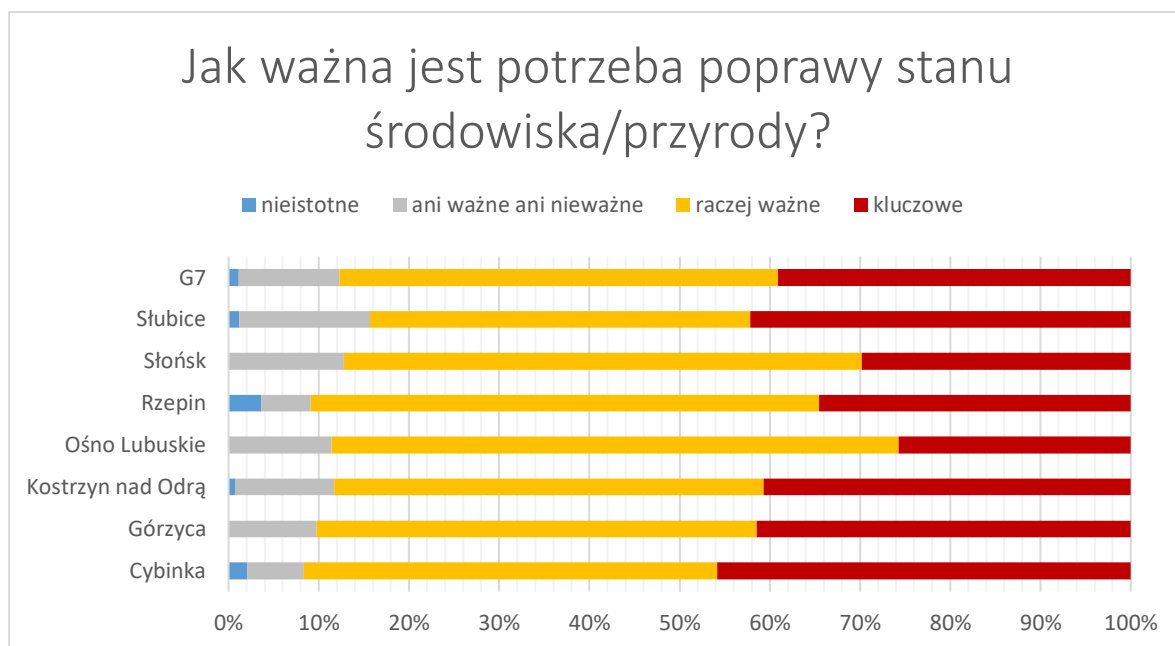
Wykres 30 Ocena istotności potrzeby zwiększenia opieki/ochrony terenów zielonych. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej

Inną potrzebą, która notowana jest w rankingu, a która związana jest z obszarem tematycznym środowiska naturalnego jest kwestia poprawy stanu środowiska/przyrody. W tym przypadku ocena istotności była jeszcze

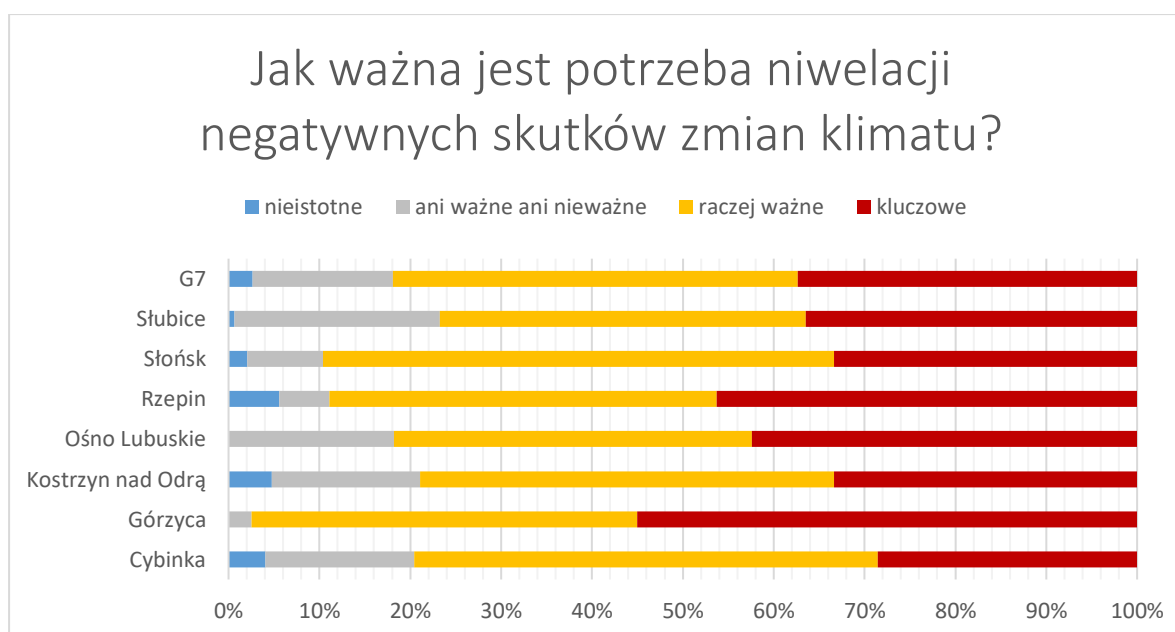
wyższa. Blisko 90% mieszkańców regionu uznało ją za raczej ważną lub kluczową (przy czym aż 40% - kluczową). Wynik ten pozwolił uplasować się omawianej potrzebie na 6 pozycji w zestawieniu z wynikiem poziomu istotności 3,26.

Wykres 31 Ocena istotności potrzeby poprawy stanu środowiska/przyrody. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej

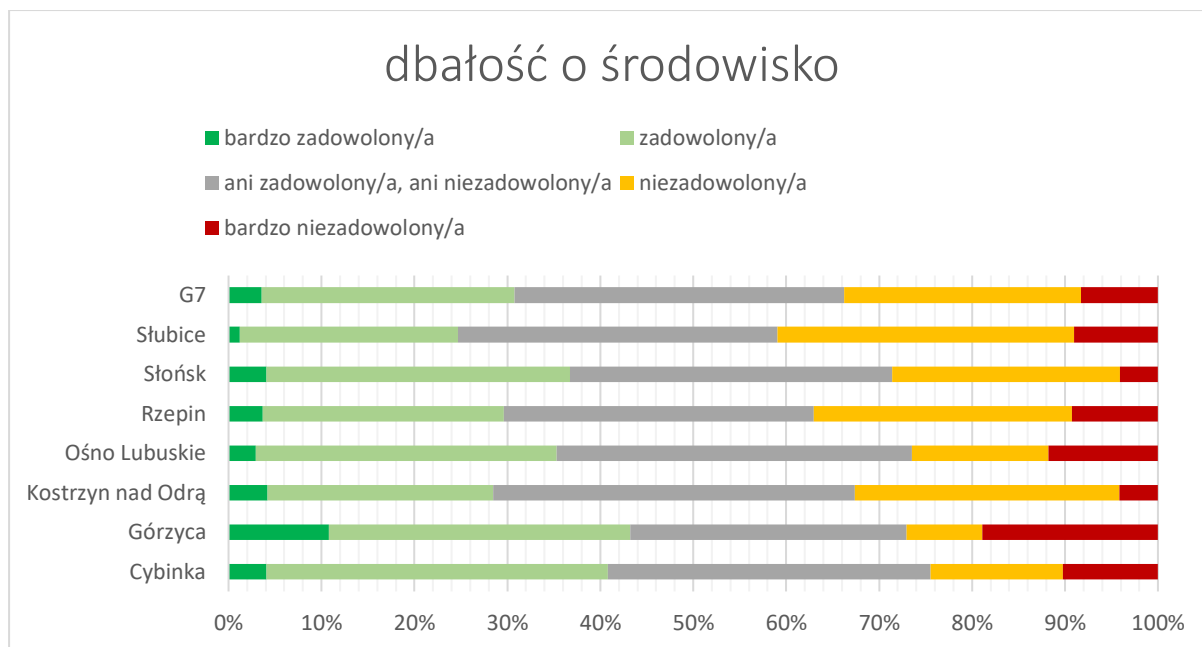
Ostatnią potrzebą z obszaru środowiska, która była przedmiotem badania ankietowego jest kwestia niwelacji negatywnych skutków zmian klimatu, w tym suszy. W tym przypadku wynik na poziomie 3,17 pozwolił na uplasowanie się potrzeby na 8 miejscu w zestawieniu. Szczególnie wysoki wynik zanotowano w gminie Górzycą, w której prawie 100% ankietowanych uznało ją za ważną lub kluczową (ponad 50%!).

Wykres 32 Ocena istotności potrzeby niwelacji negatywnych skutków zmian klimatu. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej

Mieszkańcy zostali także poproszeni o ocenę swojego zadowolenia z miejsca zamieszkania pod względem kilku kategorii z obszaru przyroda/środowisko. Odpowiedzi dot. stopnia zadowolenia w poszczególnych aspektach mogą rzucić nieco światła na zgłaszane wcześniej potrzeby i wskazać konkretne kierunki działań, które należałoby podjąć aby owe potrzeby zrealizować. W pierwszej kolejności przedstawiono ocenę zadowolenia z ogólnej dbałości o środowisko.

Wykres 33 Ocena zadowolenia z poziomu dbałości o środowisko. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej

Ocena dbałości o środowisko na poziomie obszaru G-7 wypadła niespecjalnie dobrze. W rankingu zadowolenia zajęła 17 (na 24) miejsce z wynikiem 2,92 (w pięciostopniowej skali). Wpływ na niewysoką pozycję miały przede wszystkim wyniki z największych gmin regionu – Słubice i Kostrzyna nad Odrą, gdzie mieszkańcy oceniali ten aspekt niżej niż w mniejszych gminach a szczególnie tych o profilu wiejskim. Wątek środowiska pojawiał się także w wypowiedziach otwartych respondentów. Dotyczył nie tylko aspektów przyrodniczych (kwestia zieleni i drzew) ale też i środowiskowych (hałas, zapach, odpady). Poniżej przytoczono niektóre z wypowiedzi mieszkańców Słubice i Kostrzyna nad Odrą (pisownia oryginalna):

Słubice

„Wycinane są stare, często zdrowe drzewa, tłumacząc to nowymi nasadzeniami, tylko że małych drzewek”

"Nie potrzebujemy kolejnych sklepów, stacji paliw, bazarów, sklepów z papierosami, wycinki kolejnych drzew... Potrzebujemy zieleni w mieście, parków. I trochę odmalowania elewacji bo Słubice są po prostu brzydkie.

„Więcej zieleni, mniej betonu. Przywiązanie większej uwagi do czystości”

„Ograniczenie dźwięków i hałasu ze strefy ekonomicznej (maszyny pracują całą noc i dzień przez co nie jest możliwy odpoczynek po pracy ani w dni wolne)”

„Nasze miasto kiedyś bardzo czyste ,teraz niestety widac walajace sie smieci i w miescie i nad Odra.”

"Obwodnica Słubice oraz unoszącym się smród ze śmietniska które znajduje się w Kunowicach . To są najważniejsze tematy którymi powinnam zająć się władza Słubic”

Kostrzyn nad Odrą:

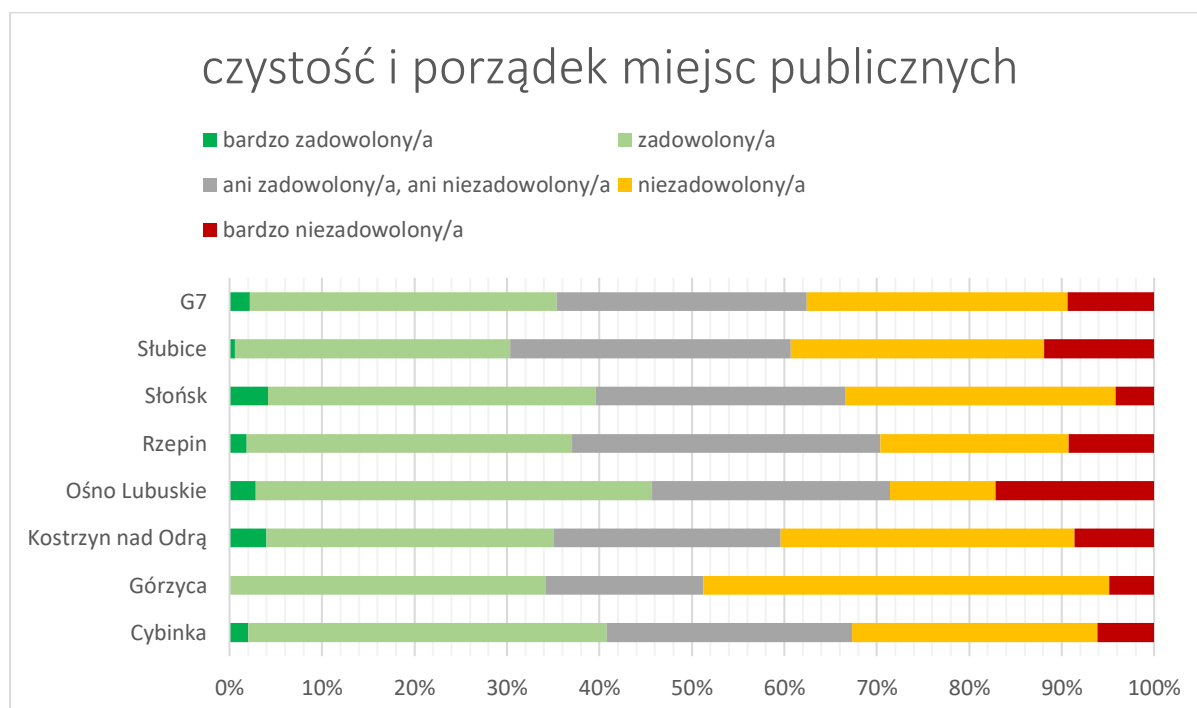
"Największym problemem naszego miasta jest wszechobecny brud, śmieci i zas**** trawniki przez psy."

„walka ze spalaniem śmieci w piecach”

W wypowiedziach mieszkańców pojawił się wątek czystości i porządku miejsc publicznych. Mieszkańcy oceniali także ten wątek korzystając z tego samego narzędzia, na podstawie którego tworzony jest ranking zadowolenia.

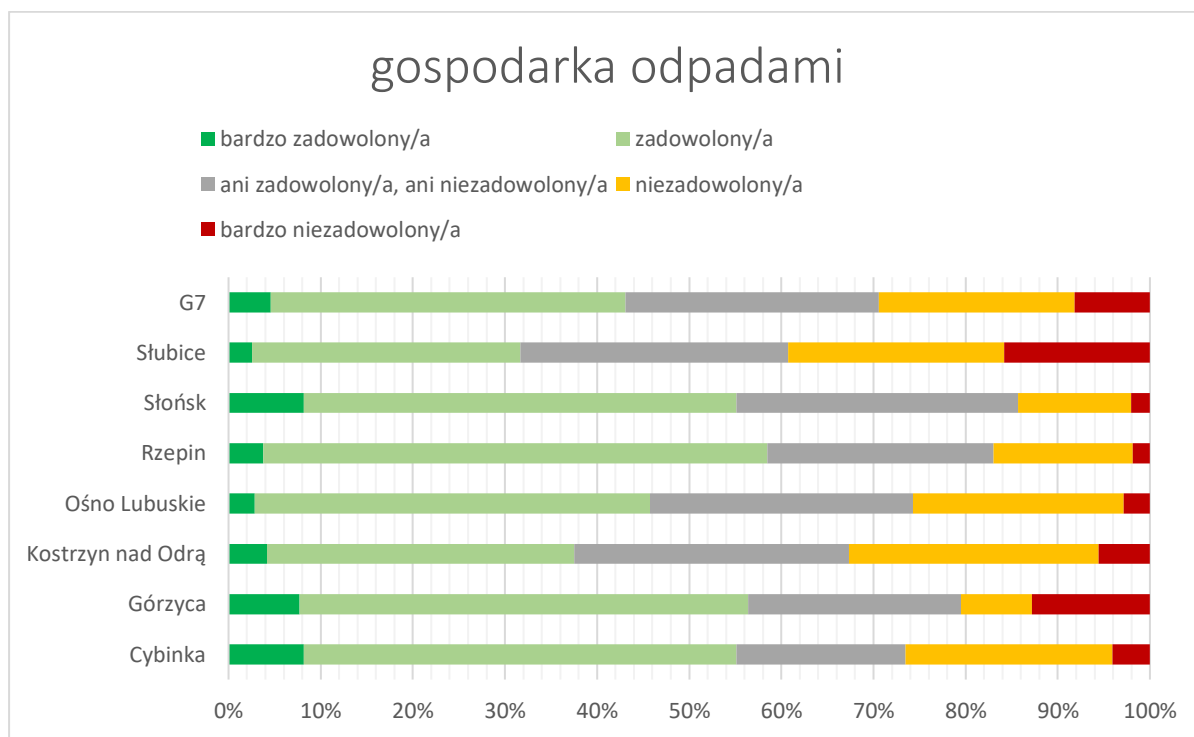
Czystość została oceniona bardzo podobnie jak kwestia dbałości o środowisko. Uplasowała się na 18 miejscu w rankingu z odczytem na poziomie 2,90. Tym razem jednak największe niezadowolenie wyrażali mieszkańcy gminy Górzycy (która w przypadku dbałości o środowisko była liderem). Liderem w kwestii czystości jest natomiast gmina Ośno Lubuskie.

Wykres 34 Ocena zadowolenia z czystości i porządku miejsc publicznych. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej

Wątek gospodarowania odpadami również podlegał ocenie mieszkańców. Poziom zadowolenia pozwolił na osiągnięcie pozycji 11 w rankingu z odczytem na poziomie 3,10 (warto tutaj nadmienić, że najwyższej oceniana kategoria osiągnęła poziom 3,64).

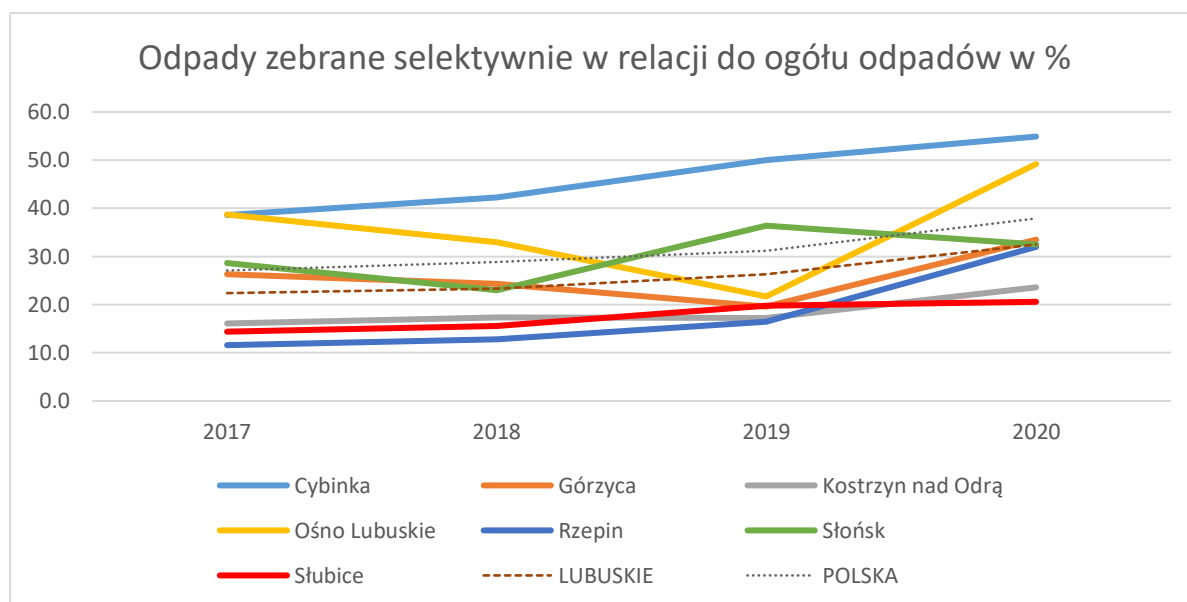
Wykres 35 Ocena zadowolenia z gospodarki odpadami. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej

Kwestia gospodarki odpadami to temat, który od kilku lat był przedmiotem intensywnej zmian i dyskusji publicznej. Na terenie G-7 realizowano było sporo kampanii edukacyjnych w obszarze selektywnej zbiórki odpadów – np. w Słubicach od 2014 roku realizowane są różne kampanie promocyjno-edukacyjne. Efekty tych działań widać w danych GUS dot. poziomu selektywnie zbieranych odpadów w ciągu roku. Okazuje się, że od 2017 roku (pierwszy rok udostępniania danych z tego obszaru przez GUS na poziomie poszczególnych gmin) udział odpadów selektywnie zebranych w całości zebranych odpadów systematycznie rośnie. W gminie Cybinka przekroczył nawet 50%. Niestety jednak zarówno województwo lubuskie jak i pozostałe gminy G-7 (z wyjątkiem Ośna Lubuskiego) nadal znajdują się poniżej wskaźnika ogólnopolskiego. Najbardziej w zestawieniu wypadają gminy, na terenie których dominują ośrodki miejskie z zabudową wielorodzinną – Słubice i Kostrzyn nad Odrą. To właśnie w udziale zabudowy wielorodzinnej prawdopodobnie należy upatrywać powodów tak niskich wyników tych gmin. Zabudowa wielorodzinna generuje bowiem problem „anonimowości” odpadów – a brak konsekwencji za niewłaściwe segregowanie lub też niesegregowanie w zupełności sprawia, że nie wszyscy mieszkańcy odczuwają odpowiednio wysoką motywację do podjęcia tego wysiłku. Ponadto gdy tylko część z nich postąpi niewłaściwie mieszając odpady selektywnie zebrane w odpowiednich pojemnikach to niweczy wysiłek wszystkich innych mieszkańców i prowadzi do wywozu tych odpadów jako „zmieszane”.

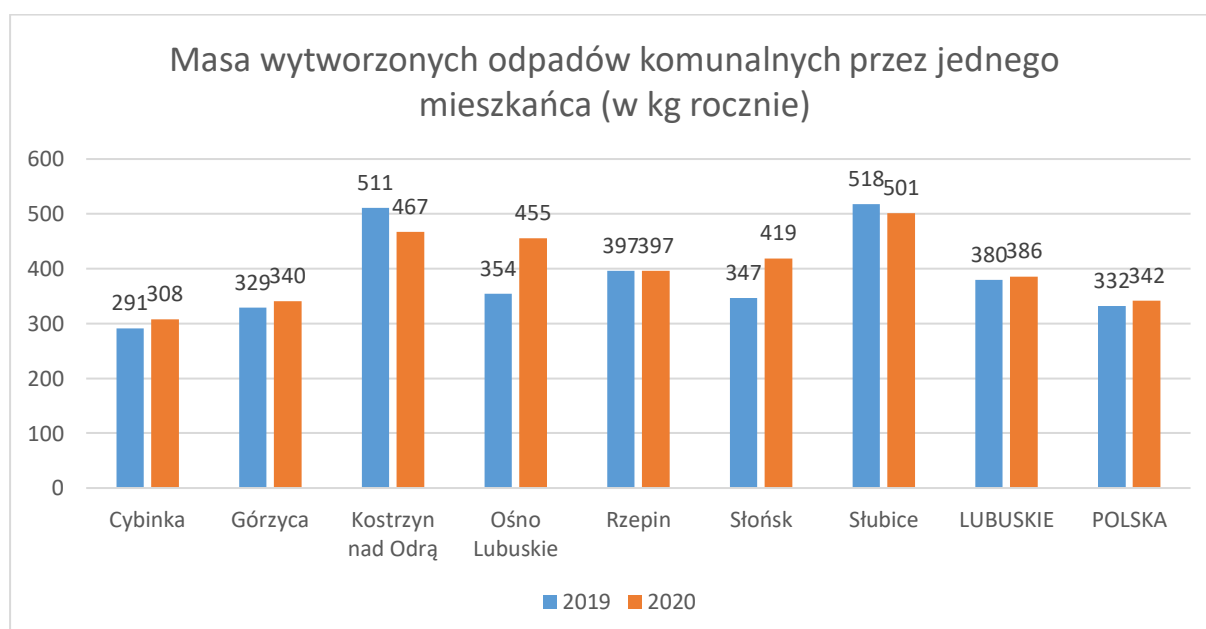

Wykres 36 Udział frakcji odpadów zebranych selektywnie w odpadach ogółem w latach 2017-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS

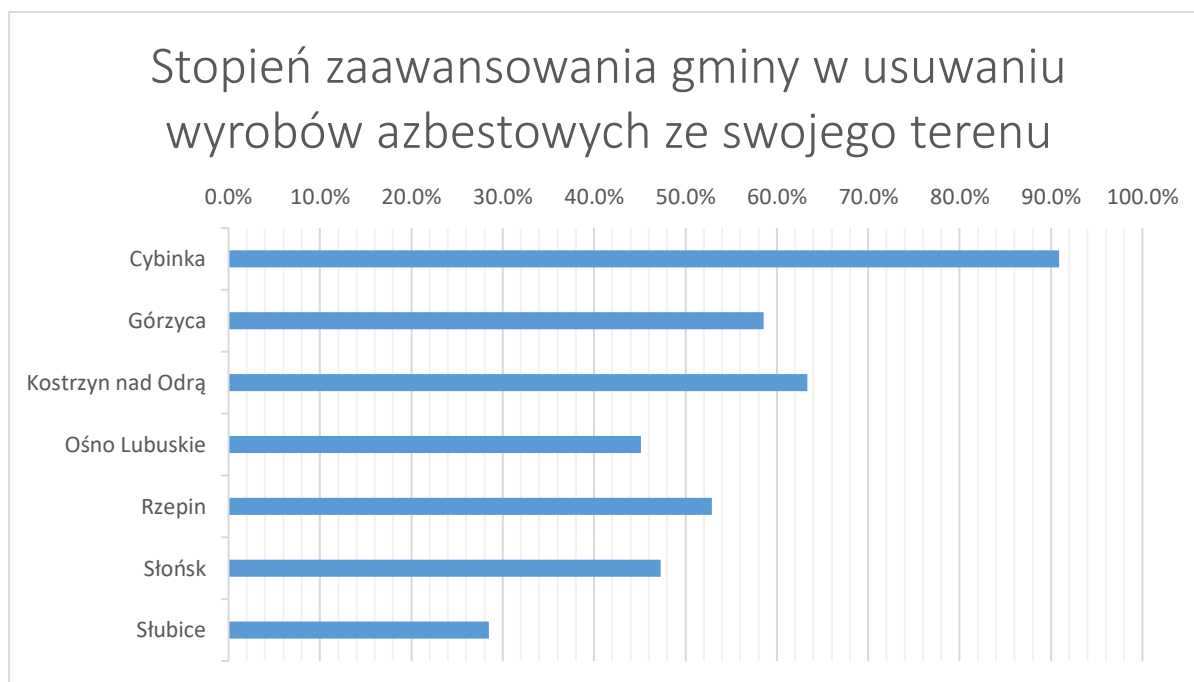
Od 2019 roku GUS udostępnia również na poziomie gminnym informacje o masie odpadów komunalnych przypadającej na jednego mieszkańca. Informacja taka pozwala (i pozwoli w przyszłości) na analizę zarówno statyczną jak i dynamiczną. Z jednej strony dzięki temu możemy porównać ilości odpadów generowanych przez mieszkańców konkretnych gmin ze sobą. W ten sposób okazuje się, że liderami są Kostrzyn nad Odrą oraz Słubice. Może mieć to związek z produkcją odpadów nie tylko przez mieszkańców, ale także z działalnością usługowej prowadzonej na terenie miast przygranicznych. Nie mniej jednak wskaźniki prawie wszystkich gmin regionu przekraczają wskaźnik ogólnopolski, który wynosi 342 kg/os. w 2020 roku. Podwyższone wskaźniki produkcji odpadów mogą wskazywać także na fakt zamieszkiwania na terenie tutejszych gmin faktycznie większej ilości osób niż by to wynikało z oficjalnych danych (czyli tonaż przeliczany jest na zbyt małą ilość mieszkańców).

Wykres 37 Masa wytworzonych na terenie G-7 odpadów (kg/mieszkaniec) w latach 2019-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS

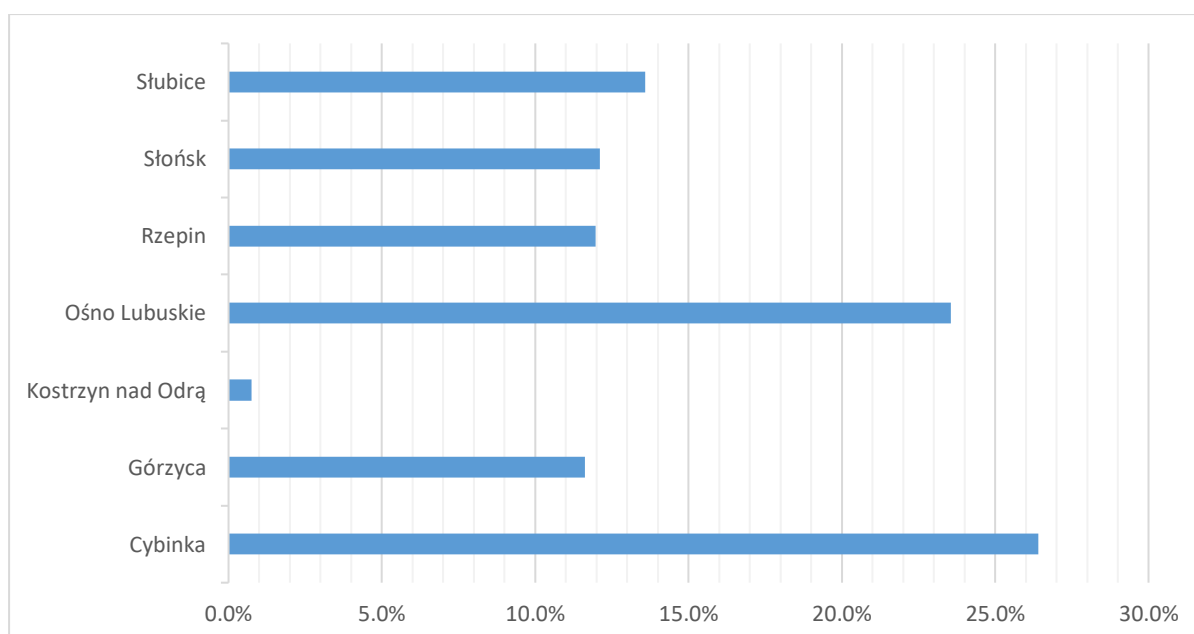
Specjalnym rodzajem odpadów są odpady niebezpieczne, w tym wyroby azbestowe. W wyniku prowadzonej w ostatnich latach inwentaryzacji takich odpadów na terenie każdej z gmin, powstała „baza azbestowa”, która pozwala na ocenienie stopnia zaawansowania procesu usuwania takich wyrobów z terenu gmin.

Wykres 38 Stopień zaawansowania gminy w usuwaniu wyrobów azbestowych. Za: <https://www.bazaazbestowa.gov.pl/pl/>

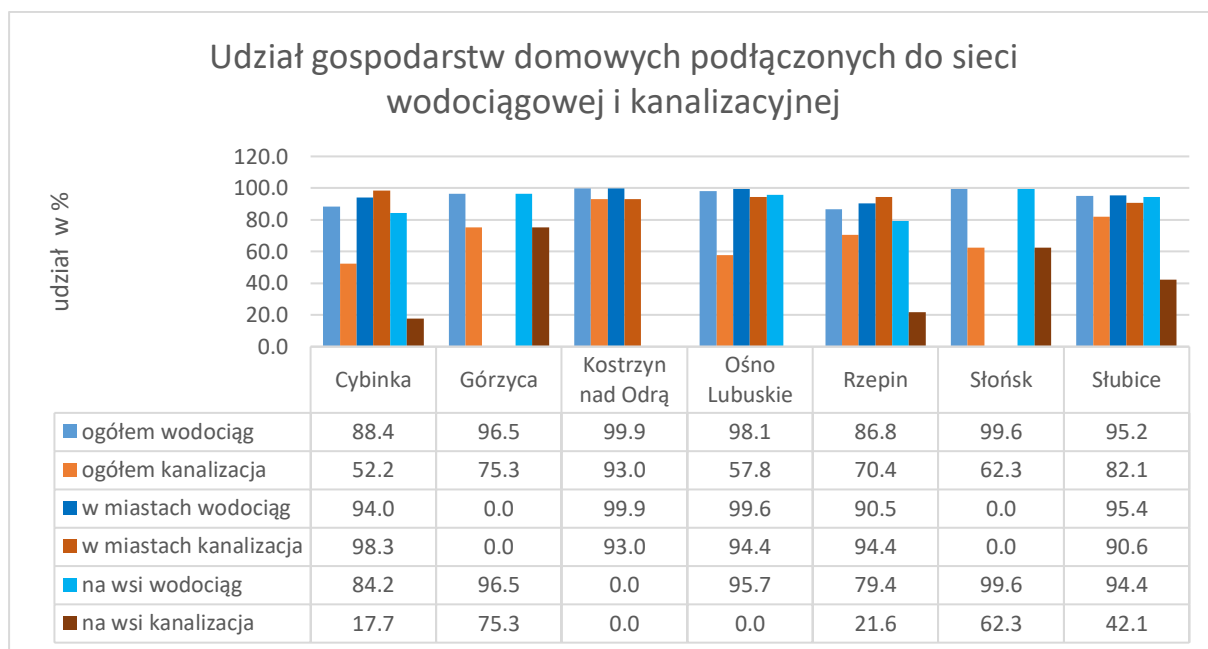
Z powyższych danych wynikać może, że najbliższej celu jest gmina Cybinka. Nie jest to jednak właściwy wniosek. Okazuje się bowiem, że biorąc pod uwagę pozostający do usunięcia tonaż, największej wyrobów azbestowych regionu G-7 znajduje się jeszcze właśnie na terenie tej gminy. W wyniku inwentaryzacji okazało się, że na terenie gminy Cybinka znajduje się wielokrotnie więcej wyrobów azbestowych niż na terenie pozostałej części G-7.

Wykres 39 Ilość pozostałych do usunięcia wyrobów azbestowych - udział tonażu w poszczególnych gminach względem całego obszaru G-7. Za: <https://www.bazaazbestowa.gov.pl/pl/>

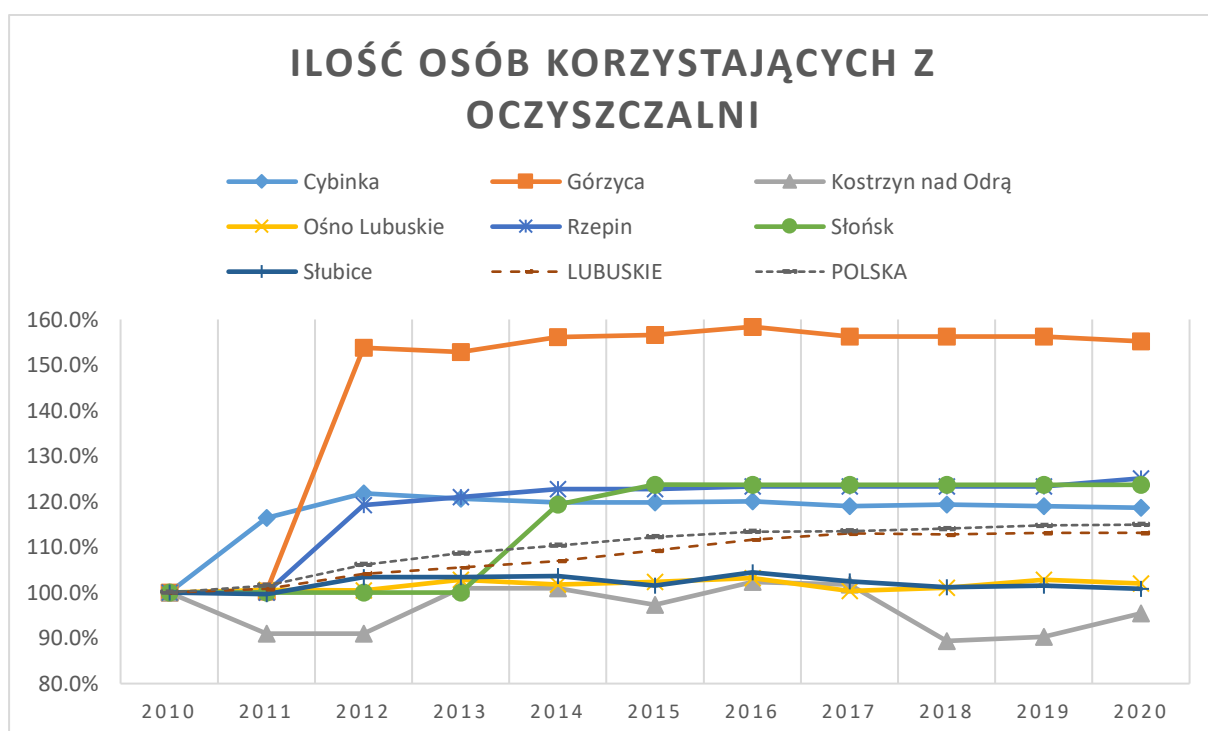
Większość gospodarstw domowych obszaru G-7 podłączonych jest do sieci kanalizacyjnej. Średnia siedmiu gmin porozumienia wynosi 70,45%. Największy procent podłączenia osiągnięta w mieście Kostrzyn nad Odrą. Najniższy w Cybince.

Wykres 40 Udział gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w podziale na gminy oraz na miasta i wsie. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL). 2020 r. w %

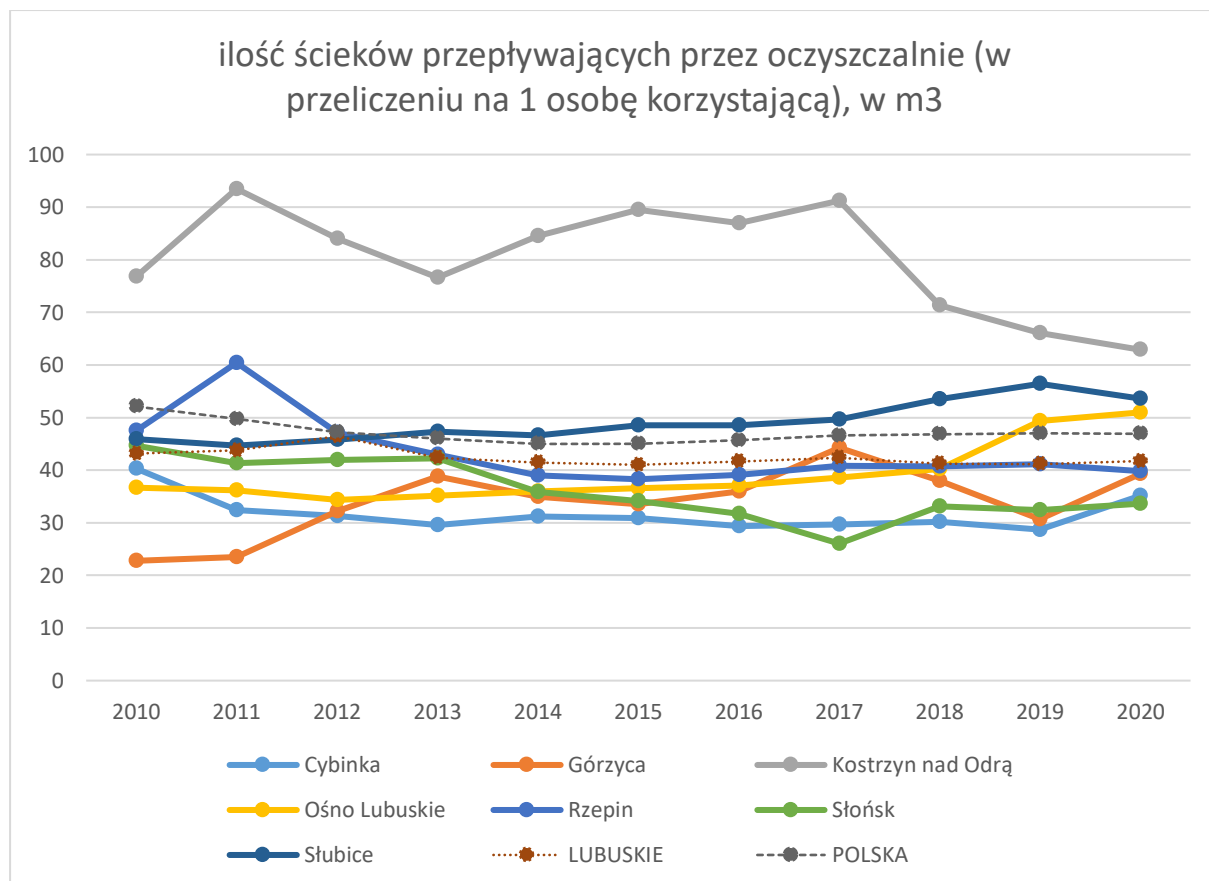
Jeśli chodzi o tempo zmian w zakresie ilości osób korzystających z oczyszczalni to w ostatniej dekadzie zauważalny wzrost odnotowano w Górzycy, Cybince, Rzepinie i Słońsku

Wykres 41 Dynamika zmian w ilości osób korzystających z oczyszczalni ścieków. 2010 = 100%. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

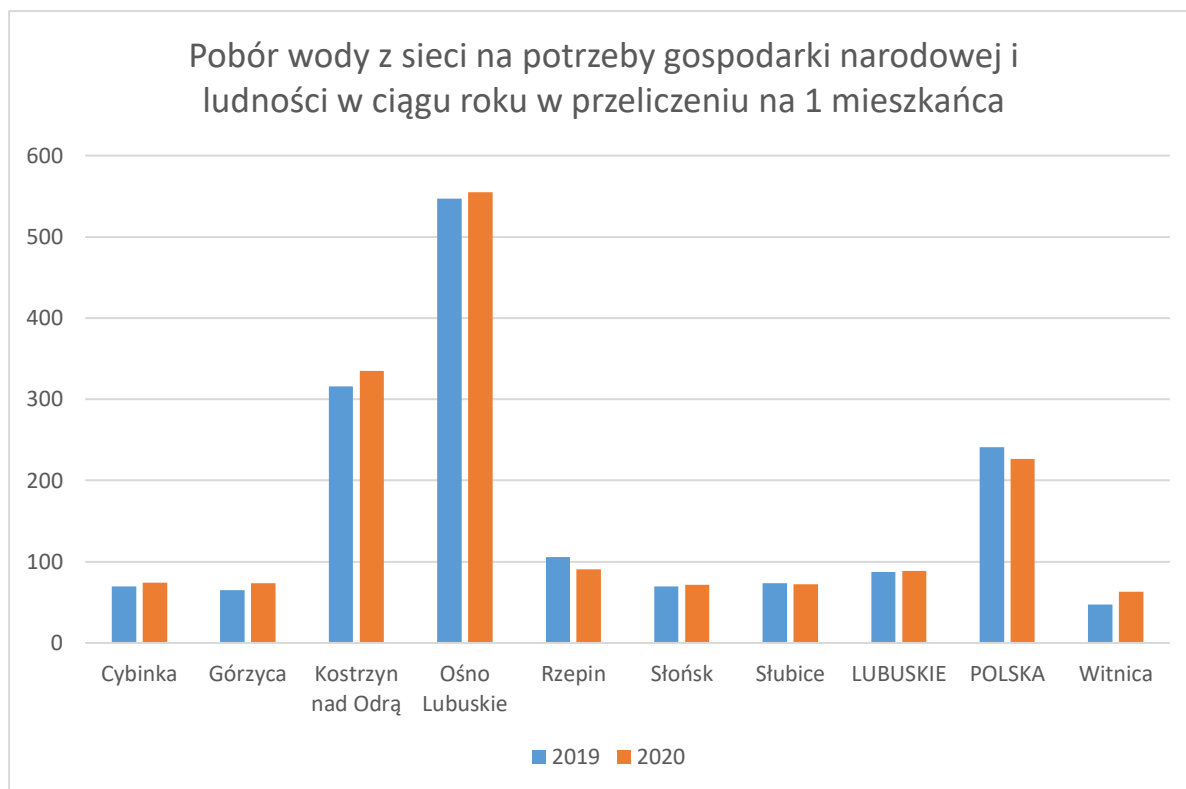
Jeśli chodzi o intensywność korzystania z oczyszczalni ścieków to na najwyższym poziomie stoi ona w Kostrzynie nad Odrą. Może to wynikać z lokalizacji zakładów przemysłowych na terenie miasta. Zużycie w 2011 czy 2017 roku było tam niemal dwukrotnie wyższe niż średnie zużycie w województwie lubuskim, czy też w pozostałych gminach G-7. Co istotne w ostatnich 3 latach obserwowany jest systematyczny spadek tych wartości zbliżający Kostrzyn do poziomu innych porównywanych jednostek.

Wykres 42 Ilość ścieków przepływających przez oczyszczalnię w przeliczeniu na 1 korzystającą osobę w okresie 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wartości te rozpatrywać można również pod kątem zużycia wody, czyli jednego z wątków związanych z przeciwdziałaniem negatywnym skutkom zmian klimatu (wątek oszczędzania wody). W ostatnich dwóch latach pomiarowych (2019,2020) wg danych GUS pobór wody z sieci w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy wahał się od około 70 kubików rocznie w Górzycy do ok. 550 kubików w Ośnie Lubuskim. Tutaj również zaznaczyć należy, że zużycie wody sieciowej liczone jest ogółem, co oznacza iż na odbiór danych wpływać mogą zużycia generowane np. przez przemysł. Nie mniej jednak w wariacie porównawczym przyjęto średnią dla Polski, dla woj. lubuskiego oraz dla gminy Witnica (położonej w bezpośrednim sąsiedztwie G-7, mającej potencjalnie podobne problemy z ewentualną sytuacją hydrologiczną).

Wykres 43 Pobór wody z sieci na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Zmiany klimatu

Zgodnie z analizą Norweskiego Instytutu Meteorologicznego od 1880 roku długość fal upałów w Europie wydłużyła się dwukrotnie, a prawdopodobieństwo wystąpienia upalnych dni jest dziś trzykrotnie wyższe (2013). Długotrwałe fale upałów i okresy bezdeszczowe lub z krótkotrwałymi opadami nawalnymi skutkują niedoborami wody, które prowadzić mogą do kilku rodzajów suszy: suszy hydrologicznej, gdy spada poziom wody w rzekach; suszy rolniczej, objawiającej się niedoborem wody w glebie; suszy hydrogeologicznej, gdy spada poziom wody w strukturach wodonośnych²³. Od lat 50. XX w. częstotliwość występowania susz w Polsce zwiększyła się z jednej na 5 lat do suszy występującej średnio co 2 lata, natomiast od kilku lat obserwujemy zjawisko corocznie występującej suszy letniej²⁴, którą można nawet określić mianem suszy permanentnej z powodu braku pokrywy śnieżnej i obserwowanych już w okresie zimowym deficytów wody, jak miało to miejsce zimą 2018/2019 i 2019/2020. Jednym z narzędzi oceny aktualnych zasobów wodnych, w tym diagnozy ich niedoborów, jest analiza klimatycznego bilansu wodnego (KBW), który jest wskaźnikiem umożliwiającym określenie stanu uwilgotnienia środowiska przy wykorzystaniu danych meteorologicznych. KBW jest określany jako różnica pomiędzy przychodami wody (w postaci opadów) a stratami w procesie parowania (ewapotranspiracja). Województwo lubuskie obok województwa wielkopolskiego należy do regionów najsilniej doświadczanych przez susze. Zgodnie

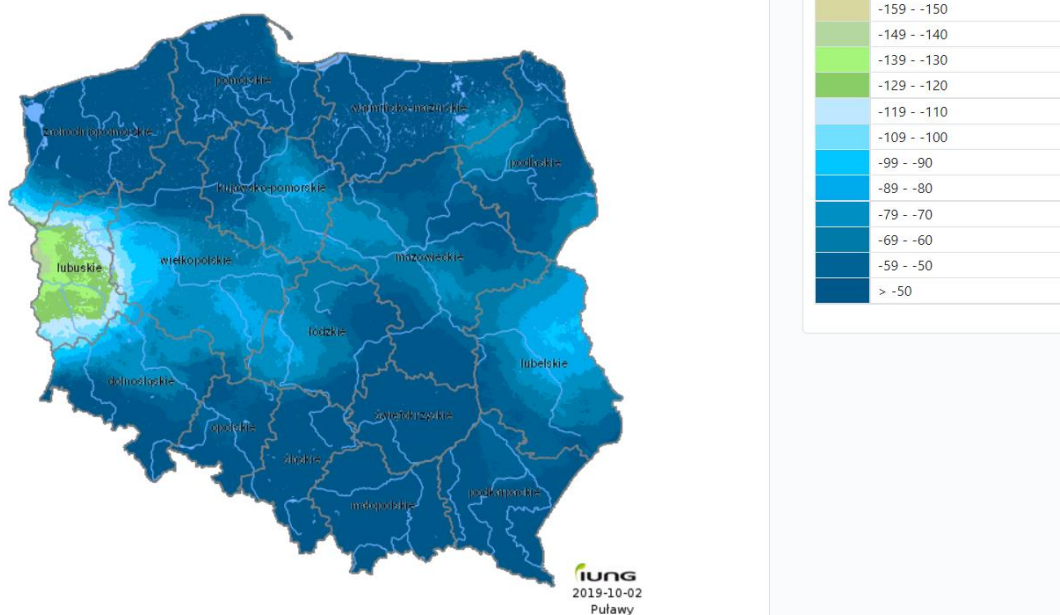
²³ <https://naukaoklimacie.pl/aktualnosci/coraz-czestsze-susze-w-polsce-konsekwencja-zmiany-klimatu-i-dzialan-anty-adaptacyjnych-417>

²⁴ Somorowska U. 2016. Changes in drought conditions in Poland over the past 60 years evaluated by the standardized precipitation – evapotranspiration index. Acta Geophysica 64: 2530 – 2549. <https://doi.org/10.1515/acgeo-2016-0110>

z danymi Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej województwo lubuskie niemal co roku boryka się z deficytami wody, znajdując się regularnie w pierwszej trójce województw zmagających się z najsilniejszą suszą. Deficyty były szczególnie wysokie w latach 2011, 2015, 2018, 2019, 2020, doprowadzając do znacznych strat w rolnictwie²⁵. Skutki suszy dotyczą niemal każdego sektora upraw rolnych w tym regionie. Nasilający się problem deficytów wody w regionie wynika nie tylko ze zmian klimatu, ale i z coraz silniejszej presji antropogenicznej. Powszechny, chaotyczny proces urbanizacji i towarzyszące mu uszczelnianie powierzchni zlewni przyczyniają się do zmiany bilansu zasobów wodnych. Przyspieszenie spływu wód opadowych zakłóca naturalny obieg wody w przyrodzie, w tym ogranicza zasilanie zasobów wód podziemnych. Brak wystarczającej ilości opadów i będąca jego konsekwencją susza atmosferyczna powodowała spadek stanów wód w rzekach oraz występowanie niżówek hydrologicznych na znacznych odcinkach polskich rzek. W konsekwencji zwiększył się udział zasilania cieków z zasobów podziemnych, co prowadziło do obniżenia zwierciadła wód podziemnych i występowania niżówki hydrologicznej na znacznych obszarach kraju.

Mapa 7 Przykład mapy KBW pokazującej specyfikę bilansu wodnego regionu Lubuskiego Przełomu Odry. Źródło: <https://susza.iung.pulawy.pl/kbw/>

Klimatyczny Bilans Wodny (KBW)

Co ważne, wzrost prawdopodobieństwa występowania fal upałów, suszy i wydłużanie się okresów suszy nie oznacza, że zmniejsza się roczna suma opadów. Zmienia się jedynie ich charakter i rozkład w ciągu roku. W województwie lubuskim obserwuje się znaczący wzrost sumy opadów zimowych oraz spadek opadów letni, istotny dla regionu ujścia Warty²⁶. Jest to trend obserwowany w większej części Polski. Na dodatek obserwuje się wyraźny wzrost częstotliwości występowania krótkotrwałych opadów o dużej intensywności przy jednocześnie coraz rzadziej występujących umiarkowanych, długotrwałych opadach deszczu²⁷. Spadek sumy opadów w okresie

²⁵ <http://www.susza.iung.pulawy.pl/>

²⁶ Szwed M. 2019. Variability of precipitation in Poland under climate change. *Theoretical and Applied Climatology* 135: 1003 – 1015. <https://doi.org/10.1007/s00704-018-2408-6>

²⁷ Pińskwar I in. 2019. Observed changes in extreme precipitation in Poland: 1991 – 2015 versus 1961 – 1990. *Theoretical and Applied Ecology* 135: 773 – 787. <https://doi.org/10.1007/s00704-018-2372-1>

letnim przy jednocześnie występujących wysokich temperaturach powietrza przekładających się na duże parowanie, znacznie zwiększa zagrożenie suszą. Dodatkowo, intensywne, nawalne deszcze zamiast nawadniać glebę, mogą przyczynić się do jej erozji i wypłukiwania cennych składników, jednocześnie zwiększając ryzyko powodzi, bowiem wysuszona gleba nie wchłania wody, a ta spływa po jej powierzchni do cieków wodnych. Tereny przygraniczne Brandenburgii i województwa lubuskiego jak również części tych terenów leżące wzdłuż rzek mogą wskutek zmian klimatu częściej ucierpieć z powodu powodzi po intensywnych, nawalnych deszczach. Prawidłowo zaplanowana retencja może zmniejszyć dotkliwe skutki i straty materialne spowodowane powodzią.

Skutkiem długotrwałych susz i fal upałów jest wzrost zagrożenia pożarowego, a co za tym idzie większa liczba pożarów. Lasy Brandenburgii z roku na rok borykają się z coraz bardziej ekstremalnie wysokim zagrożeniem pożarowym²⁸. Wyższemu ryzyku wystąpienia pożarów sprzyja także fakt, że dominują tutaj lasy iglaste, których olejki eteryczne są związkami łatwopalnymi.

Zmiany klimatu wiążą się ze wzrostem częstości występowania zjawisk ekstremalnych takich jak burze, nawałnice, szkwały, którym towarzyszy gwałtowny, porywisty wiatr, trąby powietrzne szczególnie w pasie z południowego zachodu na północny wschód, powodzie, podtopienia, osunięcia ziemi, wyładowania atmosferyczne, przymrozki wiosenne. Jako region leżący w znacznej części pomiędzy dużymi rzekami: Odrą, Wartą, obszary sąsiadujące z terenami zalewowymi są szczególnie narażone na powodzie. Wzrost częstotliwości występowania gwałtownych, nawalnych opadów atmosferycznych sprzyjać będzie występowaniu powodzi, ponieważ wysuszona gleba nie będzie przyjmować wody, a przesuszone obszary podmokłe będą charakteryzować się obniżoną zdolnością do akumulacji wody.

KOSZTY ZMIAN KLIMATU

Zmiany warunków klimatycznych będą wiązały się z kosztami gospodarczymi, ale także ze wzrostem kosztów życia. Sektorem gospodarki, który jest szczególnie narażony na straty z powodu zmian klimatycznych jest rolnictwo. Krajobraz rolniczy w zachodniej Polsce charakteryzuje się homogeniczną strukturą – miedze i zadrzewienia śródpolne występują rzadko, a uprawy mają postać rozległych monokultur. To czyni agrocenozy podatnymi na niekorzystne zjawiska. Zmiana rozkładu opadów w ciągu roku z punktu widzenia gospodarki rolnej jest wysoce niekorzystna, bowiem w okresie najbardziej newralgicznym dla upraw, tj. wiosną, opadów będzie brakowało. Opady nawalne, krótkotrwałe nie zapewnią nawodnienia uprawom, lecz mogą spowodować nawet dodatkowe straty wypłukując nasiona (na wczesnym etapie sezonu wegetacyjnego), doprowadzając do wykładania się upraw zbóż czy zalewając uprawy roślinne. Nawadnianie wiąże się ze znacznym wzrostem kosztów prowadzenia gospodarki rolnej, co będzie musiało odbić się na ostatecznych cenach produktów trafiających w ręce konsumentów. Jednocześnie brak nakładów na dostarczanie wody choćby w niewielkim stopniu, spowoduje spadek odporności roślin i w konsekwencji atak chorób lub szkodników, co wymusi prawdopodobnie dodatkowe opryski – wiążąc się z kolejnymi kosztami i z podaniem dodatkowych dawek środków chemicznych, oddziałujących negatywnie nie tylko na nasze zdrowie, ale także na szereg gatunków bezkręgowców w tym pszczołę miodną i dzikich zapylaczy.

---

²⁸ <https://www.dw.com/pl/niemcy-ekstremalnie-wysokie-zaagro%C5%BCenie-po%C5%BCarowe-w-lasach-te%C5%BC-przy-granicy-z-polsk%C4%85/a-48456701>, 24 kwietnia 2019 r

Niekorzystna sytuacja hydrogeologiczna wynikająca z niskiego położenia zwierciadła wód podziemnych w pierwszym poziomie wodonośnym prowadziła niejednokrotnie do problemów w zapatrzeniu w wodę na terenach niezwodociągowanych, na których ludność korzysta wyłącznie z indywidualnych płytkich ujęć wód podziemnych (np. studnie kopane). Występujące w okresie letnim niedobory wody spowodowały także znaczne straty w rolnictwie i leśnictwie. W tym roku susza rolnicza wystąpiła na obszarze całej Polski, w niemal 83% gmin, na powierzchni ponad 63% gruntów ornych. Suszę notowano we wszystkich województwach, a w 10 z nich występowała we wszystkich gminach. Wartość powstałych strat była znacząca, tylko na pomoc dla poszkodowanych rolników i hodowców ryb rząd przeznaczył prawie 800 mln złotych.

Infrastruktura drogowa i kolejowa

Przez obszar G-7 prowadzą istotne szlaki komunikacyjne o znaczeniu krajowym i europejskim. Autostrada A2 będąca częścią międzynarodowej trasy europejskiej E30 z Irlandii do Rosji. Na diagnozowanym terenie znajdują się dwa wjazdy/zjazdy z drogi krajowej nr 2/Autostrady A2 w okolicach Słubic i Rzepina. W północnej części obszaru przebiega droga krajowa nr 22 Kostrzyn nad Odrą – Grzechotki, łącząca m.in. Kostrzyn nad Odrą, Słońsk, a także pośrednio Ośno Lubuskie i Rzepin, z Gorzowem Wielkopolskim. Od strony zachodniej Słubice, Górzycy i Kostrzyn nad Odrą połączone są drogą krajową nr 31 (Słubice – Szczecin). Z kolei na południu Słubice i Cybinka połączone są drogą krajową nr 29 (Słubice – Połupin).

Istotne z punktu widzenia połączeń funkcjonalnych są drogi wojewódzkie łączące poszczególne ośrodki miejskie. Droga wojewódzka nr 137 (Słubice – Trzciel), DW nr 134 (Karkoszów – Urad), DW nr 139 (Górzycy – Debrznica), DW nr 132 (Kostrzyn nad Odrą – Gorzów Wielkopolski). W związku z drogowymi przejściami granicznymi w Świecku, Słubicach i Kostrzynie nad Odrą, część występującego na tym obszarze ruchu stanowi ruch tranzytowy. Niestety, obwodnice dla ruchu tranzytowego posiadają jedynie 2 miejscowości: Ośno Lubuskie i Rzepin. Przy czym obwodnica tego ostatniego powstała w związku z przebudową drogi krajowej nr 2 na autostradę A2, w związku z brakiem drogi alternatywnej. Obecnie ma marginalne znaczenie dla ruchu tranzytowego jak i lokalnego. W najbliższych planach rządowych znajduje się także budowa obwodnicy Kostrzyna nad Odrą.

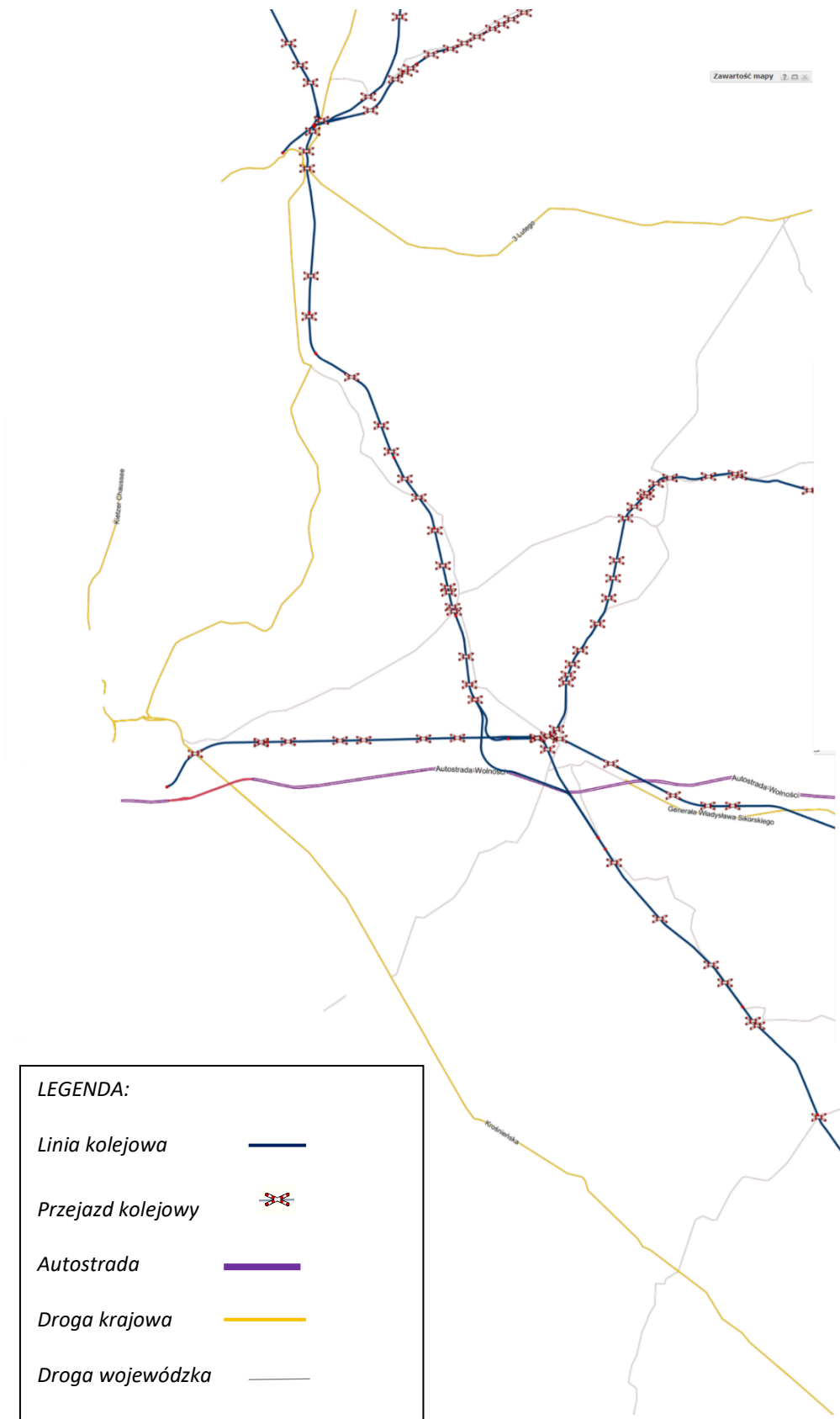
Rysunek 3 Karta informacyjna budowy obwodnicy Kostrzyna nad Odrą. Źródło: GDDKiA

DK31 obwodnica Kostrzyna nad Odrą

Podstawowe informacje	
Nr drogi DK31	Nazwa odcinka obwodnica Kostrzyna nad Odrą
Długość 9,2 km	Program Program budowy 100 obwodnic na lata 2020 - 2030
Lata realizacji 2023-2026	System realizacji Projektuj i buduj
Oddział GDDKiA Zielona Góra	

Sieć transportową regionu przedstawiono na poniższym schemacie. Zaznaczono na nim zarówno szlaki drogowe (do poziomu dróg wojewódzkich) jak i kolejowe.

Mapa 8 Mapa sieci transportowej obszaru G-7. Źródło: geoportal.gov.pl

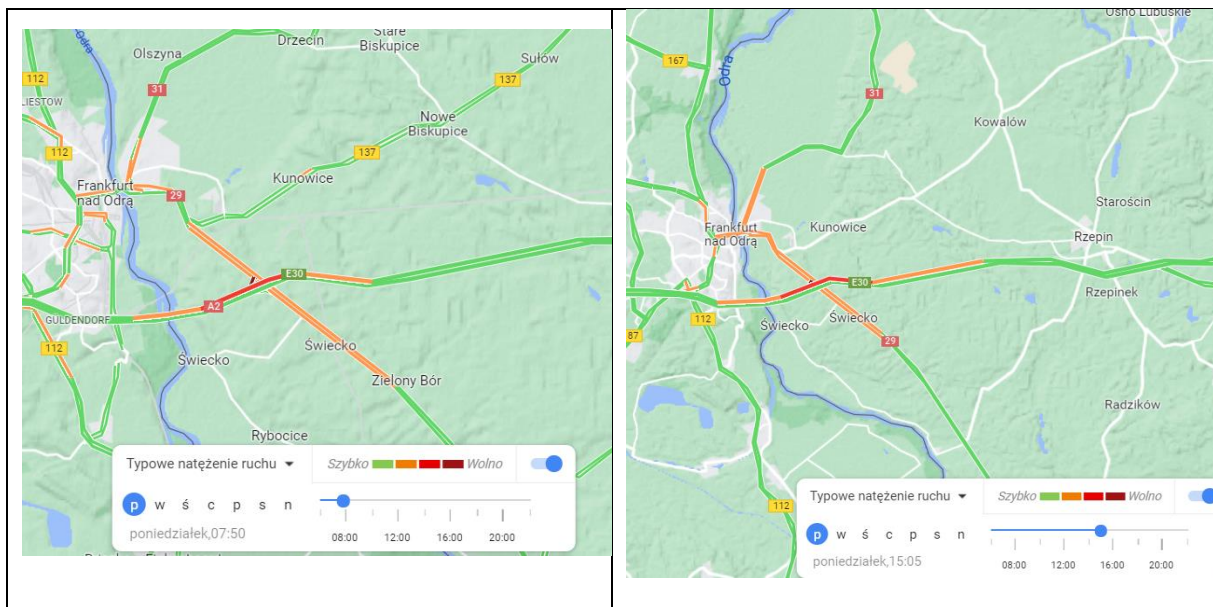

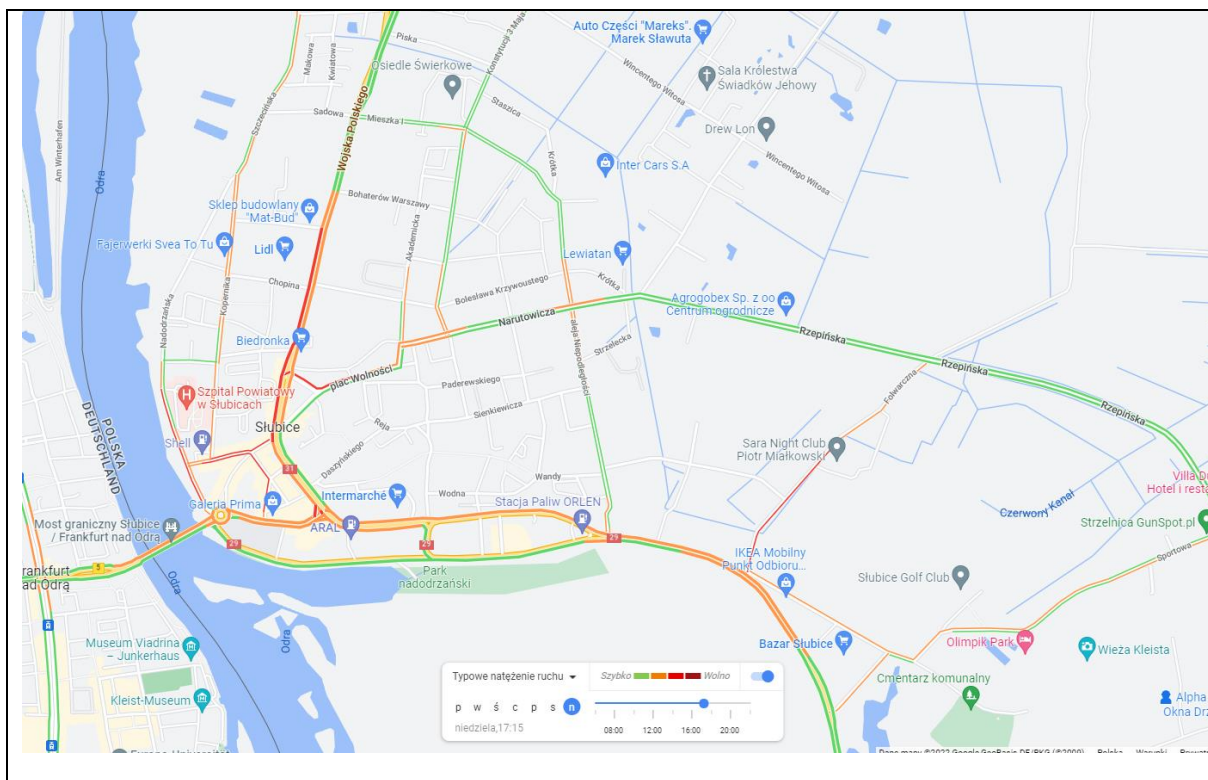
Najważniejsze punkty na mapie sieci komunikacyjnej G-7 to Rzepin, w którym krzyżują się szlaki kolejowe Berlin-Warszawa / Szczecin – Wrocław oraz autostrada A-2. Równie istotnym węzłem komunikacyjnym jest Kostrzyn

nad Odra, przez który również przechodzi linia kolejowa Szczecin – Wrocław, krzyżując się z linią Krzyż – Berlin. Jednocześnie jest punktem stycznym dróg krajowych nr 31 i 22 oraz istotnym przejściem granicznym. Podobnie jak Słubice (i Świecko), które są ważnymi punktami na mapie komunikacji drogowej.

W Kostrzynie nad Odrą i Słubicach pojawiają się jednocześnie „wąskie gardła” w komunikacji drogowej. Zjawisko to jest szczególnie dobrze widoczne na poniższych mapach, będących zrzutami z popularnego serwisu Google Maps, który pozwala wyświetlić typowe natężenie ruchu o każdej porze dnia. Pierwsze trzy mapy dotyczą Słubic. Jest to typowe natężenie ruchu w poniedziałek rano, w poniedziałek po południu oraz w niedzielę po południu (centrum miasta). Ruch tranzytowy przez przejście graniczne w Słubicach generuje aktualnie tak duże obciążenie, że w okresach szczególnie wzmożonego ruchu (np. koniec weekendu) w stronę Niemiec zakorkowane jest całe centrum miasta i większość dróg prowadzących bezpośrednio lub pośrednio do niego. Sytuacją tą dobrze oddaje typowy ruch w niedzielę o godz. 17:20 na trzeciej mapie.

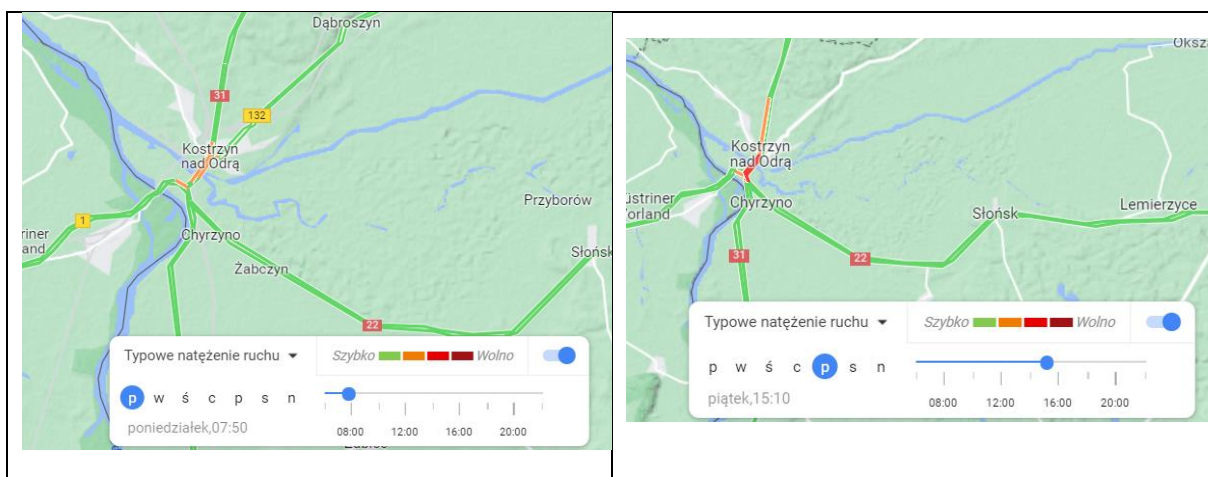
Mapa 9 Zestaw map dot. typowego natężenia ruchu w Słubicach. Źródło: Google Maps

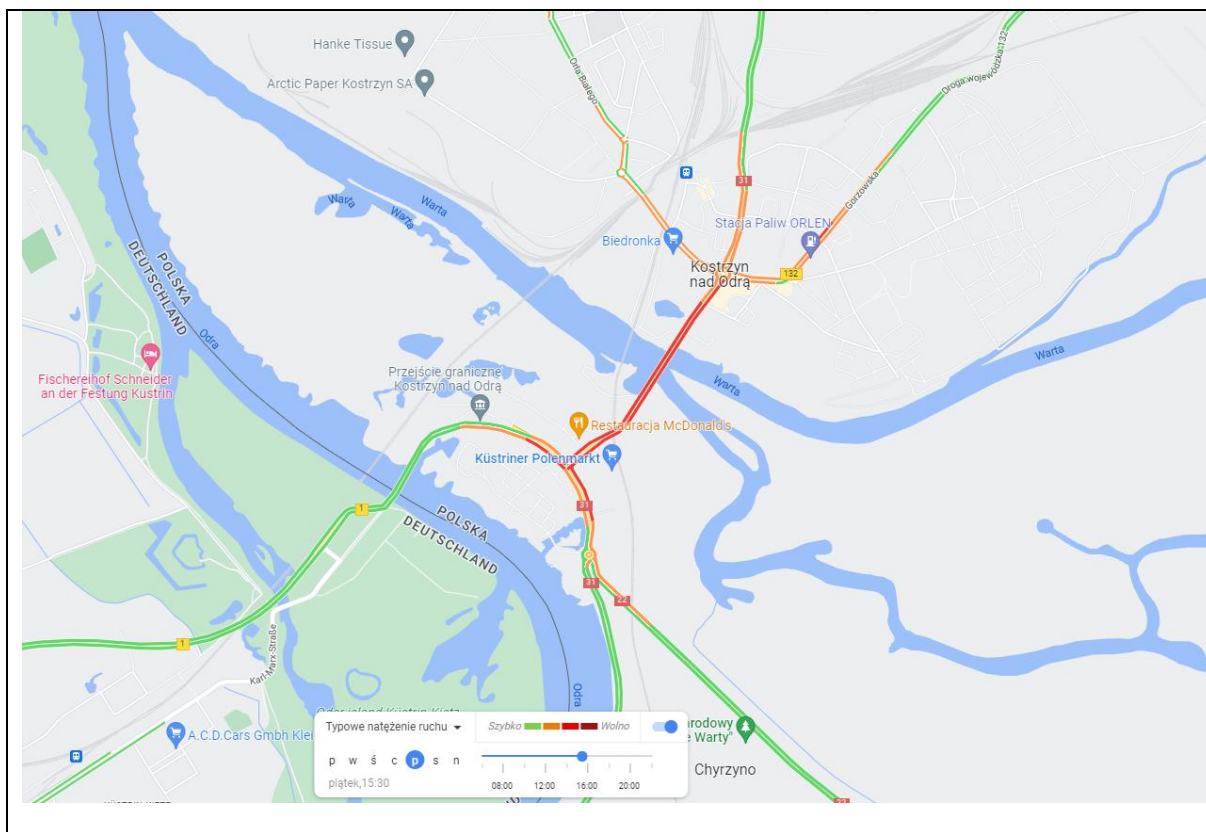

W przypadku Kostrzyna nad Odrą „wąskie gardło” jest najbardziej uciążliwe w dni robocze w godzinach popołudniowych. Szczególnie w piątek, przy czym największe utrudnienia dotyczą przejazdu przez odcinek rondo Unii Europejskiej – rondo Twierdza, czyli w komunikacji między DK 31 a DK 22. Ruch graniczny, który wpływa na generalnie wzmożony ruch w mieście, od ulicy granicznej w stronę Niemiec przebiega już płynnie. Należy zwrócić uwagę na ten fakt, również w kontekście tego iż w przypadku Słubice po drugiej stronie mostu jest wielokrotnie większe miasto, podczas gdy Kietz to niewielka miejscowość (zatem sama ta miejscowość nie generuje aż tak dużego ruchu jak Frankfurt nad Odrą). Planowana obwodnica Kostrzyna nad Odrą powinna usprawnić przejazd przez tą miejscowość i wjazd do województwa lubuskiego podróżnym z północy.

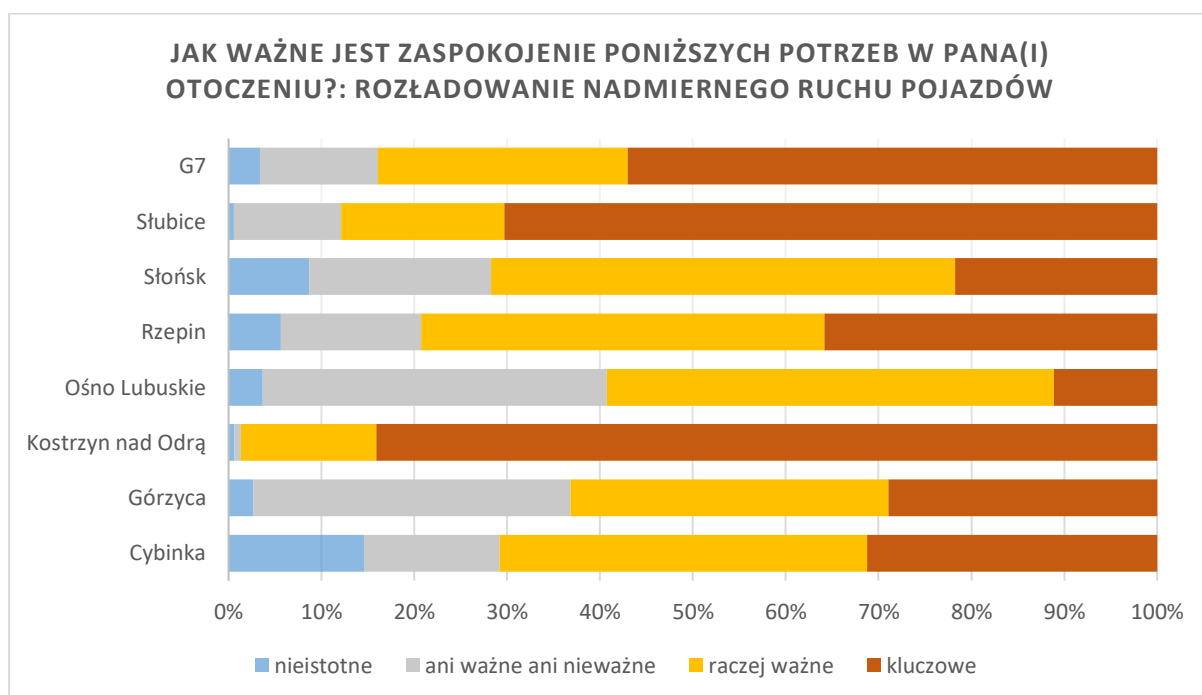
Mapa 10 Zestaw map dot. typowego natężenia ruchu w Kostrzynie nad Odrą. Źródło: Google Maps

Natężenie ruchu kołowego w całym regionie jest uciążliwe. Potwierdzają to opinie mieszkańców, którzy pytani o to na ile ważne jest zaspokojenie poszczególnych potrzeb, „rozładowanie nadmiernego ruchu pojazdów” uznano, za najistotniejszą. Ponad 50% mieszkańców całego regionu uznało ją za kluczową.

Wykres 44 Odpowiedź na pytanie o istotność potrzeby rozładowania nadmiernego ruchu pojazdów. Źródło: ankieta online, N=560

Wśród odpowiedzi otwartych mieszkańcy Słubic dodawali m.in., iż doskwierają im „Korki, które uniemożliwiają dojazd do pracy”.

GDDKiA prowadzi cykliczne badania średniego dobowego ruchu na wybranych odcinkach dróg. Średni Dobowy Ruch (SDR) w województwie lubuskim wynosi 10 595 pojazdów na dobę, podczas gdy w kraju jest to 13 574 pojazdów na dobę

Największy średni dobowy ruch (SDR) zanotowano w mieście Słubice na odcinku od drogi krajowej nr 29 do przejścia granicznego. Ten fakt jest zrozumiały ze względu na przygraniczny charakter miasta oraz skalę turystyki handlowej uprawianej przez sąsiadów z zza Odry z jednej strony, a z drugiej znaczenie przejścia granicznego w Słubicach w kontekście komunikacji osób pracujących w Niemczech a mieszkających na obszarze G-7. Kolejnym wysoce obciążonym odcinkiem jest odcinek drogi woj. Nr 137 Słubice – Nowe Biskupice (7798 poj./dobę) z Kunowicami (czyli miejscowością, która jest naturalnym kierunkiem procesów suburbanizacyjnych miasta Słubice). Ruch na drodze nr 137 warto przeanalizować pod kątem narastających wartości w kierunku Słubic (i/lub granicy). W kontekście średniego dobowego ruchu pojazdów na dobę dla dróg wojewódzkich w województwie lubuskim (2461 poj./dobę)²⁹ wskaźnik natężenia ruchu na drogach wojewódzkich na terenie regionu (3207 poj./dobę) należy uznać za wysoki. Zjawisko to w większości przypadków tłumaczy przygraniczne położenie regionu i wiążący się z tym intensywny ruch tranzytowy pojazdów w kierunku przejść granicznych. Dane dotyczące poszczególnych odcinków pomiarowych przedstawiono w poniższej tabeli oraz na mapie. Warto zwrócić uwagę na wzrost ruchu drogowego na większości odcinków w stosunku do roku 2010. Jedynie na 3 odcinkach nie odnotowano wzrostu, podczas gdy średni wzrost wyniósł w tym okresie 20%.

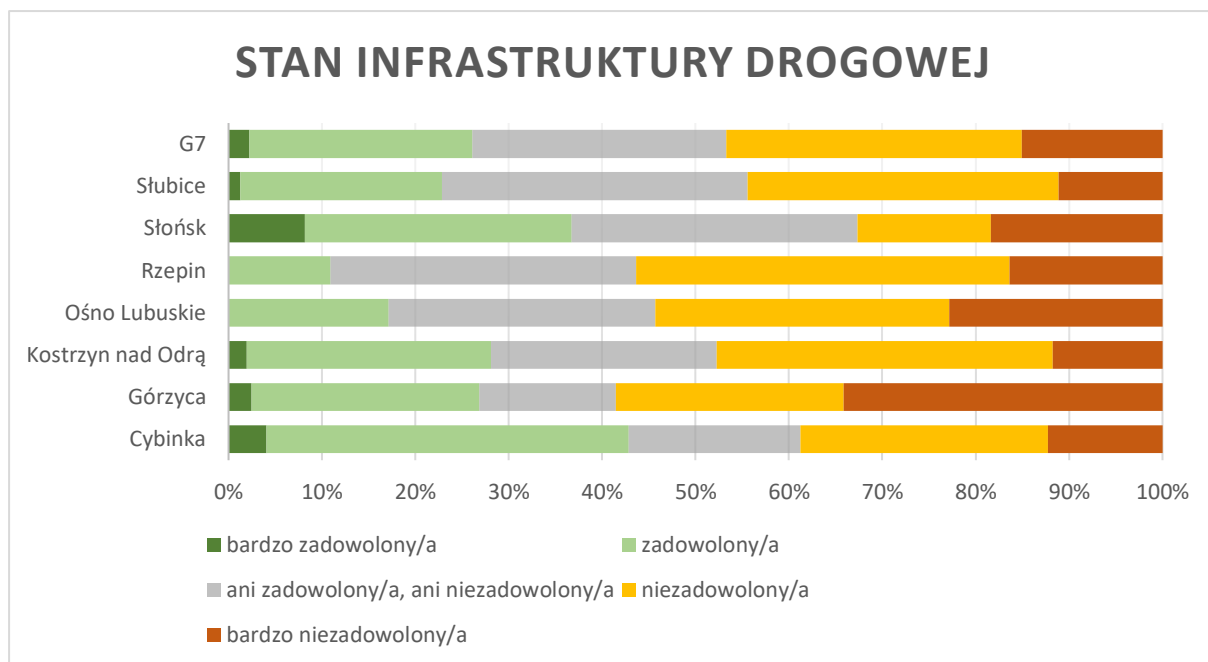
Tabela 14 Wyniki badania SDR. Porównanie ruchu drogowego w latach 2010 i 2020/21. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA.

nr punktu	droga nr	odcinek		Ruch 2010	Ruch 2020/21	zmiana '10-'21
1	29	Granica	Słubice	10010	13501	35%
2	29	Słubice	Urad	4938	4592	-7%
3	29	Urad	Korczyców	3871	4161	7%
4	31	Górzycza	Słubice	3888	3715	-4%
5	22	Granica	Kostrzyn	5406	5607	4%
6	22	Kostrzyn	Lemierzyce/Słońsk	3288	3970	21%
7	31	Sarbinowo	Kostrzyn	5114	7290	43%
8	134	Ośno	Rzepin	2478	2526	2%
9	137	Słubice	Nowe Biskupice	5979	7798	30%
10	137	Kowalów	Ośno Lubuskie	3888	4777	23%
11	139	Górzycza	Kowalów	1043	1016	-3%
12	139	Kowalów	Rzepin	1600	2375	48%
13	139	Rzepin	Debrznica	587	629	7%
14	134	Rzepin	Urad	902	1147	27%
15	134	Ośno Lubuskie	Muszkowo	2753	3744	36%
16	132	Kostrzyn	Dąbroszyn	3863	4849	26%
Średnia dla G7				3725,5	4481,063	20%

²⁹ Synteza wyników GPR 2020/21 na zamiejsciej sieci dróg krajowych, GDDKiA, Warszawa 2021, str. 9

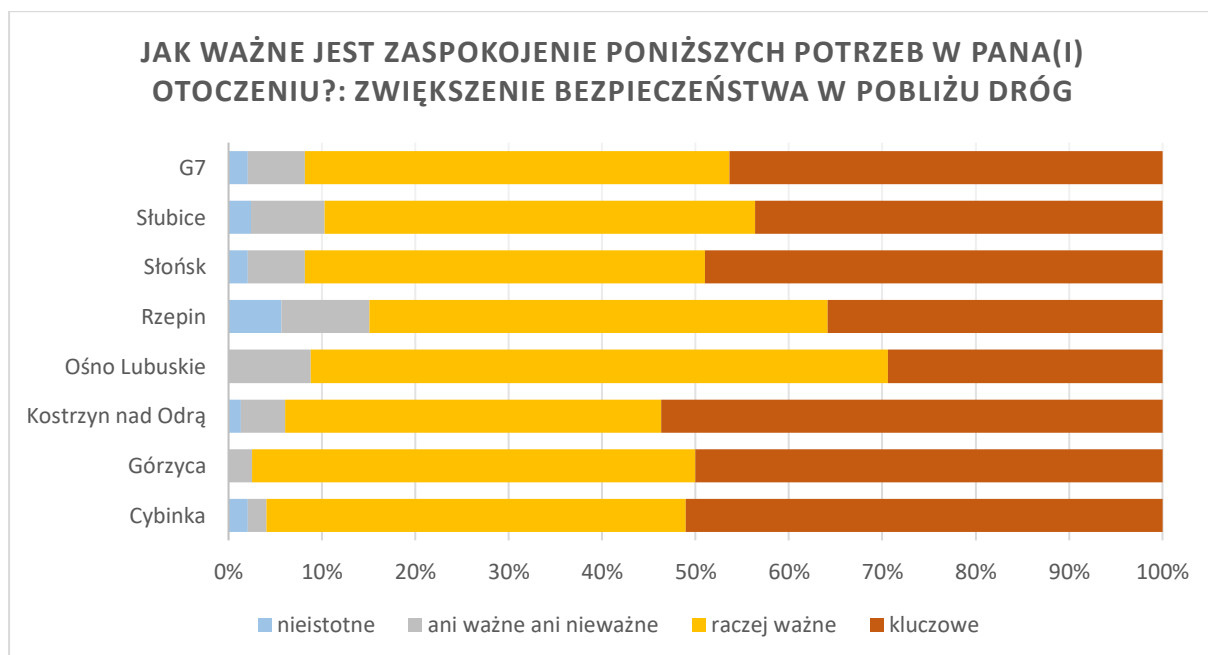

Wykres 45 Ocena stanu infrastruktury drogowej w podziale na gminy zamieszkania respondentów. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej.

Osobnym wątkiem związanym z infrastrukturą drogową jest kwestia bezpieczeństwa. Mieszkańcy regionu odczuwają potrzebę poprawy sytuacji w tym obszarze. Zgodnie z przytoczonym wcześniej badaniem jedną z najważniejszych potrzeb wskazywanych przez mieszkańców było zwiększenie bezpieczeństwa w pobliżu dróg.

Wykres 46 Ocena poziomu istotności potrzeby zwiększenia bezpieczeństwa w pobliżu dróg w podziale na gminy zamieszkania respondentów. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej.

Komunikacja międzymiastowa

W analizie dostępności komunikacji publicznej międzymiastowej przyjęto zarówno połączenia autobusowe jak i kolejowe. Badano możliwości dojazdu bezpośredniego pomiędzy stolicami gmin G-7. Zgodnie z tą analizą najlepiej skomunikowanymi miejscowościami są:

miejsowość	Liczba połączeń autobusowych i kolejowych
Kostrzyn nad Odrą	32
Rzepin	29
Górzycza	24
Słubice	20
Cybinka	6
Ośno Lubuskie	6
Słońsk	4

Z Kostrzyna nad Odrą i Rzepina dostać się można do 4 gmin, z Górzyczy do 5 a ze Słubic do wszystkich pozostałych 6 gmin G-7. W przypadku pozostałych gmin możliwość dotyczy jedynie najbliższego sąsiada i to w ograniczonej ilości kursów w ciągu dnia. Biorąc pod uwagę rozkłady jazdy należy zauważyć, że często podróż w jedną stronę sprawi iż nie będzie możliwości powrotu tego samego dnia.

Tabela 15 Liczba połączeń autobusowych między miejscowościami w dniu 9.03.2022. Źródło: epodróżnik.pl

	Cybinka	Górzycza	Kostrzyn nad Odrą	Ośno Lubuskie	Rzepin	Słońsk	Słubice
Cybinka		0	0	0	1	0	5
Górzycza	0		6	1	0	1	4
Kostrzyn nad Odrą	0	6		0	0	2	5
Ośno Lubuskie	0	0	0		1	2	3
Rzepin	0	0	0	1		0	7
Słońsk	0	1	2	1	0		0
Słubice	5	5	5	4	3	1	

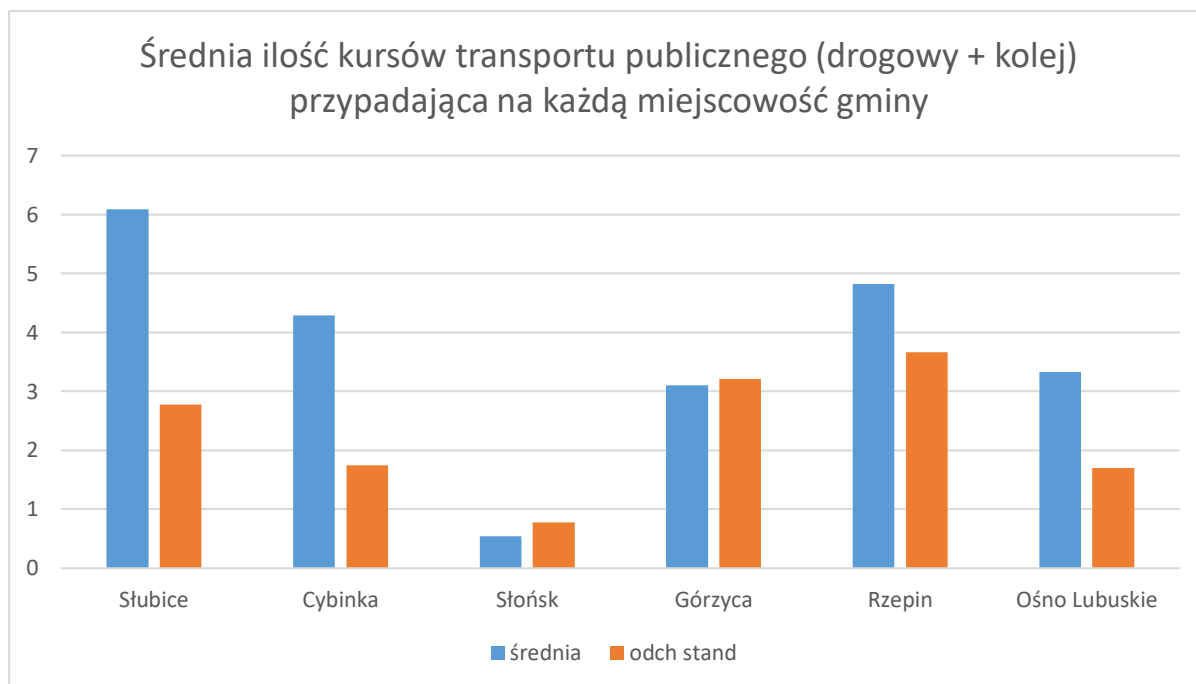
Tabela 16 Liczba połączeń kolejowych między miejscowościami w dniu 9.03.2022. Źródło: epodróżnik.pl

	Cybinka	Górzycza	Kostrzyn nad Odrą	Ośno Lubuskie	Rzepin	Słońsk	Słubice
Cybinka		0	0	0	0	0	0
Górzycza	0		6	0	6	0	0
Kostrzyn nad Odrą	0	6		0	13	0	0
Ośno Lubuskie	0	0	0		0	0	0
Rzepin	0	6	12	0		0	3
Słońsk	0	0	0	0	0		0
Słubice	0	0	0	0	2	0	

Cybinka, Ośno Lubuskie i Słońsk, znajdujące się na peryferiach badanego obszaru są wykluczone komunikacyjnie.

Komunikacja wewnątrzgminna

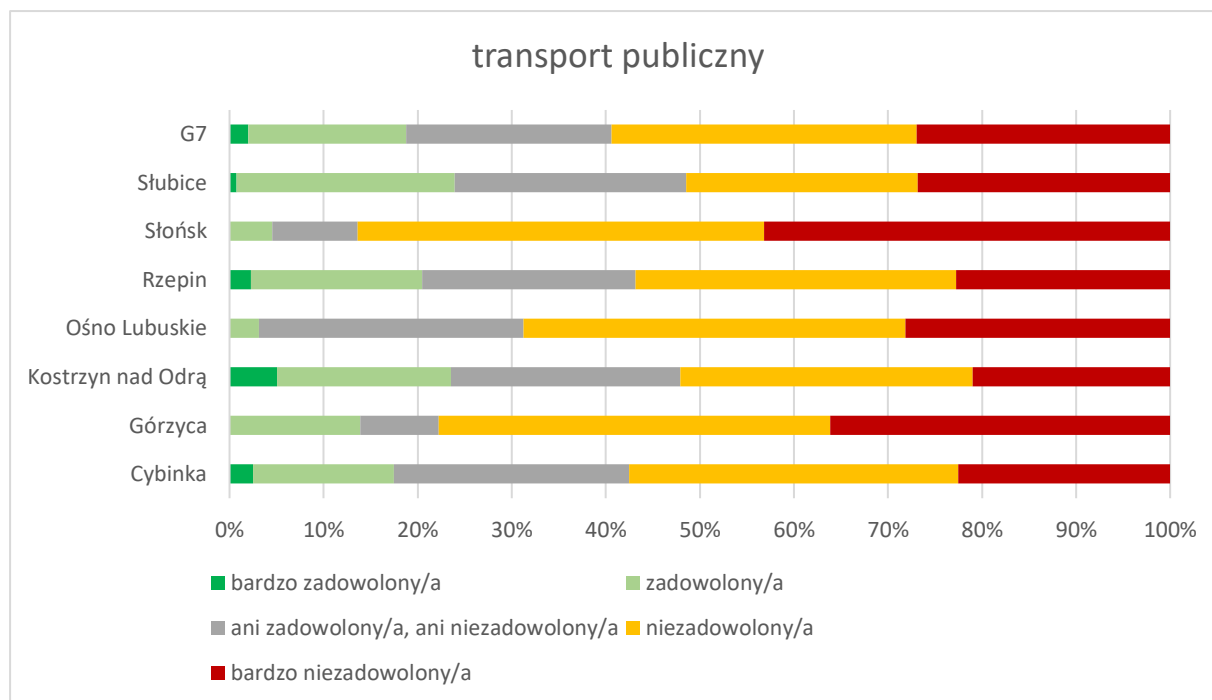
Wykres 47 Średnia ilość kursów komunikacji publicznej przypadająca na jedną miejscowość w gminie. Opracowanie własne na podstawie rozkładów jazdy e-podróżnik.pl dla 9.03.2022.

23% badanych miejscowości dysponuje maksymalnie jednym kursem w ciągu dnia. Odchylenie standardowe pokazuje „zawyżenie” ogólnej statystyki. Im mniejsze tym większa równomierność dostępu. W przypadku wysokiego odchylenia (jak np. w gminie Rzepin) pomimo ogólnej wysokiej średniej sporo miejscowości może być wykluczona komunikacyjnie, w przypadku położenia na uboczu szlaku komunikacyjnego. Na badanym terenie niestety są miejscowości nieskomunikowane zupełnie. Poziom wykluczenia komunikacyjnego wpływa na mobilność na rynku pracy mieszkańców tych miejscowości. Do dyspozycji mają jedynie podróżowanie rowerem lub własnym pojazdem, o ile taki posiadają. W przypadku osób niezamożnych brak dostępności komunikacyjnej może prowadzić do pogłębiania się trudnej sytuacji życiowej. Brak Kostrzyna nad Odrą w powyższym zestawieniu wynika z faktu, iż na terenie tej gminy istnieje tylko jedna miejscowość. Należy jednak zauważyć, że na terenie miasta Kostrzyn nad Odrą funkcjonuje miejski transport publiczny komunikujący ze sobą różne części miasta. Podobnie sytuacja wygląda w Słubicach.

Mieszkańcy regionu w badaniu ankietowym zostali zapytani o zadowolenie z transportu publicznego w gminie zamieszkania. Odpowiedzi zaprezentowano na poniższym wykresie. Generalnie transport publiczny obok jakości podstawowej opieki zdrowotnej oraz dostępności miejsc w żłobkach to obszar oceniany najniżej. Pozytywne odczyty zadowolenia powyżej 20% odnotowano jedynie w gminach, które albo są dobrze skomunikowane ze względu na położenie przy szlakach kolejowych (jak Rzepin) albo posiadają dosyć dobrze, jak na warunki gmin G-7, rozwiniętą sieć własnego transportu miejskiego (Słubice, Kostrzyn nad Odrą). W pozostałych gminach ta ocena jest jednoznacznie negatywna, szczególnie w Słońsku, gdzie sięga ponad 80%. Odczyt ten odpowiada poziomowi skomunikowania poszczególnych miejscowości w gminie, przedstawionym we wcześniejszej części opracowania. Warto nadmienić, że na pytanie dot. transportu publicznego co piąty ankietowany odpowiedział „nie mam zdania”. Te odpowiedzi nie są uwzględniane na poniższym wykresie. Poziom zadowolenia z tej kategorii życia publicznego uplasował się na odległym 23 spośród 24 miejsc w zestawieniu rankingowym G-7.

Wykres 48 Poziom zadowolenia z transportu publicznego na terenie gminy. Opracowanie własne na podstawie ankiet elektronicznych.

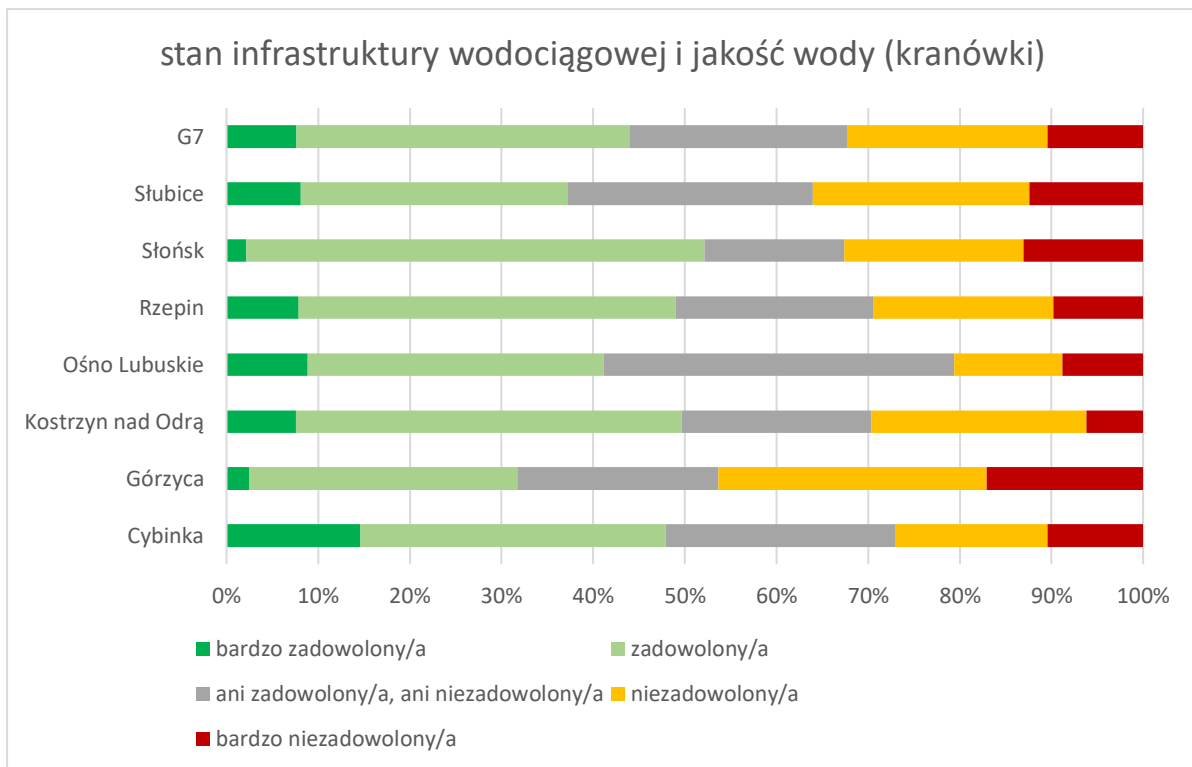
Dostęp do mediów

Respondenci badania ankietowego udzielali odpowiedzi m.in. o zadowolenie z dostępności niektórych mediów w danej gminie. Pytano o dostęp do Internetu, stan infrastruktury wodociągowej (w tym jakość tzw. Kranówki) i kanalizacji oraz o ogólną dostępność i jakość warunków mieszkaniowych. Wyniki przedstawiono na serii poniższych wykresów. Spośród wszystkich aspektów życia poddawanych ocenie w ankiecie mieszkańcy najlepiej ocenili dostępność internetu. Pozytywnych odpowiedzi było w tym obszarze ponad 60%. Dostępność mieszkań i poziom zadowolenia z warunków mieszkaniowych to z kolei najstąbiej oceniany aspekt w omawianym wątku. Blisko 50% mieszkańców wyraża tutaj swoje niezadowolenie, z czego największe jest ono w Słubicach i Kostrzynie nad Odrą. Może mieć to związek z wysoką ceną za m² mieszkań oraz niewystarczającą podażą mieszkań na rynku. Jeden z mieszkańców Kostrzyna nad Odrą tak opisał swoje spojrzenie na rynek nieruchomości w mieście:

"Dostępność mieszkań - porażka. Co za tym idzie ceny z kosmosu windowane przez wynajmujących dla pracowników z Ukrainy. Ceny najmu oraz kupna droższe niż w Szczecinie czy Gorzowie. Mam ponad 30 lat, pracuje uczciwie i mieszkam z rodzicami bo nie stać mnie na mieszkanie za pół miliona."

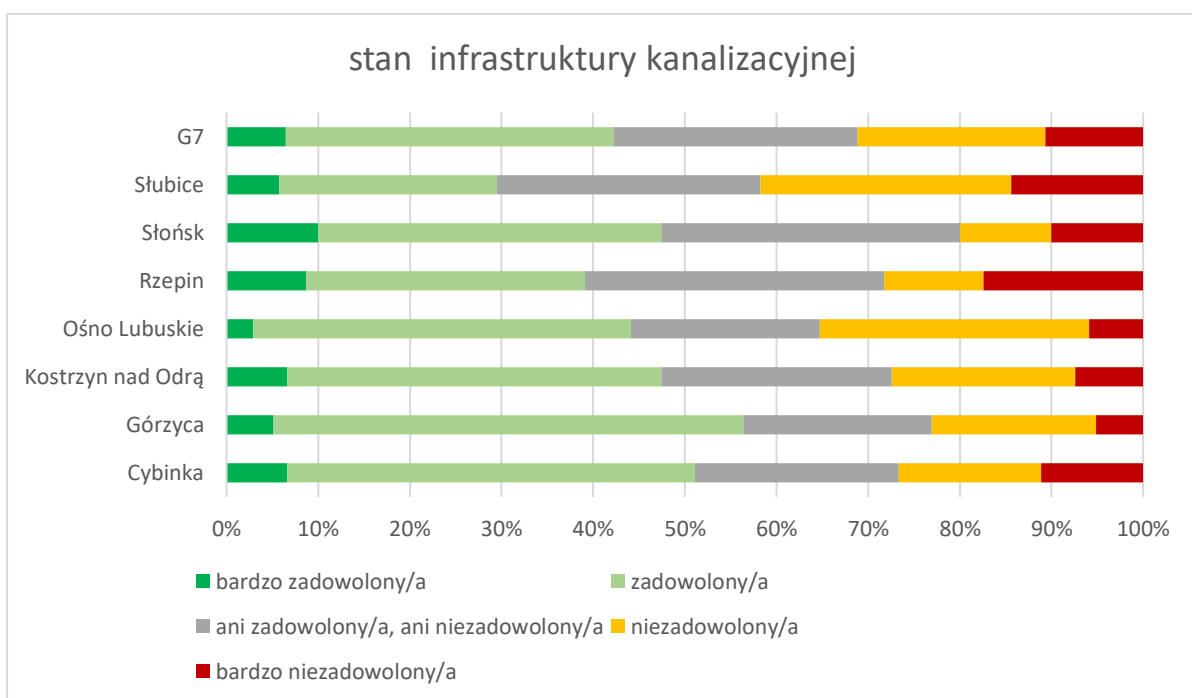
Obszar mediów wod-kan jest względnie zadowolający w obu przypadkach większa ilość respondentów udzielała pozytywnych odpowiedzi. Średnią regionu zaniżają w tym przypadku Słubice i Górzycą, które zarówno pod względem jakości wody jak kanalizacji odznaczają się najstąbszym spośród wszystkich gmin zadowoleniem mieszkańców.

Wykres 49 Poziom zadowolenia ze stanu infrastruktury wodociągowej i jakości wody na terenie gminy. Opracowanie własne na podstawie ankiet elektronicznych.

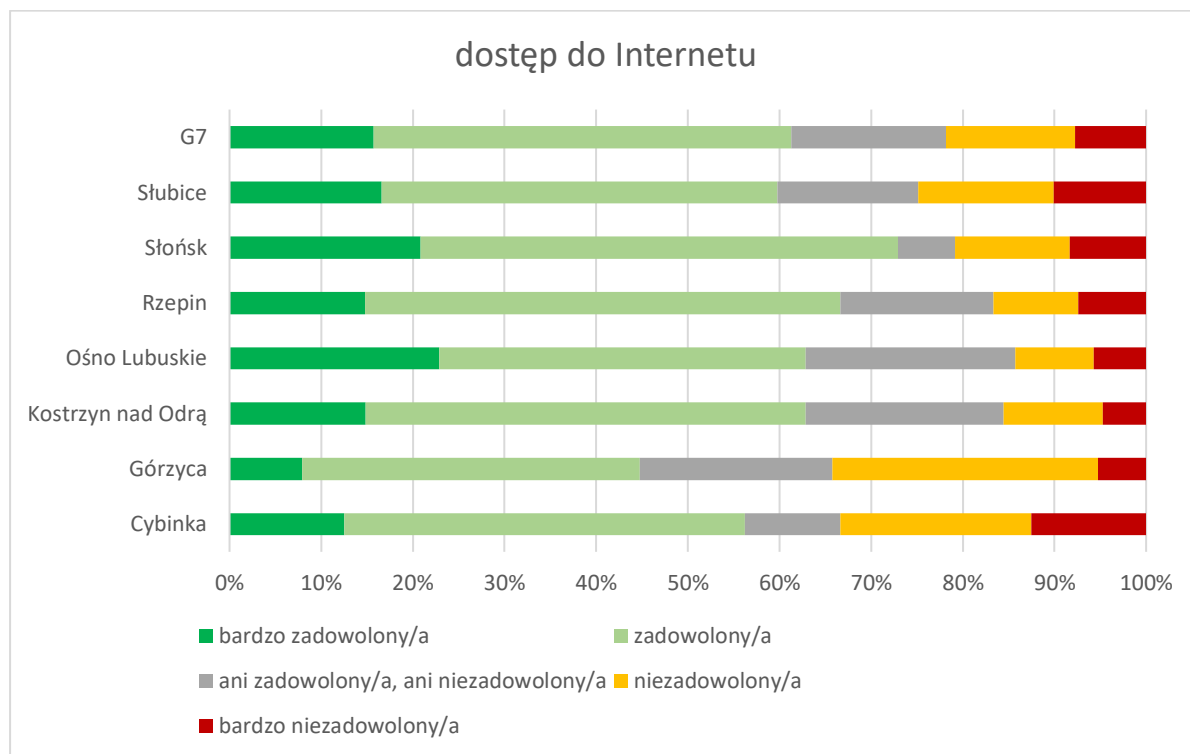
Odsetek odpowiedzi „nie mam zdania” = 6%

Wykres 50 Poziom zadowolenia ze stanu infrastruktury kanalizacyjnej. Opracowanie własne na podstawie ankiet elektronicznych.

Odsetek odpowiedzi „nie mam zdania” = 14%

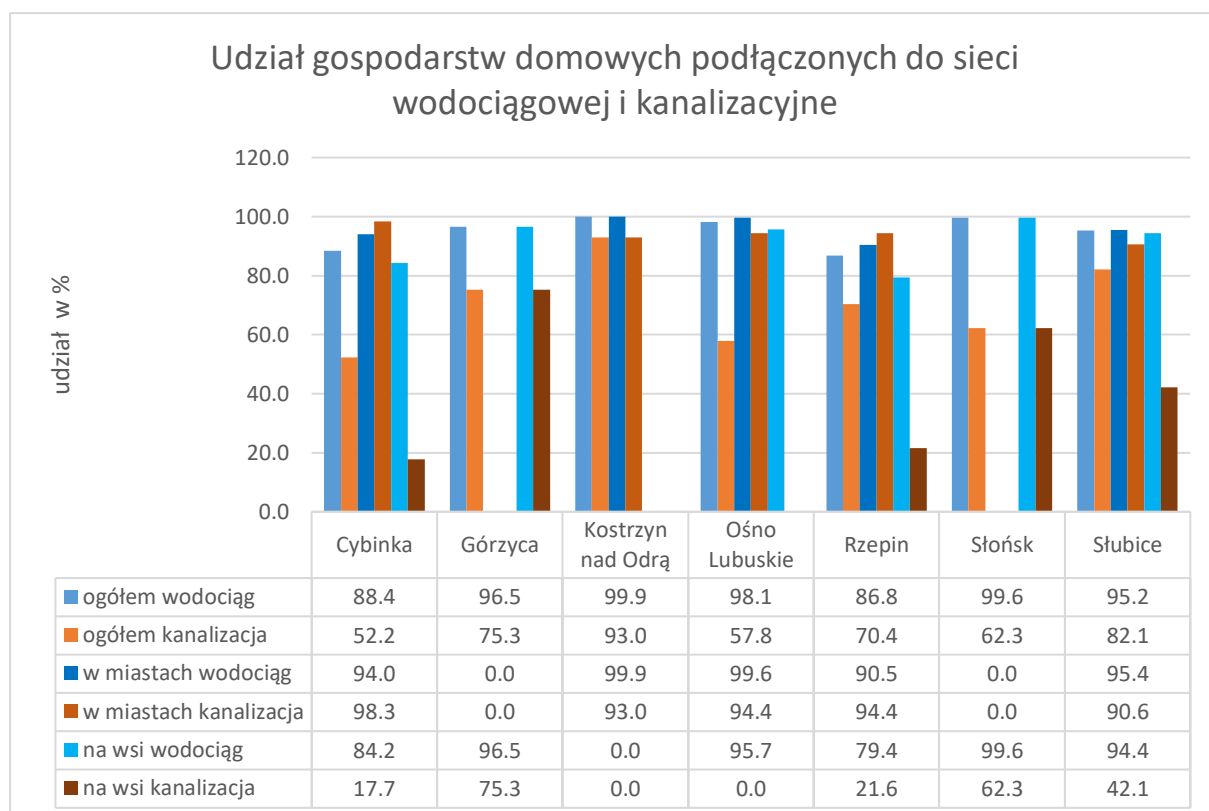
Wykres 51 Poziom zadowolenia z dostępu do Internetu. Opracowanie własne na podstawie ankiet elektronicznych.

Odsetek odpowiedzi „nie mam zdania” = 3%

Oczywiście dostępność mediów na obszarach wiejskich i miejskich w poszczególnych gminach różni się bardzo wyraźnie. W ogólnym rozrachunku najlepiej wyglądają gminy Kostrzyn nad Odrą oraz Słubice. W przypadku obszarów wiejskich Kostrzyn nie jest brany pod uwagę ze względu na fakt, iż jest to gmina miejska. Natomiast w przypadku pozostałych gmin, pod względem wody najlepiej wypada Słońsk, natomiast jeśli chodzi o kanalizację to liderem jest tutaj Górzycą. Co warte odnotowania w Górzycy znajduje się oczyszczalnia ścieków, która oprócz miejscowości z terenu gminy obsługuje także Golice, znajdujące się w gminie Słubice.

Wykres 52 Udział gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w podziale na gminy oraz na miasta i wsie. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL). 2020 r. w %

Kultura i dziedzictwo kulturowe

Uwarunkowania historyczno-kulturowe

Począwszy od czasów najdawniejszych, kiedy po ustąpieniu lodowca pojawili się tutaj ludzie, którzy po tysiącach lat wytworzyli kulturę zwaną dziś „kulturą łużycką”, po późniejszą obecność od około 700r. p.n.e. plemion germańskich, którzy ustąpili z nieznanymi przyczynami zostawiając obszar bezludny do czasu przybycia w V – VI w n.e. „słowian zachodnich”. Później, po wykształceniu tożsamości państwowej we wczesnym średniowieczu spójność kulturowa warunkowana była w mniejszym stopniu zabiegami politycznymi i w większym stopniu warunkami przyrodniczymi. Ponieważ były one zbliżone na całym interesującym nas obszarze wykształciła się zbliżona struktura społeczno - gospodarcza. Na całym interesującym nas obszarze zauważyć można efekty XVIII wiecznych wielkich melioracji i regulacji Odry i Warty. Działania te tak silnie zmieniły krajobraz i sytuację społeczno – gospodarczą wraz z nowym, olęderskim (specyficznym dla tych ziem) osadnictwem, iż posiadają silny

potencjał tożsamościotwórczy. Stąd walor ten stanowi do dziś wraz (z opisaną w części przyrodniczej) awifauną wizytówkę regionu wielkich rzek Ziemi Lubuskiej. Epoka przemysłowa odcisnęła swój ślad w większych skupiskach ludzi, gdzie w jej czasie lokowano ośrodki drobnego przemysłu. Kolejnym najważniejszym elementem składowym uwarunkowań kulturowych były wielkie migracje ludności w konsekwencji II wojny światowej. Tragiczne w swym przebiegu wypędzenia, wysiedlenia i przesiedlenia ukształtowały dzisiejszy, specyficzny dla Ziemi Zachodnich (zwanych w PRL-u „Ziemiemi Odzyskanymi”) tygiel kulturowy. Mieszają się w nim kultury niemal ze wszystkich stron dawnej II Rzeczypospolitej. Dzisiejsi mieszkańcy Dolnej Warty i Środkowego Nadodrza świadomi zerwanej więzi z ziemiemi przodków stoją przed trudnym zadaniem tworzenia własnej tożsamości kulturowej budowanej na krótkiej, dramatycznej historii swych przodków i ogromnej spuścizny niemieckiej kultury. Fakt ten wywarł również ogromny wpływ na zjawisko zwane tożsamością lokalną mieszkańców. Przesiedlenia oraz bliskość granicy niemieckiej niosły ze sobą poczucie tymczasowości dla pierwszych powojennych mieszkańców. Nie sprzyjało to przywiązywaniu się ludzi do „ziemi odzyskanych”, przez co obszar nie może poszczycić się wieloma bogatymi własnymi, lokalnymi tradycjami.³⁰

Niezaprzeczalne walory kulturowe na obszarze „G-7” reprezentują osady wiejskie, a w szczególności dobrze zachowane ich układy przestrzenne. Geneza układów urbanistycznych miejscowości położonych na analizowanym obszarze jest bardzo zróżnicowana. Dość dużą grupę stanowią wsie o średniowiecznym rodowodzie, wiele wśród nich to wsie o układzie łańcuchowym wsi ulicowych, powstałe poprzez rozwój zabudowy wzdłuż traktu komunikacyjnego np. Bieganów oraz wsie w formie owalnic i wielodrożnic np. Biazków, Grzmiąca. Występują także wsie powstałe wokół dawnych majątków ziemskich o zabudowie ulicowej lub rozproszonej, jak również nieliczne kolonie folwarczne i osady leśne.³¹

Zabudowa mieszkalna i gospodarcza wsi Jamno, Głuchowo, Kłopotowo i wielu sąsiednich należy do najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego. Wsie te powstały w XVIII wieku podczas gigantycznych prac regulacyjnych i melioracyjnych prowadzonych w dolinie Warty, po których założono ponad sto wsi i osad sprowadzając tzw. „olędrów” gwarantując im specjalne prawa. Poza wspomnianej interesującej genezie powstania, układy przestrzennymi i specyficzną kolonizacją olęderską wsie posiadają jeszcze jedną własną cechę. Otóż zwane były aż do końca II wojny światowej „Nową Ameryką” i posiadały bardzo egzotyczne nazwy: Neu York, Pensylwanien, Sumatra itd. To nazewnictwo związane jest prawdopodobnie z propagandową akcją tamtego czasu „Pozyskania nowych ziem drogą pokojową”, niejako ich odkrywania dla ówczesnej ludzkości, odkrywania niczym 250 lat wcześniej kontynentu amerykańskiego i wielu nowych ziem.³² Nazwy miejscowości w porozumieniu G-7 zdradzają swoje pochodzenie przymiotnikami „Stare” i „Nowe” co najczęściej oznacza odpowiednio miejscowość założoną przez osadników słowiańskich lub w czasach kolonizacji za Fryderyka II.³³

Tożsamość lokalna

Na terenie porozumienia G-7 obserwowano powszechne zawężenie spojrzenia, wysoką skalę nieznajomości, ale też i braku zainteresowania ziemiemi. Za przyczynę tych zjawisk uznać można chyba wciąż jeszcze w pierwszym rządzie narzucone ideologicznie „wyrugowanie” tych terenów z niemieckiej pamięci kulturalnej po 1945 r. oraz istniejącą przez długi okres niedostateczną integrację tych terenów w świadomości polskiej. W sposób

---

³⁰ Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR), Stowarzyszenie Zielona Dolina Odry i Warty, Górzycza 2016 (aktualizacja 2021),

„Ujarzmianie Rzeki”, Z. Czarnuch, Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty, Górzycza 2010,

³¹ Strategia Rozwoju...

³² Strategia Rozwoju...

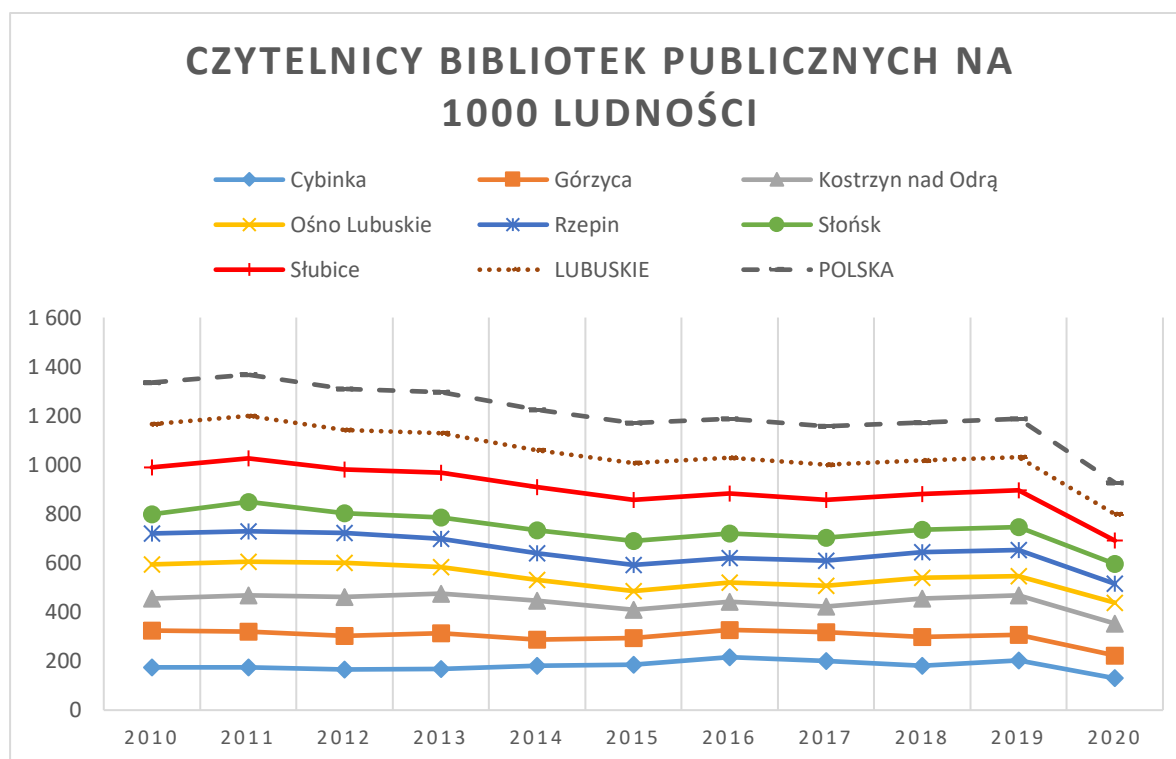
³³ UTA HENGELHAUPT w „Odra-Oder. Panorama europejskiej rzeki”, Karl Schlögel/Beata Halicka, Skórzyn 2008, s. 142

konsekwentny starano się zatrzeć tutaj materialne świadectwa przeszłości, których nie postrzegano lub nie chciano postrzegać jako własne.³⁴

Teren obejmujący porozumienie G-7, na mocy postanowień z sierpnia 1945 r. stał się miejscem prawie całkowitej wymiany ludności, przzerwania ciągłości kulturowej jednego społeczeństwa i tworzenia się nowej tradycji i społeczności. Ten drugi fakt utrudniony był w szczególności przez różnorodność sprowadzonych tutaj osadników, oraz przez ich poczucie tymczasowości użytkowania tych ziem (co pokutowało postawą – nie dbam o to, co nie moje). Spis narodowy na terenie ziemi lubuskiej w 1950 r. wykazał, że na jej obszarze zamieszkiwało wtedy 61,4% ludności w porównaniu z rokiem 1939r. z czego 52,3% stanowili przesiedleńcy z Polski Centralnej i Wielkopolski, 41,1% przesiedleńcy z dawnych wschodnich kresów Polski, 2,8% reemigranci, 2,6% autochtoni, czyli ludność miejscowego pochodzenia oraz 1,2% ludności nieznanego pochodzenia. Z owego wymieszania kulturowego ukształtowała się zatem ludność współczesna zamieszkująca tereny Nadodrza i Ujścia Warty. Potrzeba było dwóch, a może i trzech pokoleń, ażeby zatrzeć różnice kulturowe i stworzyć w miarę jednolitą społeczność. Nie bez znaczenia była tutaj polityka władz PRL, które konsekwentnie zakazywały wszelkich form pielęgnowania odrębności kulturalnych poszczególnych grup społeczeństwa. Doprowadziło to do wyginięcia wielu wartościowych tradycji regionalnych i uformowania społeczeństwa pozbawionego regionalnych korzeni.³⁵

Czytelnictwo i biblioteki

Wykres 53 Liczba czytelników bibliotek publicznych (w przeliczeniu na 10 000 osób) na przestrzeni lat 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

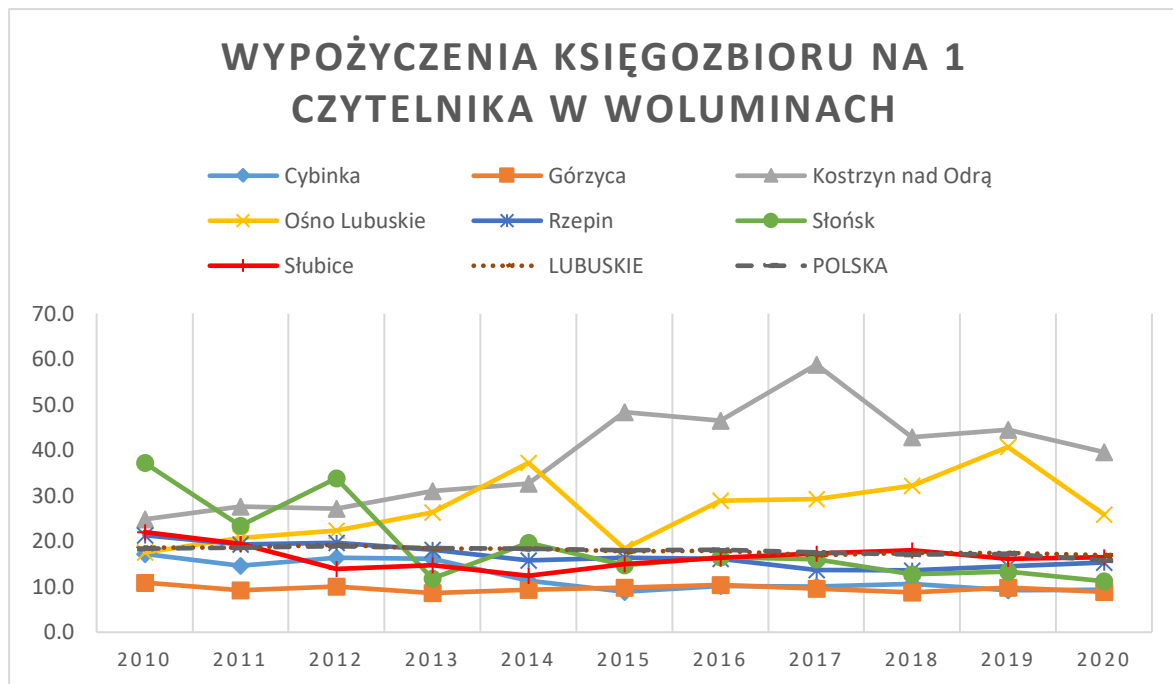

³⁴ Ibidem, s. 135

³⁵ Więcej: Beata Halicka w „Odra-Oder. Panorama europejskiej rzeki”, Karl Schlögel/Beata Halicka, Skórzyn 2008, s. 225 i dalsze

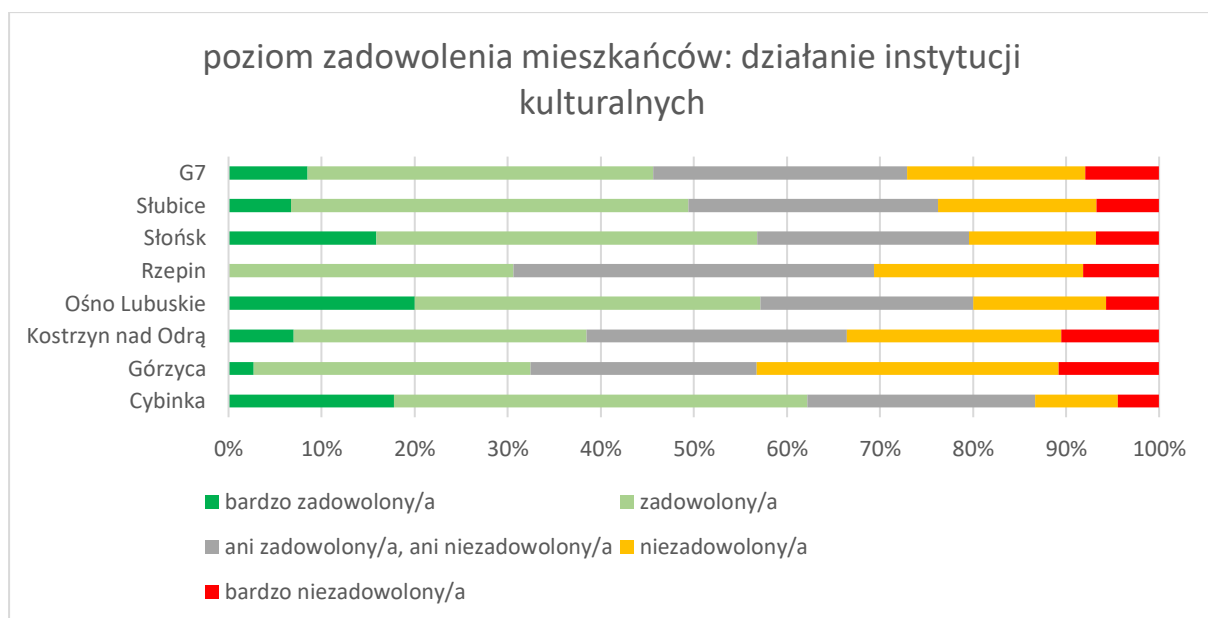
Wykres 54 Liczba wypożyczeń na 1 czytelnika na przestrzeni lat 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Domy kultury

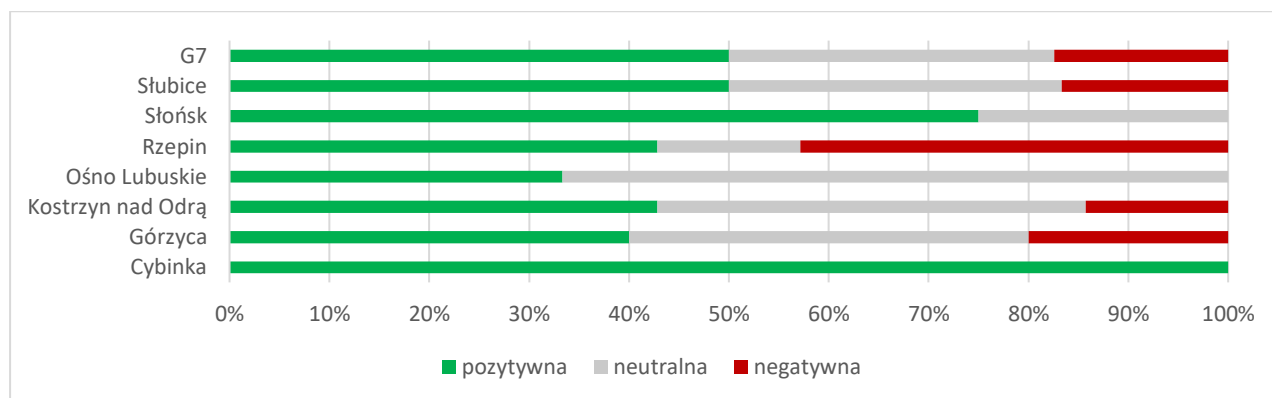
Na obszarze G-7 funkcjonuje 7 ośrodków kultury (1 w każdej gminie). Na podstawie danych przekazywanych do GUS przez kierownictwa instytucji kultury opracowano poniższe wykresy, które pokazują ilość organizowanych w regionie imprez na przestrzeni ostatniej dekady wraz z poziomem uczestnictwa w tych imprezach. W zestawieniu danych brakuje gminy Słońsk ze względu na brak danych o działalności tej instytucji w zbiorach GUS.

Wykres 55 Rozkład odpowiedzi na pytanie o poziom zadowolenia z działalności instytucji kultury. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

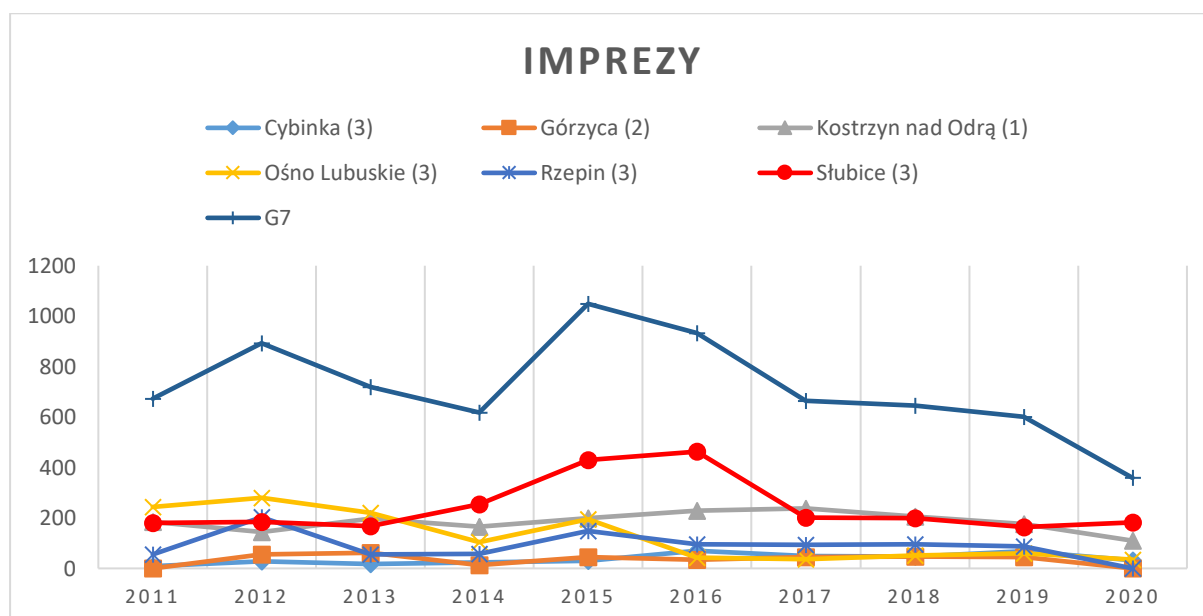

Działalność instytucji kultury na obszarze G-7 oceniana jest przez mieszkańców wysoko. Uplasowała się na 8 miejscu spośród 24 badanych aspektów życia publicznego. Szczególnie dobrze oceniana jest praca instytucji kultury przez mieszkańców Cybinki, Słomska i Ośna Lubuskiego, gdzie zadowolenie wyraża około 60% respondentów. Na drugim biegunie znalazły się Górzycyca i Rzepin z zaledwie nieco ponad 30% pozytywnych ocen. Warto jednak w tym miejscu nadmienić, iż w tych dwóch gminach struktura wiekowa respondentów cechowała się najwyższym udziałem grup osób starszych względem całego G-7. W pewnym sensie może to tłumaczyć zróżnicowanie w powyższych wynikach, szczególnie biorąc pod uwagę wątek profili odbiorców instytucji kultury omawiany poniżej oraz wartości kolejnego wykresu. Można jednak przypuszczać, iż powiązanie wieku respondentów z oceną działalności instytucji kultury może być związane z brakiem oferty (lub właściwej oferty) dla tych grup odbiorców.

Wykres 56 Ocena instytucji kultury wśród najstarszych respondentów

Wykres 57 Liczba imprez kulturalnych na przestrzeni lat 2011-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

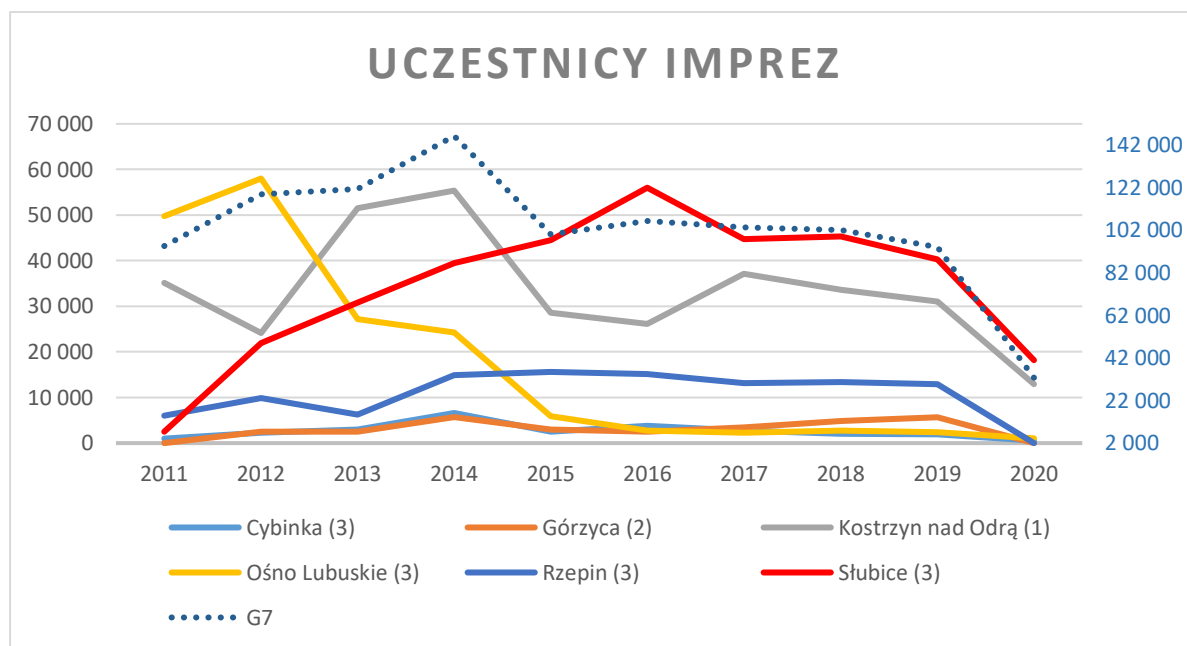

Pierwszy z analizowanych wykresów przedstawia ilość imprez, które domy kultury organizowały w latach 2010-2020. Biorąc pod uwagę ogólny poziom sumy imprez na obszarze G7 (górną linię) widać wyraźny trend spadkowy. Oczywiście załamanie z roku 2020 wynika z wpływu pandemii na działalność ośrodków.

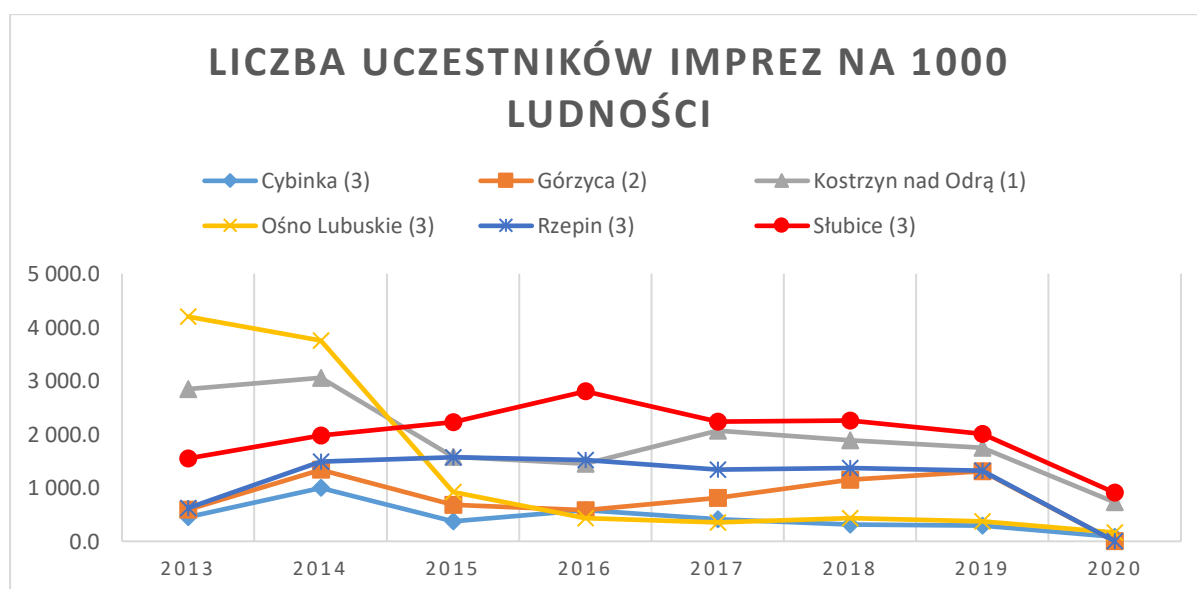
Spadkowy trend ilości imprez niesie za sobą również spadkowy trend ilości uczestników tych imprez. Po wyraźnie najlepszym w całej dekadzie roku 2014 nastąpiło wyraźne pogorszenie trendów, które jednak utrzymywało się na

stosunkowo stabilnym poziomie do 2019 roku. 2020 rok, jako okres pandemii (za 2021 danych jeszcze nie opublikowano) powinien być traktowany jako anomalia. Może się jednak zdarzyć, iż poziom uczestnictwa w imprezach, biorąc pod uwagę trendy obserwowane wcześniej, może nie wrócić już do poziomów z połowy dekady.

Wykres 58 Liczba uczestników imprez kulturalnych na przestrzeni lat 2011-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL). Skala prawa dotyczy sumy uczestników całego obszaru G-7 (kreska przerywana)

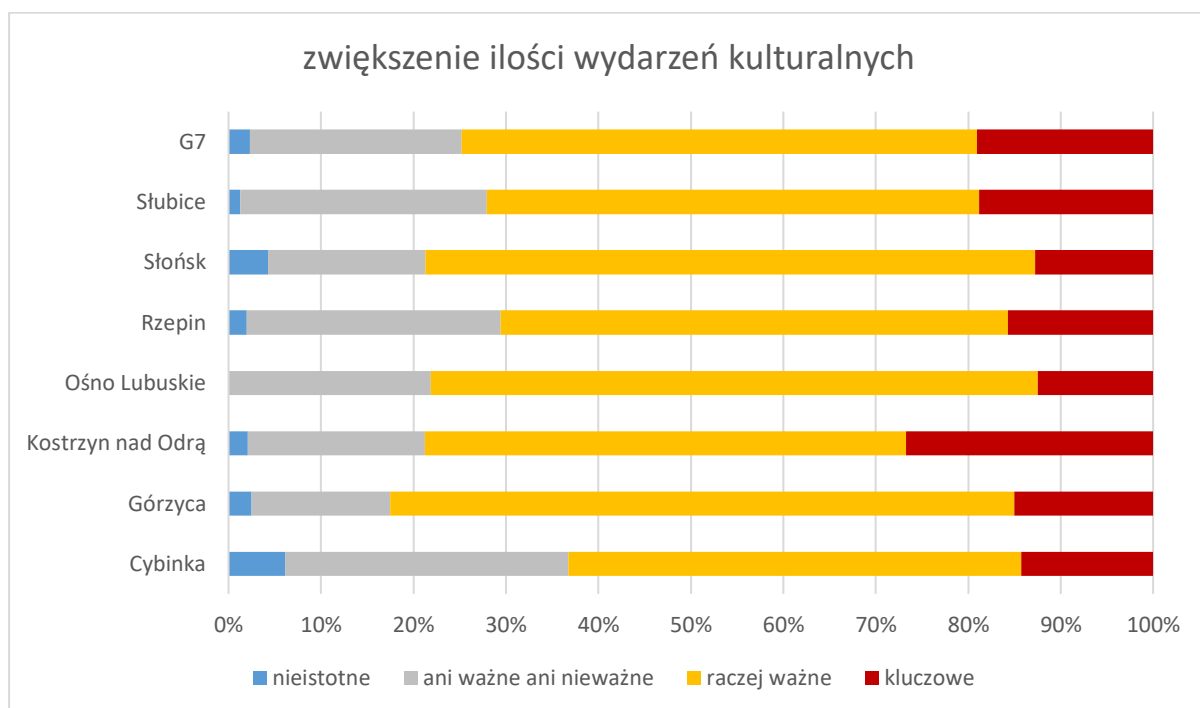
Wykres 59 Liczba uczestników imprez (w przeliczeniu na 1 000 osób) na przestrzeni lat 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Co ciekawe respondenci biorący udział w badaniu ankietowym nie uważają potrzeby organizacji większej ilości imprez kulturalnych za priorytetową. Wprawdzie odsetek osób uważających ją za raczej ważną i kluczową potrzebę społeczną wyniósł na obszarze G-7 ponad 70% to jednak w rankingu wszystkich 20 potrzeb wymienionych w ankiecie, ta zajęła odległe, 18 miejsce. Należy jednak zauważyć, że w przypadku Kostrzyna nad Odrą ta potrzeba wymieniana była jako kluczowa zdecydowanie częściej niż w przypadku innych gmin obszaru G-7. Analizując wykres istotności potrzeb należy zwrócić uwagę na niesymetryczność skali (1 odpowiedź negatywna,

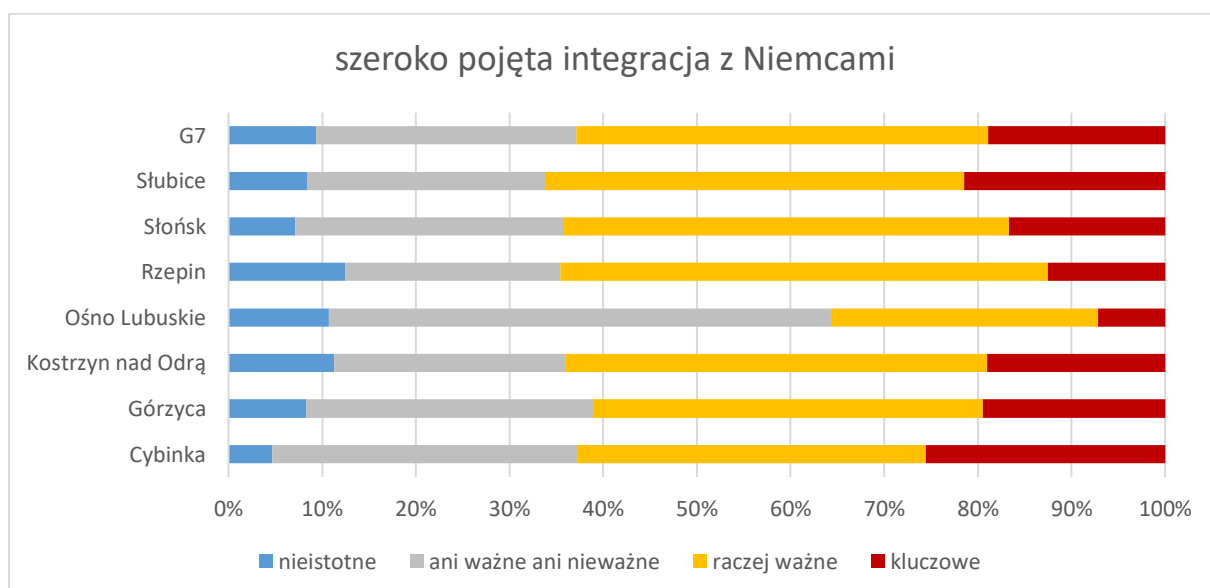
1 neutralna, 2 pozytywne) co może wpływać na postrzeganie przedstawionych danych. Dlatego zawsze do kontekstu dodawana jest informacja o pozycji danej potrzeby w rankingu wszystkich potrzeb regionu G-7.

Wykres 60 Odpowiedzi na pytanie o istotność potrzeby zwiększania ilości wydarzeń kulturalnych. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.

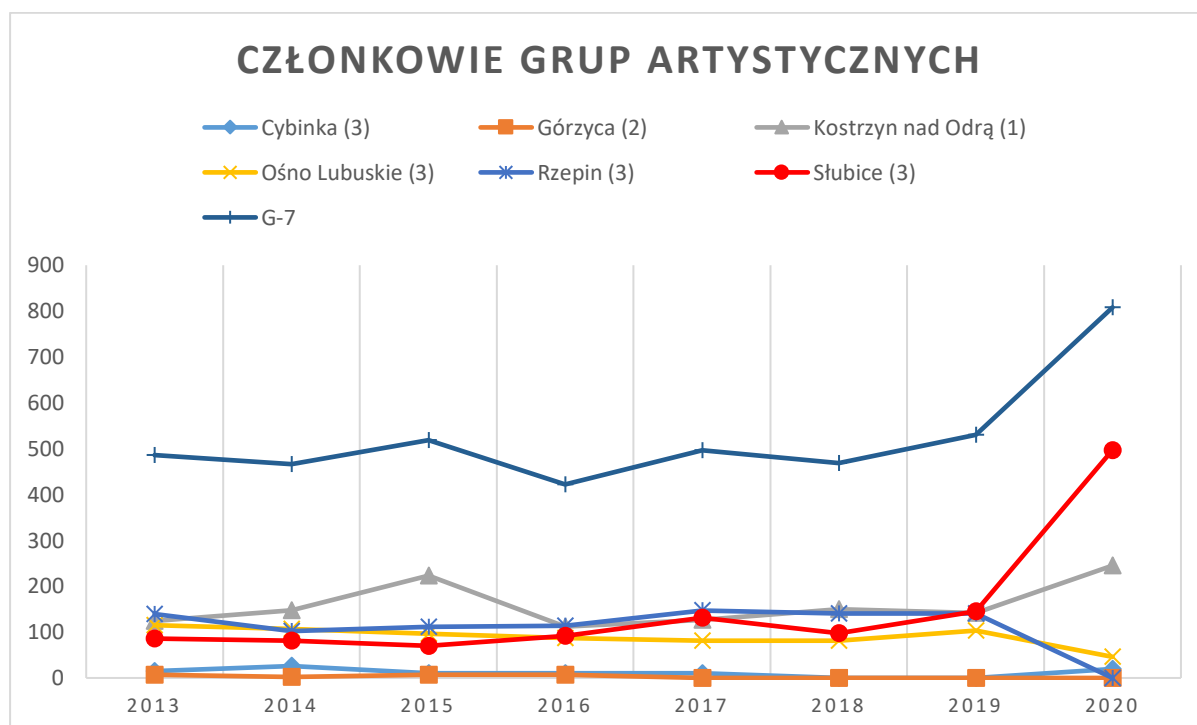
Popularnym kierunkiem rozwoju współpracy również w obszarze kultury, w regionie G-7 jest kierunek integracji z Niemcami. Mieszkańcy regionu nie uważają jednak, że potrzeba dalszej integracji z zachodnim sąsiadem jest priorytetowa. Znalazła się ona na 19 miejscu w rankingu (na 20 wymienionych potrzeb). Mimo to ponad 60% mieszkańców regionu nadal uważa ją za stosunkowo istotną (a blisko 20% za kluczową dla naszego regionu). Najmniejszy poziom istotności odnotowano w Ośnie Lubuskim, Słońsku i Rzepinie czyli gminach, które bezpośrednio nie graniczą z Niemcami.

Wykres 61 Odpowiedzi na pytanie o istotność potrzeby integracji z Niemcami. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.

Być może zmniejszony udział w imprezach kulturalnych obserwowany w ostatnich latach ma związek ze zmianą profilu odbiorcy instytucji kultury. Wyraźnie zwiększyła się bowiem w tym okresie aktywność po stronie czynnych a nie biernych odbiorców działań domów kultury. Na obszarze G-7 odnotowano znaczny wzrost liczby członków grup artystycznych, przy czym należy podkreślić iż na wzrost ten składa się przede wszystkim liczba uczestników w miejskich domach kultury – w Słubicach i Kostrzynie nad Odrą.

Wykres 62 Liczba członków grup artystycznych na przestrzeni lat 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Członkami grup artystycznych najczęściej są dzieci. Oferta słubickiego ośrodka kultury (w którym uczestniczy najwięcej osób) skierowana jest przede wszystkim do tej grupy docelowej:

Zajęcia taneczne:

- *Taniec towarzyski / Studio Tańca BOHEMA dla dzieci, młodzieży i dorosłych.*
- *Taniec nowoczesny / Dance School Ginger dzieci w wieku 5-16 lat, młodzież i dorośli (od 17 roku życia)*
- *Zespół tańca nowoczesnego Frajda dzieci od 4 do 14 roku życia*
- *Atelier Taneczne Patrycja Janicka dzieci od 4 do 14 roku życia oraz dorośli*

Zajęcia wokalne:

- *Mały Rytmos i Rytmos grupa dziecięca (9-12 lat), grupa młodzieżowa (15-16 lat).*
- *Studio piosenki SMOK I grupa – szkoła podstawowa kl. 1-7, II grupa – szkoła podstawowa kl. 8 oraz szkoła średnia*
- *Zajęcia wokalne – zespół Konsonans dorośli*

Zajęcia plastyczne:

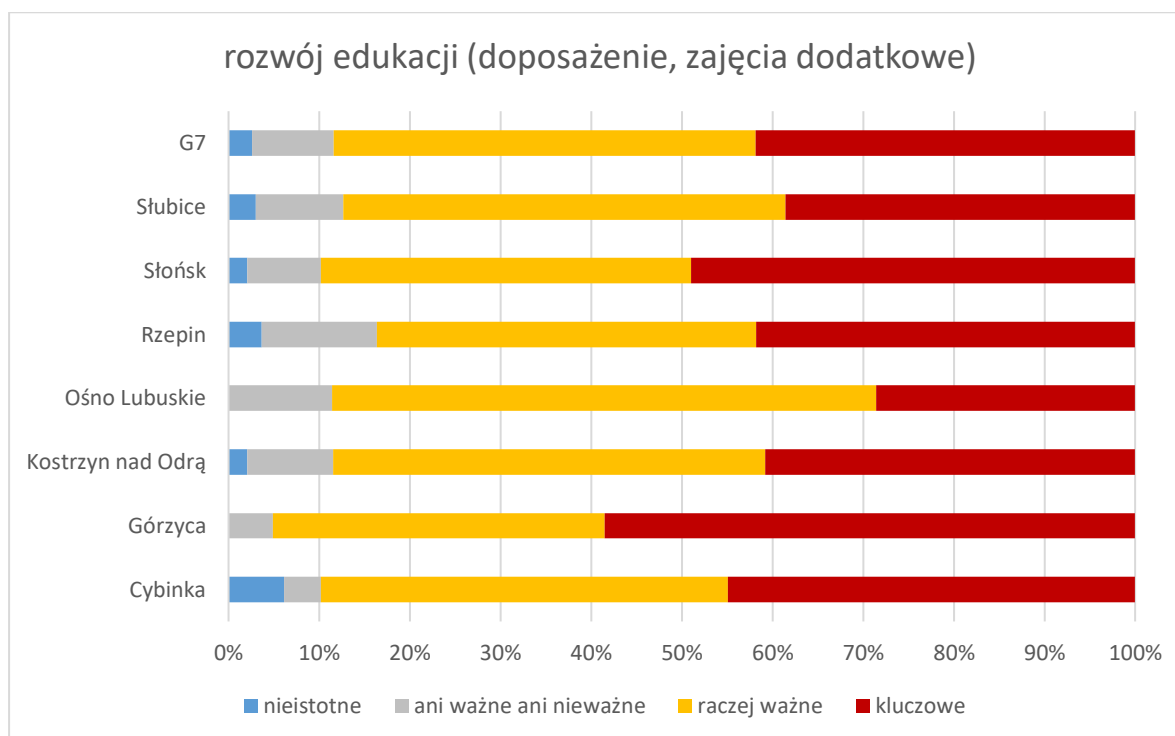
- Pracownia plastyczna dla dzieci
- Pracownia plastyczna dla młodzieży i starszych osoby w różnym wieku od 13 lat

Zajęcia fotograficzne:

- Pracownia fotograficzna dla dorosłych Zajęcia dla osób od 16 lat
- Pracownia fotograficzna dla dzieci i młodzieży dzieci od 9-15 lat

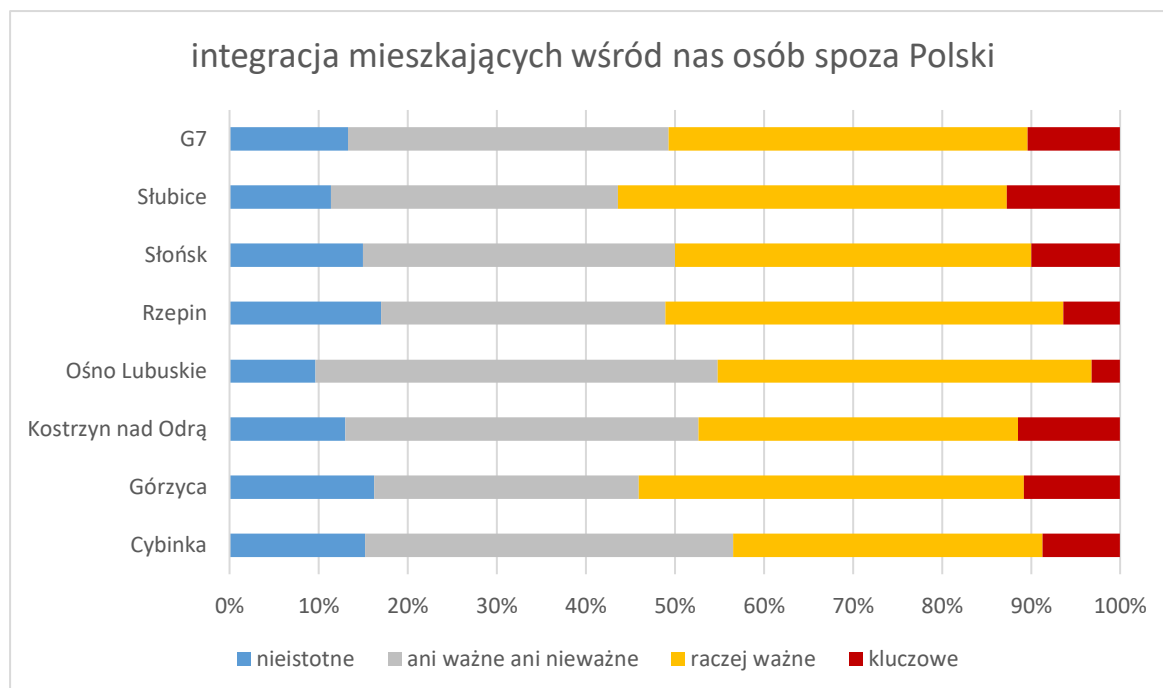
W tym kontekście warto przyrzeć się odpowiedziom mieszkańców regionu w kontekście potrzeby realizacji zajęć dodatkowych (pytanie miało kontekst edukacyjny). Tej potrzebie mieszkańcy nadali zdecydowanie wyższy priorytet bo zajęła 4 spośród 20 pozycji w rankingu istotności. Szczególnie wysoko takie potrzeby umieścili mieszkańcy najmniejszych gmin regionu – Górzycy i Słońska.

Wykres 63 Odpowiedzi na pytanie o istotność potrzeby realizacji zajęć dodatkowych (w kontekście rozwojowym).
Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.

W kontekście wspomnianej wcześniej ilości osób pochodzenia wschodniego, którzy przybyli w ostatnich latach na ziemię regionu G-7 a także biorąc pod uwagę sytuację wojenną na Ukrainie i skalę udzielanego na terenach obszaru schronienia uchodźcom może się okazać, że wkrótce jednostki kultury regionu staną przed wyzwaniem integracji mieszkańców pochodzących z Ukrainy ze społeczeństwem G-7. Póki co mieszkańcy nie uważają takiej potrzeby za szczególnie istotną, jednak należy zauważyć, że badanie zakończyło się 3 dni przed rozpoczęciem wojny i gdyby trwało choćby tydzień dłużej to wyniki mogłyby być zupełnie inne. Póki co jednak potrzeba integracyjna zajęła ostatnie miejsce w rankingu potrzeb.

Wykres 64 Odpowiedzi na pytanie o istotność potrzeby integracji mieszkańców spoza Polski. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.

Zabytki, dziedzictwo kulturowe

Dzisiejszy krajobraz kulturowy badanego obszaru jest świadectwem kilkusetletniej tradycji i dowodem współistnienia człowieka i przyrody. Ten obszar już od najdawniejszych lat był obszarem pogranicznym. W okresie plemiennym stykały się tutaj terytoria Lubuszan, Dziadoszan i Łużyczan. Za czasów Mieszka I opisywane ziemie znalazły się w obrębie wczesnopiastowskiej monarchii. W następnych wiekach ziemie te bardzo często zmieniały właścicieli. Dobra posiadali tu przedstawiciele rodów szlacheckich i potężnych zakonów rycerskich: templariuszy i joannitów, działających głównie w północnej części obszaru, ale swoimi wpływami sięgający terenów wokół Cybinki. Na terenie gmin tworzących ten obszar można znaleźć wiele materialnych dóbr kultury pochodzących z najwcześniejszych epok. Na terenie objętym badaniem znajduje się wiele stanowisk archeologicznych. Do najcenniejszych należą stanowiska archeologiczne w okolicach Mosiny, Dzieduszyca i Nowego Lubusza.³⁶

Większość obiektów z czasów średniowiecza to obiekty sakralne, takie jak kościoły w Słońsku, Stańsku, Górzycy, Laskach Lubuskich. Związane jest to z obecnością i działalnością na tym terenie zakonu Templariuszy, a w latach późniejszych – Joannitów. Z nimi najbardziej związany był Słońsk, który przez kilkaset lat stanowił stolicę baliwatu brandenburskiego. Znajduje się tutaj między innymi barokowy pałac zbudowanego na miejscu średniowiecznego, w którym rezydował zakon aż do 1945 roku. Do najcenniejszych zabytków z czasów późniejszych należą z pewnością pozostałości po majątkach ziemskich. Należą do nich majątki: Dąbroszyn, Białków i Sosny. Warto wymienienia są również cmentarze różnych narodowości i wyznań, które rozsiane po całym terenie opracowania dają przykład jak przeróżnie toczyły się dzieje tego terenu.³⁷

Szczególnie bogatą historię może poszczycić się Górzycą. Z racji swego dogodnego położenia na wysoczyźnie nad Odrą, obszar gminy Górzycą był często i gęsto zasiedlany w pradziejach. Tego rodzaju usytuowanie pozwalało na

³⁶ Strategia Rozwoju...

³⁷ Strategia Rozwoju...

jednoczesną eksploatację Odry jako łowiska, natomiast przyległe łąki wykorzystywano do celów hodowlanych, a wyżej położone tereny do uprawy roli.

Pierwsze ślady obecności człowieka na obszarze gminy datowane są na okres paleolitu schyłkowego (ok. 10000 p.n.e.) i mezolitu (ok. 8000 – 4800 p.n.e.). Najbardziej donośny okres historii Górzycy wiąże się jednak z późniejszym okresem. Diecezja lubuska powstała w 1124 r. Jej pierwszą stolicę ustanowiono w Lubuszu (obecnie Lebus)³⁸. Zawiła sytuacja polityczna, jaka miała miejsce kilkadziesiąt lat później, skłoniła arcybiskupa Konrada do poszukiwania nowej siedziby biskupstwa³⁹. Tymczasowe schronienie udało się znaleźć po drugiej stronie Odry, w Górzycy. W 1276 r. ogłoszono ją oficjalną siedzibą biskupstwa i kapituły lubuskiej⁴⁰. Nowa, stołeczna rola przyniosła jej wyraźne ożywienie. To wówczas powstały obiekty sakralne i budynki kurialne. Wzrosła liczba ludności oraz rozszerzyły się kontakty gospodarcze. Efektem tego nagłego skoku cywilizacyjnego było uzyskanie przez Górzycę w 1317 r. praw miejskich⁴¹.

Okres bujnego jej rozwoju nie trwał jednak zbyt długo. W 1326 roku Władysław Łokietek dokonał najazdu na Nową Marchię. W odwecie mieszkańcy frankfurccy jeszcze w tym samym roku zniszczyli Górzycę wraz z siedzibą biskupią⁴². Kolejne najazdy, zwłaszcza w 1352 r., coraz bardziej rujnowały miasto, podkopując jego stołeczną pozycję. Wkrótce Górzycza przestała być nie tylko rzeczywistą, ale nawet nominalną stolicą biskupstwa lubuskiego i straciła swe miejskie przywileje⁴³.

Po tych tragicznych wydarzeniach, w miejscu zniszczonej siedziby biskupiej, powstało sanktuarium maryjne⁴⁴. Do połowy XVI wieku znajdował się tam cudowny wizerunek Matki Boskiej⁴⁵. To dzięki niemu górzyckie sanktuarium było znanym i licznie odwiedzanym przez pątników miejscem kultu. W 1551 r., niestety i ono zostało zrabowane i zburzone⁴⁶.

Bogatą historią poszczycić się może również **Ośno Lubuskie**. Założeniem powstania miasta był gród obronny założony prawdopodobnie w XII wieku w pobliżu obecnego kościoła św. Jakuba. Gród ten będący własnością biskupów lubuskich przekształcił się następnie w osadę targową. W źródłach pisanych Ośno jako „Osna” po raz pierwszy pojawiło się w 1252 roku w dokumencie zawierającym spis posiadłości biskupa lubuskiego Wilhelma I. Z dokumentu wynika, iż wówczas było to miasto o charakterze targowym.

Aktualnie na terenie gminy Ośno Lubuskie jest 22 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Teren Starego Miasta: Miasto Ośno Lubuskie jako zespół stanowi cenny przykład urbanistyki średniowiecznej. Zachowany system średniowiecznych obwarowań miejskich, należy do unikalnych przykładów architektury obronnej. Na terenie miasta znajduje się szereg ciekawych obiektów architektury sakralnej, mieszkalnej i budynków użyteczności publicznej. Ze względu na szczególną wartość obiektów i dobrze zachowaną strukturę przestrzenną część miasta została objęta strefą ochrony konserwatorskiej. Ochronie w wytyczonej strefie podlegają nie tylko pojedyncze obiekty, ale całe elementy układu przestrzennego: rozplanowanie ulic, linie zabudowy, wygląd elewacji, nasadzenia drzew i inne.

Teren Starego Miasta objęty jest ochroną prawną od 1955 roku. Do dnia dzisiejszego granice ścisłej ochrony konserwatorskiej tj. zespołu urbanistyczno - krajobrazowego miasta Ośno Lubuskie zostają niezmienione. W grudniu 2010 roku Postanowieniem Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nastąpiło jedynie uściślenie przebiegu granic ochrony prawnej w oparciu o obowiązujące podkłady mapowe. Ochroną krajobrazową został objęty również teren położony w promieniu 1 km od granicy ścisłej ochrony. Obszar ten stanowi otoczenie zabytku tj. teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru

³⁸ M. Golemski Górzycza – fragmenty z przeszłości dawnej stolicy ziemi lubuskiej, [w:] Monografia historyczno-przyrodnicza Górzycy i okolic, red. H. Czyż, Górzycza, 2000, s. 10.

³⁹ Tamże, s. 11.

⁴⁰ E. Rozenkranz op. cit., s. 203-204; M. Golemski, Górzycza..., s. 11.

⁴¹ E. Rozenkranz op. cit., s. 203-204.

⁴² M. Golemski, Górzycza..., s. 12.

⁴³ Władze Gminy, na czele z Wójtem Robertem Stolarskim, z optymizmem patrzą w przyszłość i dążą do odzyskania przez tę urokliwą miejscowość praw miejskich.

⁴⁴ M. Golemski, Górzycza..., s. 13.

⁴⁵ Próbę ustalenia jego typu ikonograficznego przeprowadziła dr Bożena Grabowska. Por. B. Grabowska Zaginiony wizerunek Matki Boskiej z Górzycy. Próba ustalenia typu ikonograficznego, w: Colloquia Lubuskie, red. M. Golemski, Ośno Lubuskie 2011, s. 36-41.

⁴⁶ S. W. Wohlbrück op. cit., t. 2, s. 225-227.

zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.⁴⁷

Kostrzyn nad Odrą – Najciekawszym zabytkiem dzisiejszego Kostrzyna nad Odrą są „Kostrzyńskie Pompeje” – ruiny kostrzyńskiej twierdzy i Starego Miasta z zachowaną siatką ulic. Twierdza Kostrzyn, wznoszona w latach 1537–1568 powstała na wzór fortec włoskich. Składała się z sześciu bastionów, spiętymi murami i otoczonymi fosą. Dodatkowo w skład twierdzy wchodziły reweliny. Ponadto twierdza otoczona jest kordonem fortów oddalonych znacznie od samego obiektu (Fort Sarbinowo – ogromna podziemna budowla w lesie przy drodze w kierunku Szczecina, Fort Żabice i Fort Czarnów – leżące na terenie Gminy Górzycza oraz Fort Gorgast – leżący po niemieckiej stronie). Twierdza była arcydziełem sztuki fortyfikacyjnej, która została totalnie zniszczona podczas ostatnich dni II Wojny Światowej. Ruiny miasta, tzw. „Kostrzyńskie Pompeje” są jedyną w swoim rodzaju atrakcją turystyczną. Dobrze zachował się układ ulic, fundamenty i piwnice budynków (w tym: zamku, kościoła i bram miejskich). Na szczególną uwagę zasługują bastiony Filip i Król, Brama Chyżańska, Brama Berlińska, ruiny zamku i kościoła oraz Promenada Kattego.⁴⁸

Najważniejsze zabytki wpisane do rejestru zabytków nieruchomych oraz archeologicznych charakteryzują się największym potencjałem turystycznym. Na poniższej mapie zaznaczono 9 wybranych obiektów, które stanowią największy potencjał regionu w opinii autorów opracowania. Ciemne nieregularne kształty na mapie oznaczają obiekty wpisane przez Narodowy Instytut Dziedzictwa w rejestr zabytków nieruchomych. Kształty regularne oznaczają zabytki archeologiczne.

1. Twierdza Kostrzyn – opis powyżej.
2. Fort Sarbinowo Fort Sarbinowo jest najbardziej imponującą budowlą wchodzącą w skład fortów okalających Twierdzę Kostrzyn. Powstał w latach 1883-87. Jest otoczony suchą fosą o podmurowanej skarpie od strony przedpola chronioną czterema kaponierami, z których trzy zachowały się w dobrym stanie. Fort Sarbinowo był świadkiem wielu wydarzeń natury dalekiej od militarnej.
3. Zespół Joannitów w Słońsku
- Kościół. Była to świątynia Zakonu Joannitów, datowana na 1520-1522 r. Pożar z 1814 roku zniszczył jej wieżę, którą odbudowano trzy lata później wg wzorowanego na londyńskiej Katedrze Westminsterskiej projektu autorstwa słynnego architekta Karola Fryderyka Schinkla. Wnętrze kościoła wypełnione jest niezwykle urody dziełami sztuki. Wśród nich ołtarz tworzony przez XVI – wieczne alabastrowe płaskorzeźby ułożone w sześciu poziomach. Każda z płaskorzeźb stanowi swoiste arcydzieło sztuki rzeźbiarskiej pozostającej pod wpływem renesansu włoskiego i niderlandzkiego. Ich wartość artystyczną określają niezwykle pieczołowicie wykonane detale – emocje na twarzach wyrzeźbionych postaci: niepokój, strach, żal; bardzo wymownie oddając atmosferę sceny. ; Ruiny zamku w Słońsku. Błyszczący niegdyś świetnością zamek wzniesiono między widłami Łęczy w 1341r. Na początku XV w. przechodzi w ręce Joannitów. Joannici – najstarszy z zakonów rycerstwa krzyżowego. Jego pełna nazwa brzmi : Zakon Rycerski Św. Jana Chrzciciela Szpitalników Jerozolimskich. Słońsk – dawniejszy Sonnenburg – był siedzibą baliwa Zakonu Joannitów. Do rozwoju Słońska przyczynił się szczególnie książę Johann Moritz von Nassau. Pod jego rządami w latach 1652-1679 przebudowany został zamek oraz kościół. Były to czasy proreformacyjne, kiedy zakon joannitów stał się organizacją skupiającą protestancką arystokrację niemiecką. Słońsk stał się miejscem kultywowania tradycji rycerskiej i szpitalnej. Kiedy w 1810 r. baliwat zniesiono, miasteczko znacznie podupadło. Opieka nad chorymi była jednym z głównych celów działalności zakonu. Joannici byli prekursorami Międzynarodowego Czerwonego Krzyża. W połowie XVII w. przebudowany na barokową rezydencję. W czasie drugiej wojny światowej, po

⁴⁷ STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OŚNO LUBUSKIE, str. 11-15

⁴⁸ STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KOSTRZYN NAD ODRĄ NA LATA 2014–2023, str. 55

zajęciu Słońska przez Armię Czerwoną zamek zostaje splądrowany. W roku 1975 został podpalony, stąd do dziś przetrwały tylko ruiny.⁴⁹

4. Stanowiska archeologiczne Górzycy-Owczary – opis powyżej
5. Fort Żabice - Najlepiej zachowany fort po polskiej stronie. Powstał w latach 1887-90 na wzniesieniu pozwalającym kontrolować drogi ze Słubic do Kostrzyna i Słońska. Ma postać pięcioramiennej reduty otoczonej suchą fosą. Idea budowy pierścienia fortów wokół starych twierdz oparta była na założeniu, by w odległości odpowiadającej zasięgowi ochronnego ognia artylerii rozmieścić krąg takich samodzielnych bastionów. W skład fortów Twierdzy Kostrzyn wchodzi ponadto: „Czarnów”, „Gorgast” i „Sarbinowo”.⁵⁰
6. Stare Miasto Ośno Lubuskie – opis powyżej.
7. Kościół św. Jakuba – Jest najstarszą i najbardziej okazałą budowlą w mieście i w regionie. Zbudowany został z kamieni granitowych i z cegły, w formie trzynawowej pseudobazyliki, z dwuczłonowym wielobocznie zakończonym prezbiterium, masywną prostokątną wieżą, zakrystią i dwoma kaplicami, przy prezbiterium i nawie. Wnętrze nakryte jest zróżnicowanymi rodzajami sklepień: gwiaździstym, sieciowym i kolebowym, podpartymi w przestrzeni nawy dwoma parami pełnych i dwoma parami półpełnych filarów, o bogato profilowanych trzonach. W złożonej bryle i dyspozycji wnętrza świątyni już na pierwszy rzut oka uwidaczniają się różnice stylowe i chronologiczne, wynikające z etapowego cyklu budowy kościoła w okresie średniowiecza i jego późniejszych przekształceń. Budowę kościoła rozpoczęto w 1298 roku. Dokończenie budowy, z jednoczesną rozbudową, świątyni nastąpiło pod koniec XV wieku. Z bogatego niegdyś wyposażenia kościoła, znanego z kroniki z 1696 roku i inwentarza zabytków z 1913 roku, do naszych czasów przetrwały nieliczne dzieła. Należą do nich; barokowy ołtarz główny z 1610 roku, ambona z 1619 roku, chrzcielnica z około 1610 roku, skarbonka z 1657 roku, 2 tablice pamiątkowe z XVIII wieku, 3 płyty nagrobne z XVIII wieku oraz 3 dzwony z XVII i XIX wieku..
8. Stadion w Słubicach - historyczny stadion, jeden z najstarszych w Europie Środkowej, wpisany do rejestru lubuskich zabytków. Otwarty w 1927 roku jako Stadion Wschodniomarchijski przypomina starożytny amfiteatr. Stadion, z charakterystycznymi arkadami, to najpiękniejszy i najcenniejszy obiekt sportowy na Ziemi Lubuskiej.⁵¹
9. Park pałacowy (XVIII-XIX, pocz. XX) - Park w Cybince zajmuje teren o powierzchni ok. 23,5 ha. Kompozycja przestrzenna parku łączy się z naturalnym krajobrazem kompleksów leśnych, zachowując dawne osie widokowe, z wzniesieniami pełniącymi funkcję punktów widokowych w pd., w pn. oraz w zach. części parku. Osie widokowe zlokalizowane zostały na osiach kompozycyjnych pałacu. W XVIII w. właścicielami tutejszych dóbr ziemskich została rodzina von Burgsdorff, za sprawą której wybudowano tutaj barokowy pałac. Na pocz. XIX w. właścicielem majątku został hrabia Maximilian Emil Finck von Finckenstein, z którego inicjatywy wzniesiono klasycystyczny pałac, zrealizowany według projektu Hansa Christiana Genellego.⁵²

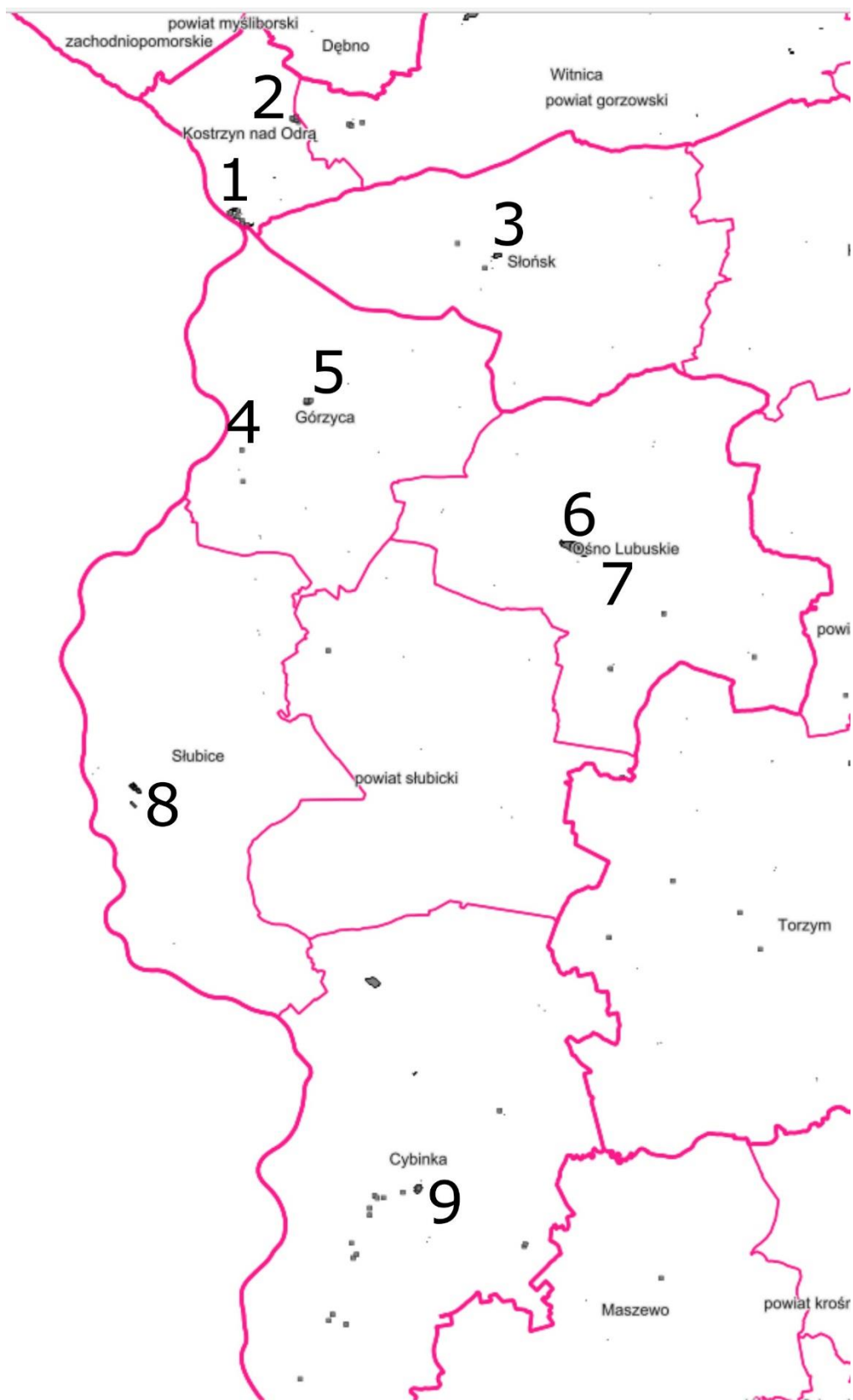
⁴⁹ www.zdow.pl

⁵⁰ www.zdow.pl

⁵¹ www.slubice.pl

⁵² <https://www.lwkz.pl>

Mapa 12 Najważniejsze zabytki regionu. Źródło: geoportal.gov.pl

Ponadto na terenie G-7 znajdują się liczne obiekty sakralne i rezydualne o bogatej historii, które również zostały wpisane do ewidencji zabytków Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wśród nich:⁵³

- *Białków, gm. Cybinka, pow. słubicki - kościół filialny pw. św. Andrzeja Boboli*
- *Chartów, gm. Słońsk, pow. sulęciński - kościół filialny pw. Przemienienia Pańskiego*
- *Cybinka, pow. słubicki - kościół parafialny pw. MB Częstochowskiej*
- *Drzeniów, gm. Cybinka, pow. słubicki - kościół filialny pw. św. Jana Chrzciciela*
- *Golice, gm. Słubice, pow. słubicki - kościół filialny pw. Podniesienia Krzyża Świętego*
- *Górzycy, pow. słubicki - kościół parafialny pw. Matki Łaski Bożej*
- *Laski Lubuskie, gm. Górzycy, pow. słubicki - kościół filialny pw. Narodzenia NMP*
- *Lubiechnia Mała - kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego*
- *Lubień, gm. Ośno Lubuskie, pow. słubicki - kościół filialny pw. Niepokalanego Serca NMP*
- *Maczków, gm. Cybinka, pow. słubicki - dwór*
- *Ośno Lubuskie - Ratusz*
- *Owczary, gm. Górzycy, pow. słubicki - ruiny dworu*
- *Pamięcin, gm. Górzycy, pow. słubicki - kościół filialny pw. Wniebowzięcia NMP*
- *Pławidło, gm. Słubice - Dwór*
- *Połęcko, gm. Ośno Lubuskie, pow. słubicki - kościół filialny pw. św. Kazimierza*
- *Radachów - kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny*
- *Radów, gm. Rzepin, pow. słubicki - kościół filialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa*
- *Radówek, gm. Górzycy, pow. słubicki - kościół filialny pw. MB Różańcowej*
- *Radzików - kościół pw. Matki Bożej Królowej Polski*
- *Rybovice, gm. Słubice, pow. słubicki - kościół filialny pw. św. Józefa Oblubieńca*
- *Rzepin, pow. słubicki - kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa*
- *Sądów, gm. Cybinka, pow. słubicki - kościół filialny pw. Antoniego*
- *Smogóry, gm. Ośno Lubuskie, pow. słubicki - kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa*

Obiekty dziedzictwa kulturowego na terenie objętym diagnozą wymagają inwestycji. Po niezbędnych pracach restauratorskich oraz przygotowaniu infrastruktury turystycznej wokół tych obiektów, mogą stać się istotnym elementem potencjału turystycznego G-7. Szczególny potencjał w tym zakresie wykazuje północna część regionu - Ośno Lubuskie, Kostrzyn nad Odrą, Górzycy i Słońsk.

---

⁵³ <https://www.lwkz.pl>

Sport, rekreacja, turystyka

Sport

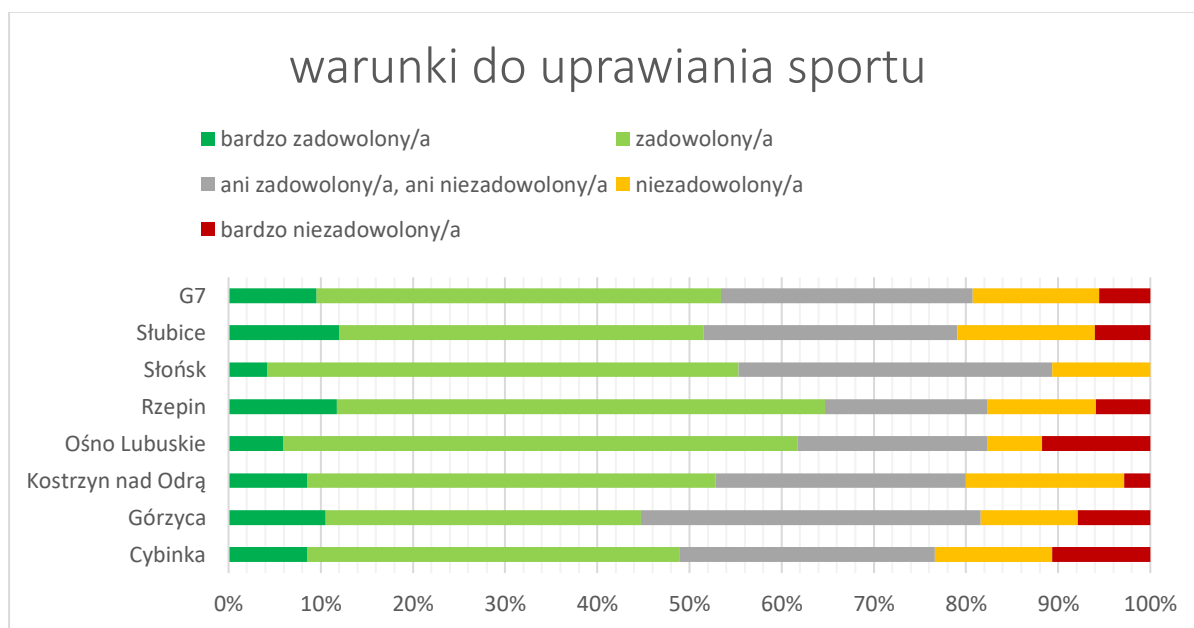
Zgodnie z danymi GUS na terenie gmin G-7 znajduje się kilka obiektów sportowych (dane na 2018 rok, bez obiektów przyszkolnych):

Tabela 17 Obiekty sportowe (bez przyszkolnych) na terenie gmin G-7. Dane GUS (BDL) za 2018 rok.

Gmina	boiska					inne obiekty				stadiony	hale sportowe o wymiarach od 36x19 m	sale gimnastyczne o wymiarach poniżej 36x19 m i sale pomocnicze	korty tenisowe
	boiska piłkarskie	boiska do koszykówki	boiska do piłki ręcznej	boiska do piłki siatkowej	boiska uniwersalne-wielozadaniowe	strzelnice	lodowiska sztucznie mrożone	skateparki	siłownie zewnętrzne				
Cybinka	9	0	0	0	3	0	0	0	2	1	0	0	0
Górzycza	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Kostrzyn nad Odrą	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Ośno Lubuskie	7	1	0	3	0	0	0	1	3	0	0	0	1
Rzepin	8	0	0	0	1	0	0	1	8	1	0	0	0
Słońsk	3	1	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	1
Słubice	4	0	0	0	0	2	1	0	6	1	1	1	1

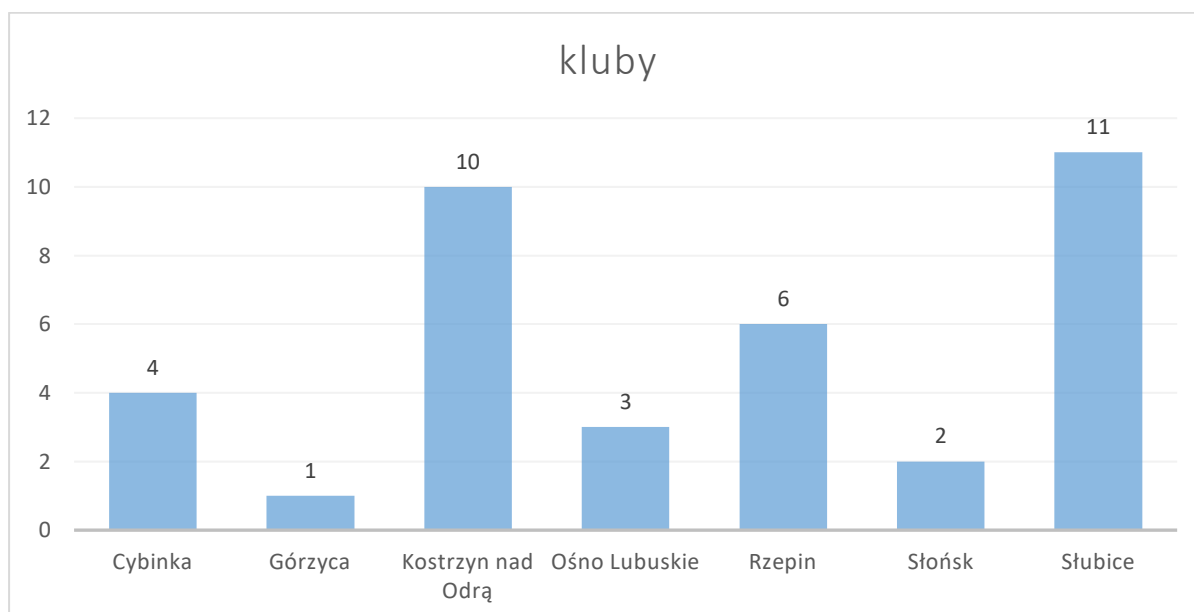
Powyższe zestawienie opiera się niestety na częściowo nieaktualnych już danych bo w zestawieniu brakuje choćby inwestycji poczynionych w siłownię zewnętrzne czy skateparki ze środków PROW we współpracy z Lokalną Grupą Działania Zielona Dolina Odry i Warty z okresu 2018-2022 oraz ze środków własnych gmin (Kostrzyn nad Odrą, Górzycza, Słubice). Nie mniej jednak wniosek z powyższych danych jest taki, że pod względem ilościowym w każdej gminie znajduje się infrastruktura sportowa pozwalająca na uprawianie co najmniej kilku sportów na terenie danej jednostki. Świadczy to o dosyć wysokiej dostępności infrastruktury sportowej, co potwierdza opinia mieszkańców. Zadowolenie z warunków do uprawiania sportu uplasowało się na podium rankingu zadowolenia z poszczególnych aspektów życia na terenie G-7. Mieszkańcy ocenili te warunki na 3,38 (skala 1-5). Najlepiej ocena wypadła w gminie Rzepin, gdzie zadowolonych jest 2/3 mieszkańców. Najbardziej niezadowoleni są natomiast mieszkańcy Cybinki. Pomimo wysokiej oceny warunków do uprawiania sportu zauważyć należy, że na terenie tutejszych gmin brakuje infrastruktury do niektórych dyscyplin sportowych (także pod kątem rekreacyjnym). Przykładem może być brak ścianek wspinaczkowych czy też znikoma ilość boisk do piłki ręcznej, lodowisk i infrastruktury do sportów wodnych.

Wykres 65 Zadowolenie z warunków do uprawiania sportu w gminie. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety elektronicznej.

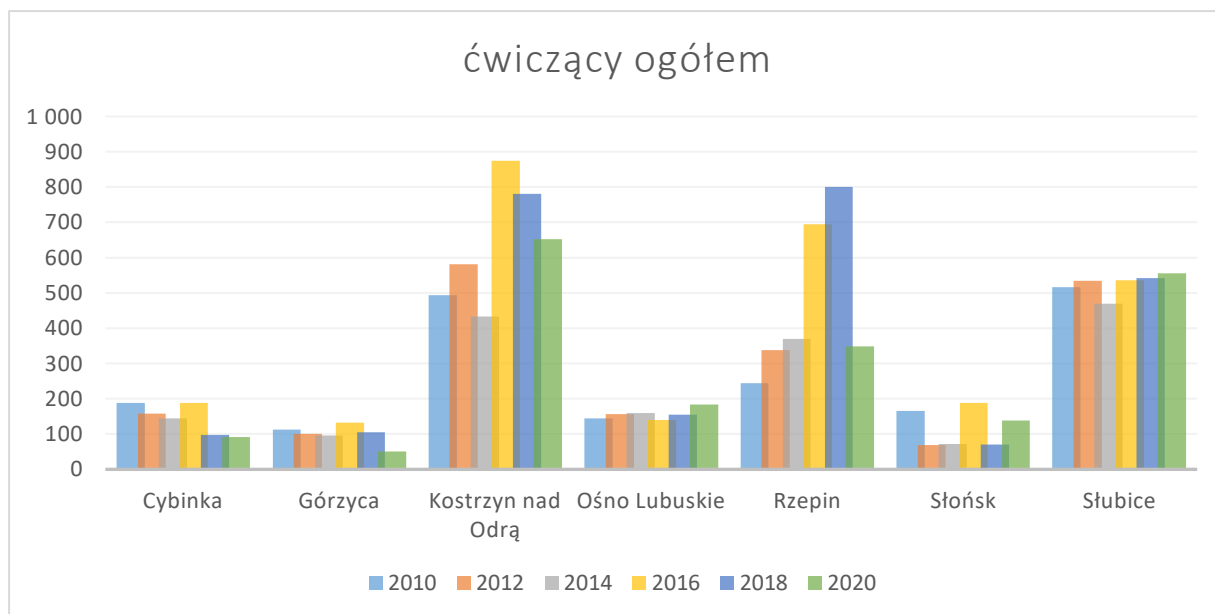
Najważniejsze kluby sportowe w regionie to LKS Lubusz Słubice, Polonia Słubice, Celuloza Kostrzyn, Ilanka Rzepin, Spójnia Ośno Lubuskie, Perła Cybinka oraz Odra Górzycą. Generalnie klubów sportowych (wraz z uczniowskimi) w regionie mieści się 37 (wg danych GUS – BDL za 2020 rok).

Wykres 66 Kluby sportowe w regionie. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

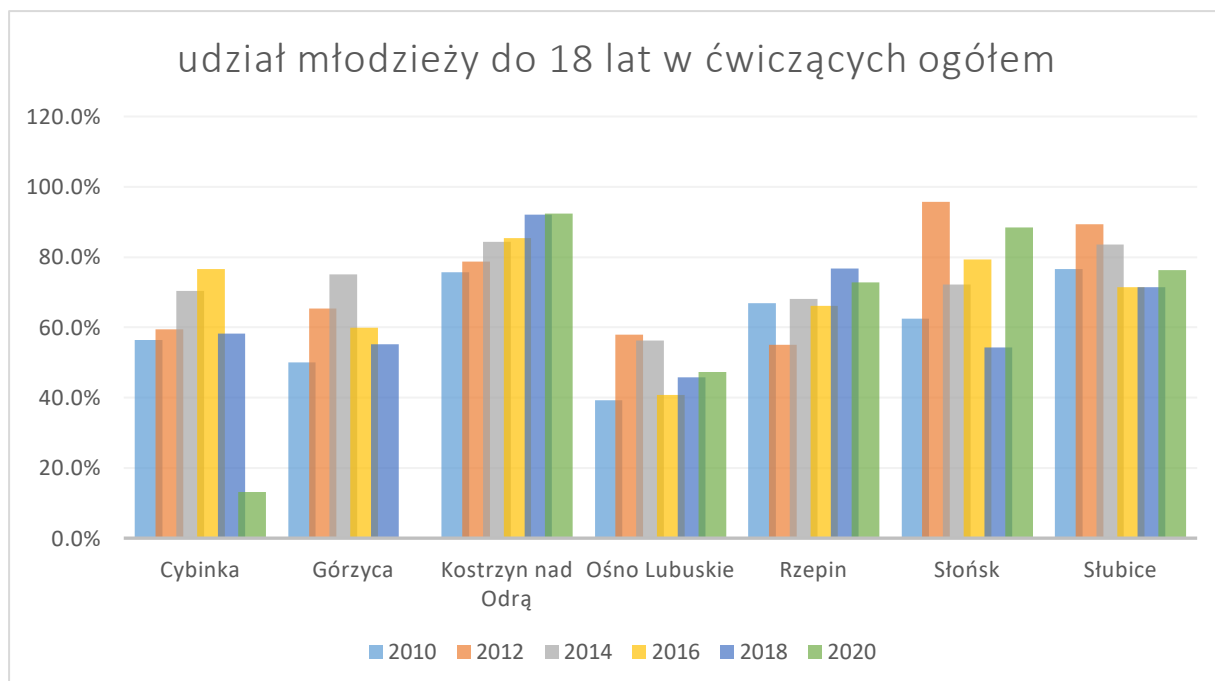
W klubach tych, w 2020 roku ćwiczyło łącznie 2021 osób. Ze względu na trudności organizacyjne pandemicznego roku 2020 należy pominąć go w ocenie trendów w ilości osób ćwiczących. Mimo to zauważyć można, że w najmniejszych gminach regionu liczba ćwiczących systematycznie spada.

Wykres 67 Liczba osób ćwiczących w klubach sportowych regionu w latach parzystych minionej dekady. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Biorąc pod uwagę funkcje społeczne jakie niesie ze sobą uprawianie sportu i kultura fizyczna pożądanym zjawiskiem jest, aby wśród ćwiczących ogółem istotny odsetek stanowiły osoby młode.

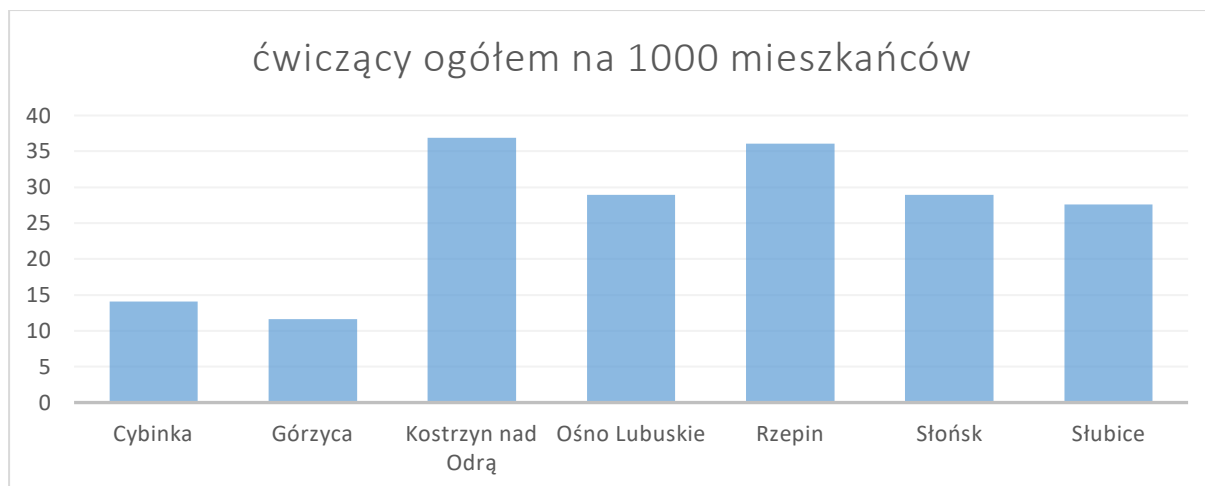
Wykres 68 Udział osób młodych w ogólnej liczbie ćwiczących w klubach sportowych. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Średni odsetek osób młodych w liczbie ćwiczących ogółem na przestrzeni ostatniej dekady wyniósł ok. 65%. Aktualnie (rok, 2020) jest on wyższy 4 gminach – Kostrzynie nad Odrą (gdzie odsetek ten rośnie z każdym rokiem), Rzepinie gdzie ogólny trend jest raczej pozytywny, Słubicach, gdzie nachylenie trendu wydaje się być umiarkowanie negatywne.

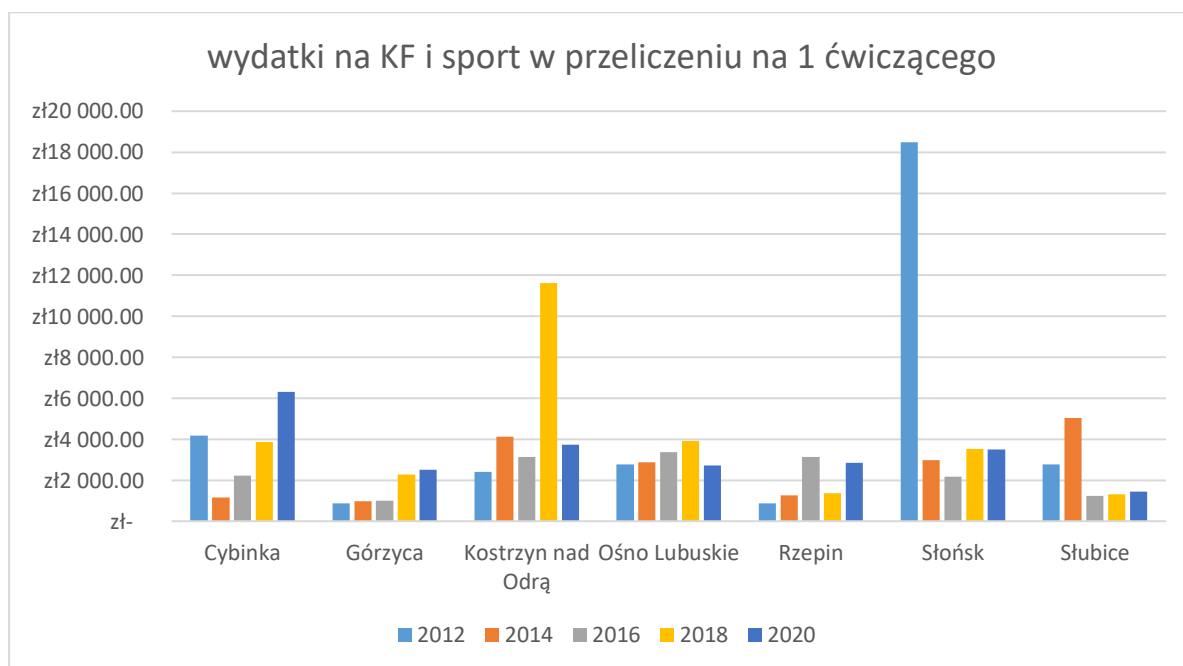
Oczywiście badając aktywność sportową mieszkańców należy wziąć pod uwagę wielkość każdej z gmin. Poniżej przedstawiono przeliczenie ilości osób ćwiczących w klubach sportowych na 1000 mieszkańców. Dzięki temu wskaźnik ten staje się porównywalny na poziomie każdej z gmin. Na podstawie poniższych danych można stwierdzić, że najaktywniejsi sportowo są mieszkańcy Kostrzyna nad Odrą i Rzepina, podczas gdy najmniej aktywni mieszkańcy znajdują się w Cybince i Górzycy.

Wykres 69 Ćwiczący w klubach ogółem, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Obszar kultury fizycznej i sportu stanowi jedną z kategorii wydatkowych budżetów gmin. Analizie poddano dane o wydatkach w tym obszarze na przestrzeni ostatnich 10 lat w każdej z gmin objętych opracowaniem. W pierwszej kolejności obliczono wskaźnik wydatków rocznych gminy w przeliczeniu na 1 ćwiczącego w klubie sportowym. Widoczne na wykresach „wyrzuty” wydatków w pojedynczych latach są związane najprawdopodobniej z inwestycjami w infrastrukturę w tamtym okresie.

Wykres 70 wydatki budżetowe na kulturę fizyczną i sport każdej z gmin w przeliczeniu na 1 ćwiczącego w klubie sportowym. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

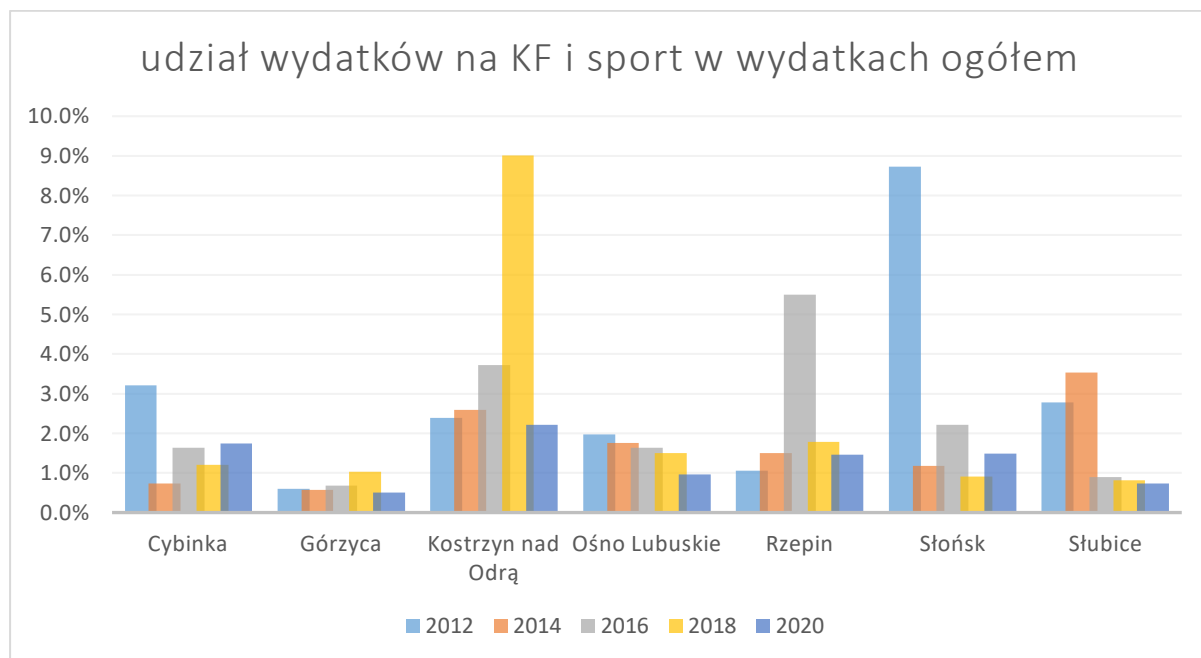

Aktualnie najbardziej efektywna pod względem kosztowym gmina to Słubice. Wskaźnik gminy Cybinka z 2020 roku może mieć związek z owymi inwestycjami.

Innym sposobem porównania wydatków budżetowych na sport jest zestawienie ich udziału w wydatkach budżetowych ogółem. Biorąc pod uwagę ten wskaźnik należy uznać, że w gminie Górzycy i Słubicach wydatki na sport stanowią aktualnie najmniejszą część budżetów w porównaniu z innymi gminami. Ogólny poziom tych wydatków w budżetach gmin nie jest wysoki i oscyluje przeważnie między 0,5 a 2 %.

Wykres 71 Porównanie wydatków na sport z wydatkami budżetowymi ogółem. Opracowanie własne na podstawie danych GUS(BDL)

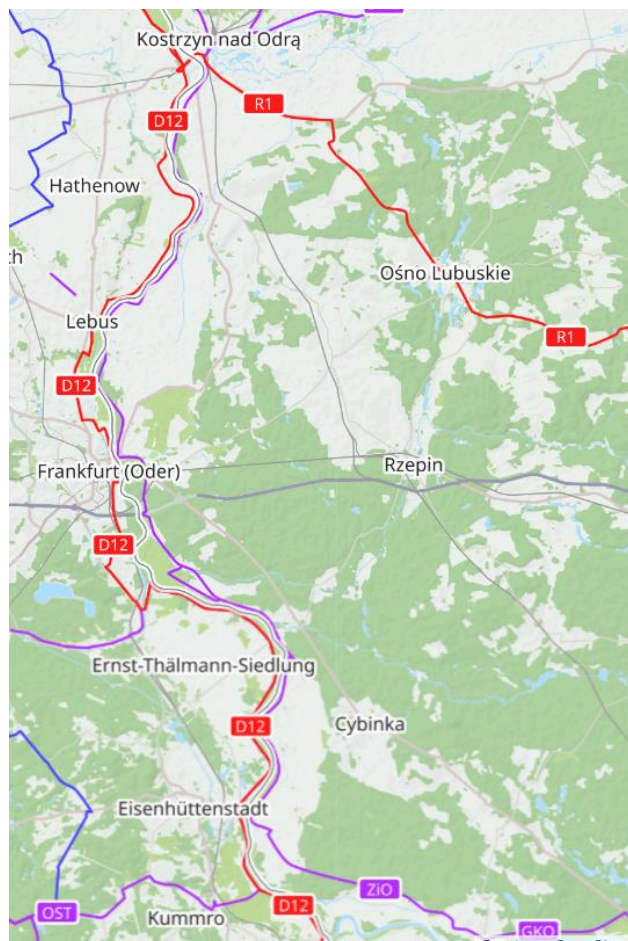

Spośród sportowców, którzy urodzili się lub trenowali na terenie G-7 w XXI w., a którzy osiągnęli poziom krajowy i międzynarodowy wymienić należy m.in. : Paulinę Dudek (piłka nożna), Sofię Ennaoui (LA), Pawła Czapiewskiego (LA), Łukasza Fabiańskiego (piłka nożna), Dariusza Dudkę (piłka nożna), Grzegorza Wojtkowiaka a wśród największych nadziei: Dominikę Podhajecką (tenis), Jakuba Czaka (LA)

Rowery

Mapa 13 Najważniejsze szlaki rowerowe regionu. Źródło:

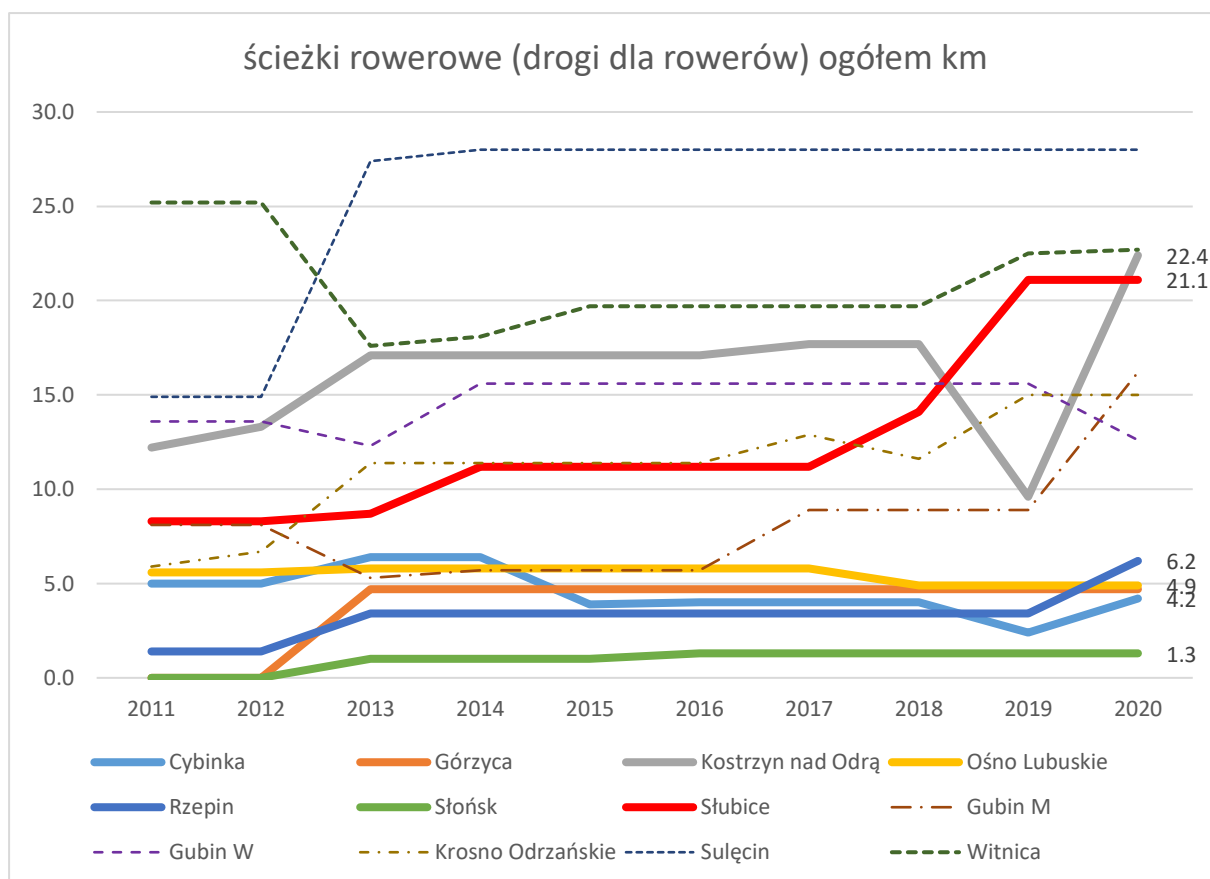
Openstreetmap.org

Obszar G-7 znajduje się na przecięciu szlaków rowerowych o znaczeniu regionalnym i międzynarodowym. Wzdłuż korony wałów przeciwpowodziowych przy Odrze prowadzi szlak północ-południe. Natomiast na osi Kostrzyn nad Odrą – Ośno Lubuskie, oraz Kostrzyn nad Odrą – Gorzów Wielkopolski rozciągają się szlaki typu wschód-zachód. Po niemieckiej stronie Odry znajduje się dobrze rozwinięty infrastrukturalnie bliźniaczy szlak koroną wałów przeciwpowodziowych. Pomiędzy Słubicami a Kostrzynem nad Odrą ma on potencjał do transgranicznej pętli rowerowej o długości ok. 70 km. z przeprawami w obu miastach. Po stronie polskiej ten szlak wymaga jednak inwestycji, szczególnie na terenie gminy Górzycy, gdyż na wysokości miejscowości Górzycy kończy się utwardzona ścieżka rowerowa biegnąca ze Słubic. Dojazd do Kostrzyna może być kontynuowany po drodze gruntowej biegnącej poniżej wału, lecz biorąc pod uwagę komfort jazdy, szczególnie w kontekście wcześniejszych 20 km jest to dość uciążliwa droga, która ponadto kończy się w miejscu, gdzie DK31 dociera przed Kostrzynem do podnóża wału przeciwpowodziowego.

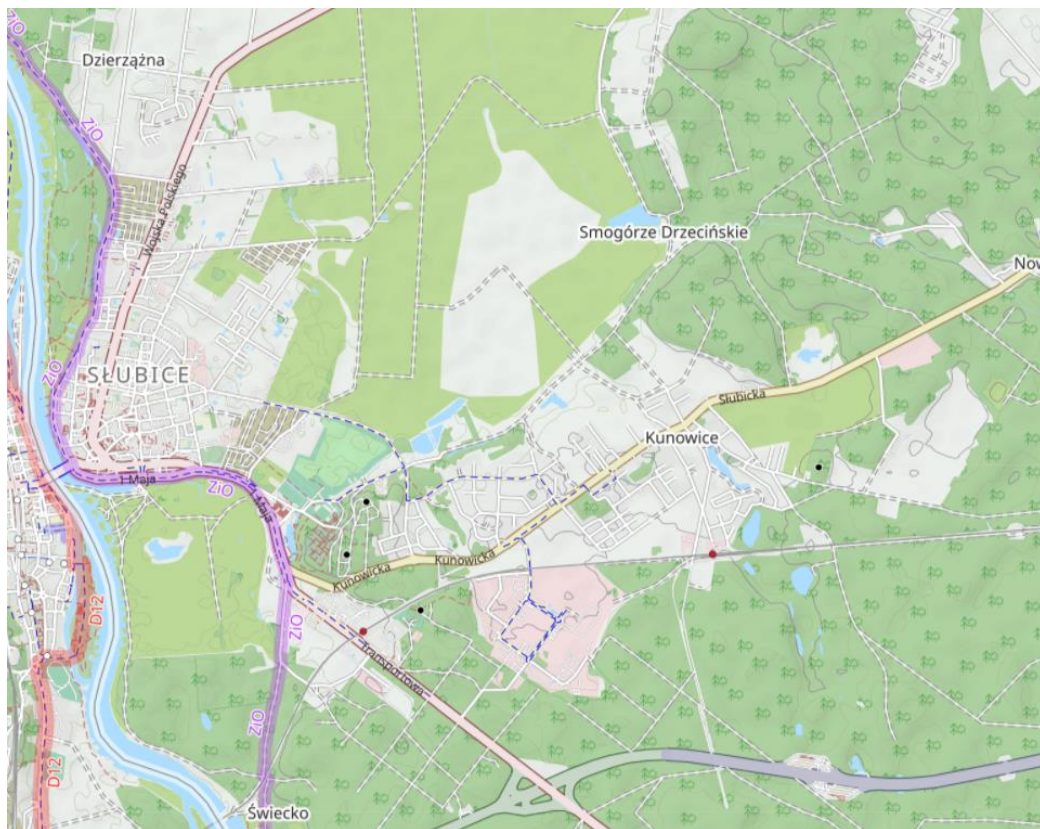
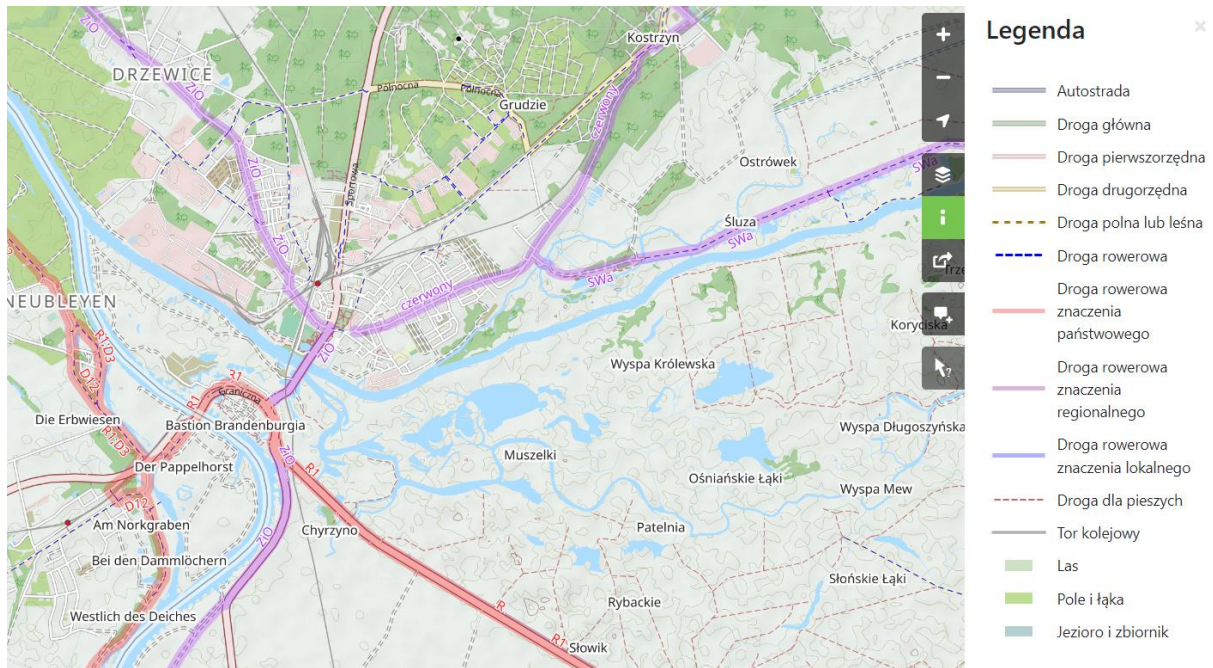
Zgodnie z danymi GUS długość ścieżek rowerowych w gminach G-7 systematycznie, choć powoli, rośnie. Najdłuższymi trasami dysponuje Kostrzyn nad Odrą – w 2020 roku było to 22,4 km. W tym czasie, dużo bardziej rozległa terytorialnie gmina Słubice dysponowała 21,1 km ścieżek. Stan posiadania tej gminy wzbogaci się w najbliższym czasie o połączenie między ul. Sportową w Słubicach a Drzecinem. Wahania długości ścieżek w poszczególnych latach są trudno wytłumaczalne i wynikają najprawdopodobniej z niespójności danych, które pozyskał GUS od poszczególnych samorządów. Trudno inaczej wytłumaczyć fakt, że np. w Kostrzynie nad Odrą w 2018 roku było ponad 17 km ścieżek by w 2019 roku liczba ta nagle spadła poniżej 10 km a w 2020 roku wzrosła do ponad 20. Pozostałe gminy G-7 nie dysponują zbyt wieloma ścieżkami. Biorąc pod uwagę, iż w przypadku gdy do miejscowości gminnych nie dociera transport publiczny, transport rowerowy może być dla części mieszkańców o niższym statusie materialnym jedyną możliwością dojazdu do pracy, szkoły czy też najbliższego centrum komunikacyjnego. Ścieżki rowerowe pełnią zatem oprócz funkcji rekreacyjnych także rolę spoinową w zakresie mobilności mieszkańców. W przypadku gdy brak jest wytyczonych bezpiecznych ścieżek rowerowych mieszkańcy korzystając muszą z dróg publicznych, na których jak wykazano wcześniej, panuje duży ruch, przez co poruszanie się nimi stanowi pewien element ryzyka.

Wykres 72 Długość ścieżek rowerowych w gminach G-7 oraz w gminach porównawczych w latach 2011-2020.
Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Na kolejnej mapie przedstawiono sieć ścieżek rowerowych w Kostrzynie nad Odrą i w Słubicach (za mapą cyklistów na portalu openstreetmap.org). Są to miejscowości z najbardziej rozwiniętymi infrastrukturami w tym zakresie. Na uwagę zasługuje również Ośno Lubuskie, które oprócz wytyczonego międzynarodowego szlaku R1 na swoim terenie wytyczone ma ścieżki o wysokiej klasie o charakterze rekreacyjnym (jak np. wokół jeziora Rzeczynek). Oprócz tego w każdej z gmin wskazać można ścieżki typowo komunikacyjne takie jak Słubice – Kunowice; Górzycy – Owczary; Czarnów – Stańsk; Ośno Lubuskie – Radachów. Natomiast w gminach Rzepin i Słońsk ścieżki rowerowe znajdują się w obrębie miejscowości – stolicy gminy. Warto nadmienić, że w przypadku gminy Słońsk wiele ścieżek, które prawdopodobnie nie widnieją w oficjalnych wykazach, ale mają do tego predyspozycje, biegnie po szczytach licznych tutaj wałów przeciwpowodziowych. Szczytem wału przeciwpowodziowego biegnie również szlak rowerowy w gminie Cybinka, który podobnie jak omawiany wyżej polsko-niemiecki „ring” pomiędzy Kostrzynem a Słubicami, ma potencjał aby stać się odcinkiem ringu południowego. Wymaga jednak wymiany nawierzchni. Pozostałe ścieżki rowerowe w tej gminie koncentrują się przy samej Cybince, łącząc z nią Bieganów i Biazków oraz biegnąc przez centrum Cybinki.

Mapa 14 Sieć ścieżek rowerowych w Kostrzynie nad Odrą, Słubicach i okolicach. Openstreetmap.org

Szlaki kajakowe

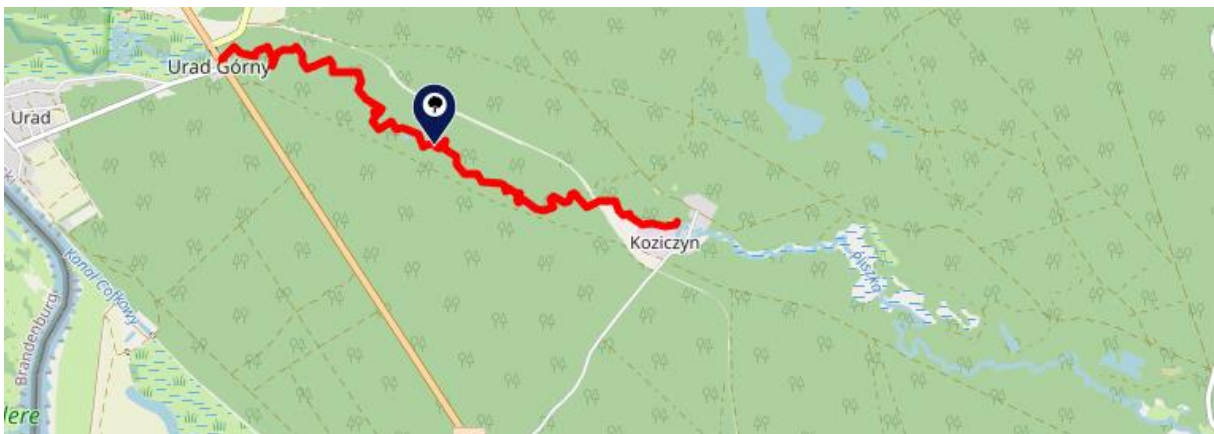
Na obszarze objętym opracowaniem znajdują się rzeki, które chętnie wybierane są przez kajakarzy. Szczególnym potencjałem dysponuje Pliszka oraz Ilanka. Na portalu westisthebest.pl znajduje się opis najciekawszych tras kajakowych regionu. Opis ten powstał w wyniku działalności Lokalnej Grupy Działania Zielona Dolina Odrzy i Warty.

Zaprezentowano tam 6 tras kajakowych:

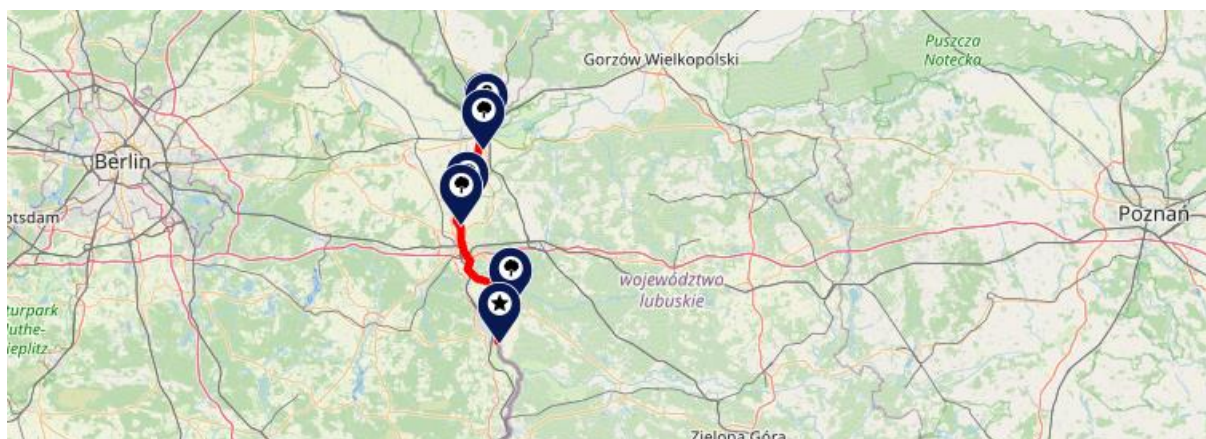
1. Spływ Ilanką (40 km)

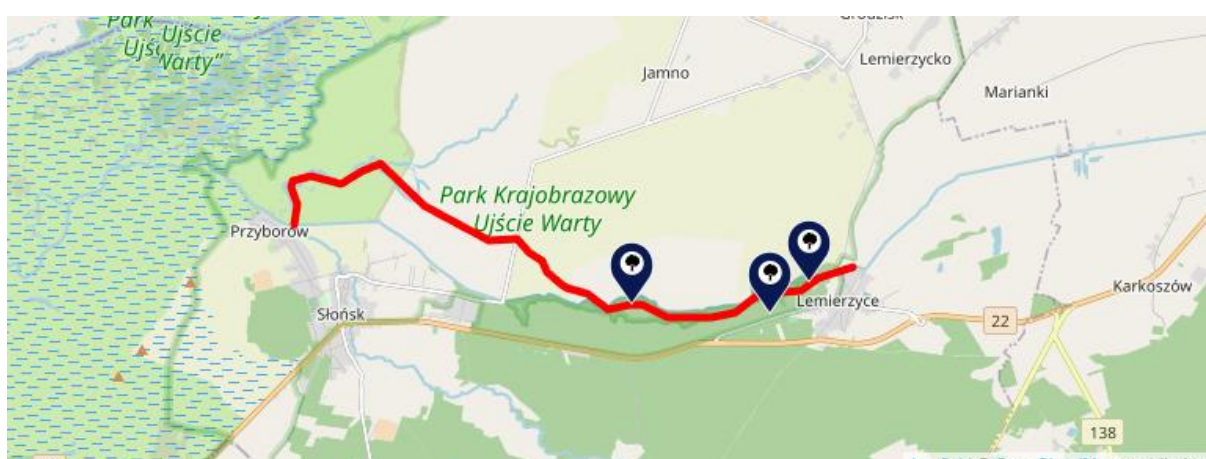
2. Spływ Pliszką (na mapie odcinek 5,7km, który można przedłużyć startując z Sądowa)

3. Spływ Odrą (62 km)

4. Spływ Postomią (10km)

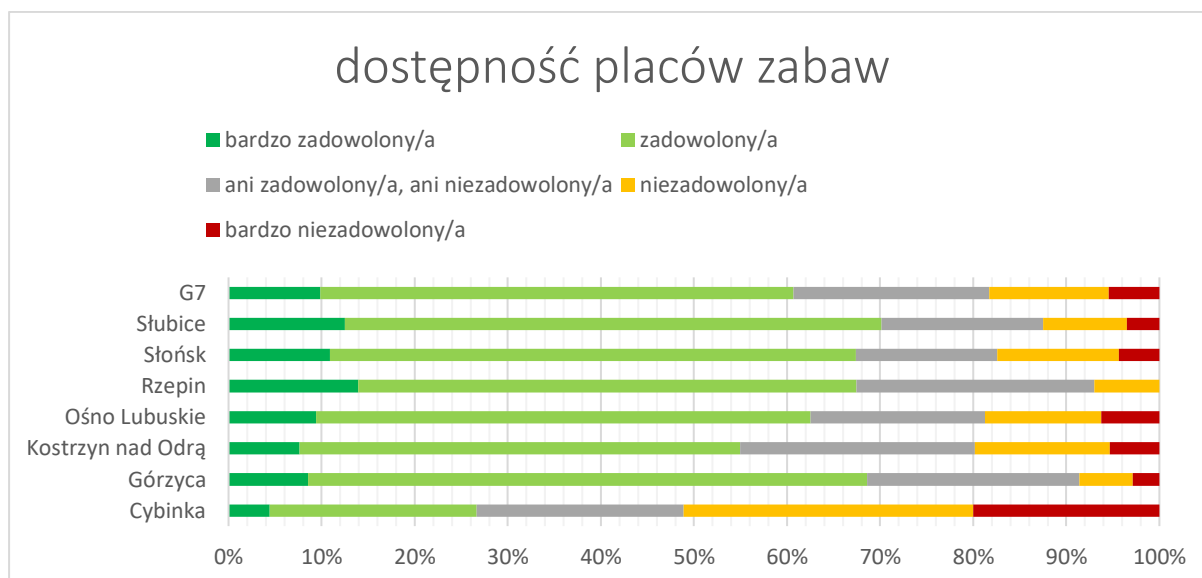
Ponadto z opisanych szlaków spływ Wartą oraz spływ kanałem Maszówek końcowe swoje przystanki mają na terenie Kostrzyna nad Odrą. Każda z gmin objętych opracowaniem ma styczność z formą rekreacji czy też turystyki wodnej. Rzeki Odra, Warta, Postomia, Ilanka i Pliszka spajają wszystkie 7 gmin. Dodatkowo mnogość ośnieńskich jezior uzupełnia te bazę o wody stojące. Stanowi to duży potencjał i wspólne ogniwo G-7.

Place zabaw, tory boiska.

Infrastruktura rekreacyjna służąca lokalnym społeczności w ostatnich kilkunastu latach powstała głównie za sprawą Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich ale także w wyniku inwestycji własnych samorządów. O to jak mieszkańcy oceniają aktualną dostępność placów zabaw oraz miejsc rekreacji dla młodzieży zapytano w badaniu ankietowym. Poniższe wykresy przedstawiają rozkład odpowiedzi na te pytania. Najlepiej wypadła ogólna ocena dostępności placów zabaw (3,467 na 5) – mieszkańcy G-7 umieścili ten element na drugim miejscu w klasyfikacji zadowolenia z warunków życia w gminie. Dużo słabiej wypadła dostępność miejsc rekreacji dla młodzieży, bo znalazła się na 16 spośród 24 miejsc (ocena 3,023 na 5). Być może pośrednio odpowiedzi na przytoczone wcześniej już pytanie o warunki do uprawiania sportu należy traktować jako część miejsc rekreacji dla młodzieży, co w ogólnym rozrachunku podniosłoby ogólną ocenę dostępności miejsc rekreacji (sport = miejsce 3).

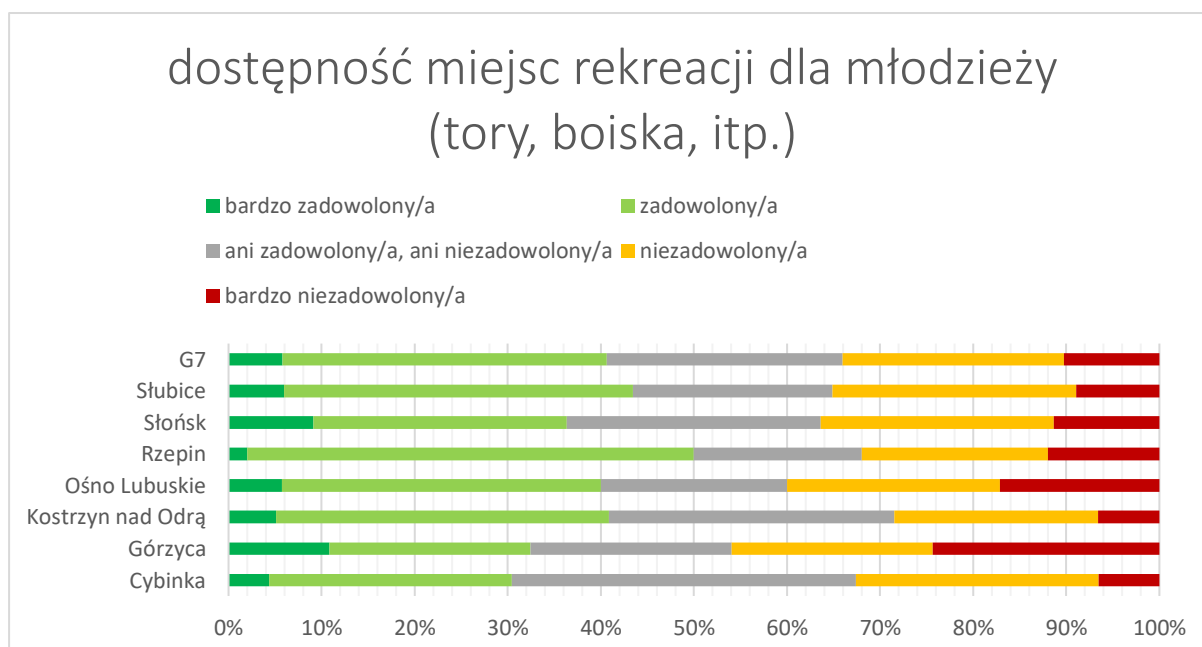
Analizując odpowiedzi w poszczególnych gminach nie sposób pominąć wyraźne niższej niż średnia oceny dostępności placów zabaw w gminie Cybinka. Odsetek osób niezadowolonych ze stanu rzeczy jest ponad dwukrotnie większy niż dla całego obszaru G-7. Najlepiej kwestie placów zabaw oceniają z kolei mieszkańcy Słubic i Górzycy. Najmniej niezadowolonych z tego aspektu mieszkańców odnotowano na terenie gminy Rzepin.

Wykres 73 Zadowolenie z dostępności placów zabaw. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

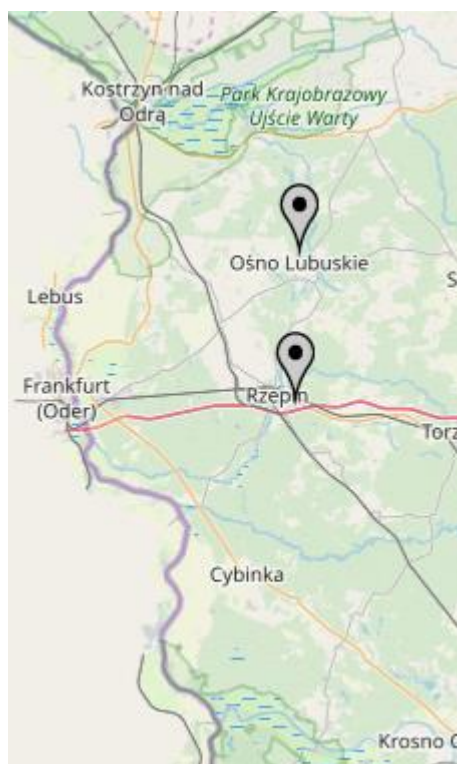
Inaczej sytuacja wygląda w przypadku dostępności miejsc rekreacji dla młodzieży. Tutaj najlepiej wypada Rzepin, gdzie połowa ankietowanych udziela pozytywnych odpowiedzi. Najmniej pozytywnych wskazań ponownie odnotowano w Cybince, podczas gdy najwięcej wskazań negatywnych – w gminie Górzycza.

Wykres 74 Zadowolenie z dostępności miejsc rekreacji dla młodzieży. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Mapa 15 Wykaz kąpielisk w obszarze G-7.

Źródło: serwis kąpieliskowy GIS.

Zgodnie z wykazem Głównego Inspektoratu Sanitarnego aktualnie na obszarze G-7 zgłoszone są dwa oficjalne kąpieliska:

Kąpielisko „Rzeczynek” w Ośnie Lubuskim - Jezioro Reczynek to miejskie kąpielisko atrakcyjnie położone w granicach administracyjnych miasta, w jego północnej części. Jezioro Reczynek służy podniesieniu atrakcyjności turystycznej miasta, umożliwia pełniejsze wykorzystanie walorów krajobrazowo-przyrodniczych, wzmacnia potencjał turystyczny. W bezpośrednim sąsiedztwie akwenu znajdują się ośrodek wypoczynkowy z wypożyczalnią sprzętu wodnego, polem namiotowym, małym boiskiem sportowym oraz placem zabaw. Po stronie przeciwnej znajduje się pensjonat z odnową biologiczną. W bezpośrednim sąsiedztwie jeziora usytuowany jest Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Uroczysko Doliny Lenki”. Jezioro Reczynek to kąpielisko miejskie zarówno dla mieszkańców gminy jak również turystów, jest ogólnodostępne, bezpłatne. Kąpielisko miejskie spodoba się zarówno amatorom kąpeli i wypoczynku na biwaku, jak i wędkarzom i obserwatorom ptaków. Dominuje roślinność szuwaru właściwego - przy brzegu N, NE, S pas szuwaru zbudowany przez patkę wąskolistną sięga do 20 - 25m w głąb zbiornika. Przy brzegu W szuwar rozwinięty słabo. Roślinność podwodna słabo rozwinięta (głównie brzeg NW) budowana przez rdestnice i jezierzę. Jezioro pełni funkcję kąpieliska dla miasta Ośno a także jest silnie użytkowane wędkarsko.

Kąpielisko w 2021 uzyskało klasyfikację „doskonała” w serwisie kąpieliskowym GIS.

Kąpielisko "Długie" w Rzepinie - Jezioro ze wszystkich stron otoczone lasami iglastymi, dno piaszczyste, plaża o długości 76 mb. Na plaży toaleta z natryskiem dwustanowiskowym oraz przebieralnią. Również to kąpielisko w 2021 uzyskało klasyfikację „doskonała” w serwisie kąpieliskowym GIS.

Oprócz dwóch oficjalnych kąpielisk na terenie G-7 istnieje jeszcze kilka jezior które pełnić mogą funkcje rekreacyjne. Część z nich niestety w wyniku eutrofizacji staje się coraz mniej przydatna w tym właśnie kontekście. W ten sposób funkcje kąpieliskowe utraciło np. jezioro Żabiniec w gminie Górzycy. Kąpielisko w Starych Biskupicach w gminie Słubice zniknęło natomiast w wyniku sprzedaży terenu prywatnego właścicielowi. Największym potencjałem w zakresie rekreacji wodnej dysponuje gmina Ośno Lubuskie, na terenie której znajdują się kilka jezior wchodzących w skład Zespołu Przyrodniczo – Krajobrazowego Uroczysko Ośniańskich Jezior. Mieszkańcy terenów przygranicznych chętnie korzystają również kąpieliska Helenesee położonego po zachodniej stronie Odry.

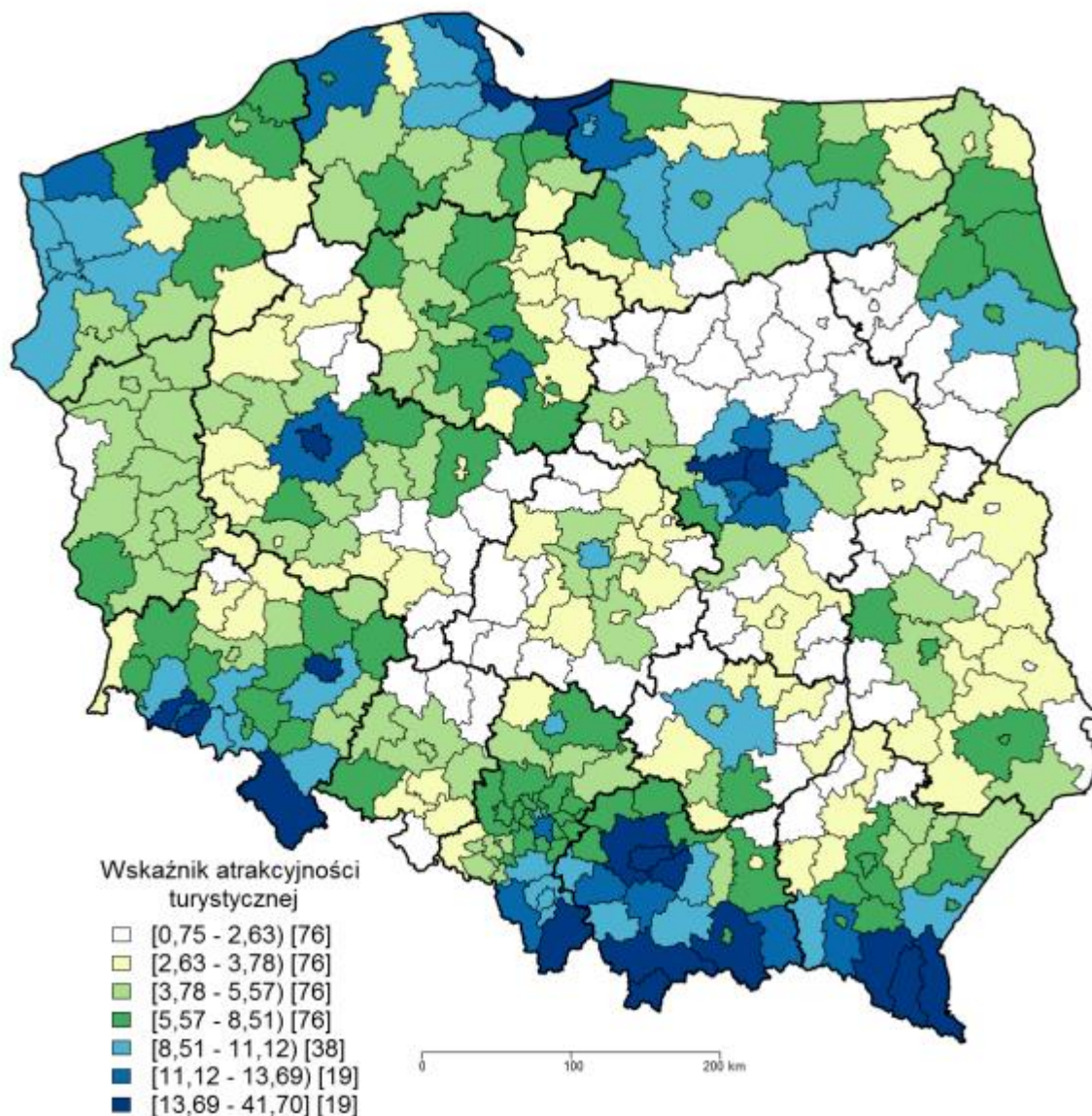
Podsumowując fragment diagnozy dot. rekreacji warto dodać, że mieszkańcy regionu w ankiecie elektronicznej stosunkowo w formie otwartej zgłaszali dodatkowe potrzeby w obszarze infrastruktury rekreacyjnej. Były to: - Budowa/rozbudowa ścieżek rowerowych (8 wskazań); -duże inwestycje w obiekty sportowo-widowiskowe typu hala, basen, kręgielnia (9); - zwiększenie ilości placów zabaw i miejsc rekreacji (6). Natomiast „zwiększenie ilości i jakości parków, placów zabaw, miejsc odpoczynku i rekreacji” znalazło się na 12 (z 20) miejscu w rankingu najpilniejszych potrzeb mieszkańców. Osiągnęło wynik 3,12 (skala 1-4).

Turystyka

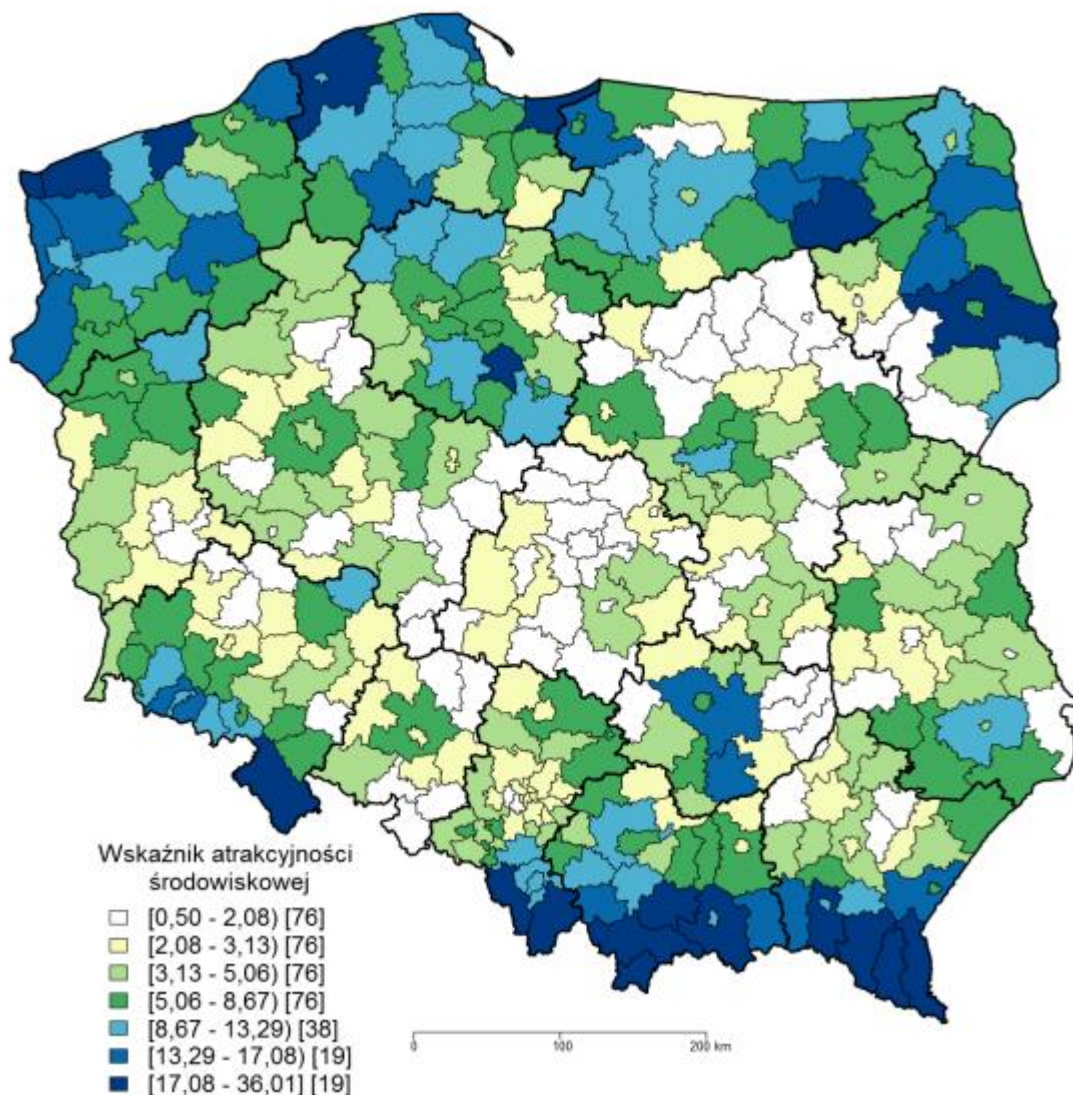
Z analizy przeprowadzonej przez GUS wynika, że powiat słuwicki (5 z 7 gmin G-7) jest powiatem o potencjale turystycznym na najniższym w 7-o stopniowej skali poziomie. Zgodnie z metodologią analizy GUS na atrakcyjność turystyczną składają się wskaźniki z obszaru atrakcyjności kulturowej, atrakcyjności środowiskowej oraz atrakcyjności biznesowo-hotelowej. Każdy z wymienionych wskaźników atrakcyjności wyliczany jest na podstawie danych statystycznych GUS. Brane pod uwagę są np.: zabytki powstałe przed XVI w.; obiekty z listy UNESCO; liczba uczestników imprez masowych; wskaźnik długości linii brzegowej; syntetyczny wskaźnik obszarów chronionych (powierzchnia wg klasy obszaru); syntetyczny wskaźnik wód;); syntetyczny wskaźnik obszarów górskich; wskaźnik miejsc noclegowych w obiektach hotelowych; wskaźnik sal konferencyjnych i wiele innych. Dokładny opis metodologii znajduje się w opracowaniu GUS (https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/6334/1/1/1/analiza_walorow_turystycznych_powiatow_i_ich_bezposredniego_otoczenia.pdf)

Mapa 16 Wskaźnik atrakcyjności turystycznej uwzględniający otoczenie i poprawkę transgraniczną. Źródło: GUS Analiza walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia, 2017

Spośród wymienionych w metodologii rodzajów atrakcyjności, obszar G-7 najlepiej wypada w atrakcyjności środowiskowej powiat słubicki znajduje się tutaj w 2 klasie podczas gdy powiaty gorzowski i sulęciński w 4 (i można założyć, że w dużej mierze ma to związek z położeniem Parku Narodowego Ujście Warty właśnie na terenie tych powiatów).

Mapa 17 Wskaźnik atrakcyjności środowiskowej uwzględniający otoczenie i poprawkę transgraniczną. Źródło: GUS Analiza walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia, 2017

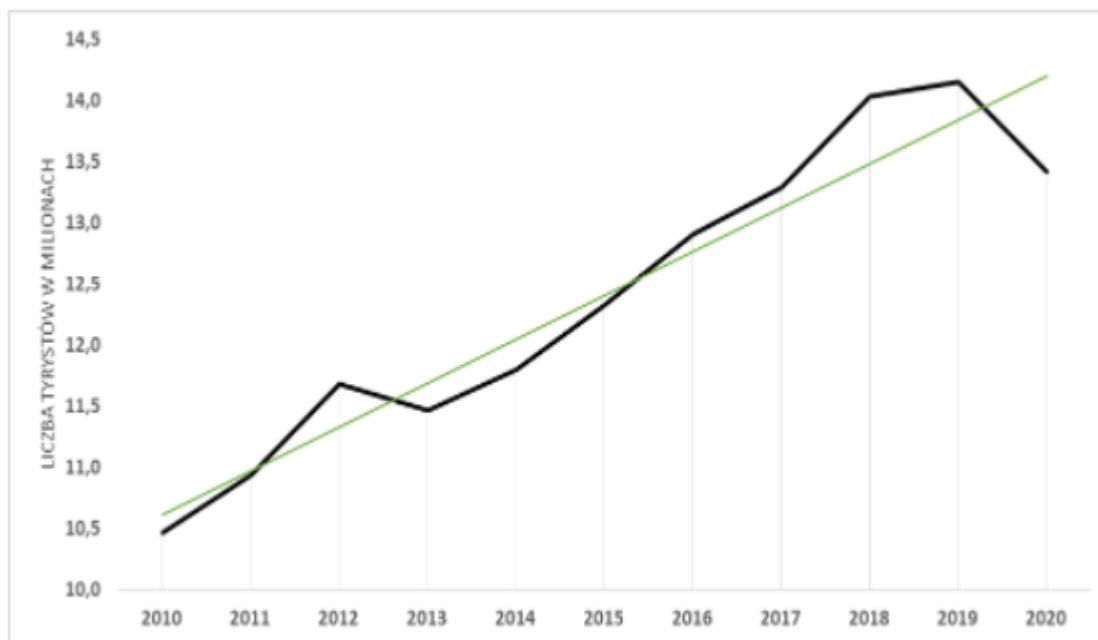

Na terenie powiatu słubickiego, a dokładnie na terenie gminy Górzycza, znajduje się siedziba **Parku Narodowego „Ujście Warty”** - który został utworzony z dniem 1 lipca 2001 roku. Położony jest przy zachodniej granicy Polski, w części Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej, zwanej Kotliną Gorzowską. Leży na obszarze dawnej delty rzeki Warty w ujściu do rzeki Odry. Park zajmuje obszar 8074 ha, z tego około 0,1% powierzchni znajduje się na obszarze powiatu słubickiego. Obecny krajobraz Parku to mozaika łąk, pastwisk, turzycowisk i trzcinowisk. Istniejące tu aktualnie zbiorowiska roślinne są typowe dla zagospodarowanych rolniczo dolin dużych rzek nizinnych. Do pierwotnego charakteru roślinności nawiązują zarośla wierzbowe, wykształcające się wtórnie przy korycie Warty zbiorowiska lasów łęgowych, a także pojedyncze, okazałe wierzby i wiązy. PN „Ujście Warty” jest jednym z najcenniejszych obszarów pod względem ornitologicznym w naszym kraju. Unikalne tereny podmokłe, rozległe łąki i pastwiska stanowią jedną z najważniejszych ostoi ptaków wodnych i błotnych. Na obszarze Parku Narodowego „Ujście Warty” zaobserwowano ponad 270 gatunków ptaków, z czego łęgi stwierdzono u więcej niż 170 gatunków. Kilkanaście z nich figuruje w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt, np.: bączek, ohar, cyraneczka, mewka mała, kulik wielki. Ponadto na terenie Parku Narodowego stwierdzono występowanie 39 gatunków

ssaków. Ze względu na charakterystykę Parku wiele występujących tu ssaków wykazuje przystosowanie do ziemno-wodnego trybu życia. O dużym zróżnicowaniu świadczy też występowanie na tym terenie blisko 50 zespołów roślinnych⁵⁵

Park Narodowy Ujście Warty stanowi największy potencjał turystyczny obszaru G-7

Wykres 75 Dynamika zmian w liczbie turystów odwiedzających polskie Parki Narodowe. <https://stat.gov.pl/portaledukacyjny/polskie-parki-narodowe-wystawa/>

Na powyższym wykresie zobrazowano dynamikę zmian w liczbie turystów odwiedzających Parki Narodowe. Trend jest zdecydowanie pozytywny i widać go wyraźnie na przykładzie PN Ujście Warty. Jako najmłodszy w Polsce Park Narodowy, w dodatku o nieprzychylnym masowej turystyce profilu wodno-błotnym awansował na 19 (wspólnie z Magurskim Parkiem Narodowym) miejsce wśród 23 PN w Polsce. W 2020 roku odwiedziło go 65 tys. turystów. Z danych pochodzących z różnych źródeł i okresów jednoznacznie wynika, że PN UW cieszy się wyjątkowo dynamicznym wzrostem liczby odwiedzających: w 2007 było to około 20 tys. osób⁵⁶, dziesięć lat później, w 2017 roku odnotowano 34 tys. odwiedzin⁵⁷, w 2019 było to już 58 tys. osób⁵⁸, a w trudnym dla turystyki roku 2020 liczba ta wzrosła do 65 tys. osób.⁵⁹

⁵⁵ *Diagnoza lokalnych problemów i wyzwań powiatu słubickiego Jakość środowiska naturalnego w powiecie słubickim*, N. Duer, Słubice 2014

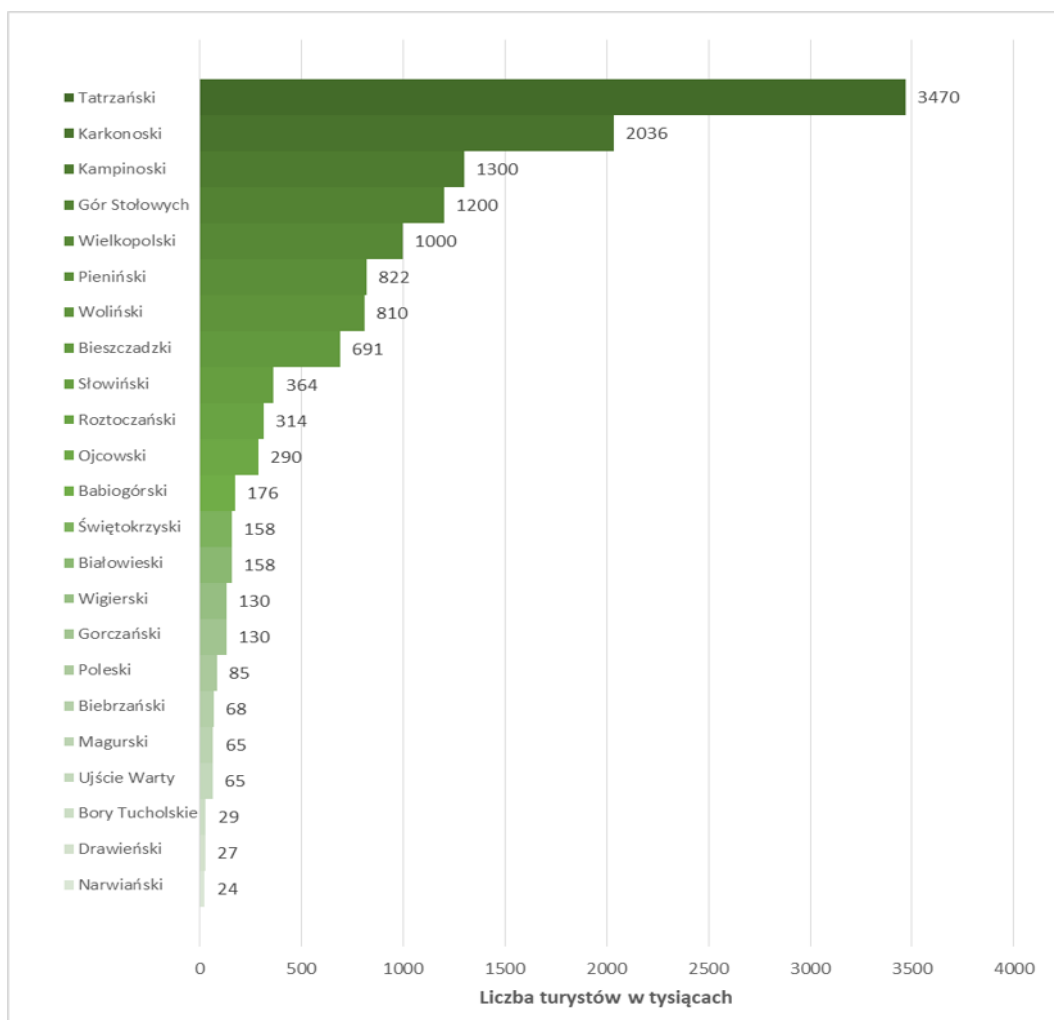
⁵⁶ PRZYCZYNY ZRÓŻNICOWANIA RUCHU TURYSTYCZNEGO W POLSKICH PARKACH NARODOWYCH, <https://doi.org/10.18778/0867-5856.30.1.08>

⁵⁷ tamże

⁵⁸ GUS, TABL. 9(172). TURYSTYKA W PARKACH NARODOWYCH W 2019 R.

⁵⁹ <https://stat.gov.pl/portaledukacyjny/polskie-parki-narodowe-wystawa/>

Wykres 76 Liczba turystów w polskich Parkach Narodowych w 2020 roku. Źródło: <https://stat.gov.pl/portal-edukacyjny/polskie-parki-narodowe-wystawa/>

Inne atrakcje turystyczne obszaru G-7, które stanowią mogą produkt komplementarny względem Parku Narodowego:

Przyroda:

- parki krajobrazowe (Ujście Warty, Krzesiński),

- atrakcje (Muzeum Łąki w Owczarach, wieże widokowe na Czarnowskiej Górze, w Uradzie oraz w Słubicach – w budowie, przystanie i szlaki wodne)

Kultura:

- imprezy (Festiwal Labirynt, Festiwal Most, Złot Rzeczpospolitej Ptasiej, Festiwal Szumiące Trawy, Trans Vocale)

- zabytki (Twierdza Kostrzyn, Ośno Lubuskie)

- Nowa Ameryka, Hydroinżynieria Dolnej Warty

Opinia mieszkańców na temat atrakcyjności turystycznej regionu również była przedmiotem badania ankietowego. Ogólne zadowolenie z atrakcyjności turystycznej G-7 jest na umiarkowanym poziomie. Więcej mieszkańców udzieliło pozytywnych niż negatywnych odpowiedzi. Zadowolenie z tego aspektu życia uplasowało

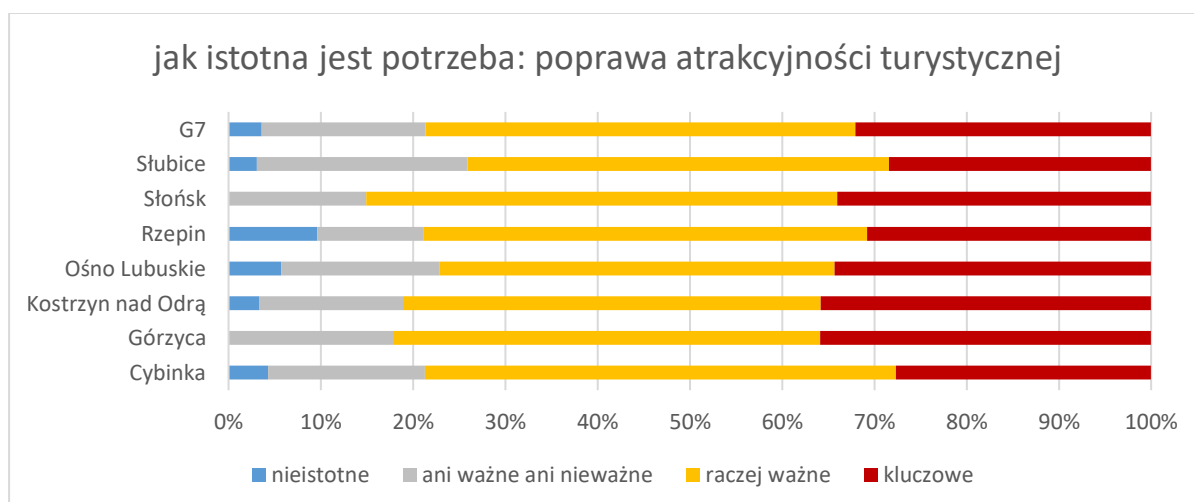
się na 9 (na 24) miejscu w rankingu ze średnią 3,14 (na 5). Najlepiej atrakcyjność turystyczną oceniają mieszkańcy Słońska i Ośna Lubuskiego, co jest zrozumiałe ze względu na walory przyrodnicze tych gmin. Najślabiej w zestawieniu wypada gmina Słubice.

Wykres 77 Zadowolenie mieszkańców z atrakcyjności turystycznej gminy. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety elektronicznej.

Czy mieszkańcy uważają więc za istotne podniesienie tej atrakcyjności? Potrzeba ta uplasowała się na 14 miejscu spośród 20 możliwych, w rankingu potrzeb G-7. Podobnie tutaj mieszkańcy Słońska widzą w turystyce wysoką wartość i uważają, że warto jeszcze wzmocnić ten obszar. Równocześnie także i w tym przypadku Słubice wypadają najślabiej – czyli mieszkańcy uważają tę gminę za mało atrakcyjną turystycznie i w najmniejszym stopniu spośród wszystkich gmin G-7 uważają, że należy ten stan rzeczy poprawiać.

Wykres 78 Wskazania dot. istotności potrzeby poprawy atrakcyjności turystycznej gminy.

Baza noclegowa i jej wykorzystanie

Na obszarze G-7 w 2020 roku funkcjonowały 33 obiekty noclegowe dysponujące 1922 miejscami noclegowymi⁶⁰

⁶⁰ GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 18 Liczba obiektów i miejsc noclegowych na terenie G-7 oraz powiatów gorzowskiego i sulęcińskiego w 2020 roku. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

	li. Obiektów	liczba m. noclegowych
Powiat gorzowski	13	591
Kostrzyn nad Odrą	3	282
Powiat słubicki	27	1 520
Cybinka	1	21
Górzycza	3	74
Ośno Lubuskie	4	207
Rzepin	5	170
Słubice	14	1 048
Powiat sulęciński	24	1 349
Słońsk	3	120
G-7	33	1 922

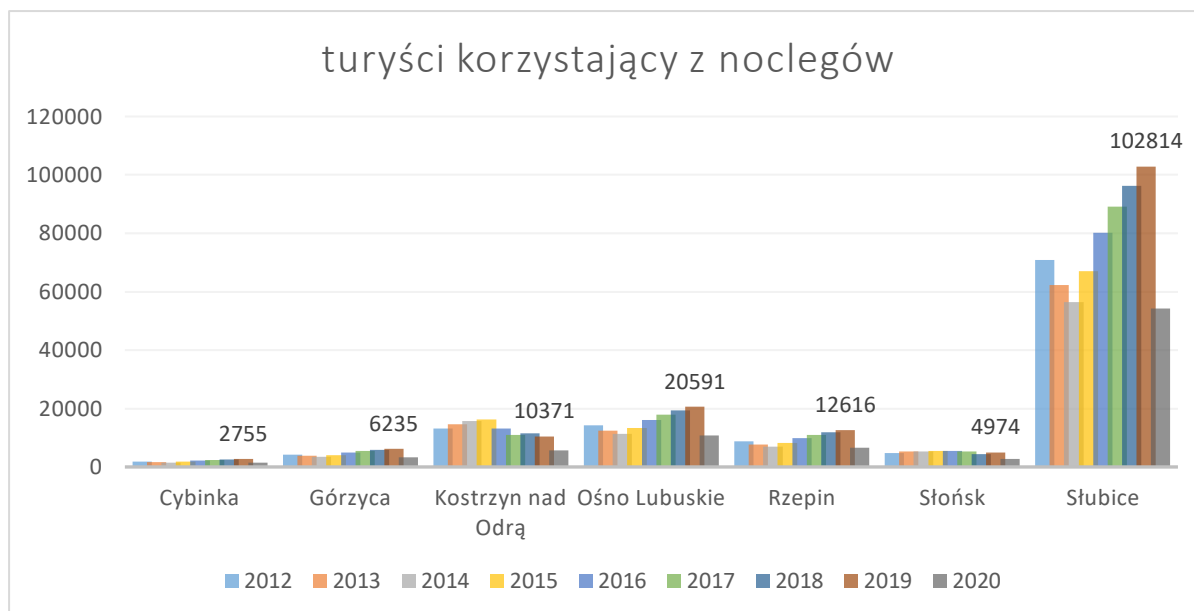
Na podstawie danych z lat 2012-2020 o ilości miejsc noclegowych, wyliczono średni udział poszczególnej gminy w potencjale noclegowym powiatu. Ma to o istotne znaczenie w kontekście prób oszacowania rozłożenia ruchu turystycznego w poszczególnych gminach obszaru G-7. GUS podaje dane o liczbie udzielonych noclegów jedynie na poziomie powiatu (oprócz danych o turystach zagranicznych – te można przeglądać również na poziomie poszczególnych gmin).

Tabela 19 Wskaźniki udziału poszczególnych gmin w potencjale turystycznym swojego powiatu. Opracowanie własne

	śr. udział w li. Miejsc noclegowych całego powiatu w latach 2012-2020
Cybinka	1,9%
Górzycza	4,3%
Kostrzyn nad Odrą	42,3%
Ośno Lubuskie	14,2%
Rzepin	8,7%
Słońsk	8,9%
Słubice	70,9%

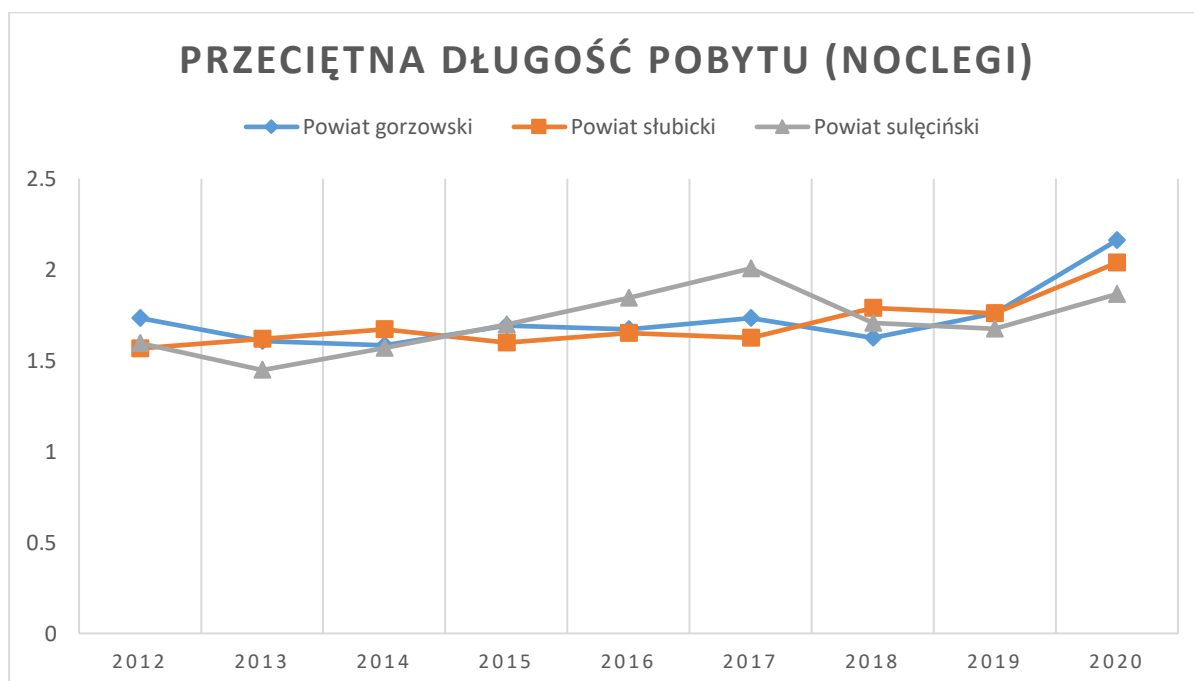
Dane dotyczące liczby noclegów udzielonych na terenie G-7 w latach 2012-2020 pozyskano z banku danych lokalnych GUS. Tak jak wspomniano powyżej GUS udostępnia je jedynie w podziale na powiat. Przyjmując powyższe (tabela 18) wskaźniki udziału poszczególnych gmin w potencjale turystycznym powiatu dokonano szacunkowego rozbicia danych na poszczególne gminy. Należy jednak podkreślić iż dane te są jedynie ekstrapolacją na podstawie danych rzędu ogólnego i nie należy ich traktować jako danych precyzyjnych.

Wykres 79 Liczba turystów korzystających z noclegów na terenie poszczególnych gmin w latach 2012-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Podział na gminy - szacunkowy udział w statystykach powiatowych

Pomijając rok 2020, który z racji pandemii negatywnie odbił się na wynikach statystyk turystycznych, zauważyć należy, że w większości przypadków analizowanych gmin (i powiatów) liczba turystów korzystających z noclegów była na fali wznoszącej od 2015 roku. Analizie poddano również to jak zmieniał się w badanym okresie profil turysty – zauważono wyraźny trend rosnący jeśli chodzi o przeciętną długość pobytu (liczba udzielonych noclegów w przeliczeniu na jednego turystę)

Wykres 80 liczba udzielonych noclegów w przeliczeniu na jednego turystę. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

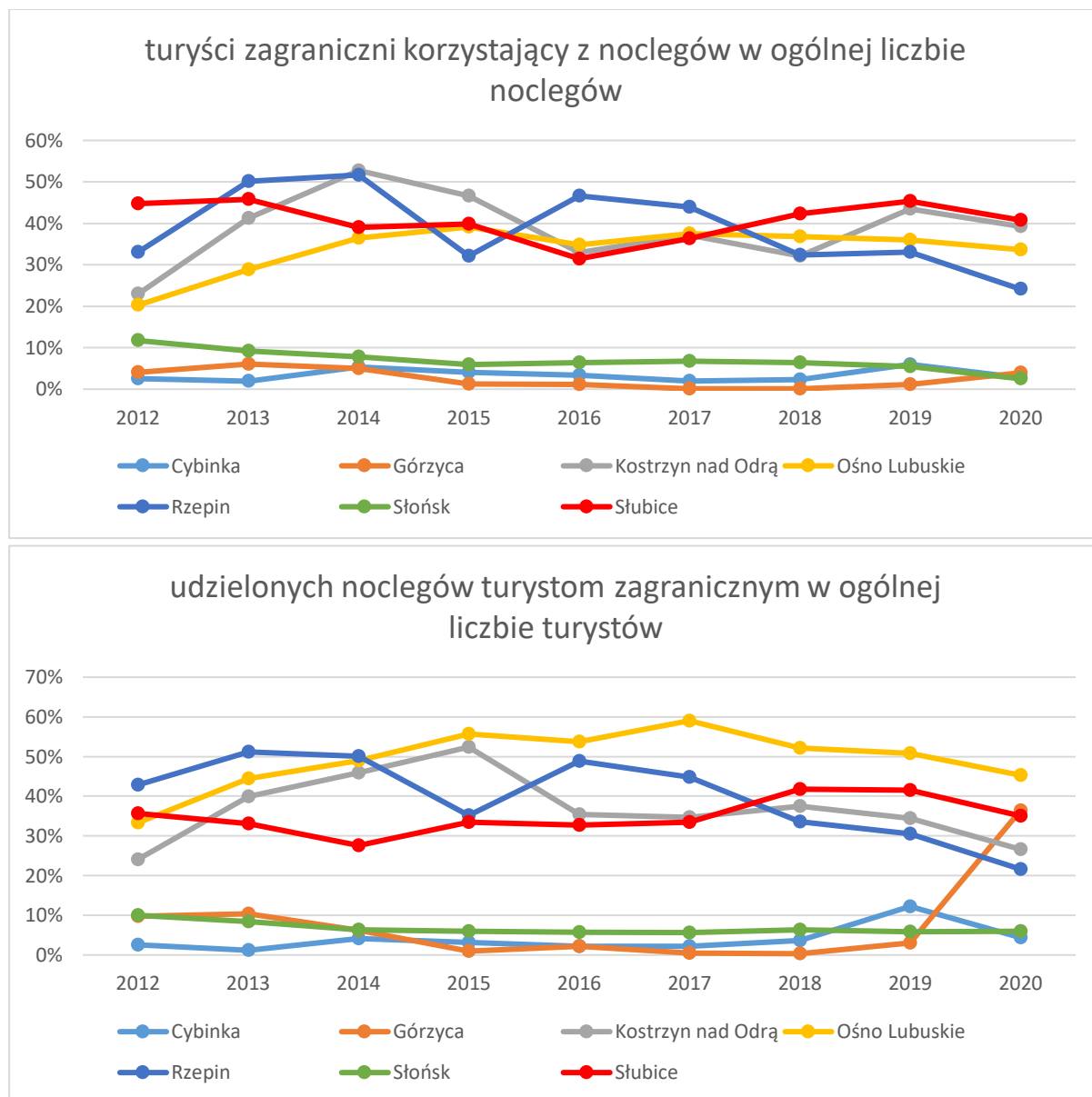

Analiza turystów pod względem kraju pochodzenia (turystów zagranicznych) jest dużo precyzyjniejsza, gdyż opiera się na oficjalnych danych GUS udostępnianych na poziomie każdej gminy osobno. Wyjątkiem są dwa

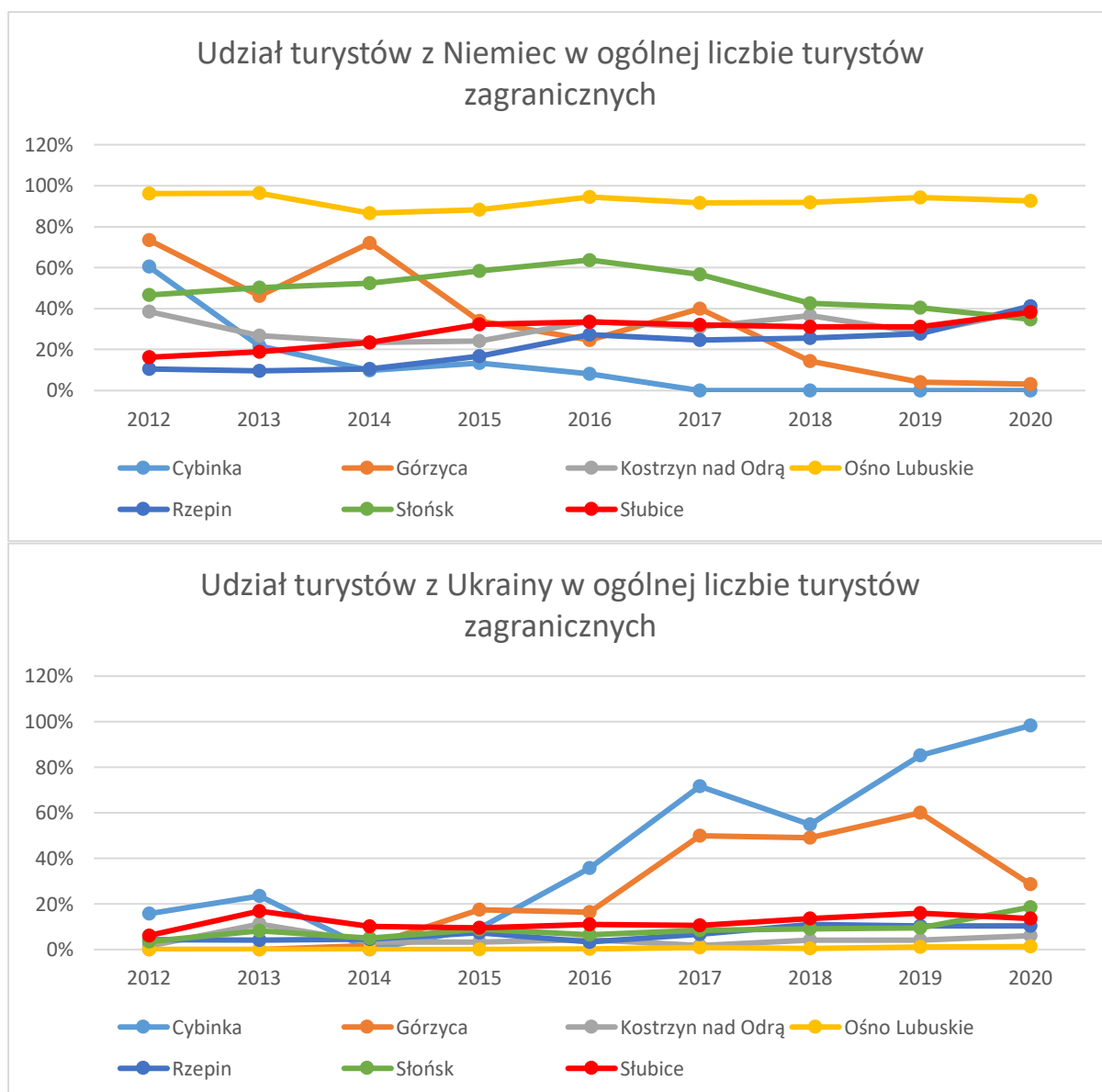
poniższe wykresy, które odnoszą się do ogólnej liczby turystów, która jak wspomniano wyżej, na poziomie gminnym została jedynie oszacowana w wyniku przeliczenia danych powiatowych.

Wykres 81 Turyści zagraniczni oraz ilość noclegów turystów zagranicznych w ogólnym ruchu turystycznym gmin G-7 w latach 2012-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz szacunkowych wartości ogólnej liczby turystów w poszczególnych gminach.

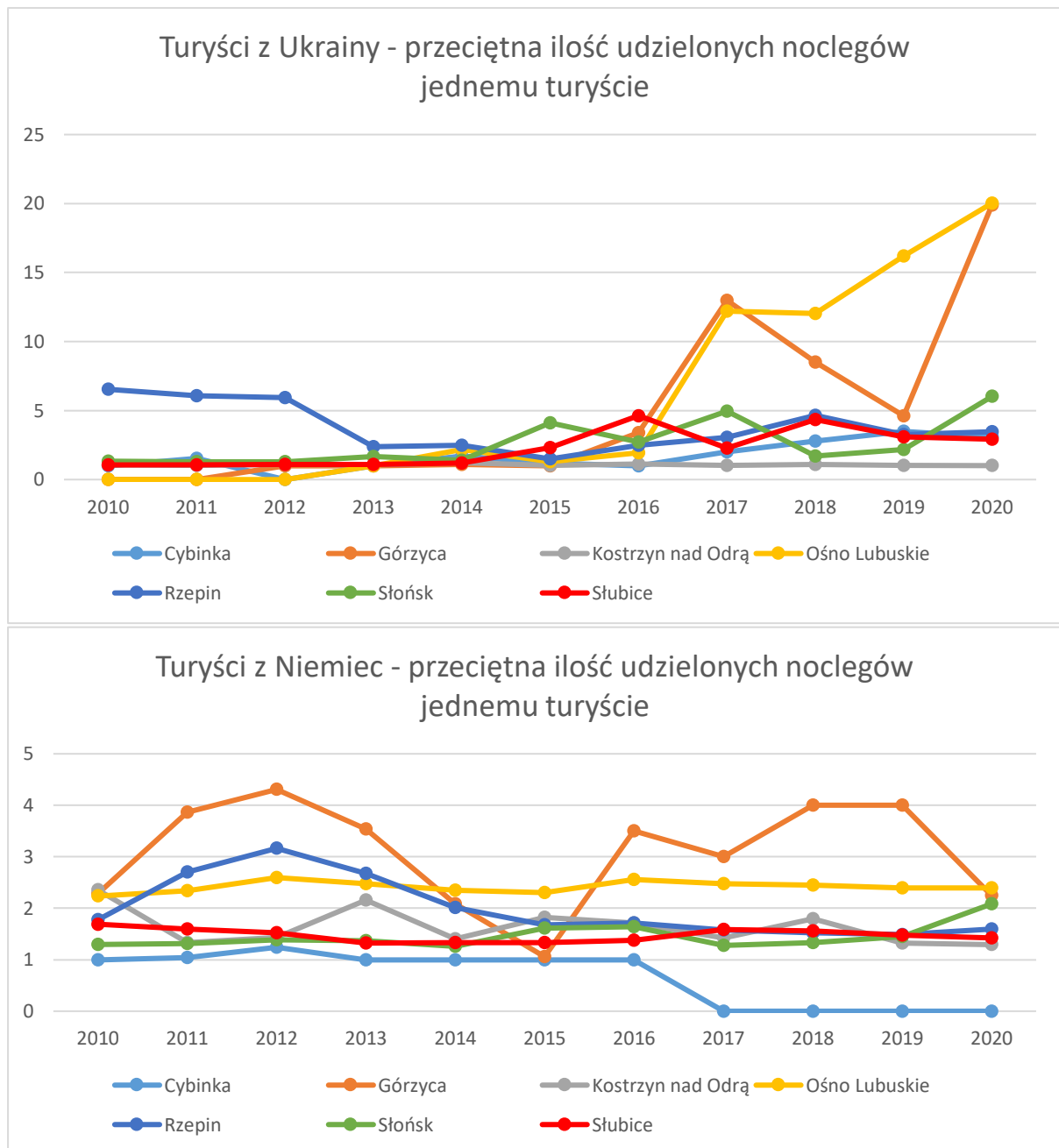
Biorąc pod uwagę fakt, że rok 2020 nie powinien być brany pod uwagę pod względem analizy trendów to stwierdzić można, iż ruch zagraniczny utrzymuje się w regionie na względnie stabilnym poziomie. Uwagę zwraca fakt, iż liderem w ilości turystów zagranicznych może być Ośno Lubuskie, oraz skokowo rosnący odsetek turystów zagranicznych w gminie Górzycza i Cybinka. Jak wykaże kolejna analiza za ten znaczący wzrost w tych dwóch niewielkich gminach odpowiadają głównie turyści z Ukrainy o bardzo długim średnim czasie pobytu, co może świadczyć o tym iż nie jest to ruch do końca turystyczny. W gminie Cybinka w 2020 roku 98% turystów zagranicznych stanowili obywatele Ukrainy. Natomiast w Ośnie Lubuskim, w całym badanym okresie udział turystów niemieckich wynosił od 88 do 96%.

Wykres 82 Udziały turystów z Niemiec i z Ukrainy w ogólnej liczbie turystów zagranicznych gmin G-7. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Tak jak wspomniano powyżej, ciekawych informacji dostarcza analiza długości pobytu turystów niemieckich i ukraińskich. Do 2016 roku jedynie w Gminie Rzepin odnotowano średnie długości pobytu turystów z Ukrainy przekraczających 5 dni. W latach 2017-2020 wartości te poszybowały do blisko 20 dni w przypadku gmin Górzycza i Cybinka. Również gmina Słońsk przekroczyła wartość 5 dni. W pozostałych gminach wartości te były niższe, ale poza Kostrzynem nad Odrą wyraźnie rosły na przestrzeni ostatnich lat (np. gmina Słubice – wzrost od 1,06 w 2012 roku do 2,93 w roku 2020). Ponieważ w tym samym czasie wśród turystów niemieckich dominowały krótkie wizyty (np. wypad weekendowe do Ośna Lubuskiego na przeciętnie 2,4 noclegu) przeważnie nie przekraczające średniej na poziomie 4 dni można postawić hipotezę, że udział „turystów” z Ukrainy w niewielkich gminach wynika z faktu braku mieszkań/lokalii na wynajem w tych gminach, w których mogliby zatrzymać się pracownicy sezonowi przyjeżdżający na tereny G-7. Tym samym rezerwują noclegi w jedynych dostępnych obiektach turystycznych przez co klasyfikowani są właśnie jako turyści.

Wykres 83 Przeciętna ilość noclegów udzielonych jednemu turyście z Ukrainy i z Niemiec w latach 2010-2020.
Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

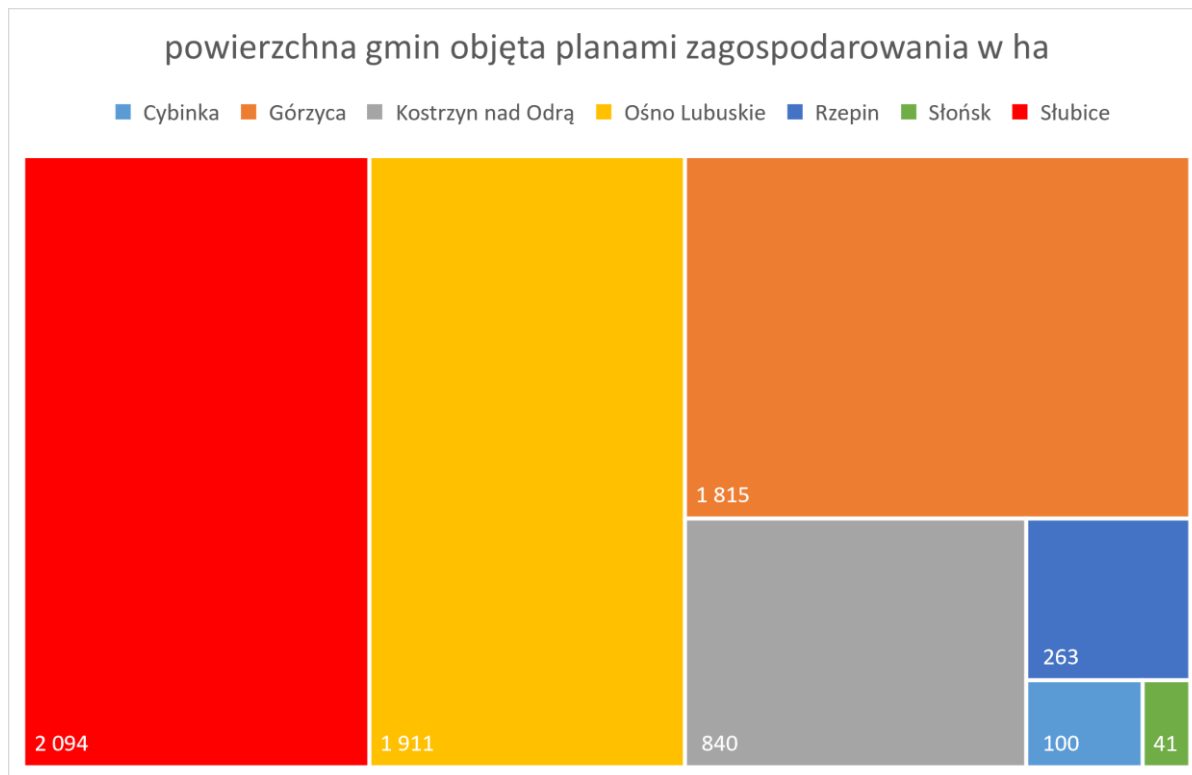

Turystykę w regionie można rozpatrywać pod kątem rodzaju tematu przewodniego. Dominujące w regionie zdają się: turystyka handlowa (jednodniowa, głównie z kierunków zachodnich); turystyka przyrodnicza (PN Ujście Warty); turystyka zdrowotna (weekendowa, głównie z kierunków zachodnich); turystyka uwarunkowana kulturowo (sentymtalne powroty na ziemie odzyskane oraz odwiedziny zabytków regionu oraz przyjazdu na organizowane w gminach G-7 wydarzenia kulturalne); turystyka odwiedzinowa (przyjazdy rodzin osób spoza Polski lub spoza regionu, do członków rodziny pracujących tutaj); .

Planowanie/zagospodarowanie przestrzenne

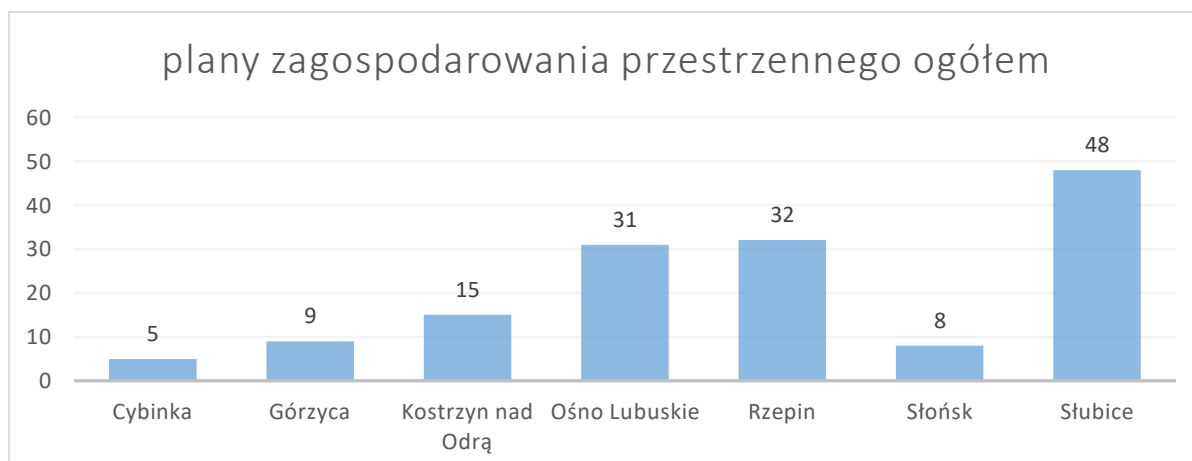
Gminy obszaru G-7 objęte są łącznie na powierzchni 7064 ha planami zagospodarowania. Trzy gminy są liderami w tym zakresie a ich plany stanowią 82% powierzchni objętej planami w całym G-7. Gminy te to Słubice, Ośno Lubuskie i Górzycza.

Wykres 84 powierzchnia gmin objęta planami zagospodarowania w ha. Stan na 2020 rok. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

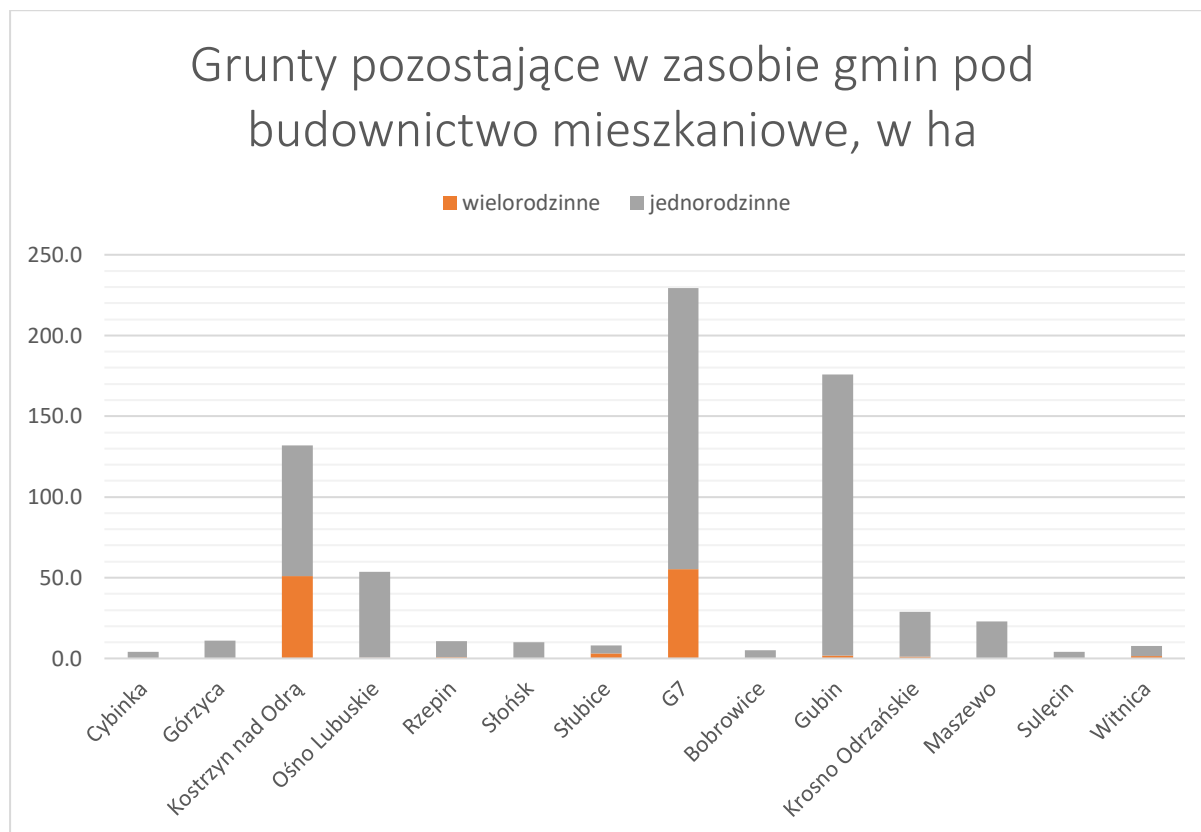
Plany te w większości nie są jednolitymi obszarowo połączeniami. Obrazuje to poniższy wykres, z którego dowiadujemy się, że na terenie gminy Słubice obowiązuje najwięcej, bo 48 planów zagospodarowania (dane na 2020 rok). Jest to prawie pięciokrotnie więcej planów niż tych, które obowiązują w Górzyczy (gdzie powierzchnia objęta planami jest zbliżona).

Wykres 85 Liczba planów zagospodarowania przestrzennego ogółem. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Istotną informacją dot. planowania przestrzennego jest potencjał gmin do rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Potencjał ten jest geograficznie ograniczony. Zgodnie z danymi GUS (2020) gminy obszaru G-7 dysponują 229 ha gruntów, które przeznaczone są pod budownictwo mieszkaniowe. Warto zwrócić uwagę na niski w tym zakresie potencjał największej gminy – Słubice. Zupełnie inaczej w tym zestawieniu wygląda Kostrzyn nad Odrą, którego zasoby stanowią ponad połowę wszystkich zasobów na badanym obszarze, z czego prawie 100% gruntów przeznaczonych pod budownictwo wielorodzinne. Wśród gmin porównawczych jedynie miasto Gubin dorównuje potencjałowi Kostrzyna nad Odrą.

Wykres 86 Grunty pozostające w zasobie gmin pod budownictwo mieszkaniowe, w ha. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL), 2020

Specyficznym rodzajem planu jest program rewitalizacji. W ostatniej dekadzie prawie wszystkie gminy regionu sporządziły bądź przystąpiły do sporządzenia gminnych (lokalnych) programów rewitalizacji. Plany te zawierają istotną w kontekście planistycznym informację – wydzielenie obszarów zdegradowanych i obszarów przeznaczonych do rewitalizacji. Wśród gmin G-7 aktualne plany obowiązują w Cybince, Kostrzynie nad Odrą, Ośnie Lubuskim i Słubicach. Słobńsk jest w trakcie tworzenia programu podczas gdy najstarszy – gminy Rzepin staje się już nieaktualny.

aktualny	Nieaktualny/wygasający	W trakcie tworzenia	brak
Cybinka	Rzepin	Słobńsk	Górzycza
Kostrzyn nad Odrą			
Ośno Lubuskie			
Słubice			

Wspomniane aktualne programy rewitalizacji wyznaczyły na terenie gmin następujące obszary zdegradowane:

1. W gminie Cybinka wyznaczono centrum Cybinki oraz miejscowości Maczków, Radzików, Urad, Sądów, Bieganów, Grzmięca, Biazków, Drzeniów, Tawęcín, Rąpice, Krzesin

2. w Gminie Słubice wyznaczono kilka obszarów:

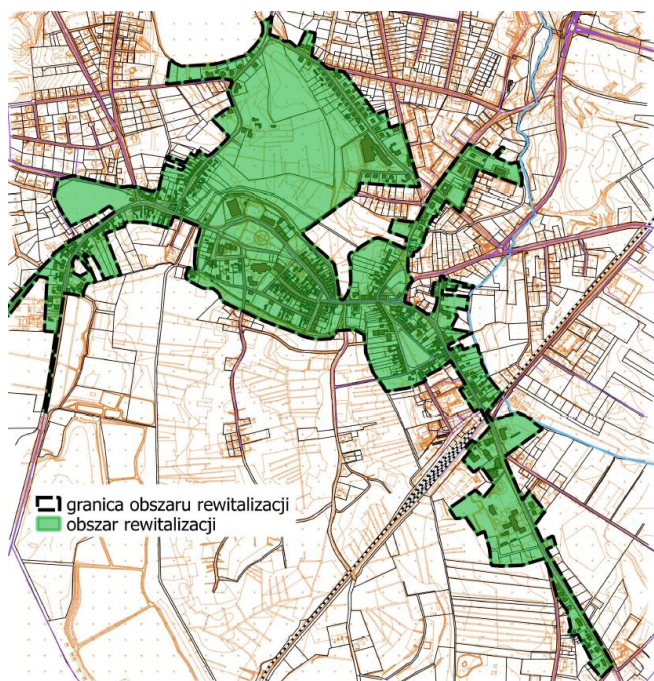
- obszar nr 6 (ulice: Daszyńskiego, Osiedle Słowiańskie, Plac Sybiraków, Słowackiego)
- obszar nr 8 (ulice: Paderewskiego, Sienkiewicza)
- obszar nr 10 (ulice: Plac im. Jana Pawła II, Plac Przyjaźni, Plac Wolności, Seelowska)
- obszar nr 12 (ulice: Kazimierza Jagiellończyka, Kanałowa, Konstytucji 3 Maja, Mieszka I, Osiedle Świerkowe, Piska, Staszica, Wincentego Witosa, Władysława Jagiełły), tzw. Mała Moskwa
- obszar nr 14 (miejscowości: Drzecin, Golice, Lisów, Nowe Biskupice, Nowy Lubusz, Pławidło, Stare Biskupice).

3. w Kostrzynie nad Odrą obszar zaznaczony na mapie:

Mapa 18 Obszar zdegradowany, Kostrzyn nad Odrą. Źródło: Gminny Program Rewitalizacji

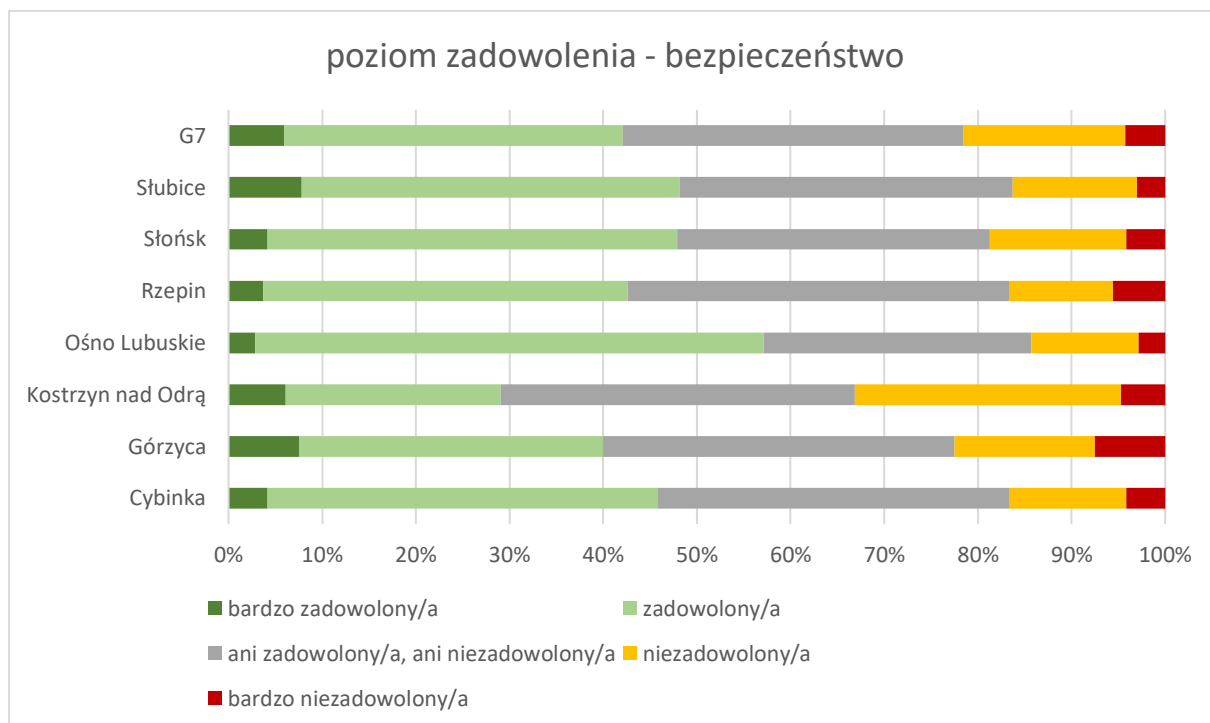
4. w Gminie Ośno Lubuskie wyznaczono II obszary zdegradowane w mieści oraz kilka sołectw. Do rewitalizacji zatwierdzono obszar centrum miasta:

Bezpieczeństwo publiczne

Obszar G-7 uważany jest przez mieszkańców jako generalnie bezpieczne miejsce. Ponad 40 % mieszkańców regionu jest zadowolonych lub bardzo zadowolonych z ogólnego bezpieczeństwa w gminie. Najwyższy poziom zadowolenia notowany jest w Ośnie Lubuskim, gdzie przekracza 50%. Najłabiej w tym zestawieniu wypada Kostrzyn nad Odrą, gdzie najmniej respondentów odpowiedziało pozytywnie (mniej niż 30%) a zdecydowanie najwięcej odpowiedziało negatywnie (ponad 30%).

Wykres 87 Poziom zadowolenia respondentów z bezpieczeństwa w gminie zamieszkania. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej.

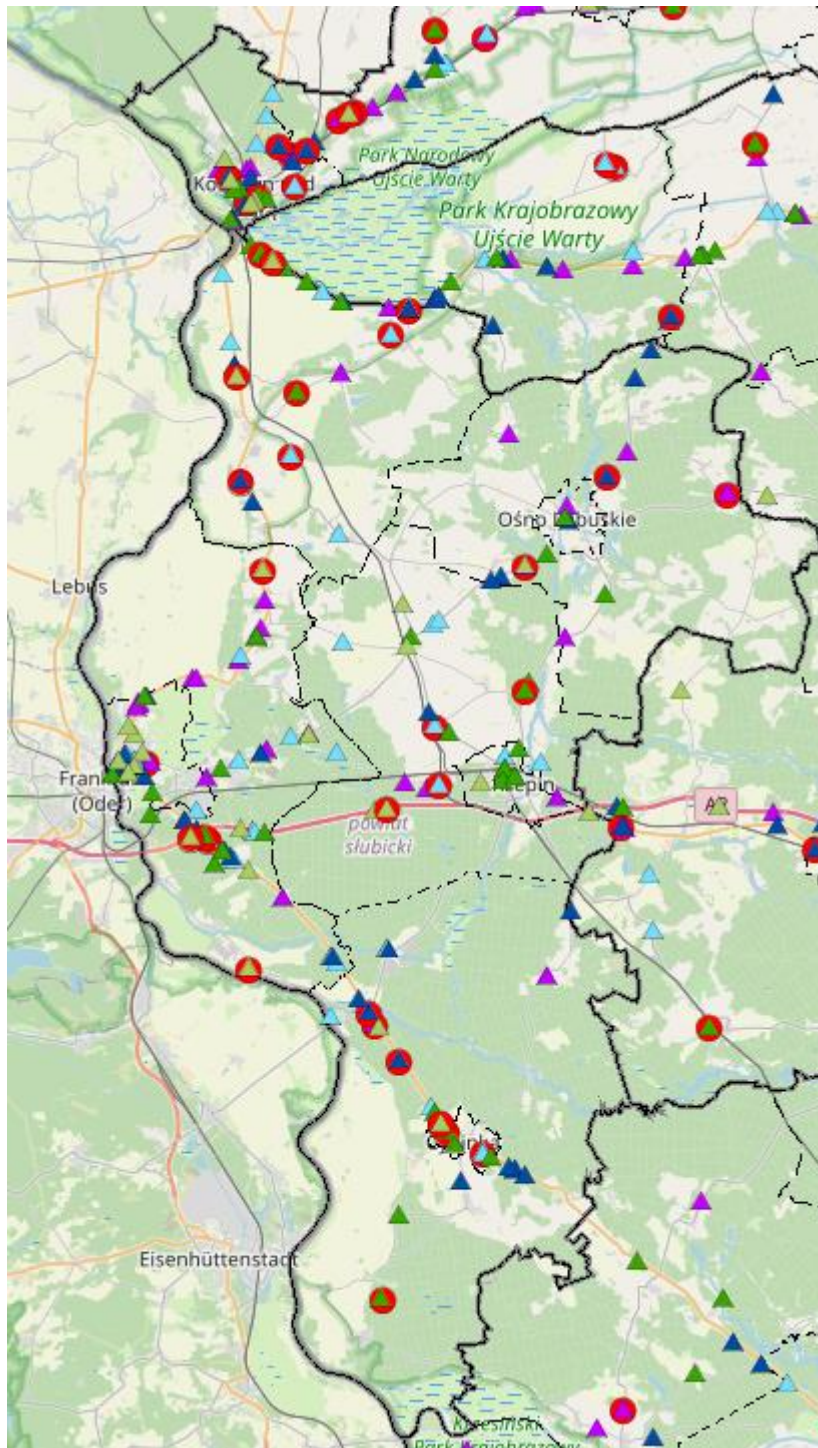

Diagnozę w obszarze bezpieczeństwa publicznego oparto o 3 wątki – przestępczość i wypadki drogowe – dane policji, pożarnictwo – dane straży pożarnej oraz ryzyko powodziowe – dane hydrologiczne IMGW.

Policja

Zgodnie z danymi policji dotyczących wypadków w regionie na drogach położonych w obrębach administracyjnych gmin G-7 doszło od 2016 roku (do 2021) do 41 wypadków ze skutkiem śmiertelnym. Najczęściej do wypadków z takim skutkiem dochodziło na DK29 pomiędzy Słubicami a Cybinką. Stosunkowo duże zagęszczenie wypadków śmiertelnych odnotowano na terenie miasta Kostrzyn nad Odrą. Na poniższej mapie przedstawiono wszystkie wypadki drogowe, które zdarzyły się w regionie pomiędzy 2017 a 2021 rokiem. Czerwony okrąg oznacza wypadek śmiertelny. Kolorowe trójkąty oznaczają zdarzenia drogowe – ich kolory różnią się w zależności od roku, w którym wypadek się wydarzył. I tak kolor fioletowy to rok 2017, niebieski = 2018, granatowy = 2019, ciemnozielony = 2020, jasnozielony = 2021.

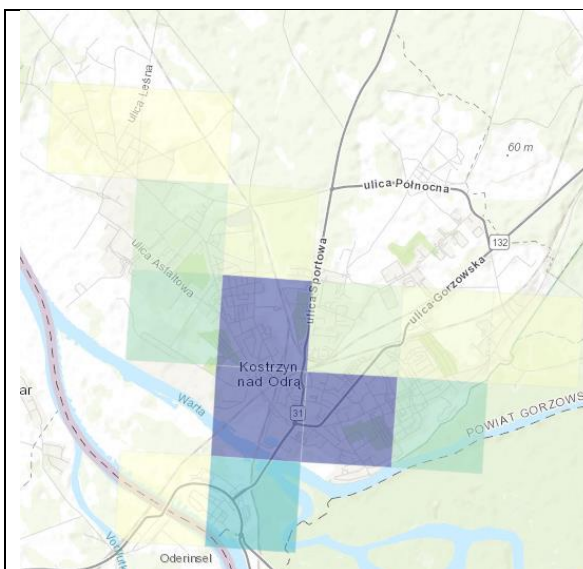
Mapa 19 mapa wypadkowości woj. lubuskiego. <https://lubuska.policja.gov.pl>

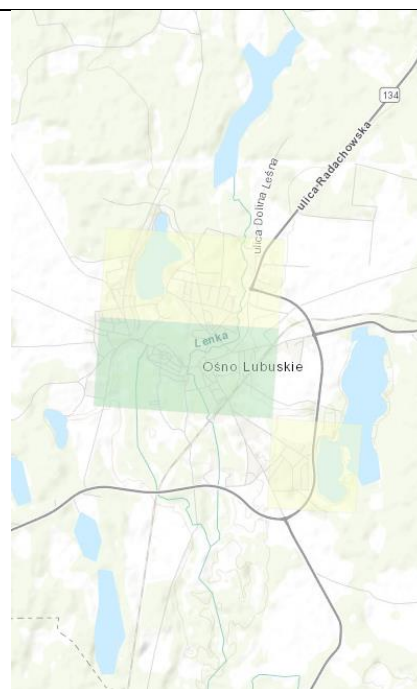
Dane policyjne przedstawiają także miejsca, w których najczęściej dochodzi do interwencji policyjnych. Im ciemniejszy kwadrat na mapie tym w danym sektorze częściej wymaga jest aktywność służb. Na poniższych wycinkach map przedstawiono tylko te miejsca, w których dochodzi do więcej niż kilku interwencji rocznie.

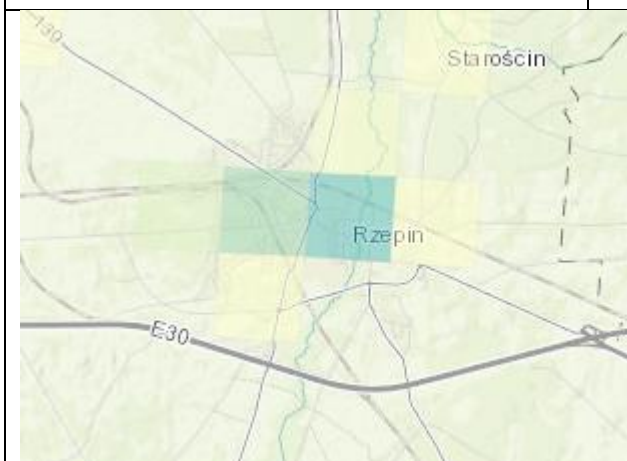
Mapa 20 Zestaw wycinków map - miejsca o największej ilości interwencji policji. Źródło: Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa

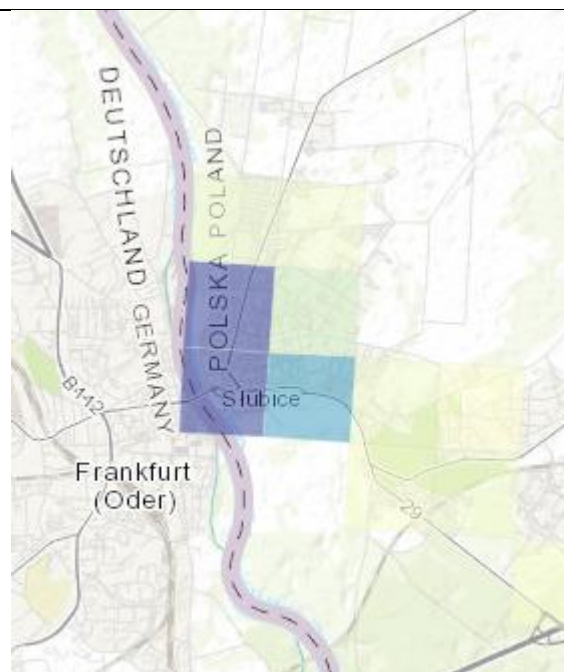
Kostrzyn nad Odrą

Ośno Lubuskie

Rzepin

Słubice

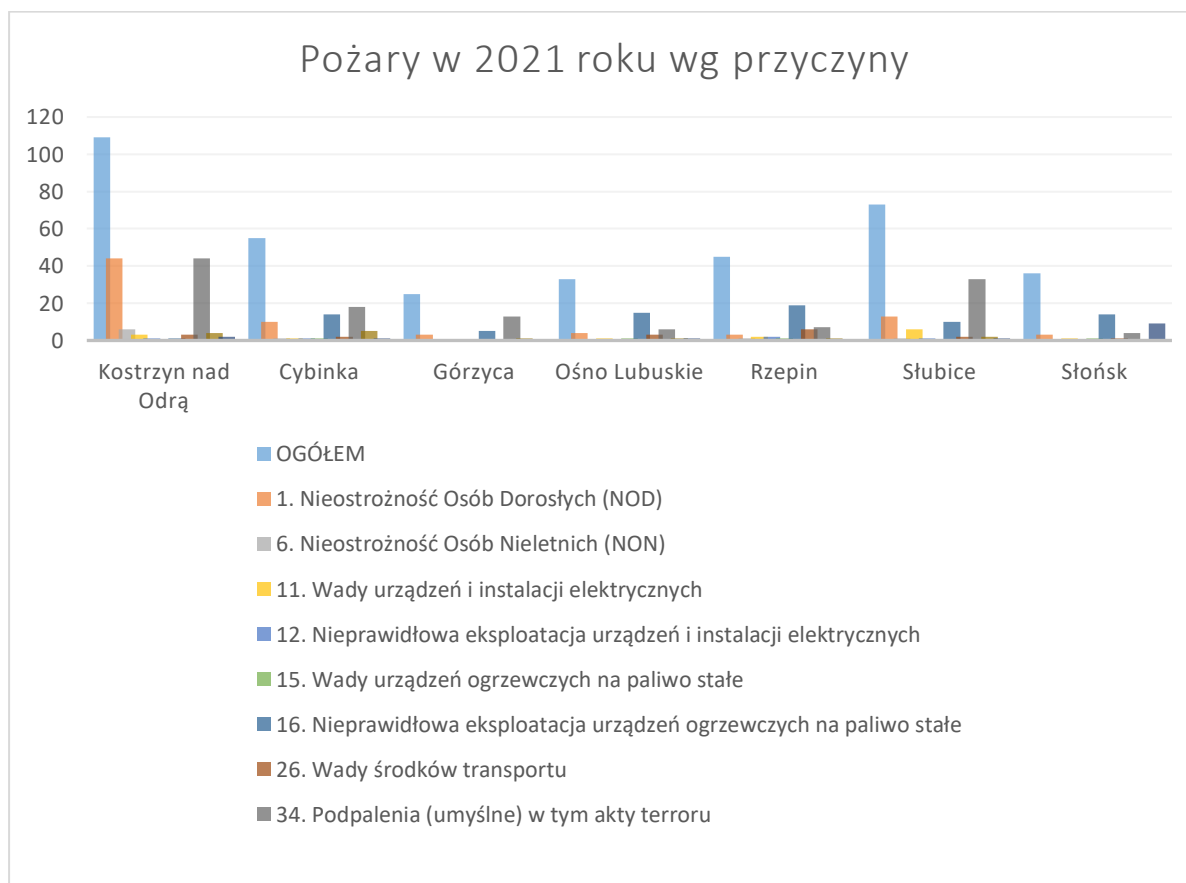

Dane opracowane na podstawie zgłoszeń przyjętych na numery alarmowe 997 i 112 oraz bezpośrednio w jednostce organizacyjnej Policji. Prezentowane są z wykorzystaniem krajowej siatki kilometrowej (grid) z danymi o populacji na podstawie danych ze spisu 2011- GEOSTAT 1C. Dane za okres styczeń - grudzień 2021 roku. Mapa zawiera zsumowane interwencje z kategorii: Interwencje Policji związane z zakłóceniem porządku publicznego lub spoczynku; Interwencje związane ze spożywaniem alkoholu w miejscach niedozwolonych; Interwencje Policji związane z kradzieżą mienia jako wykroczenie; Interwencje związane z uszkodzeniem mienia

Straż Pożarna

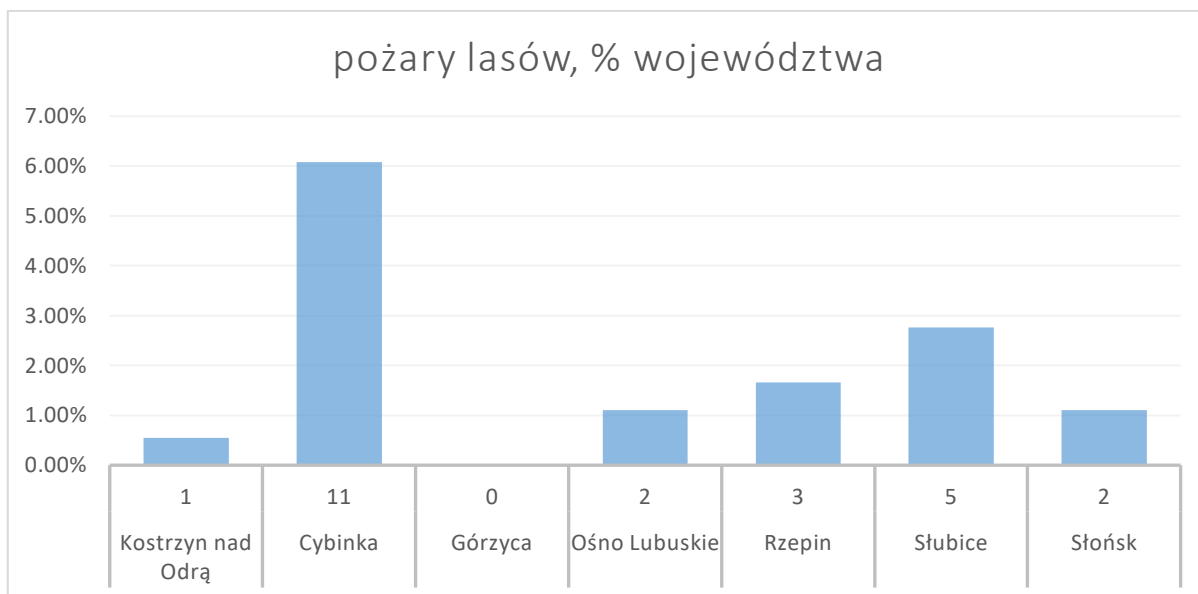
Jednym z największych zagrożeń bezpieczeństwa ludzi i mienia są pożary. Analizie poddano pożary z 2021 roku występujące w regionie. Okazuje się, że najwięcej miało miejsce w Kostrzynie nad Odrą, a główną przyczyną ich wybuchów były nieostrożności osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem oraz działania umyślne – podpalenia. W pozostałych gminach dominującą przyczyną są podpalenia oraz nieprawidłowe działania urządzeń na paliwo stałe.

Wykres 88 Pożary w 2021 roku. Opracowanie własne na podstawie bazy z dane.gov.pl

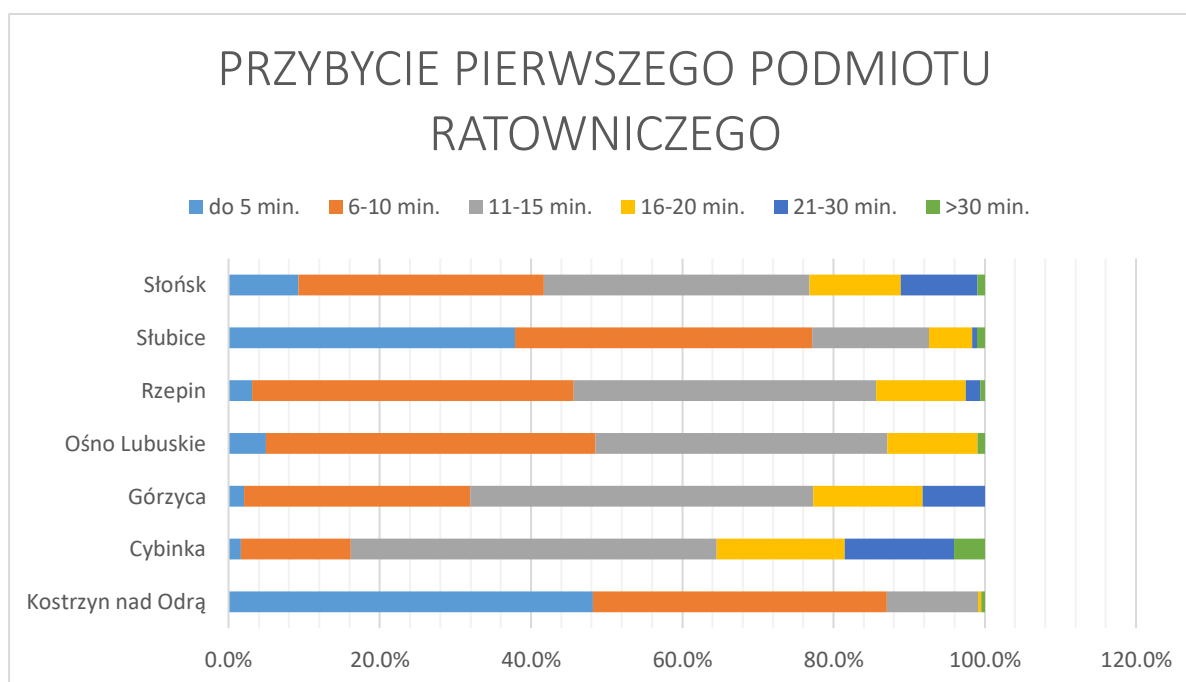
Osobnym wątkiem są pożary lasów. Na poniższym wykresie przedstawiono ilość pożarów sklasyfikowanych w 2021 roku jako pożar lasu w podziale na gminy. Jednocześnie słupki pokazują jaki jest odsetek tych pożarów w stosunku do wszystkich na terenie województwa. Okazuje się, że szczególnie dużo pożarów wybuchło na terenie gminy Cybinka. Stanowiły one 6% wszystkich pożarów leśnych w województwie.

Wykres 89 Pożary lasów w 2021 roku. Opracowanie własne na podstawie bazy dane.gov.pl

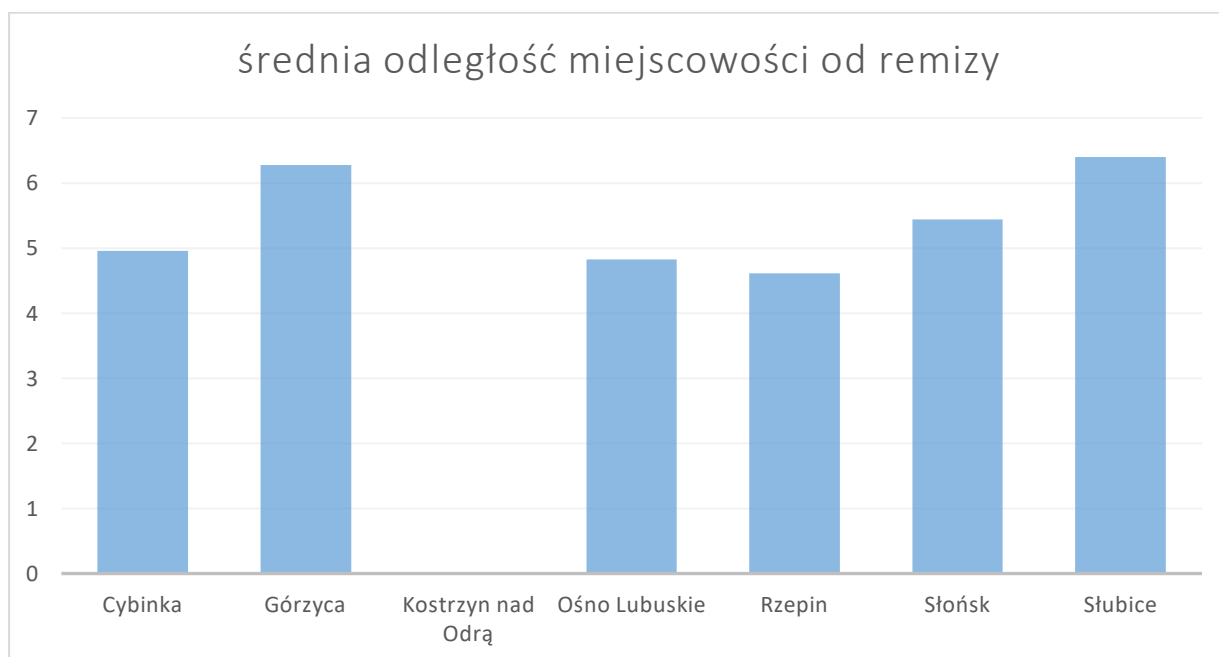
W przypadku pożarów jednym z kluczowych czynników decydujących o skali zagrożenia oraz potencjalnych zniszczeniach jest czas przybycia podmiotu ratowniczego na miejsce zdarzenia. Zgodnie z danymi Państwowej Straży Pożarnej udostępnionymi w bazie otwartych danych (dane.gov.pl) pożary w 2021 roku rozpoczynano gasić przeważnie nie później niż po 11-15 minutach od zgłoszenia.

Wykres 90 Czas przybycia pierwszego podmiotu ratowniczego na miejsce pożaru (2021). Opracowanie własne na podstawie dane.gov.pl

Najkrótszy czas dojazdu dotyczył pożarów wybuchających w Kostrzynie nad Odrą. Można to tłumaczyć korzystnym ulokowaniem remizy w punkcie centralnym miasta, z którego dojazd praktycznie w każdym kierunku jest równomierny pod kątem odległości. Podobnie sytuacja wygląda w Słubicach. Natomiast w Cybince czas dojazdu w ponad 80% był dłuższy niż 10 minut, a w skrajnych przypadkach (4%) sięgał nawet ponad 30 minut. Przeanalizowano zatem średnią odległość każdej z miejscowości w danej gminie od najbliższej remizy. Odległości mierzono po trasie najszybszego dojazdu do centrum miejscowości z najbliższej remizy, przy użyciu narzędzia do wyznaczania tras na portalu google maps. Pod uwagę nie brano miejscowości o wyjątkowo niskiej liczbie ludności (np. Zielony Bór) ani faktu, że najbliższa remiza znajdować się może na terenie innej gminy a nawet poza obszarem G-7. Ponadto średnia wartość nie obrazuje też faktu, że znaczna część pożarów zlokalizowana jest poza miejscowościami (lasy, trawy). Nie mniej jednak gminy o najlepiej rozłożonej siatce remiz względem swoich miejscowości to Rzepin, Cybinka i Ośno Lubuskie. Istotną informacją jest również to jaka jest maksymalna zmierzona odległość istotnej miejscowości od najbliższej remizy w danej gminie. I tak największa odległość 12,6 km zmierzona została w gminie Górzycy na trasie do Chyrzyna – Żabczyna. Ok. 10 km liczy trasa do najdalej od remizy położonych miejscowości w gminie Słubice oraz Cybinka. W pozostałych nie przekracza ona 8 km. W przypadku Kostrzyna nad Odrą nie liczono średniej odległości gdyż gmina ta jako miasto obejmuje jedynie tą miejscowość, w której znajduje się remiza.

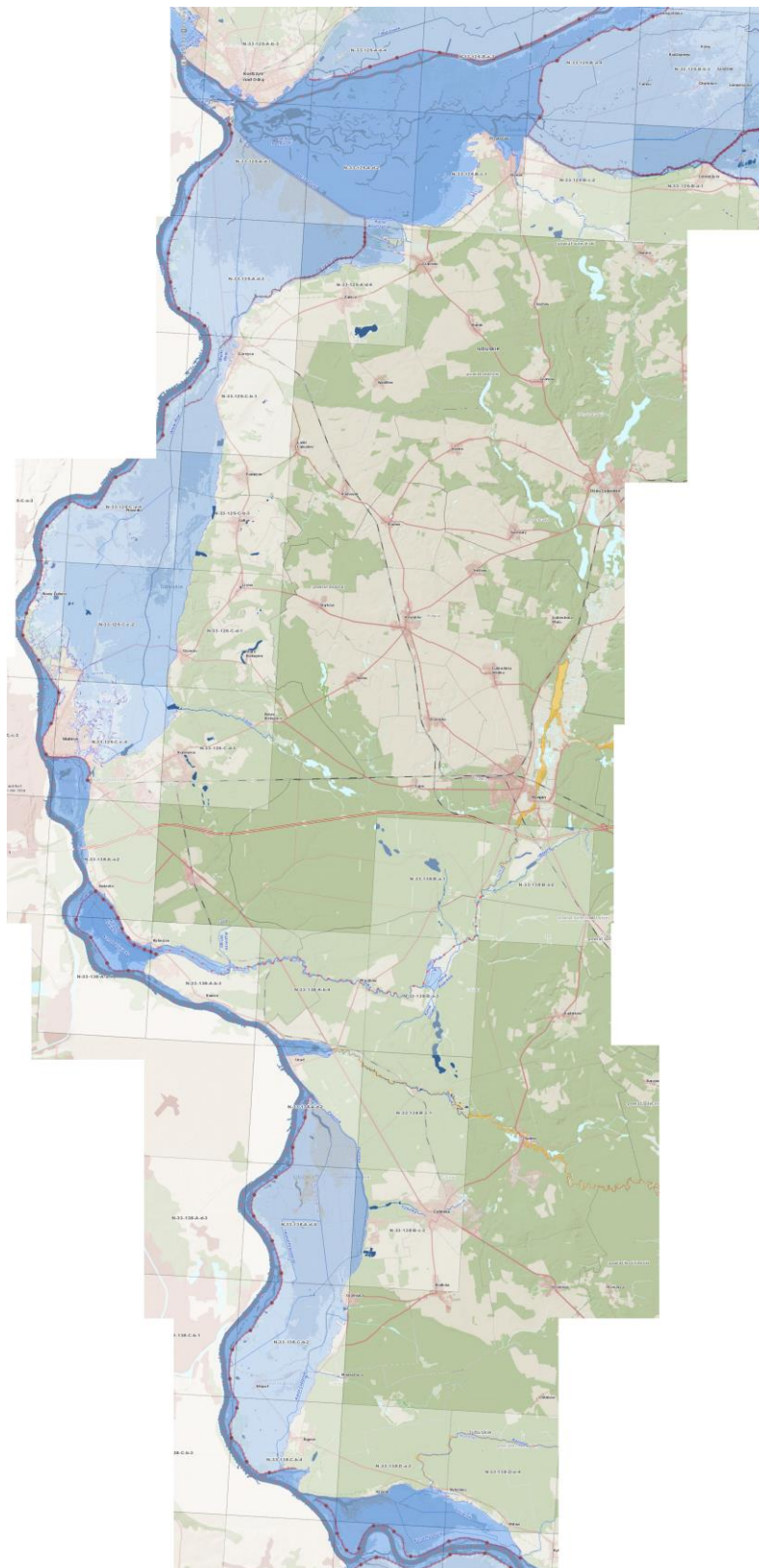
Wykres 91 średnia odległość miejscowości od remizy. Opracowanie własne na podstawie google maps

Powódź

Innym, specyficznym dla większości gmin obszaru G-7 zagrożeniem jest zagrożenie powodziowe. Jak zauważono w części opracowania dot. warunków geograficznych znaczna część obszaru leży w dolinie rzecznej. Tych obszarów dotyczy ryzyko powodziowe. Poniższa mapa powstała w wyniku analiz zespołów hydrologów – ocenia ryzyko zalania terenów zaznaczonych na niebieski i ciemno niebieski kolor. Zakłada scenariusz przerwana wałów przeciwpowodziowych. Im ciemniejszy kolor na mapie tym wyższy jest potencjalny poziom zalania. Ryzyko to było w czasie od powodzi w 1997 roku systematycznie obniżane, czego efektem jest to, że na niniejszej mapie zagrożenie powodziowe prognozowane jest już jedynie na części powierzchni Słubic i Górzycy. Aktualnie najbardziej zagrożone są miejscowości leżące na samym dnie dolin rzecznych takie jak: Pławidło, Nowy Lubusz, Głuchowo, Jamno i inne miejscowości gminy Słobisk.

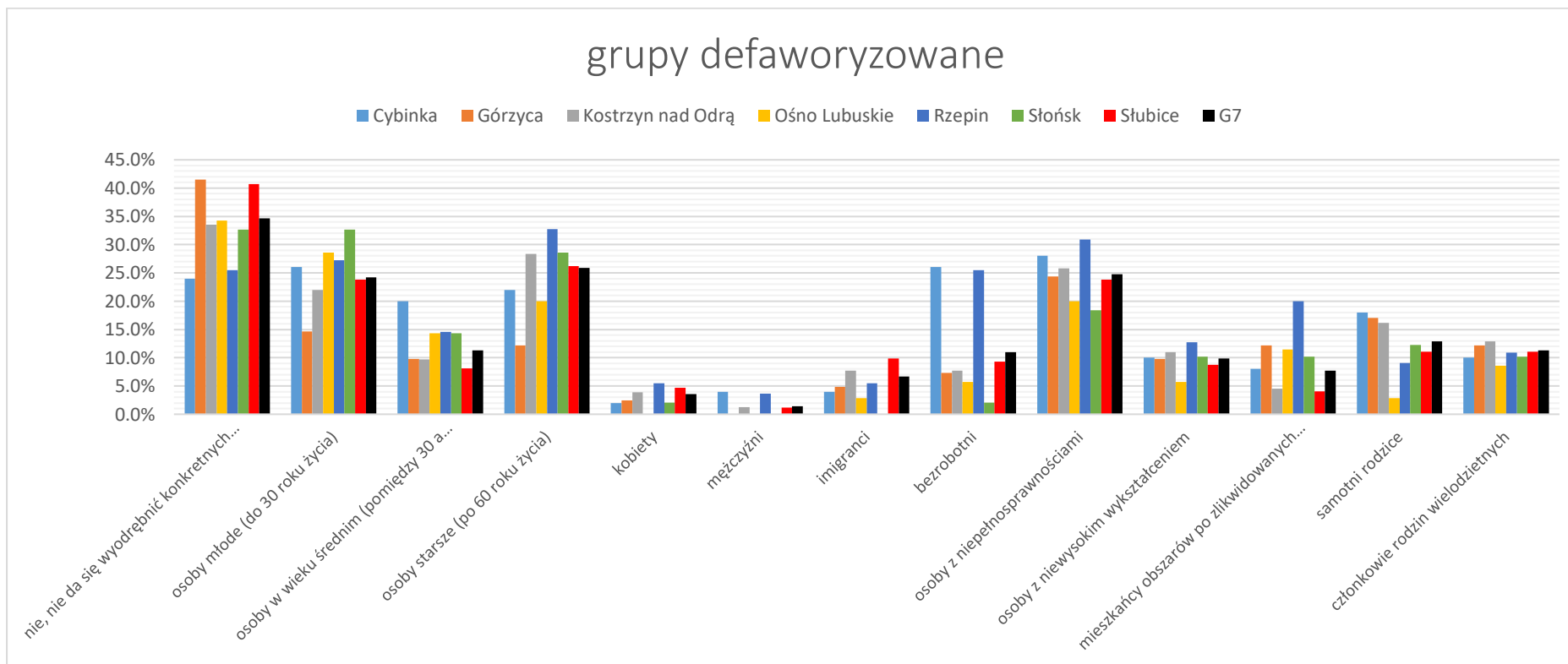
Wykres 92 Mapa zagrożenia powodziowego. Źródło: geoportal.gov.pl

Polityka społeczna

Obszar G-7 wykazuje się miejscowym zróżnicowaniem sytuacji grup społecznych, które można by określić mianem grup defaworyzowanych. W badaniu ankietowym respondenci zostali poproszeni o wskazanie tych grup, które w ich opinii mają utrudnione warunki życia i rozwoju w swojej gminie. Rozkład odpowiedzi z jednej strony wskazuje, iż największa grupa respondentów uważa, że takiej grupy nie da się wyodrębnić, z drugiej jednak wykazał miejscami istotne rozbieżności między wynikami poszczególnych gmin a całego obszaru G-7

Wykres 93 Rozkład odpowiedzi na pytanie o grupy społeczne, które mają utrudnione warunki rozwoju.

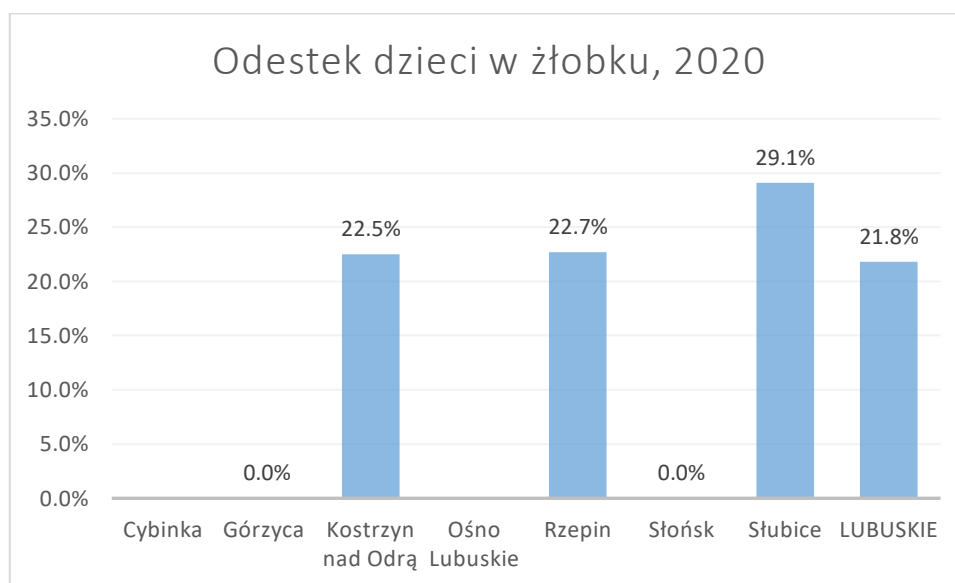

Grupami, które najliczniej zostały wskazane przez respondentów są osoby starsze (po 60 roku życia), osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby młode (przed 30 rokiem życia). Wskazania te są co do zasady zbliżone ze składem grup defaworyzowanych określonych w Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Zielona Dolina Odry i Warty. Mieszkańcy regionu są zgodni co do tego, iż płeć nie ma wpływu na poziom defaworyzowania. Natomiast w przypadku grup: bezrobotni, samotni rodzice i mieszkańcy obszarów po zlikwidowanych PGR zaobserwowano dosyć istotne rozbieżności pomiędzy wskazaniami z poszczególnych gmin, co może świadczyć o zróżnicowaniu potrzeb w zakresie polityki społecznej do tych konkretnych grup na terenie poszczególnych jednostek. Tak jak zauważono w poprzednich rozdziałach, badanie prowadzone było w przededniu wybuchu wojny na Ukrainie. Prawdopodobnie gdyby odpowiedzi zbierano o tydzień dłużej sytuacja grupy „imigranci” mogłaby wyglądać w odpowiedziach inaczej. Wydaje się, że grupa uchodźcy/imigranci stanowić będzie w najbliższym okresie duże wyzwanie jeśli chodzi o kreowanie polityki społecznej.

Opieka nad dziećmi do lat 3

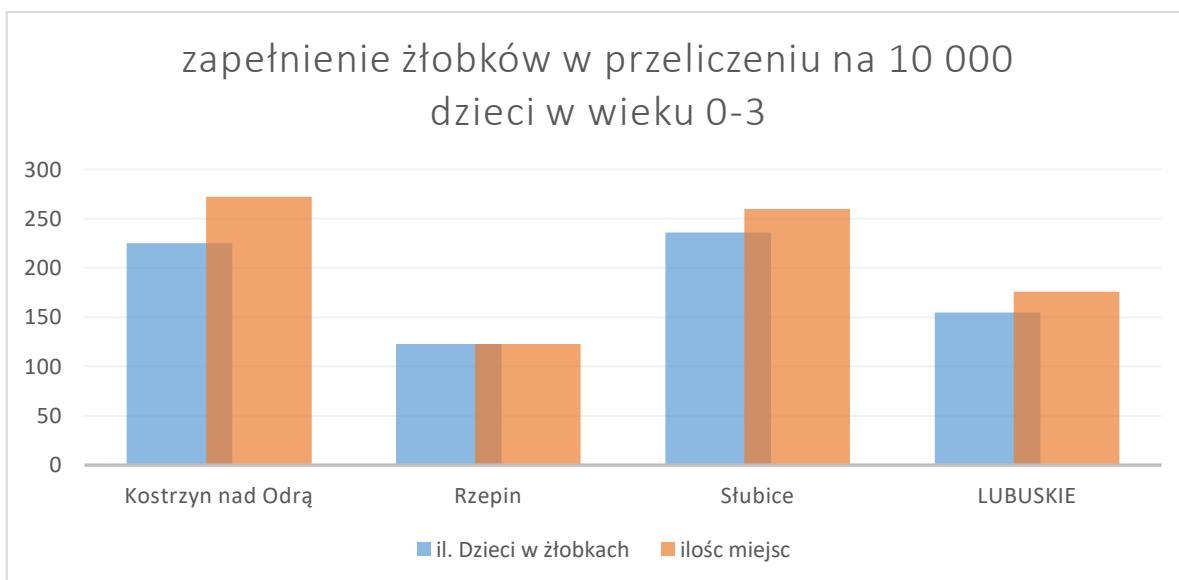
Jednym z elementów polityki społecznej jest opieka nad dziećmi w wieku przedprzedszkolnym. Z danych GUS wynika, że na terenie G-7 z takiej opieki korzystać mogą jedynie mieszkańcy Kostrzyna nad Odrą, Rzepina i Słubice. W tych miejscowościach odsetek dzieci (spośród wszystkich dzieci uprawnionych) w żłobku wynosi od 22,5 do 29,1%. W każdej z tych gmin wskaźnik jest wyższy niż średnia wojewódzka.

Wykres 94 Wskaźniki dot. żłobków w gminach. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

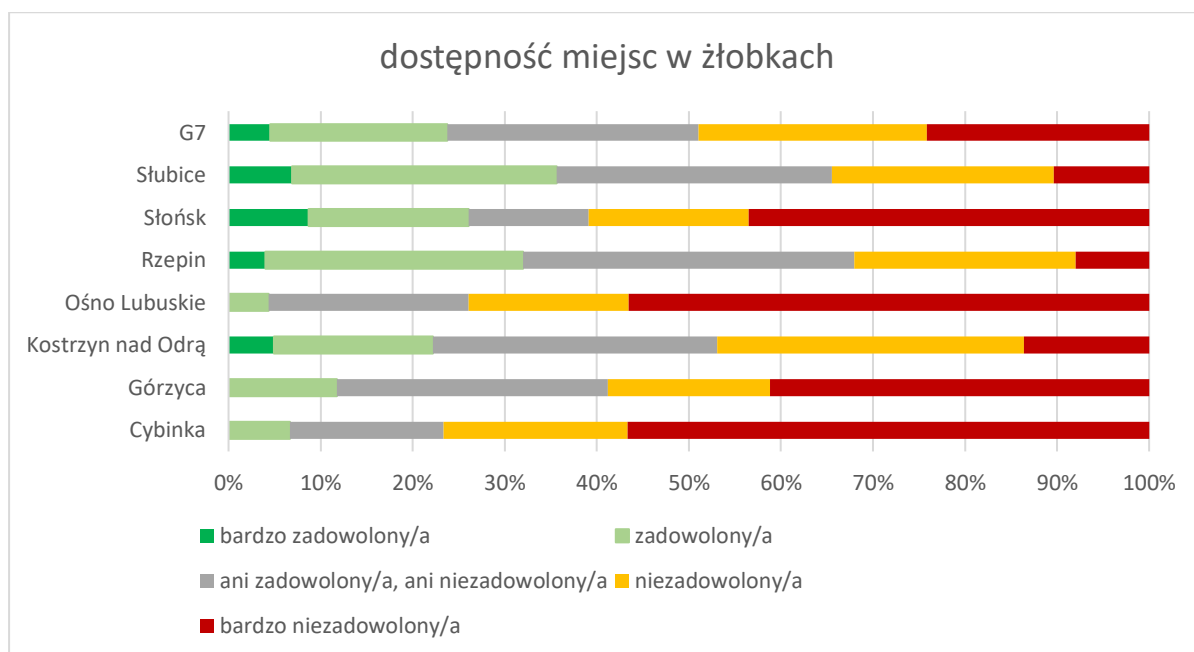
Niewielki odsetek udziału spowodowany może być niedostępnością miejsc w żłobkach, jednak nie jest to oczywiste. Jak się okazuje aktualnie dostępne miejsca w żłobkach w Słubicach i Kostrzynie nad Odrą, wg danych GUS nie są w pełni wykorzystywane. Podobnie sytuacja wygląda w całym województwie lubuskim. Jedynie w gminie Rzepin obłożenie w żłobkach w 2020 roku było praktycznie równe z ilością dostępnych miejsc.

Wykres 95 Poziom wypełnienia żłobków gmin G-7. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL) za 2020 rok.

W badaniu ankietowym pytano mieszkańców wszystkich gmin o ocenę dostępności miejsc w żłobkach. Blisko połowa ankietowanych odpowiedziała, że nie ma zdania na ten temat. Spośród osób, które podjęły się oceny najlepiej wypadły one w Słubicach, Kostrzynie nad Odrą i Rzepinie właśnie. Co ciekawe nie wynika z tych odpowiedzi, że miejsc opieki w tych miejscowościach jest zbyt mało. Odpowiedzi mają raczej wymiar neutralny. Co oczywiste, w pozostałych gminach mieszkańcy oceniają ten aspekt negatywnie z racji braku dostępności takich placówek. Sumarycznie na obszarze całego G-7 zadowolenie z dostępności miejsc w żłobkach uplasowało się na 22 spośród 24 miejsc rankingowych.

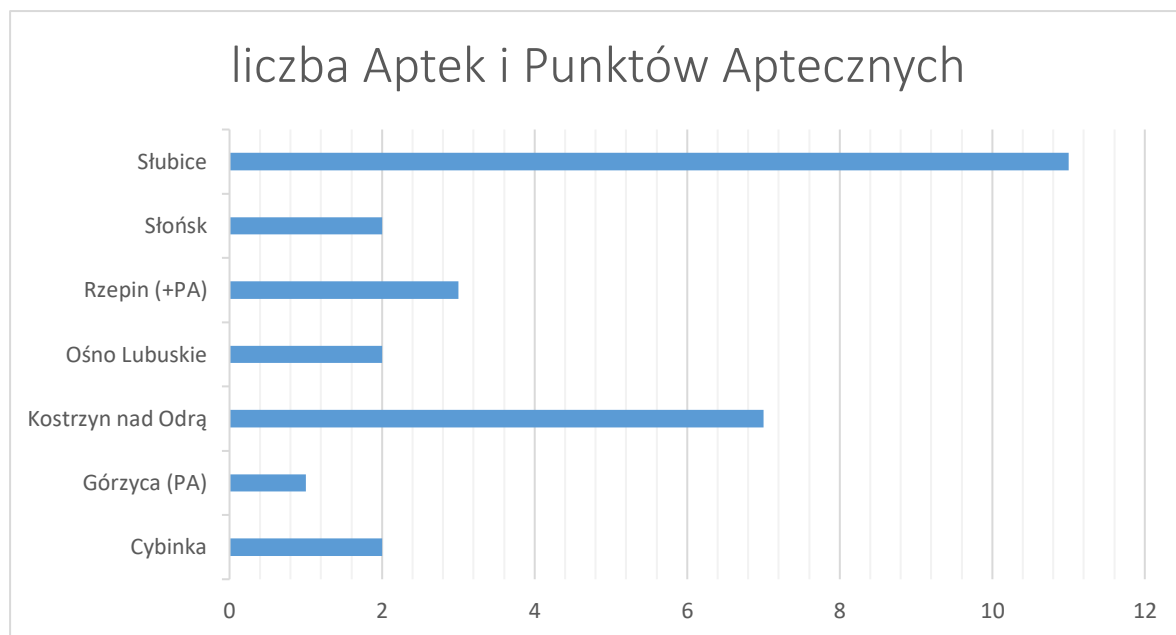
Wykres 96 Poziom zadowolenia mieszkańców z dostępności miejsc w żłobkach. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

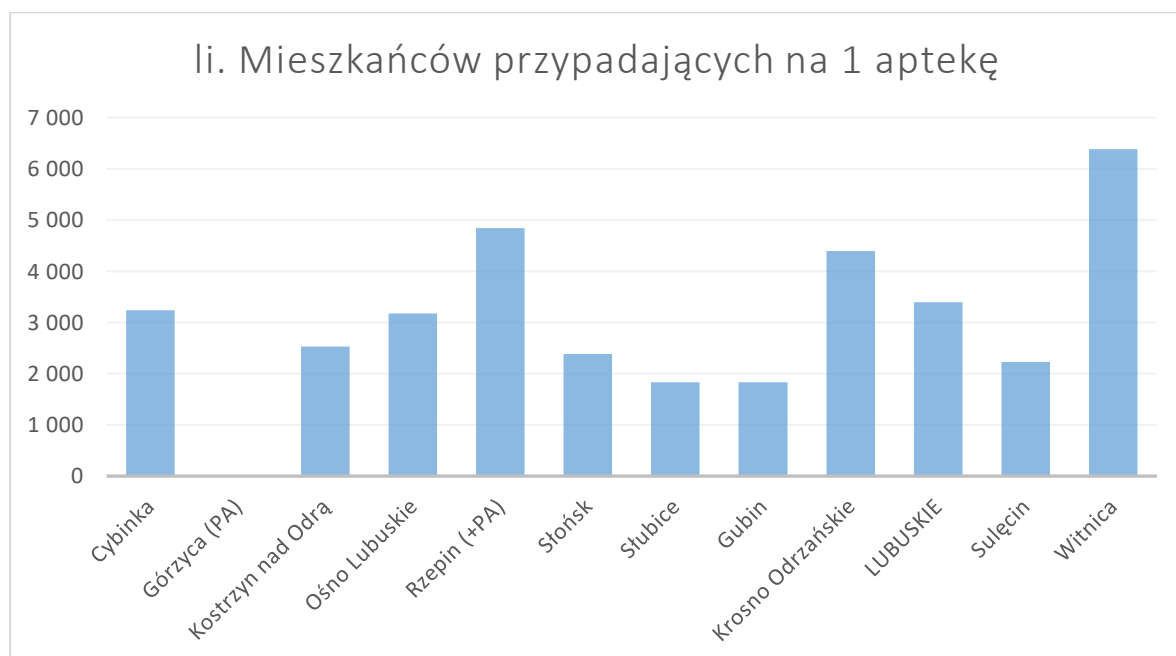
Kolejnym wątkiem w ramach obszaru polityki społecznej jest dostępność systemu ochrony zdrowia. Zgodnie z danymi GUS na terenie obszaru G-7 nie ma żadnej gminy pozbawionej dostępu do aptek. Przy czym zauważyć należy, że w gminie Górzycza, wg stanu na 2020 rok był to jedynie punkt apteczny.

Wykres 97 Liczba aptek i punktów aptecznych na obszarze G-7. Opracowanie własne na podstawie danych GUS(BDL). Dane za 2020 rok.

Wykres 98 Wskaźniki dot. dostępności aptek. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL) za 2020 rok. W zestawieniu nie są brane pod uwagę punkty apteczne. Porównanie z innymi gminami

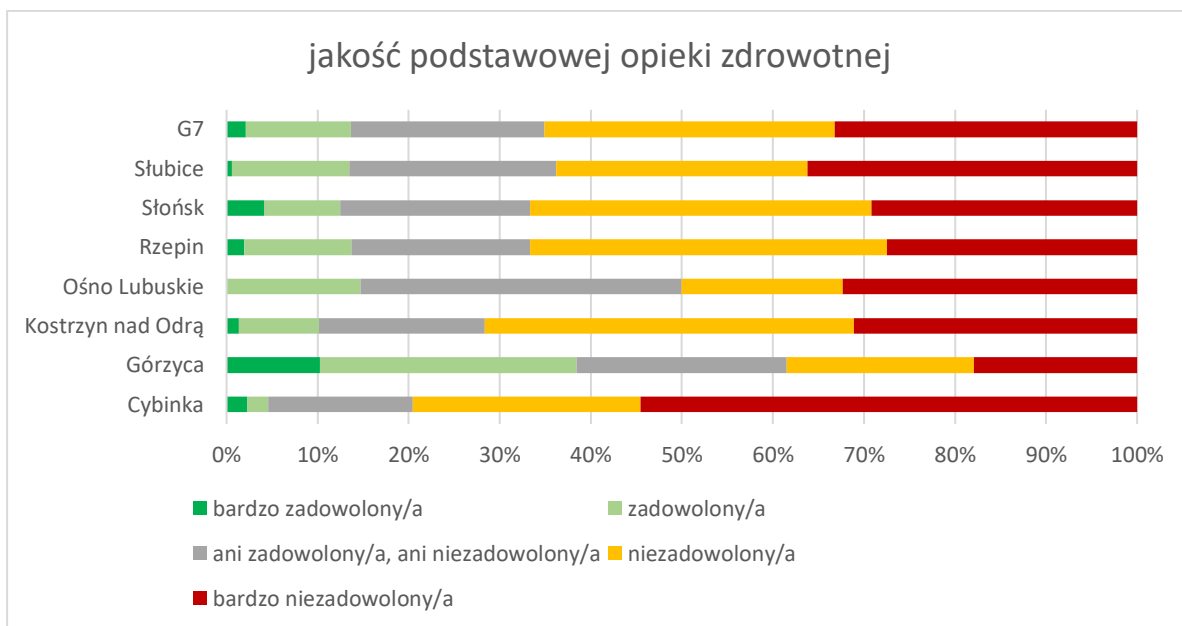

Bliskość rynku niemieckiego sprawia, iż dostępność aptek, szczególnie w gminach przygranicznych jest wysoka. Średnia ilość osób przypadających na jedną aptekę jest w regionie wyraźnie niższa niż średnia województwa lubuskiego czy też gmin przyjętych do porównań.

Jeśli chodzi o dostępność podstawowej opieki zdrowotnej to nie jest ona oceniana pozytywnie. Wyjątkiem jest tutaj Górzycza, w której funkcjonuje ciesząca się dobrą opinią na poziomie całego powiatu, przychodnia Medyk. Zadowolenie mieszkańców Górzyczy z tej placówki jest na tyle wysokie, że pozytywną ocenę omawianego aspektu życia publicznego wystawiło tutaj blisko 40% ankietowanych. Co ponad dwukrotnie przewyższa średnią G-7.

Ogólnie w rankingu G-7 jakość POZ została oceniona najniżej ze wszystkich branż pod uwagę kategorii. W pięciostopniowej skali otrzymała średnią na poziomie 2,17.

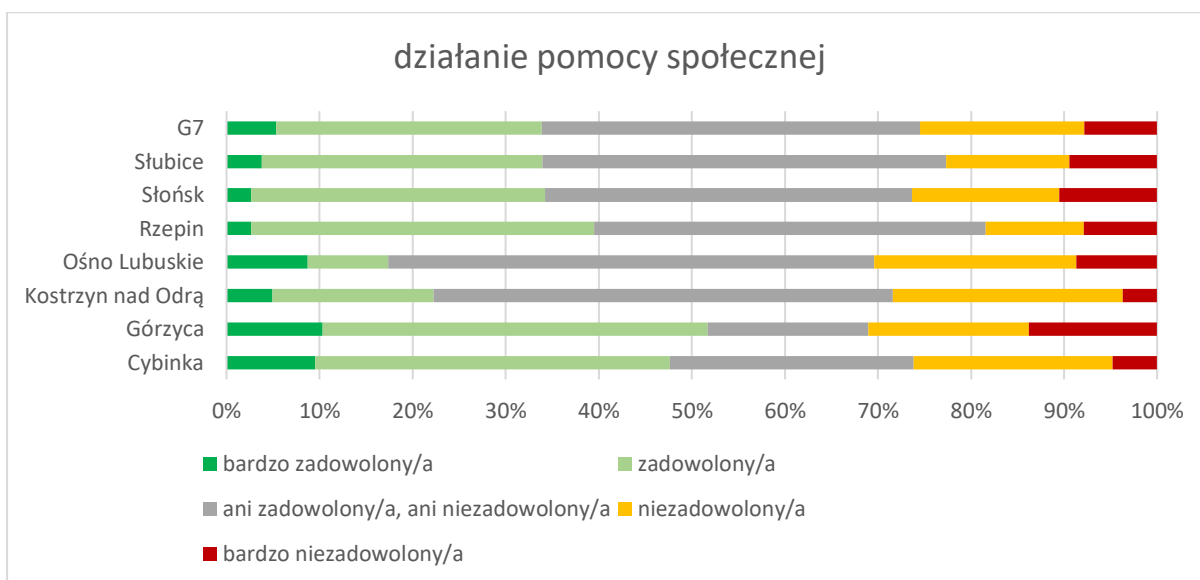
Wykres 99 Rozkład odpowiedzi dot. zadowolenia z jakości podstawowej opieki zdrowotnej. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej.

Pomoc społeczna

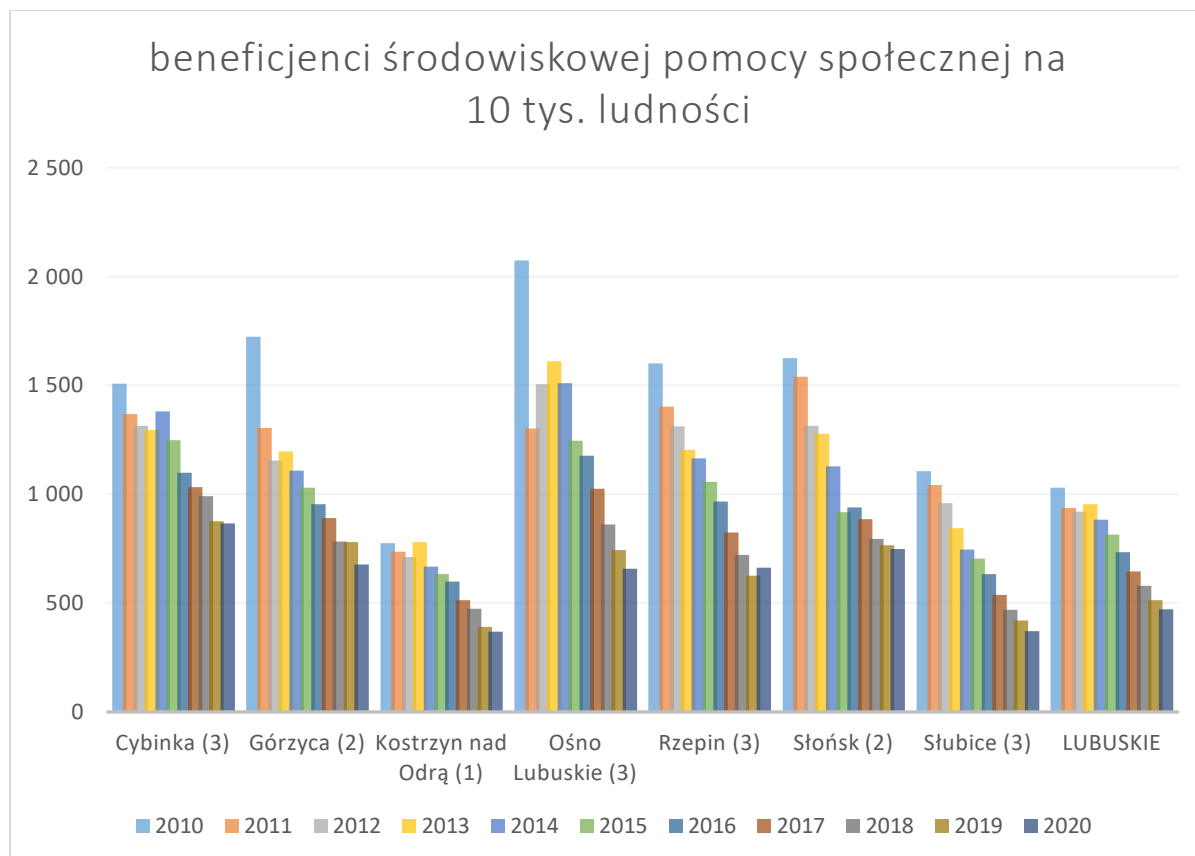
System pomocy społecznej w regionie opiera się na placówkach stacjonarnych (Kostrzyn nad Odrą, korzysta z niej 3 os. Na 1000 ludności. Jest to wartość zgodna ze średnią lubuską) oraz na środowiskowej pomocy społecznej. Generalnie działanie systemu pomocy społecznej w regionie jest oceniane neutralnie. Znalazło się na ono na 15 spośród 24 miejsc w rankingu. Średnia przyznanych ocen to 3,06 jednak należy zwrócić uwagę na fakt, że blisko 36% respondentów nie podjęło się oceny.

Wykres 100 Rozkład odpowiedzi na pytanie o zadowolenie z działania pomocy społecznej. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Wśród beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej (w przeliczeniu na 10 tys. ludności) obserwowane są spadki liczebności na przestrzeni ostatniej dekady. Może to świadczyć o polepszającej się sytuacji życiowej mieszkańców regionu i coraz mniejszej potrzebie korzystania z pomocy. Najmniej korzystających jest aktualnie w dwóch największych gminach – Słubicach i Kostrzynie nad Odrą. I tylko te dwie gminy mają wskaźnik niższy niż średnia wojewódzka.

Wykres 101 Wskaźniki dot. beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL) za lata 2010-2020

Jeśli chodzi o kryterium dochodowe jako przesłankę do korzystania przez gospodarstwa domowe z systemu pomocy to sytuacja wygląda podobnie – co więcej jedynie w gminie Słubice liczba ta, po przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest niższa niż wskaźnik wojewódzki.

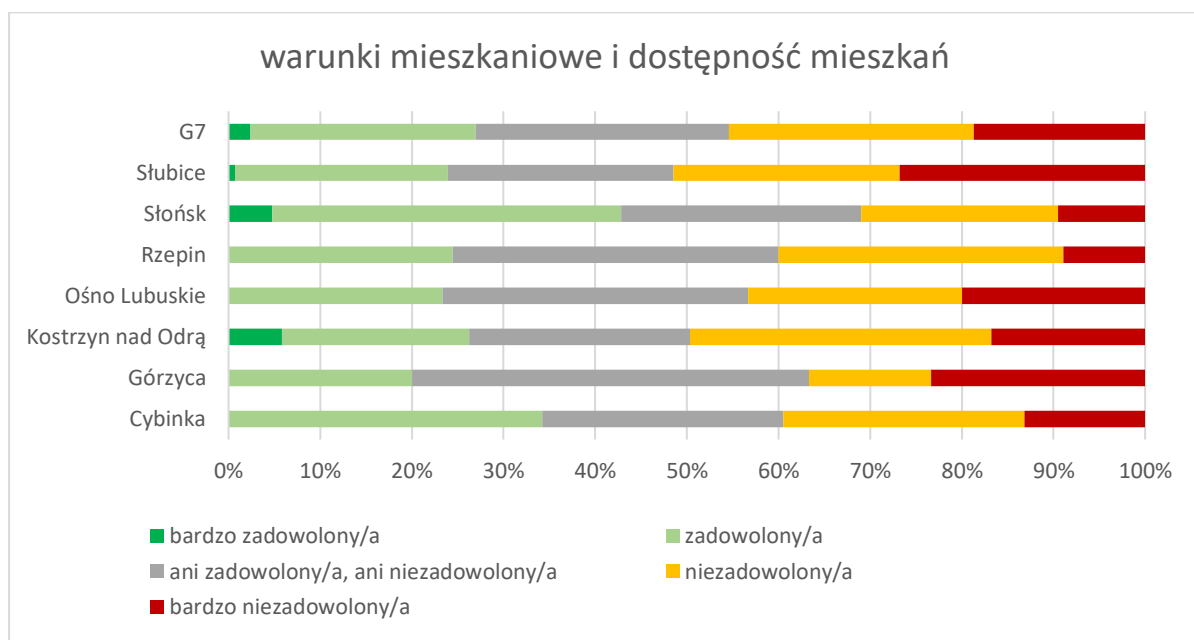
Wykres 102 liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, poniżej kryterium dochodowego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

Gospodarka mieszkaniowa

Ostatnim obszarem w ramach polityki społecznej, który wymaga omówienia jest gospodarka mieszkaniowa. Na największym, słubickim, rynku mieszkaniowym od wielu lat istnieje przewaga popytu nad podażą. Prowadzi to do sytuacji, w której mieszkania są drogie a ich ceny dorównują lub nawet przewyższają średnie ceny za m² z dużych miast Polski. O ocenę sytuacji na tym rynku poproszono respondentów badania ankietowego:

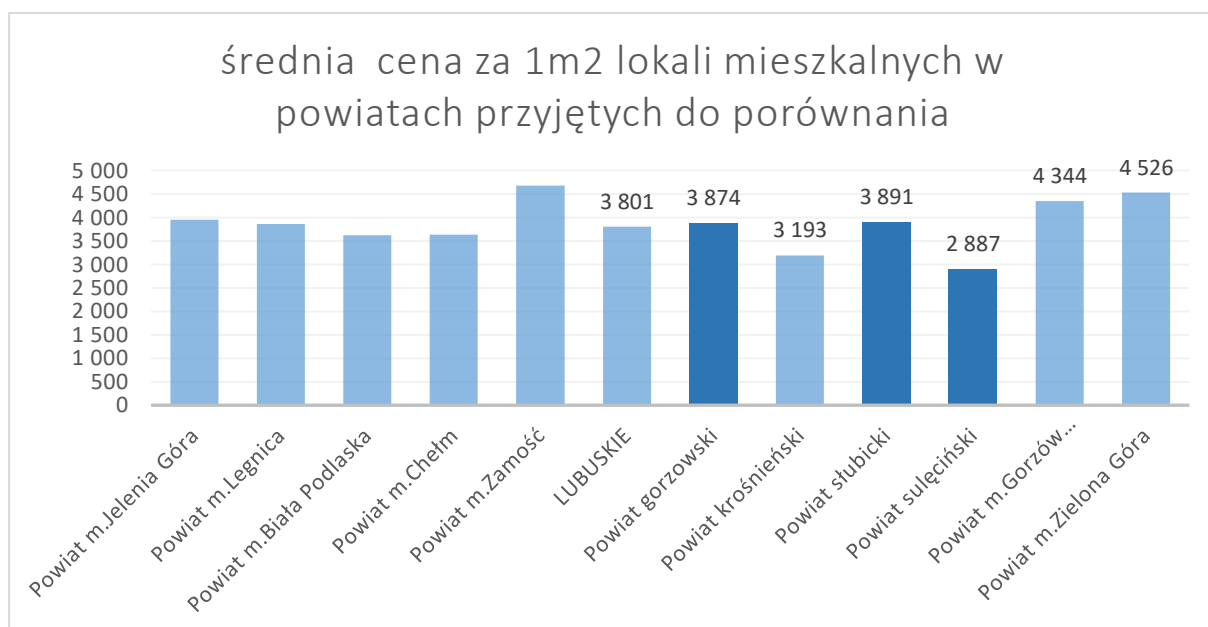
Wykres 103 Poziom zadowolenia z warunków mieszkaniowych i dostępności mieszkań na terenie gminy. Opracowanie własne na podstawie ankiet elektronicznych. Odsetek odpowiedzi „nie mam zdania” = 17%

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na fakt, że na całym obszarze G-7 pozytywnie kwestie mieszkaniowe ocenia zaledwie co czwarty badany. Poziom zadowolenia wyrażany przez mieszkańców w tej kategorii pozwolił jej na uplasowanie się dopiero na 20 (z 24) miejscu w rankingu zadowolenia. Tereny obszaru G-7 a w szczególności jego przygranicznej części są atrakcyjne osiedleńczo, jednak borykają się ze stosunkowo ograniczoną podażą mieszkań.

Jeśli chodzi o ceny nieruchomości to tak jak wspomniano wcześniej – biorąc pod uwagę tylko średni poziom powiatowy (dane GUS udostępnia jedynie na tym poziomie) to powiat Słubicki jest na poziomie porównywalnym do miast na prawach powiatu w różnych częściach Polski:

Wykres 104 średnia cena za 1m2 lokali mieszkalnych w powiatach przyjętych do porównania. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

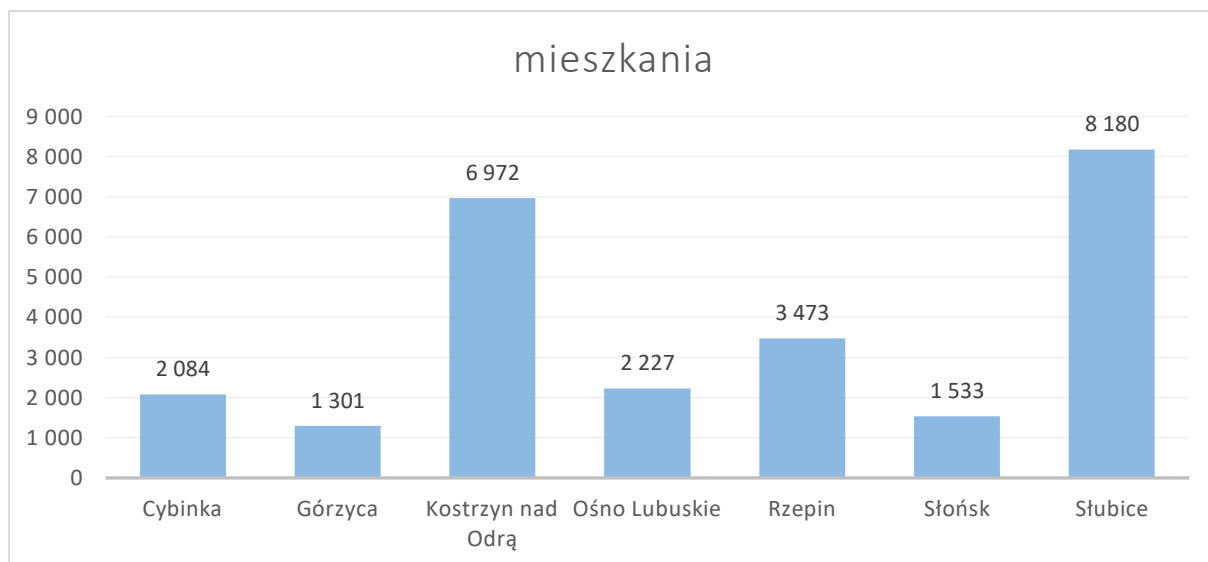
Jeden z respondentów z Kostrzyna nad Odrą rzucił nieco więcej światła na ten wątek udzielając dłuższej wypowiedzi otwartej:

„Dostępność mieszkań - porażka. Co za tym idzie ceny z kosmosu windowane przez wynajmujących dla pracowników z Ukrainy. Ceny najmu oraz kupna droższe niż w Szczecinie czy Gorzowie. Mam ponad 30 lat, pracuje uczciwie i mieszkam z rodzicami bo nie stać mnie na mieszkanie za pół miliona”

Wykres 105 Dostępność mieszkań w gminach G-7 oraz w gminach porównawczych. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

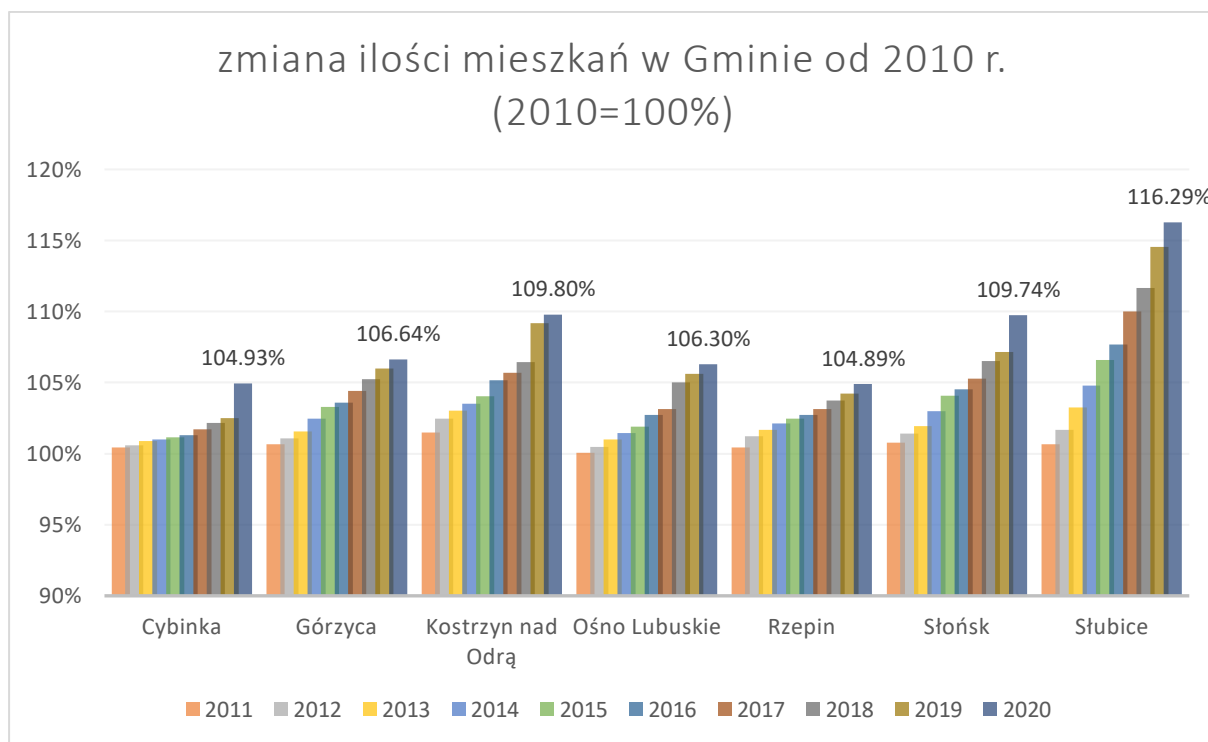
Oczywiście największą bazą mieszkaniową dysponują największe gminy – Słubice i Kostrzyn nad Odrą. W tych gminach najkorzystniej wypada również wskaźnik ilości mieszkańców przypadających na jedno mieszkanie. Wynosi on ok. 2,5 i tylko w tych dwóch gminach jest mniejszy niż średnia województwa lubuskiego.

Wykres 106 Liczba mieszkańców przypadająca na 1 mieszkanie w 2020 roku. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

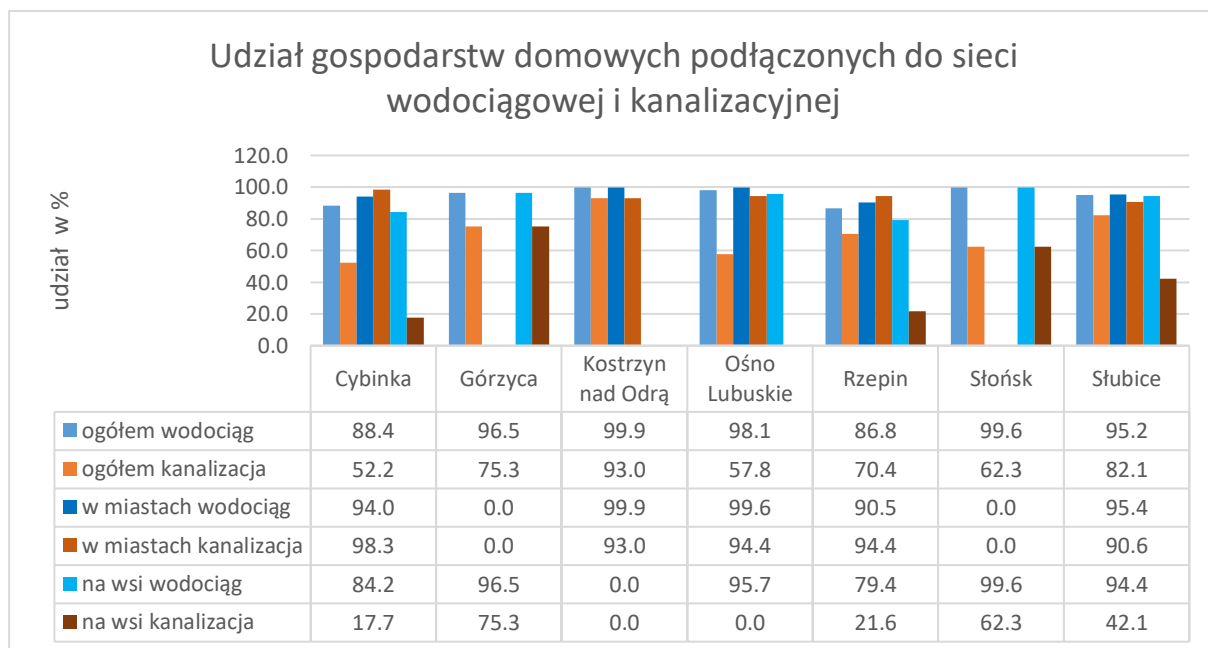
Baza mieszkaniowa w każdej z badanych jednostek powiększa się. Od 2010 roku zanotowano przyrost na poziomie od blisko 5% do 16% w zależności od gminy. Największy przyrost odnotowano w Słubicach i charakteryzował się on równomiernie rozłożoną dynamiką na przestrzeni ostatnich 10 lat.

Wykres 107 Dynamika zmian liczby mieszkań w latach 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

Zdecydowana większość mieszkań, szczególnie w miastach, ma dostęp do sieciowej energii elektrycznej, Internetu, wodociągów i kanalizacji.

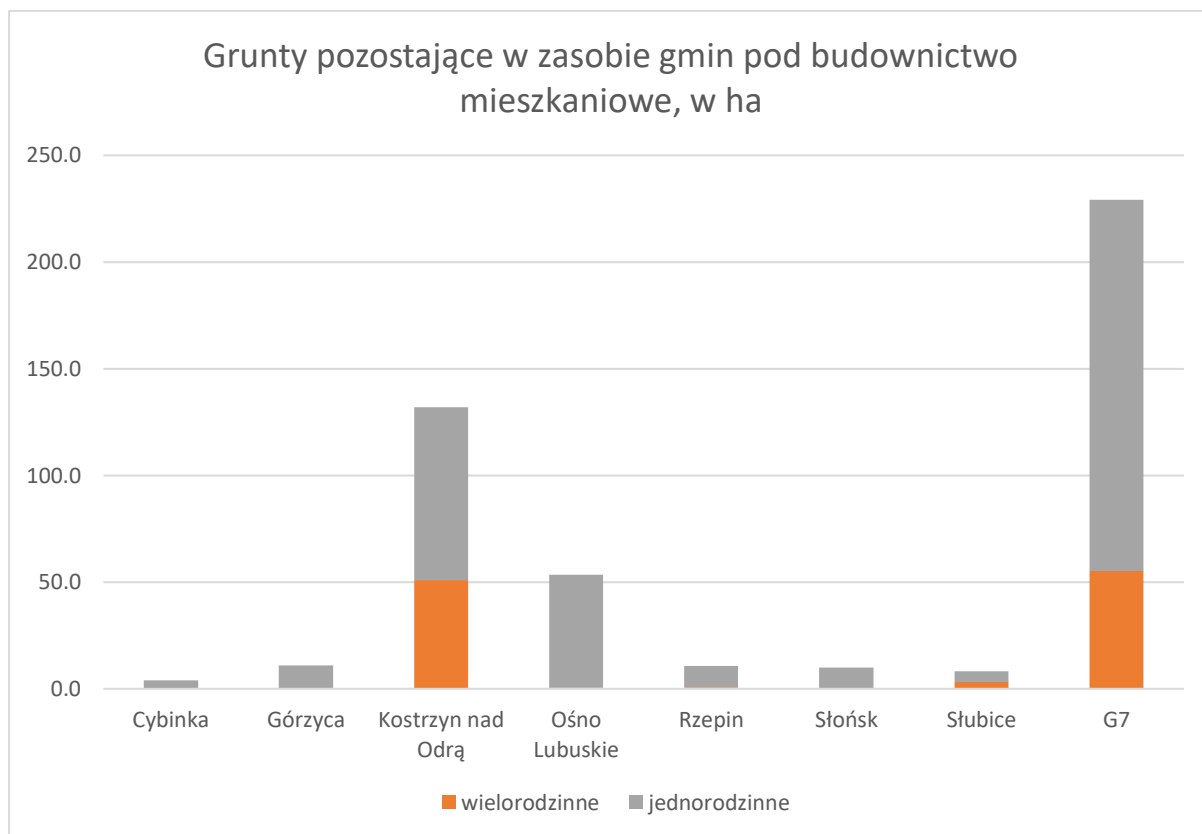
Wykres 108 Udział gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w podziale na gminy oraz na miasta i wsie. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL). 2020 r. w %

Odpowiedź na pytanie o potencjał rozwojowy regionu niesie m.in. poniższy wykres, na którym przedstawiono posiadane przez gminy zasoby gruntowe przeznaczone na potrzeby mieszkaniowe. Warto w tym kontekście zwrócić uwagę na niewielki już w tym zakresie potencjał największego miasta regionu jakim są Słubice. Zupełnie inaczej sytuacja wygląda w Kostrzynie nad Odrą, które jest liderem w omawianym obszarze i odpowiada za ponad

połowę dostępności gruntów na całym obszarze G-7, z czego za zdecydowaną większość gruntów pod budownictwo wielorodzinne.

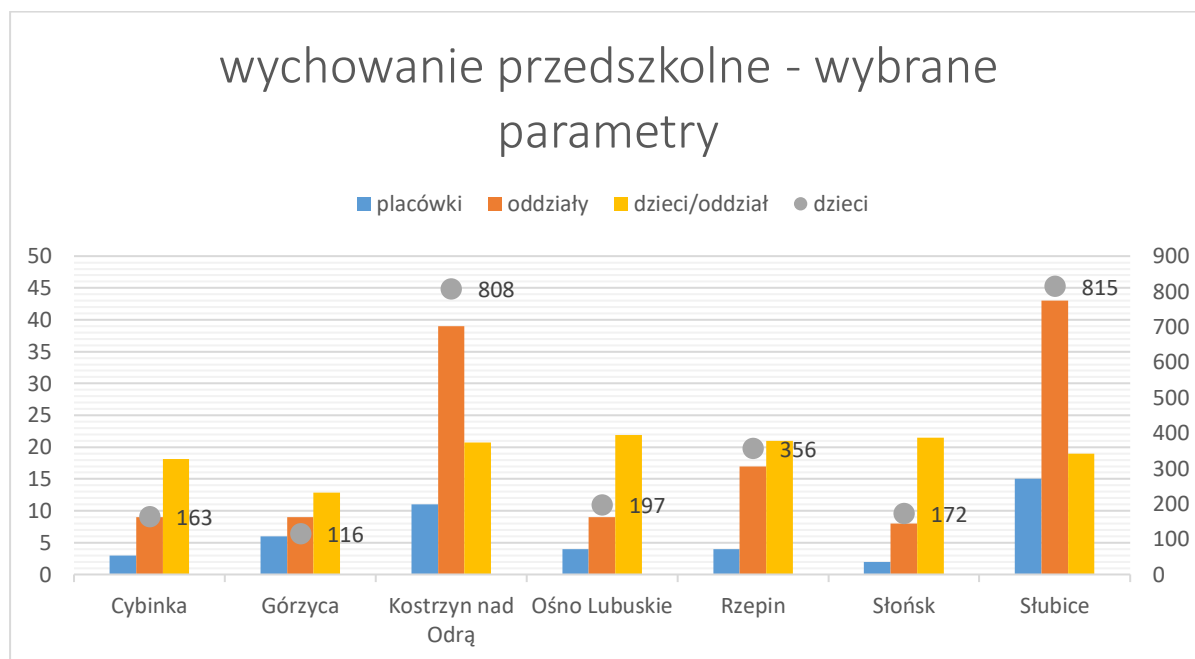
Wykres 109 Grunty pozostające w zasobie gmin pod budownictwo mieszkaniowe, w ha. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL), 2020

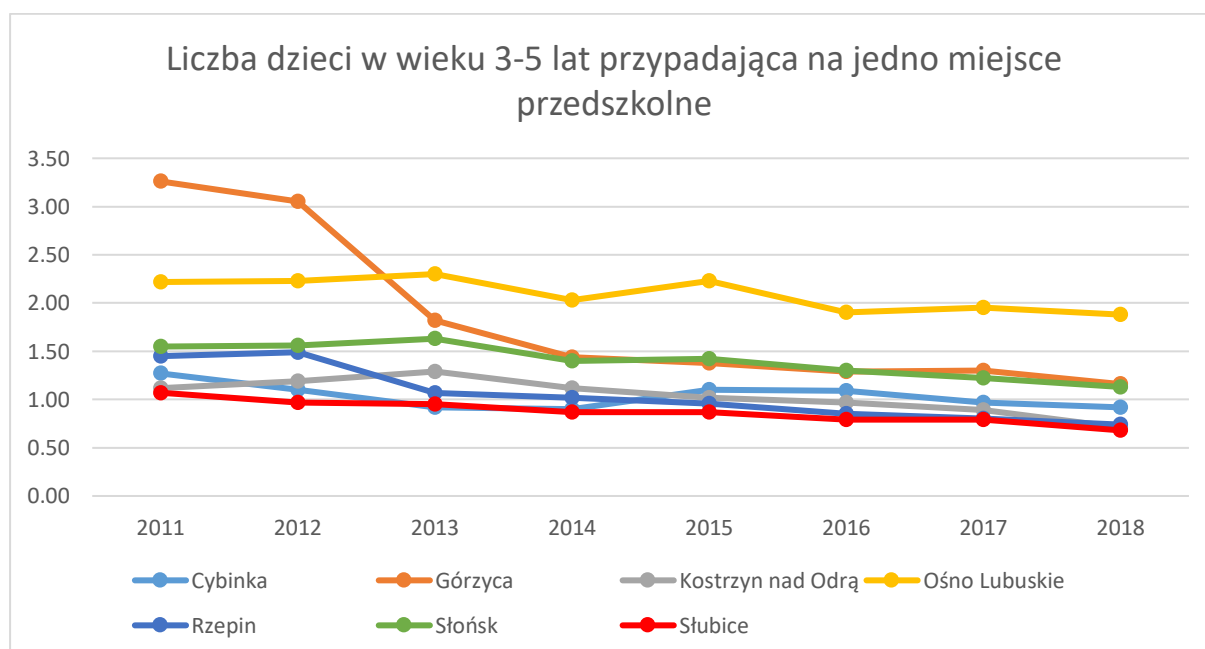

Na terenie objętym opracowaniem w 2020 znajdowało się ogółem 45 placówek będących częścią systemu wychowania przedszkolnego. Na tę liczbę składają się: Przedszkola, przedszkola specjalne, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych; zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne. Wybrane parametry wychowania przedszkolnego przedstawiono na poniższym wykresie. Skala lewa dotyczy liczby placówek, liczby oddziałów i liczby dzieci przypadających na 1 oddział. Skala prawa dotyczy liczby dzieci uczęszczających do placówek.

Wykres 110 wychowanie przedszkolne - wybrane parametry. Opracowanie własne na podstawie danych GUS(BDL)

Wykres 111 Dostępność miejsc przedszkolnych – liczba dzieci przypadających na jedno miejsce przedszkolne w latach 2011-2018. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

W każdej z badanych gmin systematycznie zmniejsza się wskaźnik liczby dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce przedszkolne. Jest to wynikiem, z jednej strony, rozbudowy bazy przedszkolnej, z drugiej zaś, stopniowo zmniejszającą się liczbą dzieci w tym wieku. W większości gmin poziom wskaźnika spadł do poziomu, w którym dostępność miejsc przedszkolnych stoi na wysokim poziomie. Jedynie gmina Ośno Lubuskie w 2018 roku dysponowała jednym miejscem na około 2 osoby (2018 to ostatni rok udostępniania przez GUS danych z tej dziedziny). Biorąc jednak pod uwagę potencjalną potrzebę zagwarantowania dodatkowych miejsc wychowania przedszkolnego dla dzieci uciekających przed wojną na Ukrainie, okazać się może że mimo wszystko dostępność ta może być niewystarczająca w perspektywie najbliższych miesięcy.

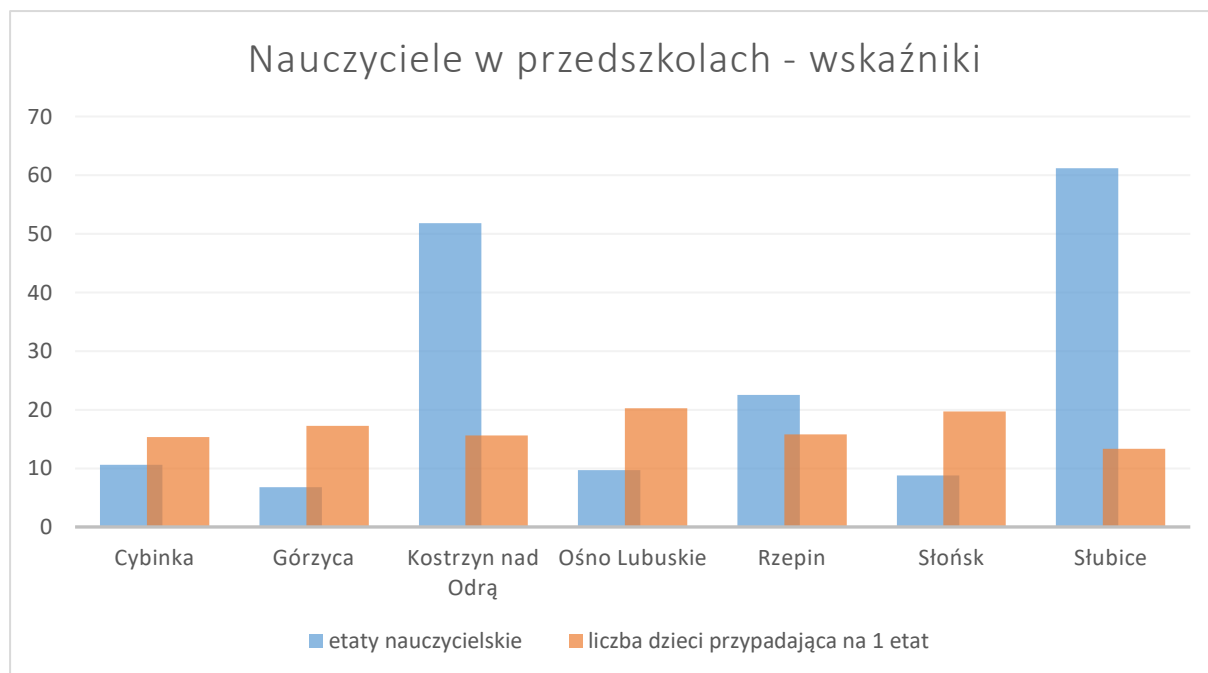
Nie mniej jednak na moment diagnozy nie dziwi, że uczestnicy badania ankietowego, którzy zostali poproszeni o ocenę dostępności miejsc w przedszkolach oceniają ją wysoko. Okazuje się, iż jest to jeden z najbardziej zadowolających aspektów życia publicznego w regionie plasującym się na 4 spośród 24 miejsc rankingowych i wynikiem 3,26 (skala 1-5). Warto jednak nadmienić iż blisko 40% ankietowanych udzieliło neutralnej odpowiedzi „nie mam zdania”.

Wykres 112 Ocena zadowolenia z dostępności miejsc w przedszkolach. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety elektronicznej. Uwaga - 39,5% osób wybrało odpowiedź "nie mam zdania"

Ostatnim badanym elementem jest kwestia zatrudnienia w obszarze wychowania przedszkolnego. Okazuje się, że większości gmin na jeden etat nauczycielski przypada maksymalnie 20 dzieci (bez etatów pomocy przedszkolnej). Najlepiej sytuacja wygląda w Słubicach (13) a najgłębiej w Ośnie Lubuskim (20). W pozostałych gminach wskaźnik wynosi średnio ok. 15-16.

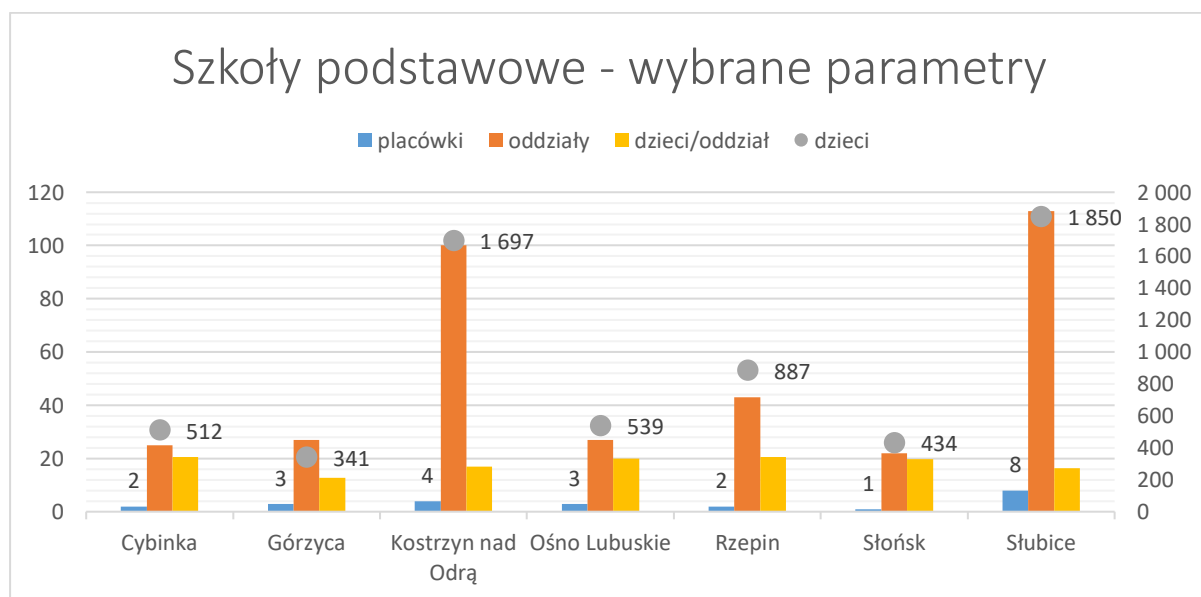
Wykres 113 Wskaźniki dot. nauczycieli w wychowaniu przedszkolnym. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Szkoły podstawowe

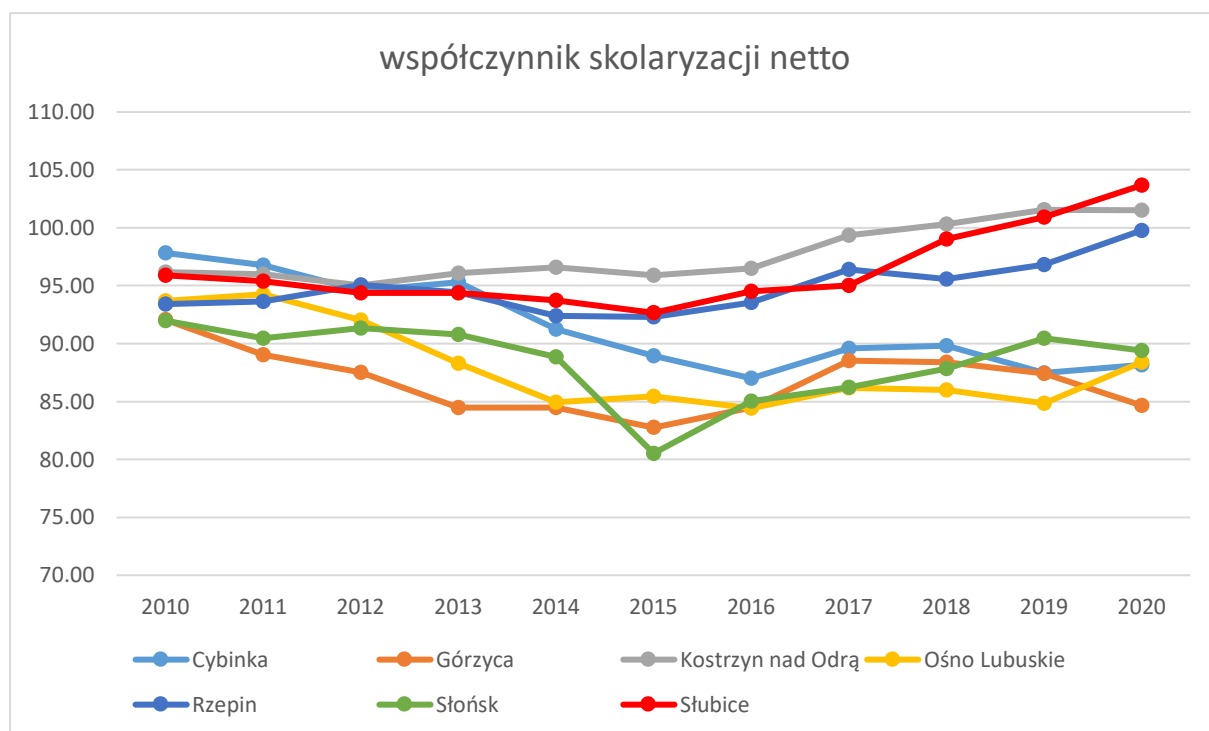
Liczba placówek edukacji podstawowej na terenie G-7 wynosi łącznie 23 podmioty z czego 18 prowadzonych jest przez samorządy gminne (dane GUS, BDL za 2020 rok). Wybrane parametry opisujące system edukacyjny na obszarze G-7 zebrano na poniższym wykresie. Skala lewa dotyczy liczby placówek, liczby oddziałów i liczby dzieci przypadających na 1 oddział. Skala prawa dotyczy liczby dzieci uczęszczających do placówek.

Wykres 114 Szkolnictwo podstawowe - wybrane parametry. Opracowanie własne na podstawie danych GUS(BDL)

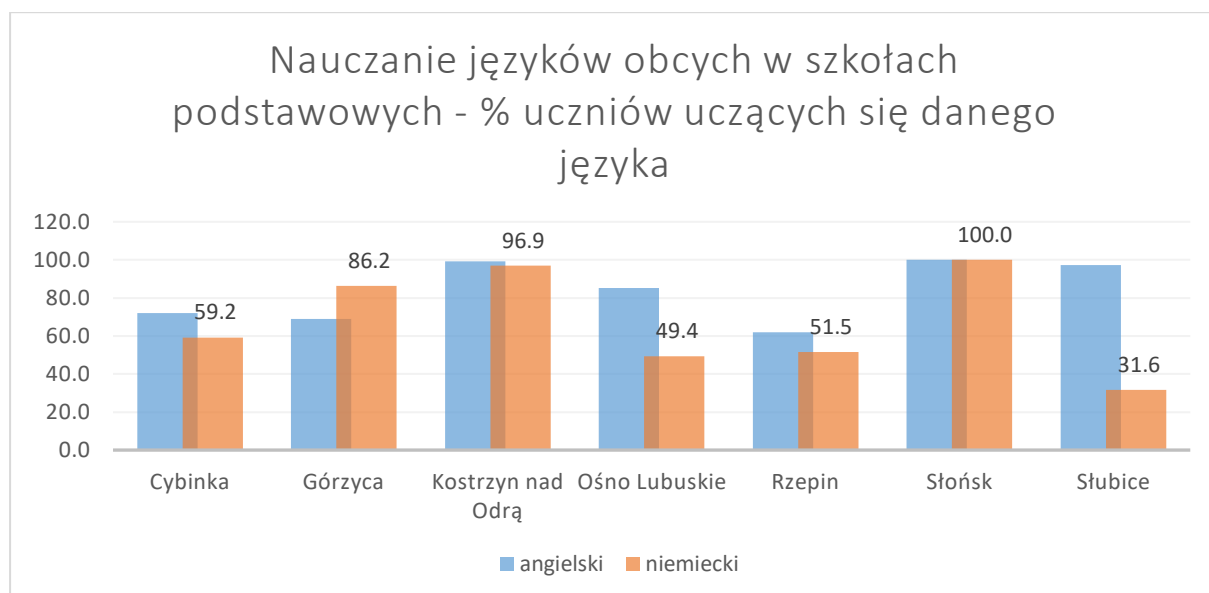
Współczynnik skolaryzacji netto jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Wykres 115 Zmiany we współczynniku skolaryzacji netto w poszczególnych gminach. Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rosnące współczynniki skolaryzacji netto w największych miejscowościach – Słubicach, Kostrzynie nad Odrą i Rzepinie mogą być spowodowane przez różne czynniki. Mogą to być np. dzieci z sąsiednich gmin dojeżdżające do szkół w miejscach pracy rodziców (tłumaczyłoby to jednoczesny wzrost w Kostrzynie i Słubicach przy spadku współczynnika w gminie Górzycy. Innym wytłumaczeniem może być zwiększający się udział dzieci ukraińskich w szkołach regionu, którzy są „widoczni” jako beneficjenci systemu edukacji ale nie jako mieszkańcy regionu. Ewentualne znaczenie tego zjawiska może przybierać na sile w kolejnych latach ze względu na wojnę na Ukrainie

Wykres 116 Nauczanie języków obcych na obszarze G-7. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

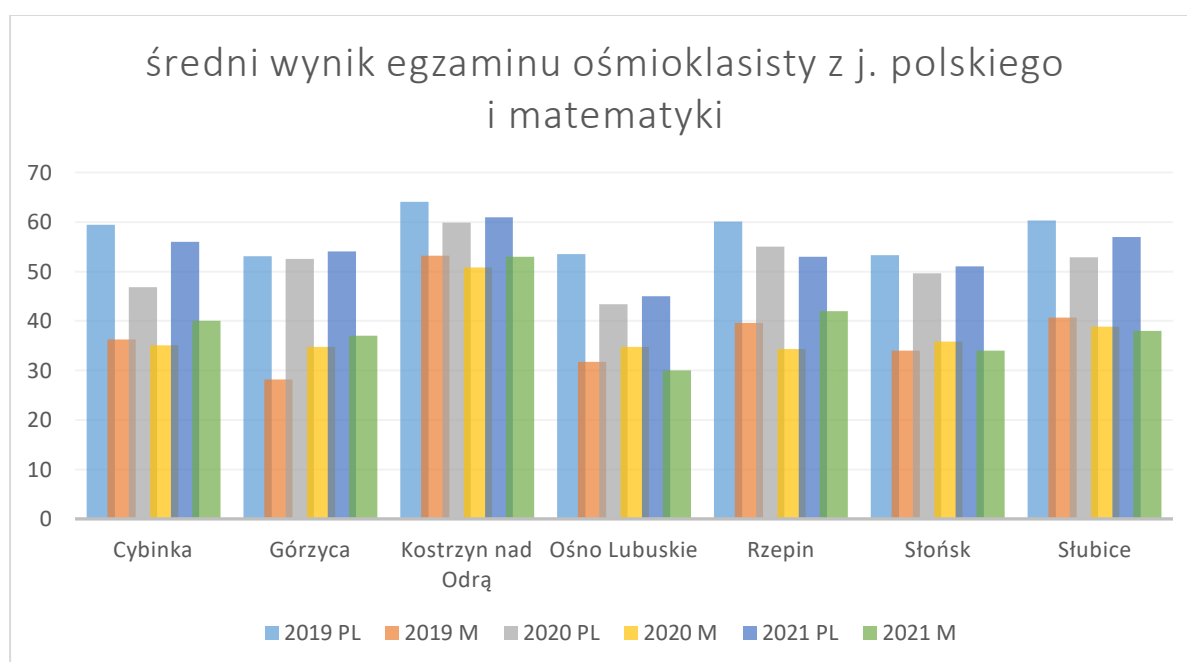

Frapujące dane przedstawiono na powyższym wykresie. Okazuje się bowiem, że w regionie przygranicznym dominującym językiem nauczania w szkołach jest język angielski. Jediną gminą, w której więcej uczniów uczęszcza na język niemiecki niż angielski jest gmina Górzycza (choć sam odsetek daje trzeci wynik w regionie). Komplet lub prawie komplet uczniów uczy się języka niemieckiego w gminie Słońsk (podobnie zresztą jak angielskiego) i w Kostrzynie nad Odrą. Najbardziej zastanawiający jest wynik Słubic jako gminy w najbardziej bezpośredni sposób graniczącej ze społeczeństwem Niemieckim. Częściowo niski wynik może być tłumaczony tym, że wielu uczniów ze zdolnościami z zakresu języka niemieckiego uczy się po niemieckiej stronie Odry.

Wyniki egzaminów

Pewnym wyznacznikiem jakości nauczania w poszczególnych placówkach edukacyjnych może być zestawienie wyników egzaminu ośmioklasisty. Nie mniej jednak przy wyciąganiu wniosków płynących z tych danych należy mieć na uwadze to, czy oddają one faktyczną jakość nauczania czy może umiejętność nauczania zdawania egzaminów. Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, że ocena danej szkoły może się różnić w zależności od rocznika zdającego dane egzaminy. Pomijając powyższe uwagi na poziomie danych statystycznych trudno o lepszy wyznacznik jakości nauczania w szkołach podstawowych niż wyniki egzaminów.

Wykres 117 Zestawienie wyników egzaminów 8-klasisty z matematyki (M) i języka polskiego (PL) w latach 2019-2021. Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.

W ujęciu bezwzględny najlepsza jakość kształcenia wśród gmin G-7 jest w Kostrzynie nad Odrą. Średnie uzyskiwane wyniki uczniów tamtejszych szkół oscylują w granicach 50 – 60%. Kostrzyn jest liderem pod względem każdego z omawianych przedmiotów. Jak te wyniki mają się do wyników ogólnopolskich? Odpowiedzi na te pytanie mogą być tzw. Przedziały staninowe, czyli statystyczne ujęcie uzyskiwanych przez uczniów wyników. Każdego roku staniny rozkładają się inaczej. Skala staninowa (od ang. standard nine), standardowa dziewiątka – dziewięciostopniowa skala testu psychologicznego znormalizowana tak, aby średnia w populacji wynosiła 5, a odchylenie standardowe 2. Liczba jednostek skali wynosi 9 staninów, natomiast jej zakres wynosi od 1 do 9 stanina.

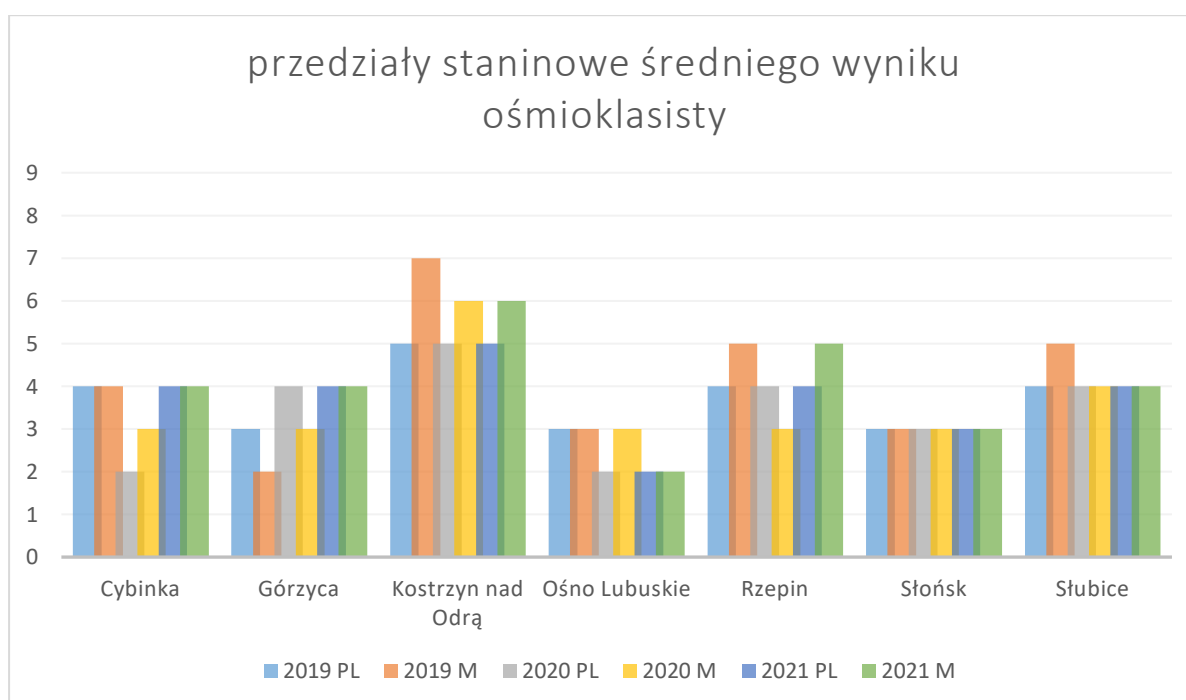
Zgodnie z przyjętą metodologią staniny zostały opisane następująco:

- 1- Najniższy

- 2- Bardzo niski
- 3- Niski
- 4- Niżej średni
- 5- Średni
- 6- Wyżej średni
- 7- Wysoki
- 8- Bardzo wysoki
- 9- Najwyższy

Szkoły G-7 wypadają w skali kraju raczej słabo. Jedynie w Kostrzynie nad Odrą i w Rzepinie udało się wybić ponad stanin 4, przy czym Kostrzyn nad Odrą regularnie znajduje się co najmniej na staninie 5, podczas gdy w Rzepinie poziom 5 (średni) osiągnięto w 2019 i 2021 r. w przypadku matematyki. Pozostałe gminy osiągają wyniki przeważnie w staninie 4 (niżej średni)

Wykres 118 Zestawienie wyników egzaminów 8-klasisty z matematyki (M) i języka polskiego (PL) w latach 2019-2021 w przedziałach staninowych. Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.

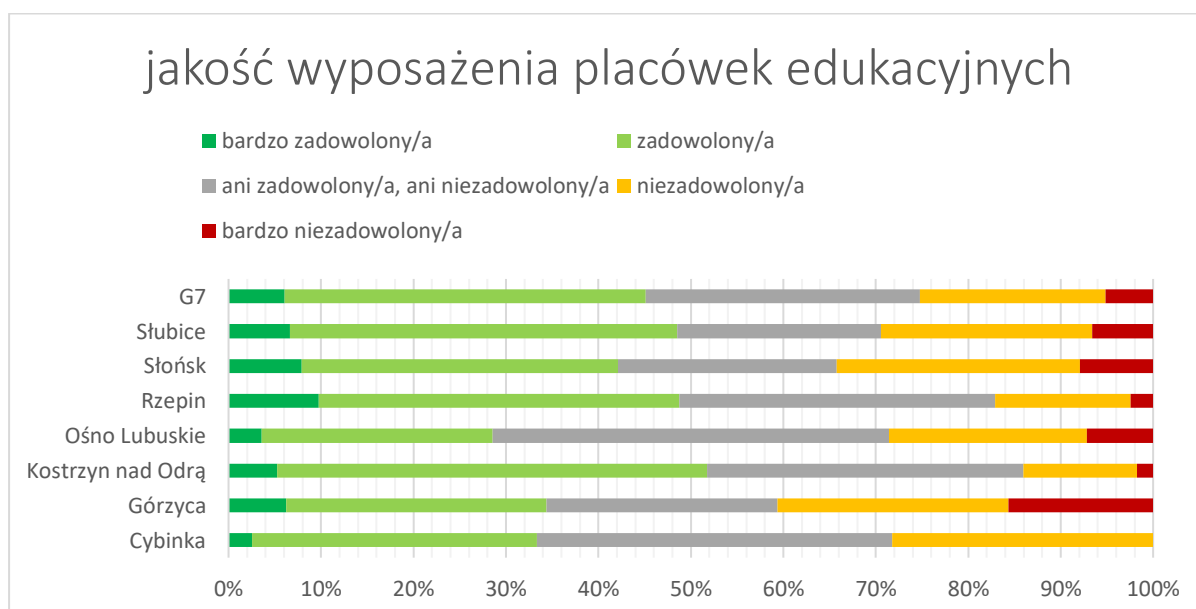
Mieszkańcy regionu odbierają jednak jakość nauczania w szkołach regionu jako względnie dobrą. W rankingu zadowolenia kategoria ta uplasowała się na 5 spośród 24 miejsc z wynikiem 3,26 (skala 1-5). Dodać tutaj należy, że ponad 22% ankietowanych udzieliło odpowiedzi „nie mam zdania”. Warto zauważyć, że ocena szkół kostrzyńskich zbieżna jest z wynikami egzaminów. Jeśli przyjąć 50% jako symetryczny środek zadowolenia to w Kostrzynie nad Odrą wypadł on właśnie nieco wyżej średniej.

Wykres 119 Ocena zadowolenia z jakości kształcenia w szkołach podstawowych. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Ostatnim wątkiem omawianego obszaru edukacji przedszkolnej i podstawowej jest ocena jakości wyposażenia placówek edukacyjnych. Dokonali jej mieszkańcy w ramach badania ankietowego. Ocena ta jest umiarkowanie pozytywna. Zadowolenie z wyposażenia uplasowało się bowiem na 7 spośród 24 pozycji rankingowych z wynikiem 3,20 (skala od 1-5). Przy czym ponad 23% ankietowanych wyraziło brak zdania na omawiany temat. Pod kątem wyposażenia najlepiej oceniane są placówki edukacyjne w największych gminach – Kostrzynie nad Odrą, Słubicach i w Rzepinie. Na drugim biegunie znalazły się: Górzycza, Cybinka i Ośno Lubuskie. Ciekawym przypadkiem jest gmina Słońsk, w której padło stosunkowo niewiele odpowiedzi neutralnych, co sprawia, że zarówno odsetek osób zadowolonych jak i niezadowolonych jest umiarkowanie wysoki.

Wykres 120 Ocena zadowolenia z jakości wyposażenia placówek edukacyjnych. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

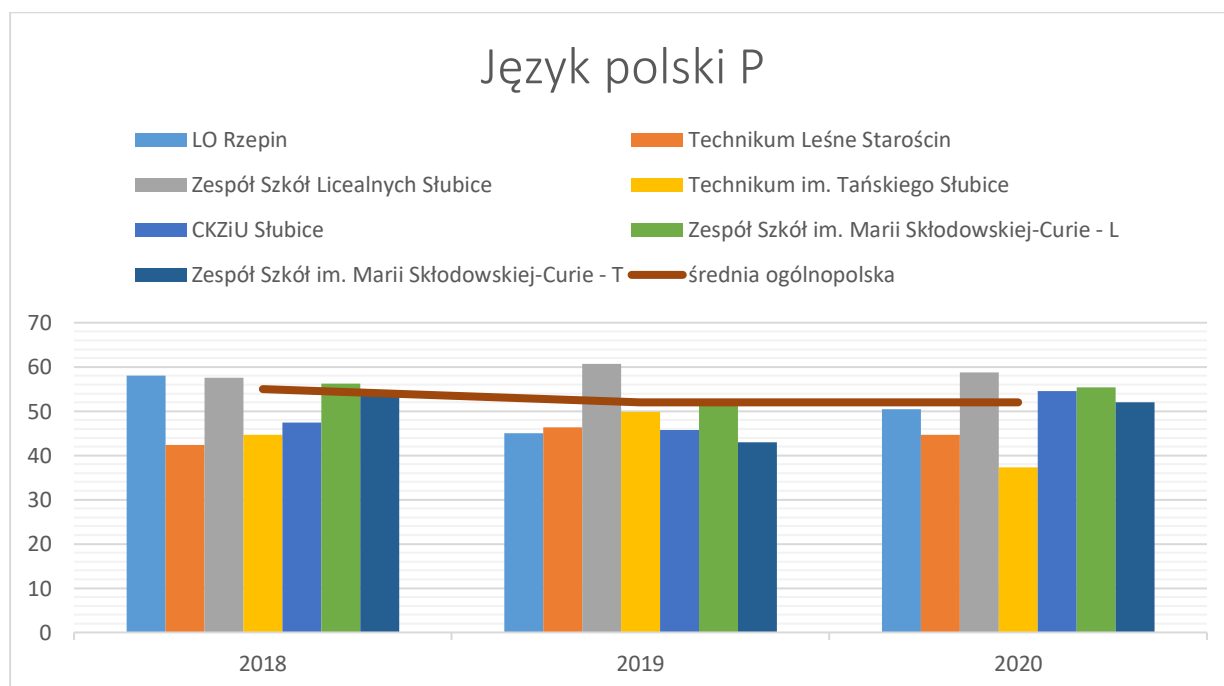
Szkoły średnie

Wprawdzie obszar szkolnictwa średniego nie dotyczy większości gmin porozumienia G-7 to sama jakość kształcenia w placówkach regionu ma wpływ na jakość życia na tym obszarze. Zgodnie z wykazem placówek edukacyjnych na terenie objętym opracowaniem aktualnie funkcjonuje zaledwie kilka podmiotów, z czego jeden prowadzony jest przez gminę, jeden przez Ministerstwo, jeden przez Wyższą Szkołę Publiczną a pozostałe przez powiaty ziemskie. Są to:

- LO i Technikum w ramach - Zespołu Szkół im. M. Skłodowskiej-Curie w Kostrzynie nad Odrą [powiat]
- Technikum Leśne im. Prof. Jana Miklaszewskiego w Staroście [ministerstwo]
- LO w ramach Zespołu Szkół w Rzepinie [gmina]
- Uniwersyteckie Liceum Ogólnokształcące w Słubicach [szkoła wyższa]
- Zespół Szkół Technicznych im. Inż. Tadeusza Tańskiego w Słubicach [powiat]
- Zespół Szkół Licealnych im. Zbigniewa Herberta w Słubicach [powiat]
- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Słubicach [powiat]

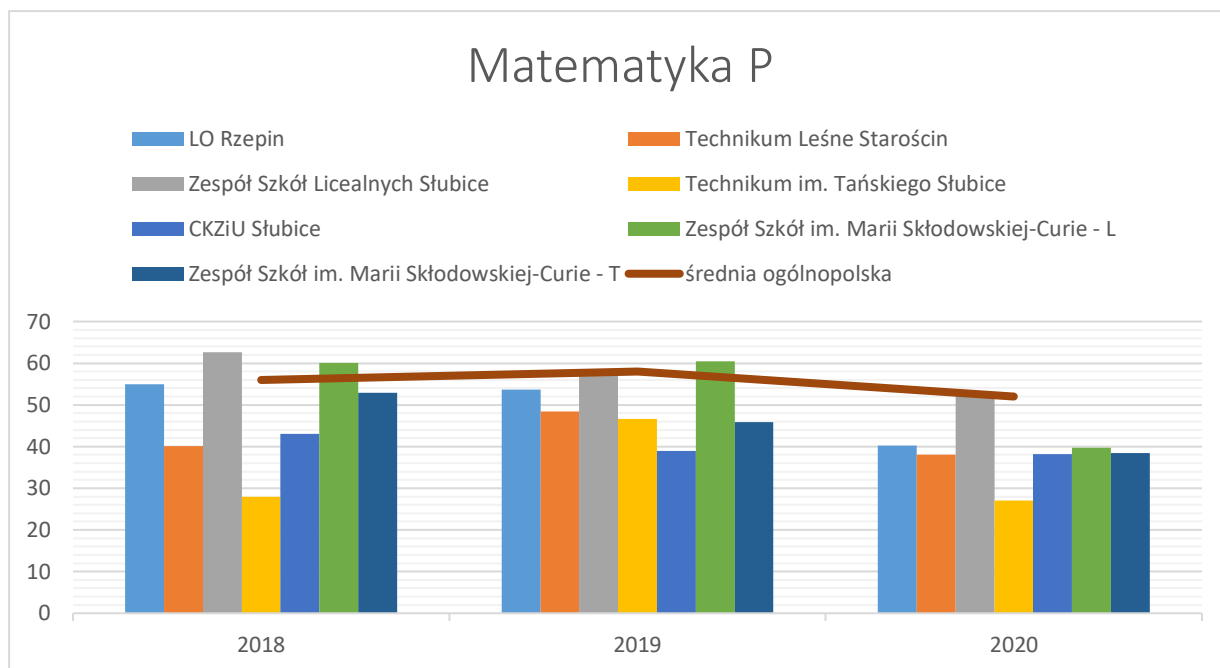
Przytoczone wyżej szkoły przeanalizowano pod kątem wyników uzyskiwanych przez maturzystów z tych podmiotów. Do porównania przyjęto dane z 2018, 2019 i 2020 r. z zakresu poziomów podstawowych pisemnych egzaminów z j. polskiego i matematyki oraz rozszerzonego poziomu biologii. Liceum uniwersyteckie w Słubicach powstało stosunkowo nie dawno, wobec czego jego uczniowie do 2020 roku nie brali udziału w egzaminach maturalnych. W przypadku biologii ilość szkół na wykresie jest mniejsza ze względu na fakultatywność tego przedmiotu – do porównań wybrano tylko te szkoły, w których uzyskiwano jakiegokolwiek wyniki we wszystkich wskazanych latach. Okazuje się, że uzyskanie przez szkołę wyników lepszych niż średnia ogólnopolska możliwe było tylko w przypadku Liceów ze Słubic, Kostrzyna nad Odrą i Rzepina). W przypadku języka polskiego blisko ogólnopolskiej średniej znajdowało się dwukrotnie także kostrzyńskie technikum. W przypadku matematyki najlepiej w regionie wypada liceum ze Słubic, choć należy zauważyć, że równie wysokie wyniki w dwóch pierwszych latach notowało również liceum z Kostrzyna nad Odrą.

Wykres 121 Wyniki egzaminów maturalnych z lat 2018-2020 z języka polskiego w szkołach regionu. Opracowanie własne na podstawie danych OKE Poznań.

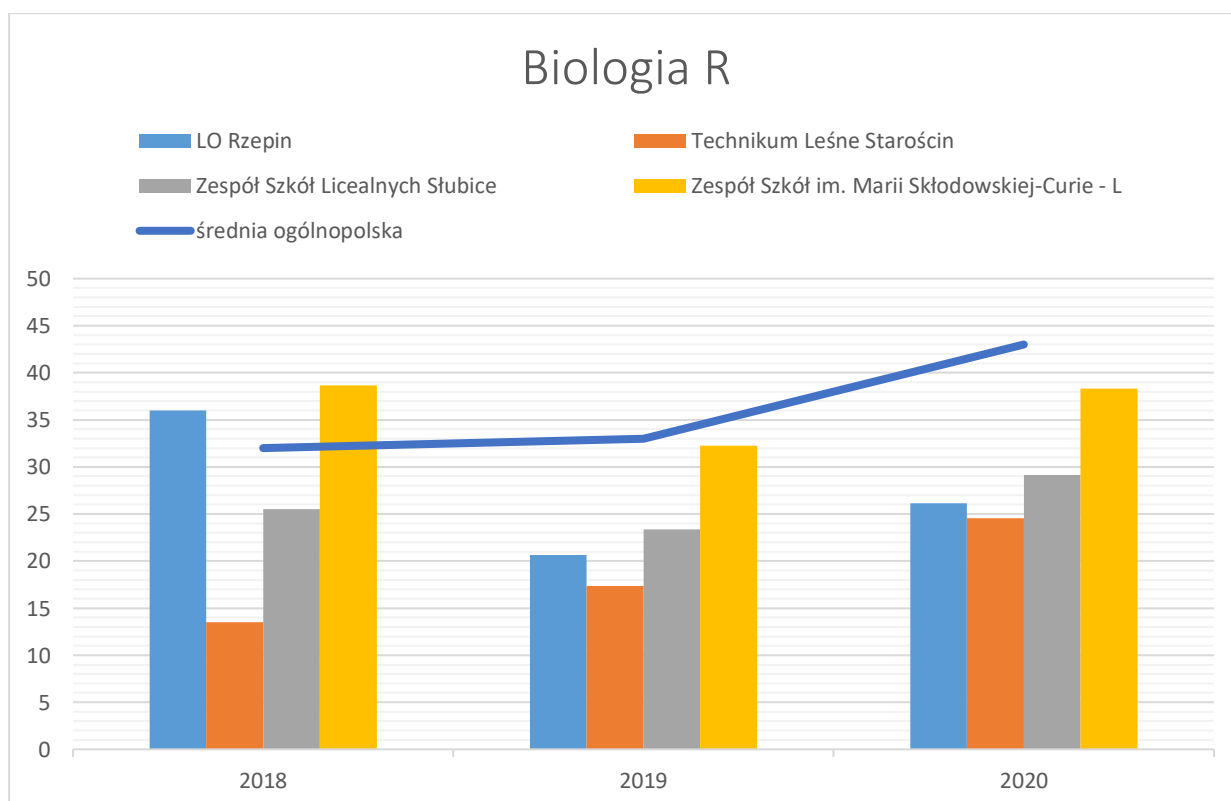

Wykres 122 Wyniki egzaminów maturalnych z lat 2018-2020 z matematyki w szkołach regionu. Opracowanie własne na podstawie danych OKE Poznań.

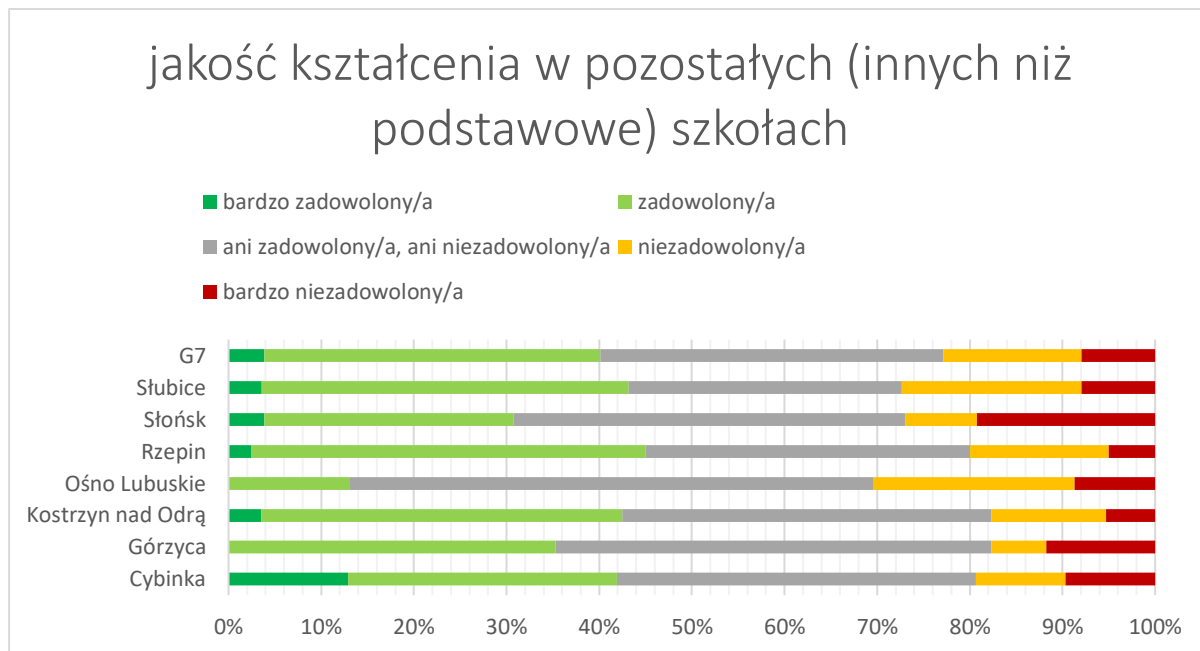
Jeśli chodzi o poziom matury rozszerzonej z biologii to jedynie w 2018 roku szkoły regionu wypadły powyżej średniej krajowej (LO w Rzepinie oraz w Kostrzynie nad Odrą). W pozostałych latach wyniki były zdecydowanie słabsze.

Wykres 123 Wyniki egzaminów maturalnych z lat 2018-2020 z biologii w szkołach regionu. Opracowanie własne na podstawie danych OKE Poznań.

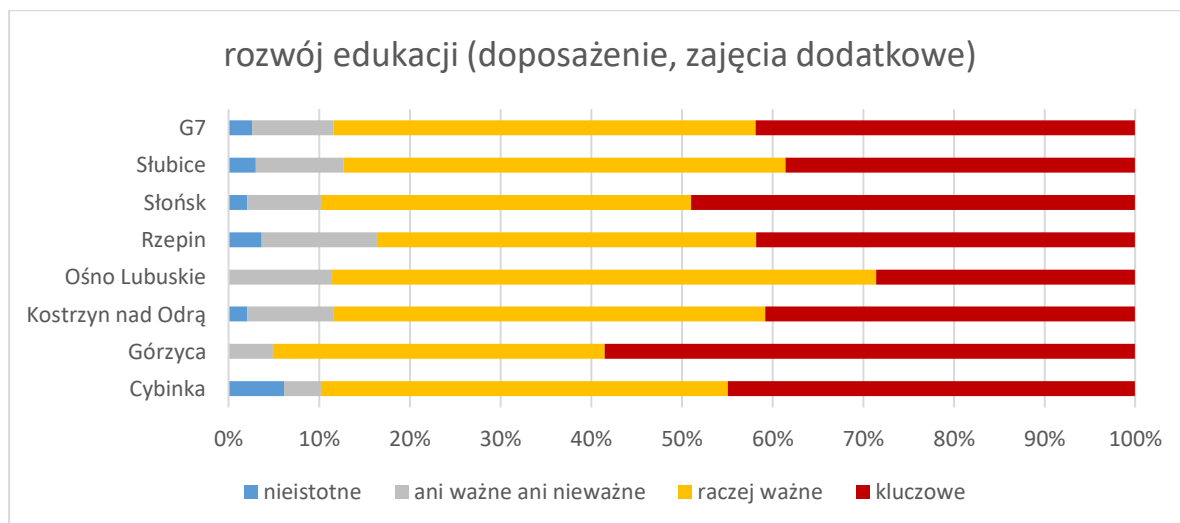
O ocenę jakości kształcenia w pozostałych (innych niż podstawowe) szkołach poproszono uczestników badania ankietowego. Ocena ta była stosunkowo przychylna. Zadowolenie z jakości kształcenia w tych szkołach uplasowało się na 10 pozycji w rankingu z odczytem na poziomie 3,13. 30% ankietowanych nie wyraziło swojego zdania. Rozkład pozostałych odpowiedzi przedstawiono poniżej.

Wykres 124 Poziom zadowolenia z jakości kształcenia w innych niż podstawowe szkołach regionu. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety elektronicznej.

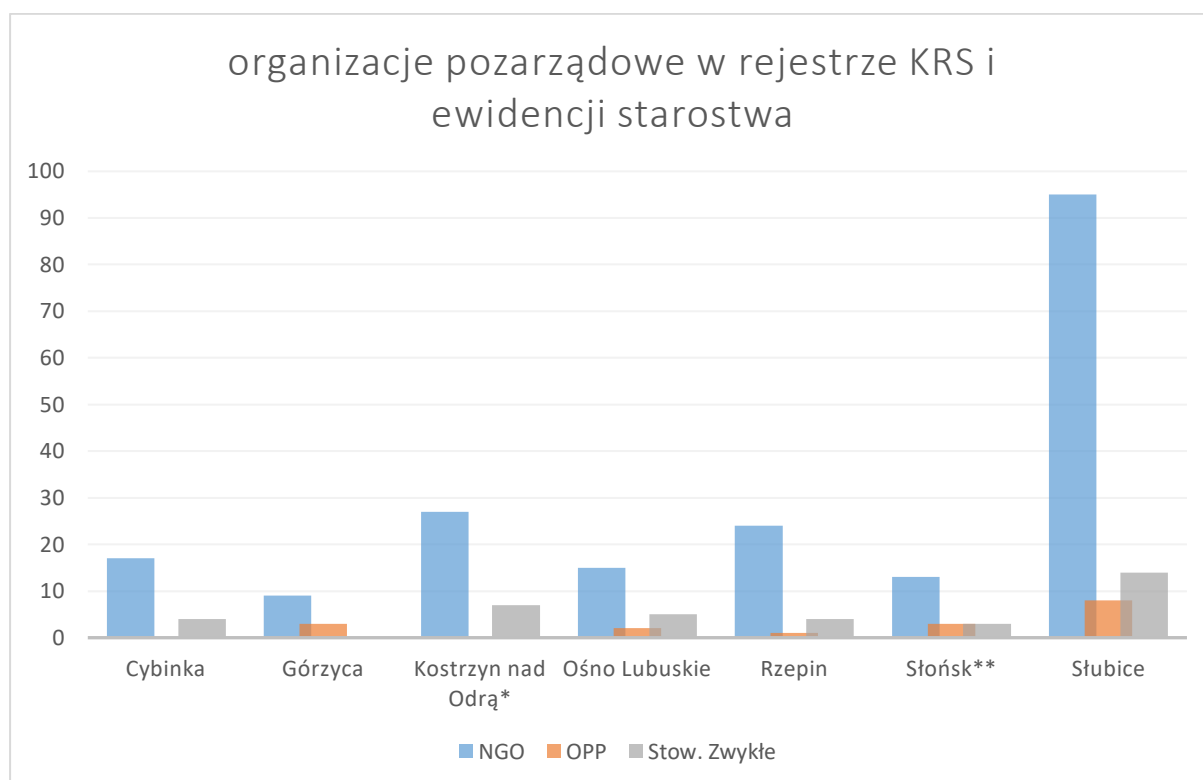
Podsumowaniem wątku edukacji jest wyrażenie przez uczestników badania potrzeby, której nadano istotny priorytet – mianowicie potrzeby inwestowania w rozwój edukacji rozumiany jako doposażenie lub organizację zajęć dodatkowych. Tej potrzebie mieszkańcy nadali wysoki priorytet bo zajęła 4 spośród 20 pozycji w rankingu istotności. Szczególnie wysoko takie potrzeby umieścili mieszkańcy najmniejszych gmin regionu – Górzycy i Słńska.

Wykres 125 Odpowiedzi na pytanie o istotność potrzeby realizacji zajęć dodatkowych (w kontekście rozwojowym). Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.

Aktywność obywatelska wyrażona jest m.in. przez liczbę inicjatyw mieszkańców na rzecz dobra wspólnego. Inicjatywy te zgodnie z polskim prawodawstwem mogą przyjąć sformalizowaną postać jako organizacje pozarządowe. Organizacje te uzyskują wpis do właściwego rejestru w dwojaki sposób – stowarzyszenia zwykłe wpisywane są do ewidencji starosty natomiast Fundacje i Stowarzyszenia rejestrowe wpisywane są do rejestru KRS. W gminach obszaru G-7 funkcjonuje około 237 organizacji, z czego blisko 85% to organizacje wpisane do KRS. Spośród tych organizacji 17 (czyli 7%) posiada status Organizacji Pożytku Publicznego uprawniający do zbierania 1% podatku we własnym imieniu i na rzecz własnych celów statutowych.

Wykres 126 Ilość organizacji pozarządowych działających na terenie gminy. Opracowanie własne na podstawie danych KRS oraz powiatu słubickiego, sulęcińskiego i gorzowskiego.

Najwięcej organizacji zarejestrowanych jest w gminie Słubice. Jest to blisko połowa całego potencjału obywatelskiego regionu. Siedzibę ma tutaj również blisko połowa organizacji OPP (8). Oczywiście każda z gmin dysponuje innym potencjałem demograficznym, wobec czego właściwym sposobem porównania aktywności obywatelskiej, pomiędzy nimi, jest przedstawienie ilości organizacji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Dla porównania otrzymanych wielkości przyjąć można wskaźnik wojewódzki z 2018 roku (brak świeższych danych) lub wskaźnik ogólnopolski, które wynosiły odpowiednio 2,4 i 2,3. Okazuje się, że 5 gmin regionu może pochwalić się aktualnym wskaźnikiem niż wyższe wskaźniki porównawcze z 2018 roku. Jedynie w Kostrzynie nad Odrą i Górzycy ilość organizacji przypadających na mieszkańca jest stosunkowo niewielka.

* dane dla powiatu gorzowskiego są aktualne na dzień 18.01.2022,

**dane dla powiatu sulęcińskiego pochodzą z dnia 30.10.2018

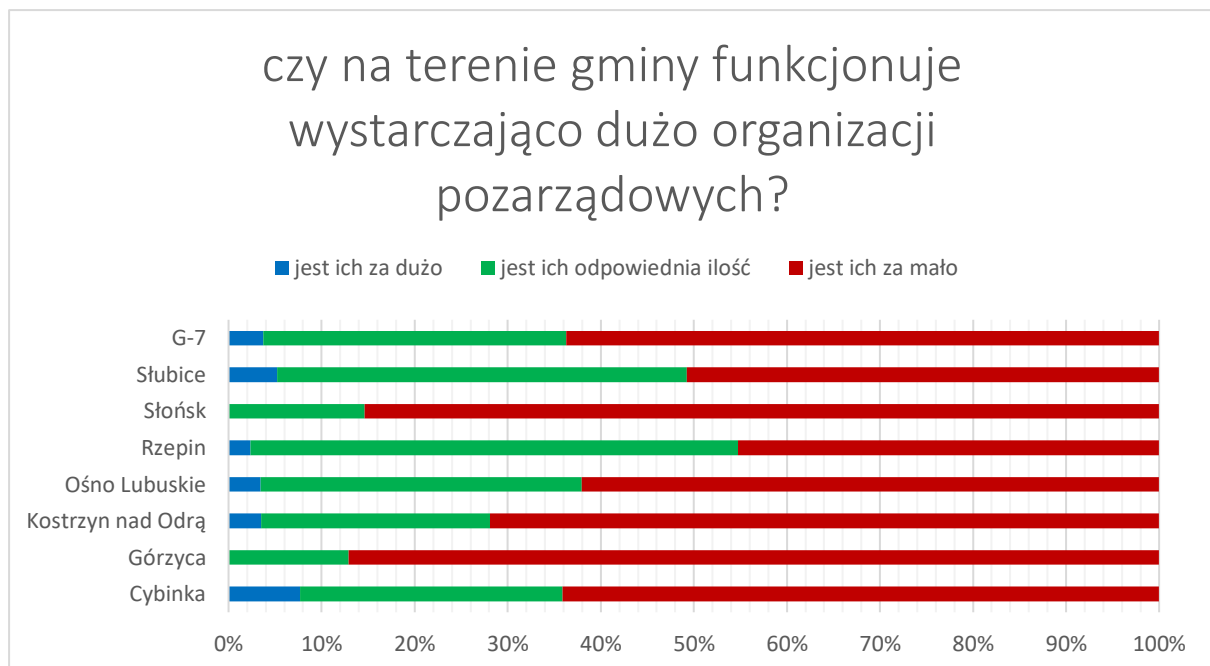
Dane dla powiatu słubickiego zaktualizowano 25.02.2022

Wykres 127 Ilość organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Opracowanie własne na podstawie danych KRS oraz powiatu słubickiego, sulcińskiego i gorzowskiego.

O ocenę ilości organizacji pozarządowych na terenie gminy oraz odczuwalnych korzyści z ich działalności zapytano mieszkańców – uczestników badania ankietowego.

Wykres 128 Rozkład odpowiedzi na pytanie o ilość organizacji pozarządowych na terenie gminy. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Rozkład odpowiedzi na powyższe pytanie częściowo koreluje z danymi statystycznymi na temat organizacji. Najwięcej mieszkańców gminy Górzycy (w której ilość organizacji przypadających na 1 mieszkańca wypada nisko) uważa, że jest tych organizacji zbyt mała ilość. Podobnie uważają mieszkańcy Słońska. W Kostrzynie nad Odrą również znaczący odsetek ankietowanych jest zdania, że organizacji jest zbyt mało. Co ciekawe najwięcej osób zadowolonych z aktualnej ilości organizacji jest w Rzepinie i w Rzepinie też liczba organizacji przypadających na

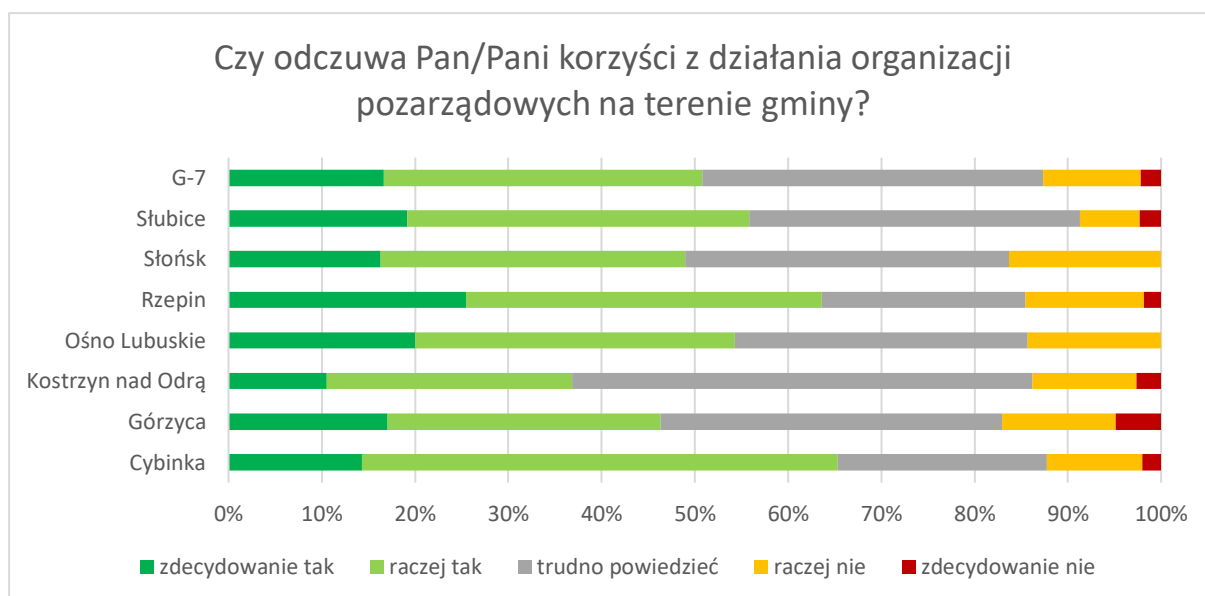
jednego mieszkańca jest najbardziej zbliżona do średniej krajowej. Być może wskaźnik w granicach 2,4 – 3,0 to optymalna wartość dla społeczeństwa obywatelskiego, biorąc pod uwagę dostępność środków na realizację przez te organizacje zadań publicznych.

Dla organizacji pozarządowych z regionu G-7 istnieje możliwość uzyskania lokalnego wsparcia zadań publicznych czy też realizacji mini projektów z kilku źródeł. Są to budżety każdej z gmin w ramach konkursów na realizację zadań publicznych ora budżety powiatów w ramach tej samej procedury. Ponadto na terenie G-7 działają dwa podmioty pozarządowe, które dysponują środkami, które mogą służyć aktywizacji społeczeństwa lokalnego oraz realizacji miniprojektów. Są to: Fundacja na rzecz Collegium Polonicum oraz Lokalna Grupa Działania Zielona Dolina Odry i Warty. Pierwsza z organizacji, mająca siedzibę w Słubicach, prowadzi kilka programów skierowanych do organizacji z regionu: sektor 3 Słubice czyli miejsce wsparcia merytorycznego i infrastrukturalnego dla słubickich organizacji (warto tę informację zestawić z wykresem dot. ilości organizacji w każdej z gmin) – jest to jedyny taki ośrodek w okolicy. Ponadto fundacja co roku organizuje konkurs z minidotacjami (do 6000 zł) dla m.in. organizacji z gmin G-7. Ostatnim dużym przedsięwzięciem jest Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej z dotacjami i wsparciem dla spółdzielczości socjalnej i podmiotów ekonomii społecznej.

LGD ZDOW realizuje natomiast Lokalną Strategię Rozwoju. Przedsięwzięcia, na które organizowane są konkursy finansowane są ze środków PROW. Mogą brać w nich udział także organizacje pozarządowe, szczególnie w partnerstwach z samorządami.

Omówiono już wyniki badania w zakresie ilościowej oceny organizacji. Zapytano także o jakość podejmowanych przez nie działań. Konkretnie pytano o to, czy mieszkańcy odczuwają korzyści płynące z działalności tutejszych organizacji. Rozkład odpowiedzi zaprezentowano poniżej.

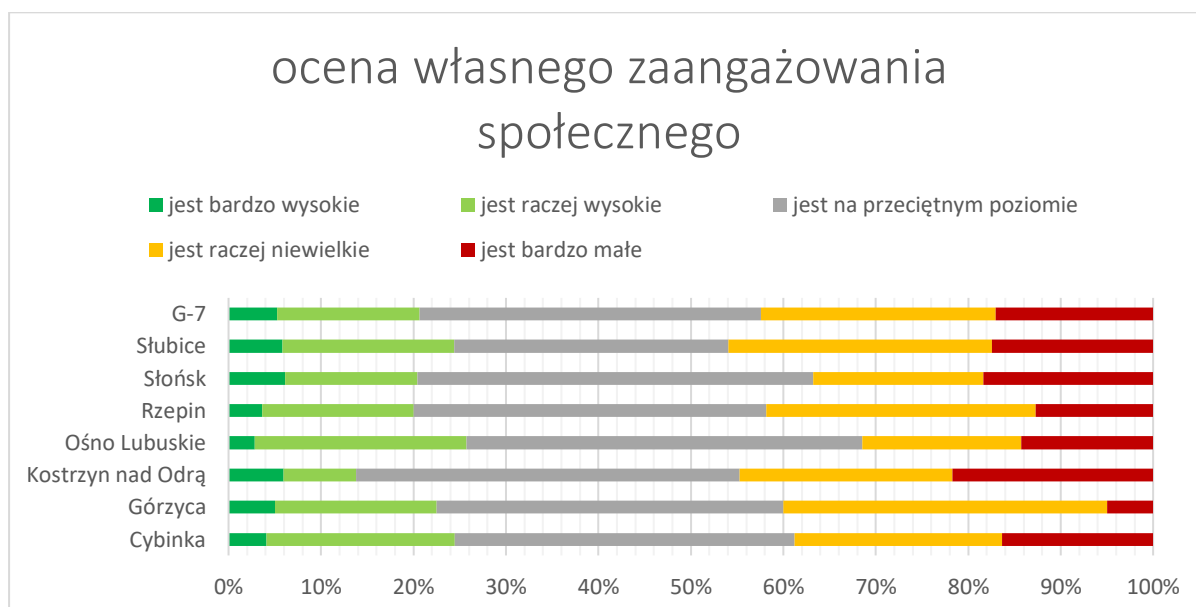
Wykres 129 Ocena korzyści z funkcjonowania na terenie gminy organizacji pozarządowych. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Ogólnie ponad połowa mieszkańców regionu uważa, że korzyści z działania NGO są odczuwalne. Najlepiej oceniają je mieszkańcy Rzepina i Cybinki. Najmniej korzystnie wypowiadają się mieszkańcy Kostrzyna nad Odrą jednak najwięcej odpowiedzi negatywnych pojawiło się w gminie Górzycą. Nie mniej jednak w każdej z gmin ilość odpowiedzi pozytywnych jest większa niż negatywnych.

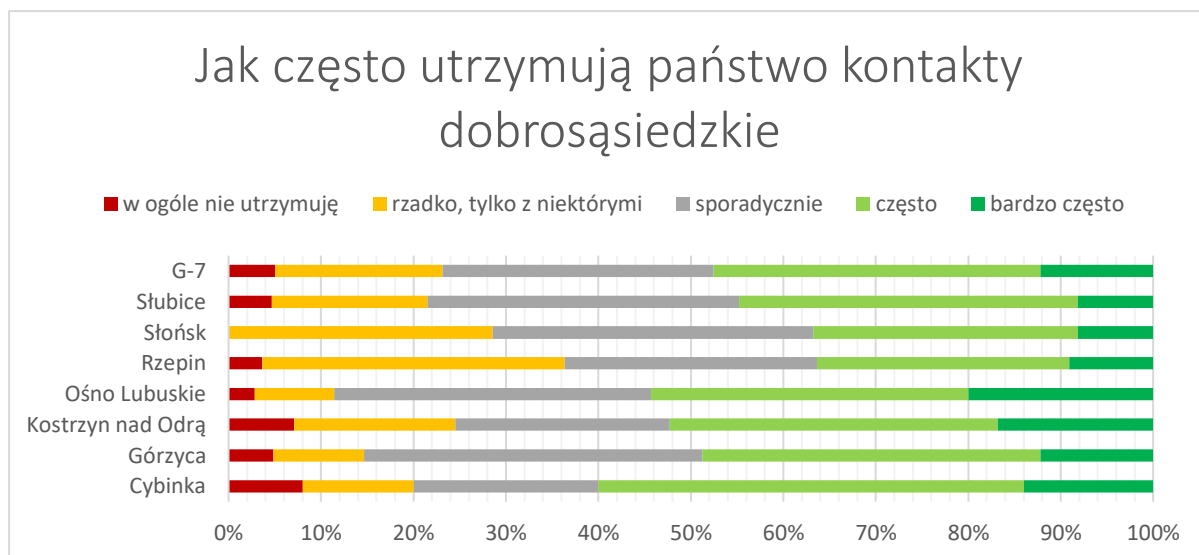
Do działania organizacji pozarządowych niezbędne są zasoby ludzkie. W zdecydowanej większości organizacji aktywność opiera się na pracy wolontarystycznej i zaangażowaniu swojego prywatnego czasu przez mieszkańców. Zapytano więc uczestników badania o ocenę własnego zaangażowania społecznego. Wyniki wskazują na to, że jest tutaj spore pole do poprawy a mieszkańcy regionu oceniają swoje zaangażowanie dosyć krytycznie. Najbardziej widoczne to jest w Kostrzynie nad Odrą, gdzie jedynie niecałe 15 % respondentów udzieliło odpowiedzi pozytywnej, podczas gdy blisko 45% wręcz przeciwnie. Równie nisko swoje zaangażowanie ocenili mieszkańcy Słubice (jeśli chodzi o odsetek odpowiedzi negatywnych, bo odsetek odpowiedzi pozytywnych był względnie wysoki). Tutaj odnotowano natomiast najmniej osób oceniających swoje zaangażowanie na przeciętnym poziomie.

Wykres 130 Rozkład odpowiedzi dot. oceny własnego zaangażowania społecznego. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Zaangażowanie społeczne, oprócz działalności w organizacjach pozarządowych może mieć również wymiar lokalnej współpracy między sąsiadami czy też zainteresowania sprawami lokalnego samorządu. O oba te wątki zapytano respondentów badania. W pierwszym z nich zapytano o to jak często utrzymują kontakty dobrosąsiedzkie. To z kontaktów dobrosąsiedzkich może wywalać się współpraca, inicjatywa i energia społeczna do działań na rzecz „małej ojczyzny”.

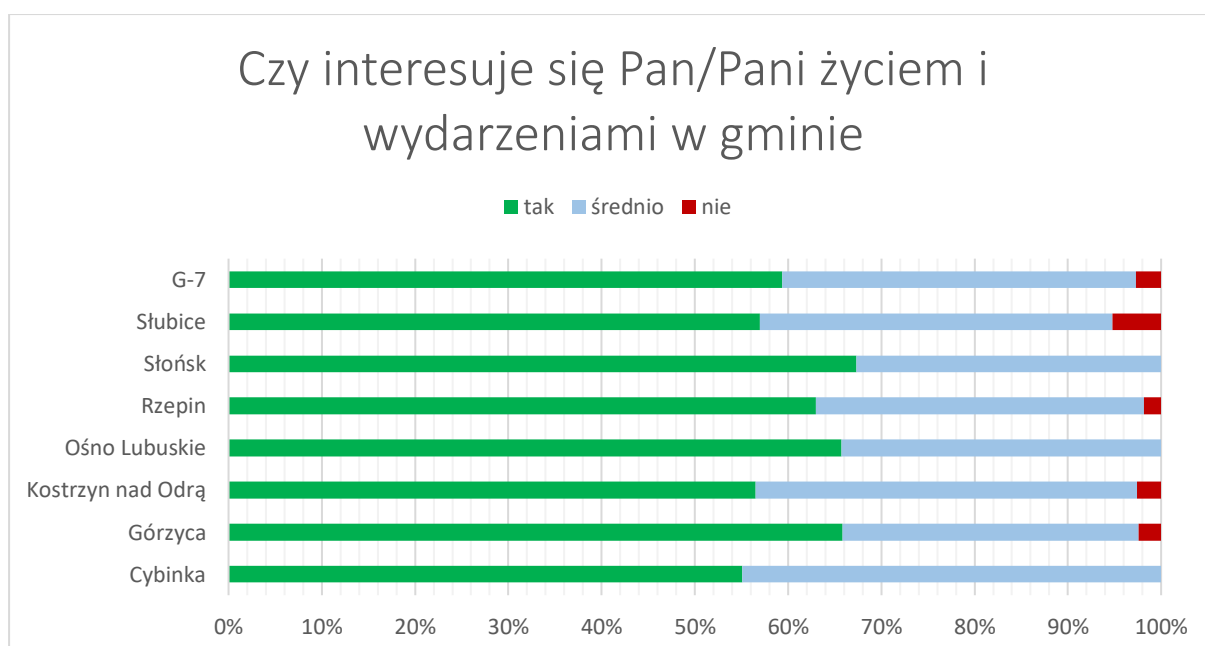
Wykres 131 Rozkład odpowiedzi na pytanie o częstotliwość utrzymywania kontaktów dobrosąsiedzkich. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej.

Okazuje się, że blisko połowa respondentów utrzymuje częste i bardzo częste kontakty ze swoimi sąsiadami. Najlepiej sytuacja wygląda w Cybince, gdzie 60% respondentów udzieliło dwóch najwyższych odpowiedzi.

Zainteresowanie sprawami samorządowymi mieszkańcy wyrażali poprzez odpowiedź na pytanie o zainteresowanie życiem i wydarzeniami w gminie. W tym przypadku wyniki są jednoznaczne – mieszkańcy gminy interesują się sprawami samorządowymi. W najmniejszym stopniu ma to miejsce w Słubicach ale w przypadku każdej z gmin ponad 95% ankietowanych wyrażało mniejsze lub większe ale jednak zainteresowanie sprawami wspólnotowymi.

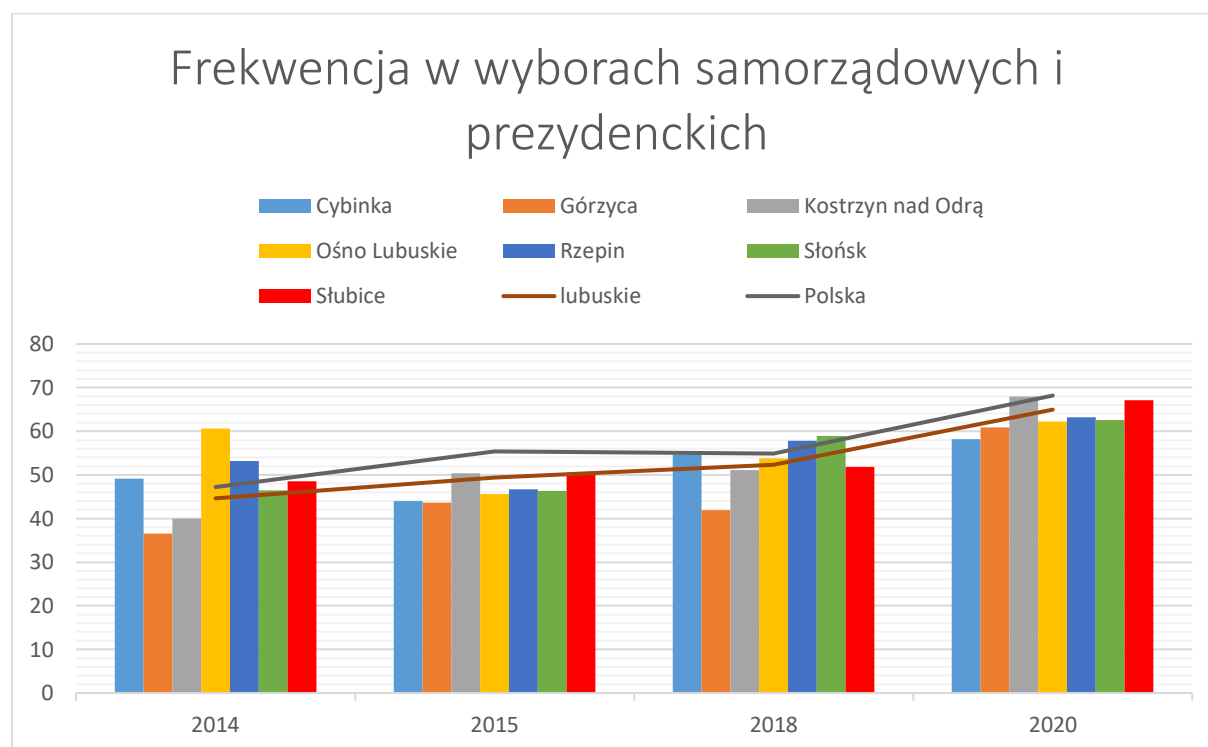
Wykres 132 Rozkład odpowiedzi na pytanie "Czy interesuje się Pan/Pani życiem i wydarzeniami w gminie". Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Kolejnym wskaźnikiem aktywności obywatelskiej jest frekwencja w wyborach. Analizie poddano 4 wydarzenia wyborcze z ostatniej dekady. Na poniższym wykresie przedstawiono frekwencje dla każdej z gmin w porównaniu

z frekwencją ogólnokrajową oraz województwa lubuskiego. Trudno wyłonić frekwencyjnego lidera w gminach G-7. W ostatnich wyborach był nim Kostrzyn nad Odrą, któremu nieznacznie ustąpiły Słubice. W poprzednich głosowaniach samorządowych te dwie gminy zostały wyprzedzone przez Stońsk, Rzepin, Ośno Lubuskie i Cybinkę. W wyborach prezydenckich z 2015 znów Kostrzyn i Słubice były najlepsze, podczas gdy w najstarszych badanych wyborach znów były słabsze od Ośna Lubuskiego, Rzepina czy Cybinki. Na podstawie przedstawionych poniżej danych wnioskować można, że sprawy lokalne, samorządowe, są w większym stopniu obiektem zainteresowań i aktywności obywatelskiej w mniejszych gminach regionu. Kolejnym niezaprzeczalnym faktem jest to, że zazwyczaj najstabilniej na polu frekwencyjnym wygląda Górzycza. Ze względu na to, że frekwencja województwa lubuskiego jest zazwyczaj niższa niż frekwencja krajowa to gminy G-7 zdecydowanie lepiej wyglądają w porównaniu z resztą województwa niż w porównaniu z krajem.

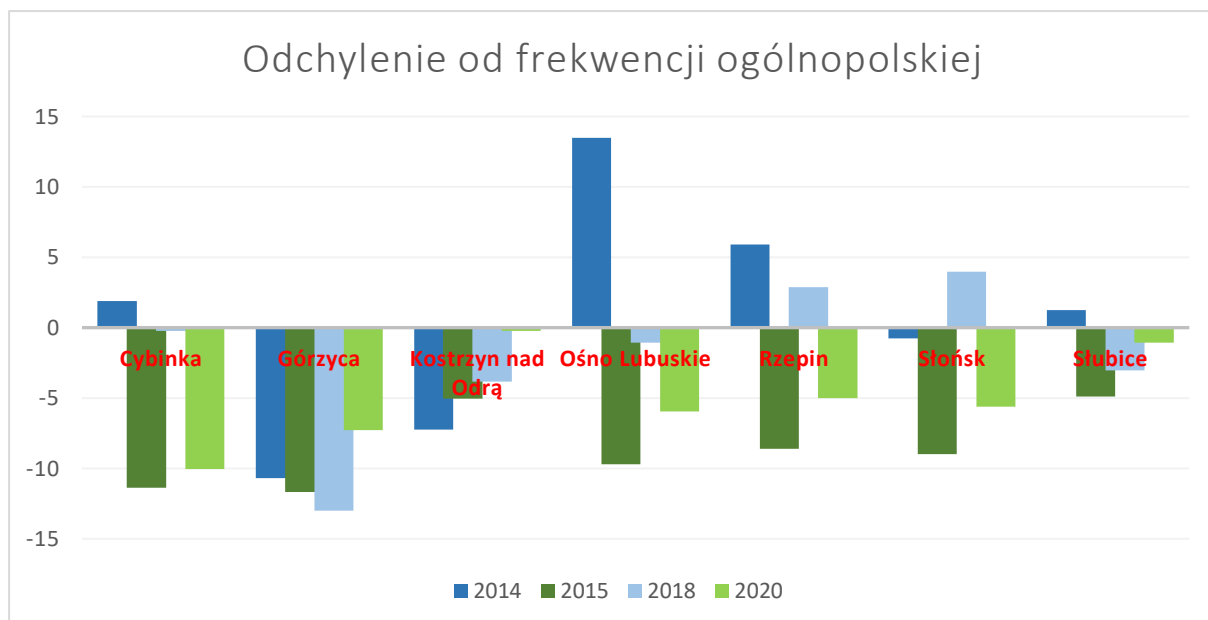
Wykres 133 Frekwencja w wyborach samorządowych (2014, 2018) i prezydenckich (II tura) (2015, 2020). Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Badając odchylenie od średniej krajowej nie sposób pominąć obserwacji, iż jedynie w przypadku wyborów samorządowych w gminach G-7 notowane były frekwencje wyższe niż krajowe. Stało się tak w 2014 roku podczas wyborów samorządowych w Cybince, Ośnie Lubuskim, Rzepinie i Słubicach oraz w 2018 roku (także podczas wyborów samorządowych) ponownie w Rzepinie oraz w Słóńsku. W przypadku wyborów prezydenckich żadna z gmin nie zanotowała wyniku lepszego niż ogólnopolski, przy czym należy zauważyć, że odchylenia z wyborów na wybory są coraz mniejsze, co jest zjawiskiem pozytywnym.

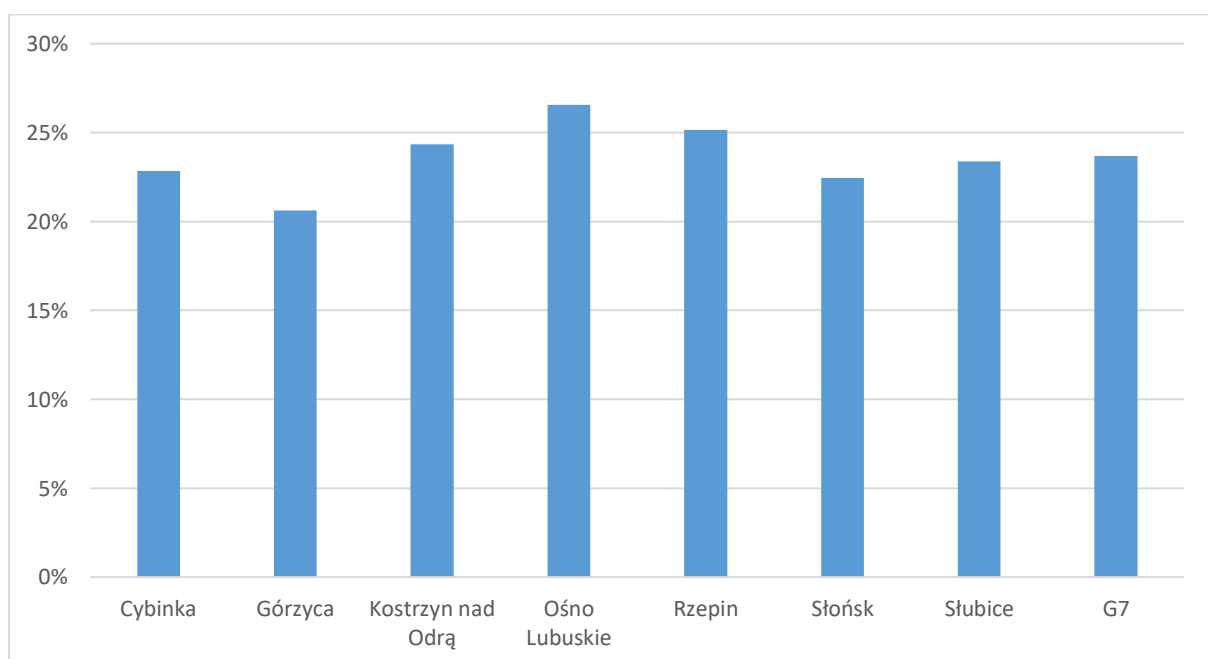

Wykres 134 Frekwencja w wyborach samorządowych (2014, 2018) i prezydenckich (II tura) (2015, 2020) – odchylenie od frekwencji krajowej. Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Ciekawostką z obszaru kapitału społecznego jest informacja o tym jak bardzo spolaryzowani byli mieszkańcy poszczególnych gmin w wyrażaniu swoich opinii. Zsumowano wszystkie odpowiedzi neutralne w 24 kategoriach oceny jakości życia i sprawdzono jaki odsetek udzielanych odpowiedzi stanowiły one w każdej gminie. Najmniejsza ilość wskazań oznacza najbardziej spolaryzowaną społeczność. W tak sporządzonym rankingu liderem okazuje się być Górzycza, gdzie odsetek odpowiedzi neutralnych był wyraźnie niższy niż w pozostałych gminach G-7, co można zaobserwować na poniższym wykresie.

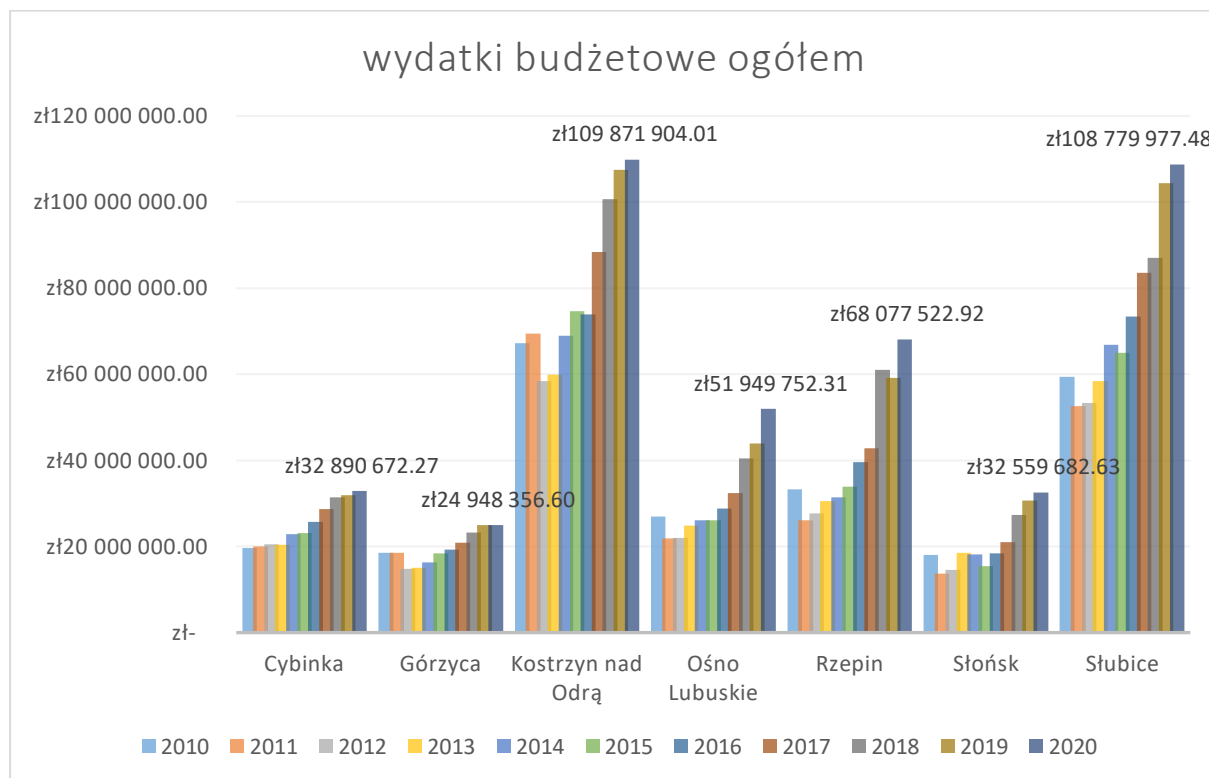
Wykres 135 Odsetek odpowiedzi neutralnych w pytaniach o zadowolenie mieszkańców z 24 obszarów życia publicznego. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej

Finanse samorządowe

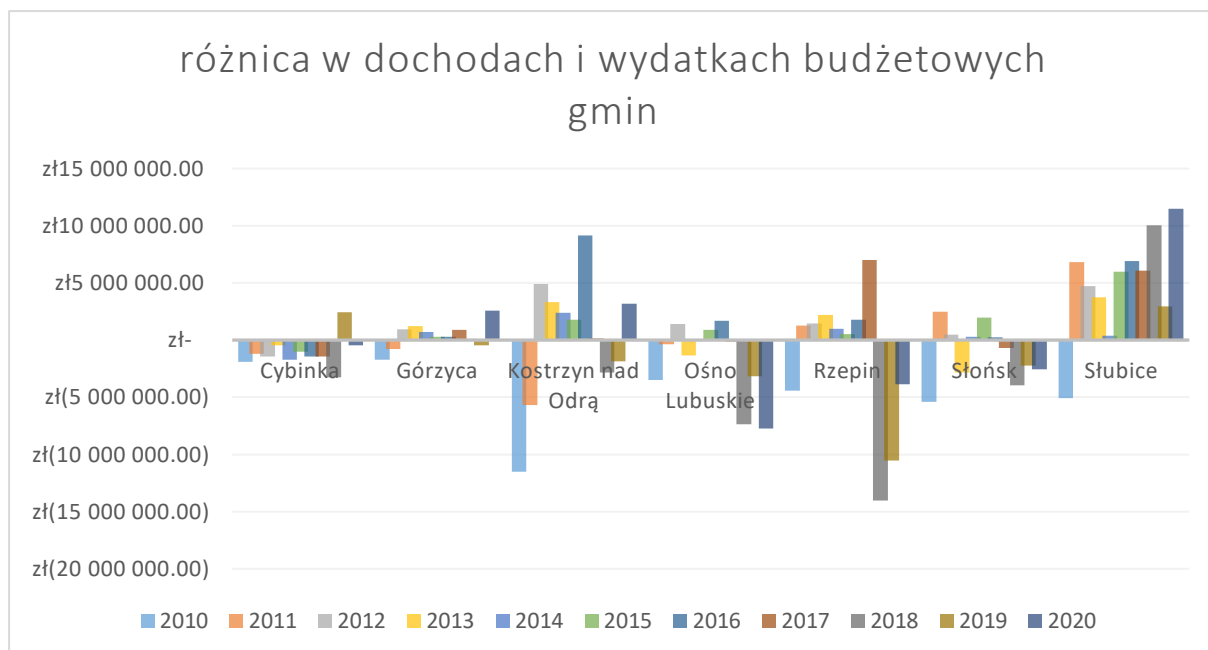
Biorąc pod uwagę wysokości wydatków budżetowych ogółem w przypadku prawie każdej z gmin wydatki z 2020 roku były najwyższe w badanej dekadzie. Jedynie w gminie Górzycy pozostały na podobnym co rok wcześniej poziomie. Największe wydatki w 2020 roku ponosił Kostrzyn nad Odrą

Wykres 136 Wydatki budżetowe gmin w latach 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

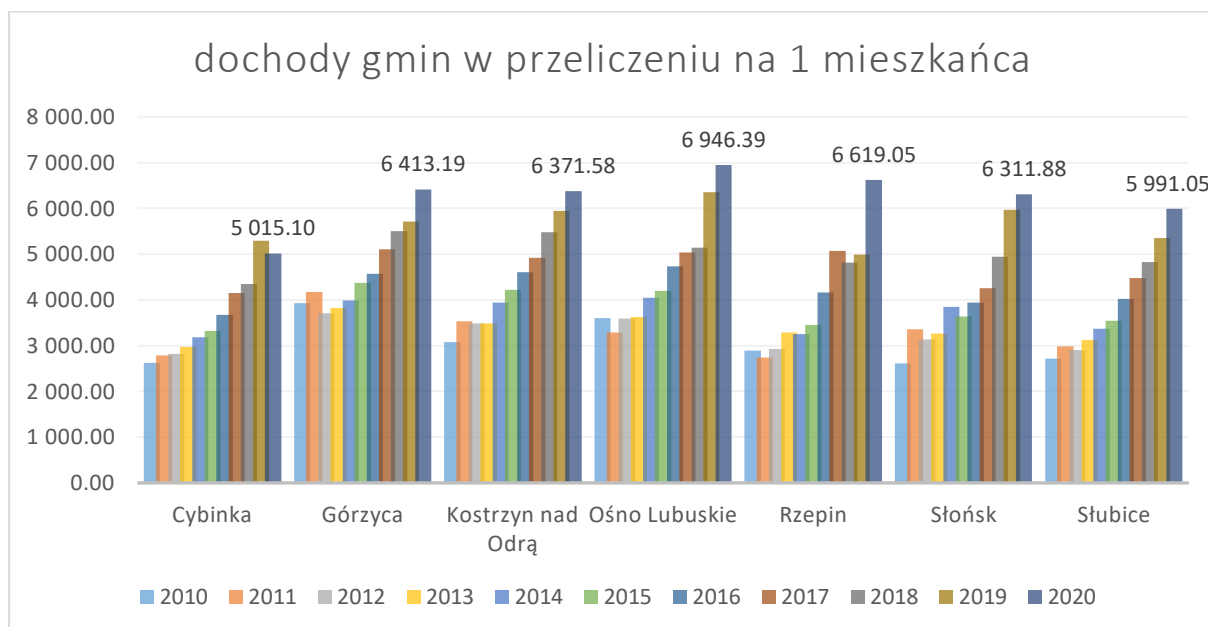
Znana jest wielkość wydatków dla każdej z gmin. Istotnym zagadnieniem jest to, czy wielkość dochodów równoważy te potrzeby. Na przestrzeni ostatnich 10 lat wyglądało to różnie. Jedyną gminą, w której dochody zawsze przewyższały wydatki jest gmina Słubice. Na drugim biegunie znajduje się gmina Cybinka, w której rok z nadwyżką miał miejsce tylko w 2019 roku (rok 2020 bliski zera). Dobrze wypada także gmina Górzycy, w przypadku której po latach deficytu (2010-2011) zdarzył się już tylko jeden rok z wartością ujemną (2019, niecałe 0,5 mln zł). Zaznaczyć należy, że pobieżne spojrzenie na zestawienie zaprezentowane na poniższym wykresie może być mylące. Często bowiem, szczególnie w mniejszych gminach, podczas znaczących inwestycji pojawia się nadwyżka wydatków nad dochodami.

Wykres 137 Różnica w dochodach i wydatkach budżetowych gmin w latach 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

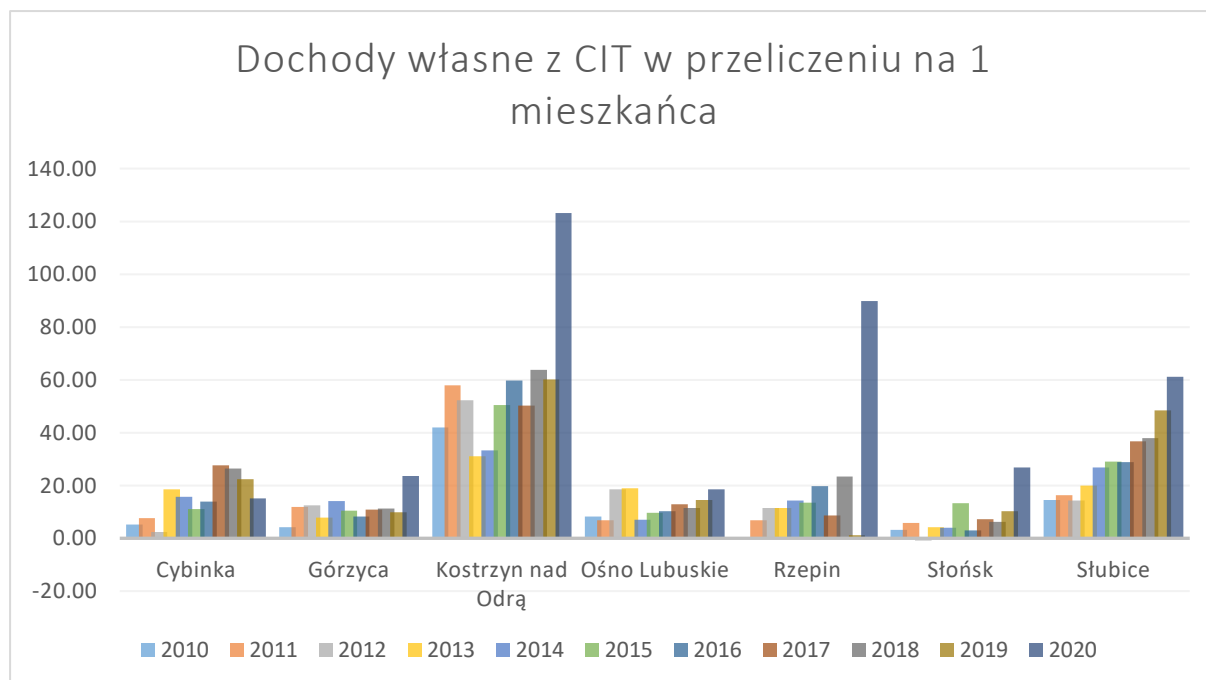

Przeliczając dochody gmin na 1 mieszkańca okazuje się, że wskaźniki te systematycznie rosną. W 2020 roku najwyższy wskaźnik odnotowano w gminie Ośno Lubuskie, nie wiele mniejszy w Rzepinie i Górzycy. Co ciekawe porównując dynamiki wzrostów wydatków oraz dochodów na 1 mieszkańca okazuje się, że ten drugi wskaźnik rośnie szybciej niż wydatki ogółem. Na przykładzie Górzycy – wydatki 2010/2020 wzrosły o 34,5% a dochody na jednego mieszkańca o 53,75%. W pozostałych gminach wzrost wydatków był większy jednak wzrost dochodów mimo to przeważnie okazywał się jeszcze okazalszy (np. w gminie Rzepin, Słońsk czy Kostrzynie nad Odrą był dwukrotny)

Wykres 138 Dochody gmin w latach 2010-2020 w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL) (w zł)

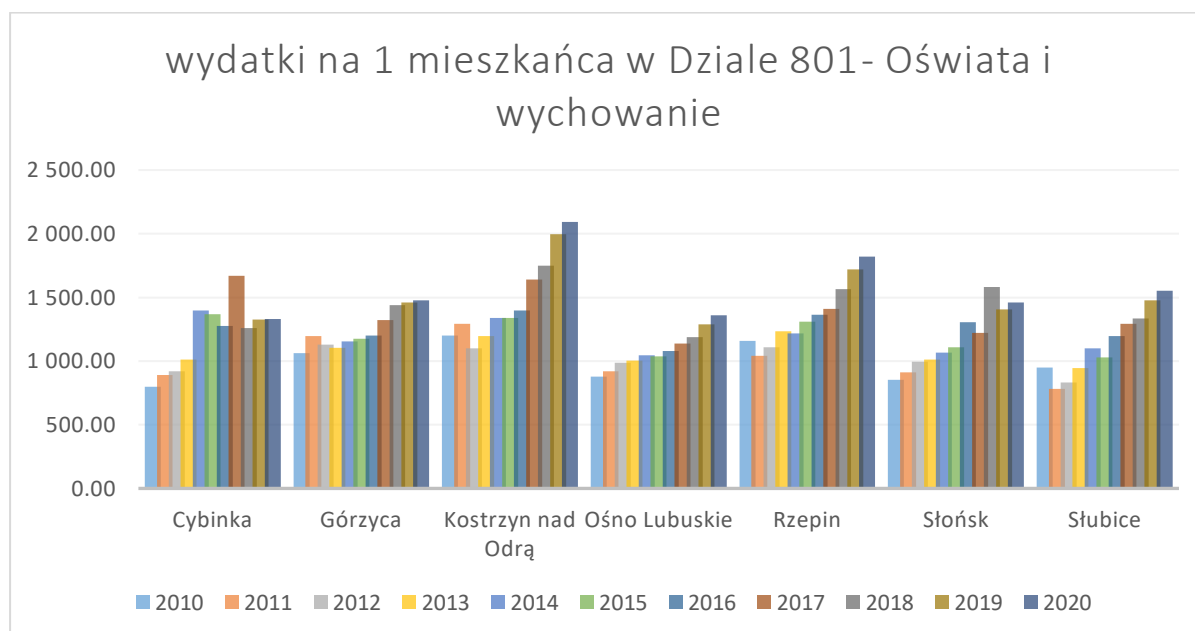

Wykres 139 Dochody własne z CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL) (w zł)

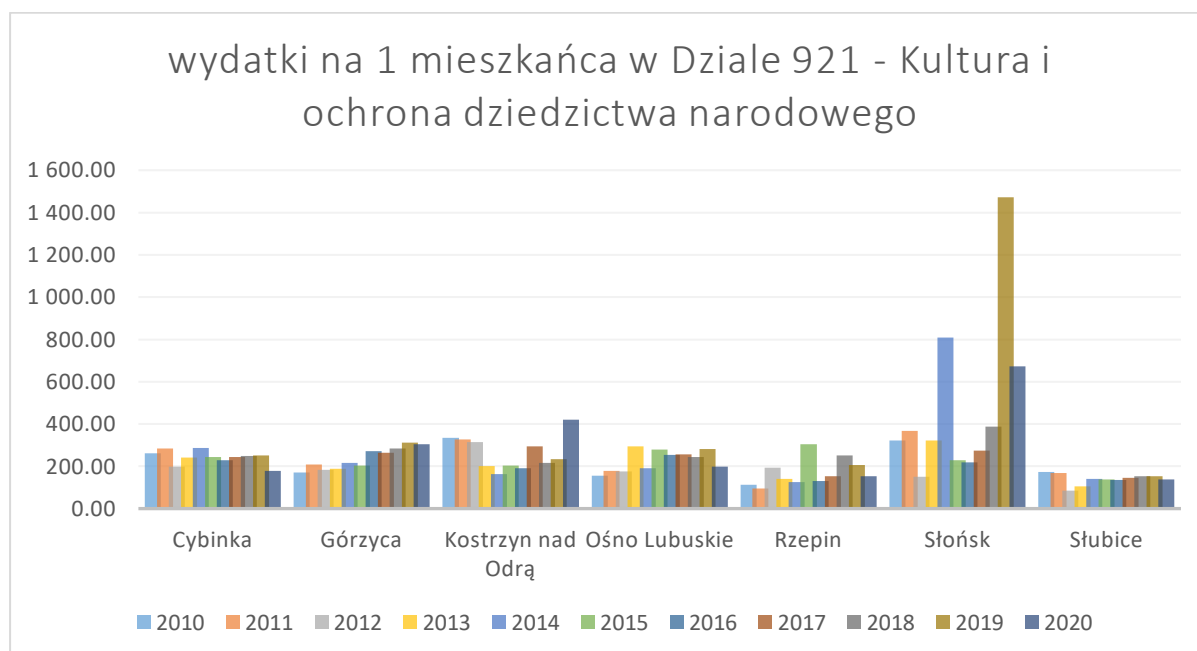
Szczególną kategorią dochodów są wpływy z podatku CIT od osób prawnych. Jest to podatek centralny, w którym samorządy mają 6,71% udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych posiadających siedzibę na obszarze swojej gminy. Podatkiem od osób prawnych objęte są głównie średnie i większe przedsiębiorstwa, które prowadzone są w formie spółek prawa handlowego. Niewielki udział gmin w tym podatku powoduje, że wartości wpływów w przeliczeniu na 1 mieszkańca są śladowe. Okazuje się, że w najlepiej wypadającym w zestawieniu Kostrzynie nad Odrą wartość ta w najlepszym 2020 roku to zaledwie 123,25 zł, co stanowi 1,93% wszystkich dochodów.

Wykres 140 Wydatki budżetowe w dziale oświata i wychowanie (na 1 mieszkańca). Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Kolejne porównania w ramach niniejszej analizy dotyczą wydatków ponoszonych przez gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 3 wybranych kategoriach wydatków: Oświata i wychowanie, Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego oraz zasiłki (rozdział 85214). Porównania te pozwalają na ewentualną zależność wydatków w tych poszczególnych kategoriach i wyników diagnozy w tych obszarach (np. wyniki szkół czy też ocena instytucji kultury). W pierwszej kolejności przedstawiono dane dot. oświaty i wychowania. Okazuje się, że największe wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca ponosi w tym obszarze Kostrzyn nad Odrą oraz Rzepin. Te dwie gminy oraz gmina Słubice to liderzy edukacji na obszarze G-7 (świadczą o tym dane o wynikach szkół oraz oceny mieszkańców). Wszystkie te gminy znajdują się także na podium wydatków przeznaczanych na oświatę w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Lider – Kostrzyn nad Odrą przeznacza na wydatki w tym dziale blisko 1/3 swoich dochodów.

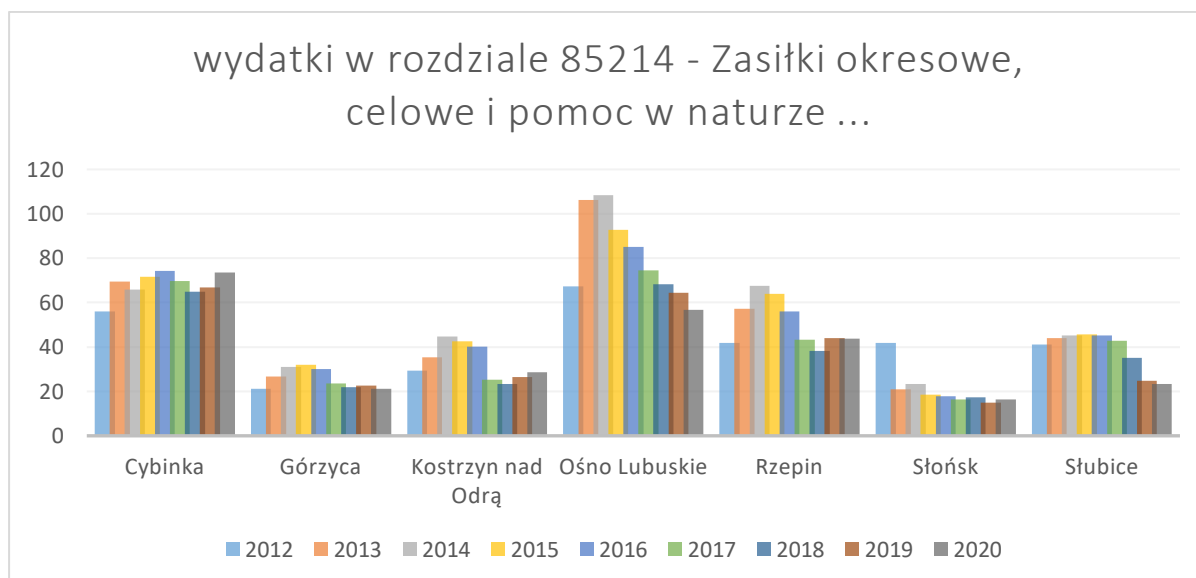
Wykres 141 Wydatki budżetowe w dziale kultura (na 1 mieszkańca). Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

W przypadku obszaru kultury i dziedzictwa narodowego w większości przypadków wydatki gmin oscylują pomiędzy 100 a 250 zł / mieszkańca. Stanowi to przeważenie około 2-3% dochodów gmin. Wyjątkiem jest tutaj Słońsk, który wielokrotnie w ostatniej dekadzie był liderem wydatków w tym obszarze. Prawdopodobnie wynika to z realizowanych w owym czasie inwestycji w tym obszarze tematycznym. Nie mniej jednak nawet w latach o najniższym odczycie dla tej gminy wartości te były wyższe niż większości pozostałych gmin obszaru.

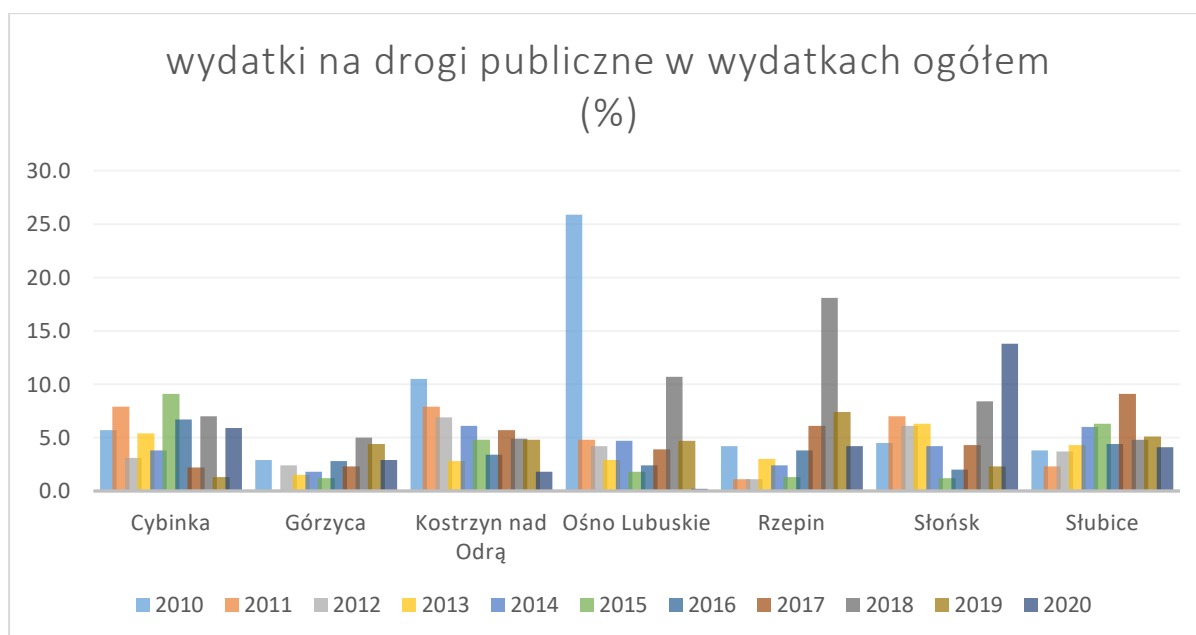
Kolejną dziedziną wydatków, którą poddano analizie to zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze.

Wykres 142 Wydatki budżetowe w zasiłki (na 1 mieszkańca). Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Innym elementem, który był przedmiotem analizy jakościowej na poziomie niniejszej diagnozy są drogi publiczne. Mieszkańcy traktują inwestycje w ich obrębie jako kluczowe i najważniejsze potrzeby regionu. Wprawdzie prawdopodobnie większość ankietowanych ma na myśli te drogi, które nie znajdują się w zarządzie gminnym, jednak mimo to poddano analizie % udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem każdej z gmin. Średnioroczne utrzymanie i rozbudowa dróg zasobu gminnego oscyluje w okolicach 5% wszystkich wydatków. W latach, w których podejmowane są większe inwestycje w tym obszarze udział tych wydatków w budżetach rośnie kilkukrotnie. To pokazuje jak obciążające dla samorządów są to inwestycje.

Wykres 143 Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach budżetów gmin ogółem. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Ostatnim elementem analizy finansów gmin są środki przez nie pozyskane z programów Unii Europejskiej (poza programem PROW). Okazuje się, że od początku ich funkcjonowania najwięcej środków pozyskały Słubice oraz Kostrzyn nad Odrą. Jako beneficjenci (gminy lub spółki zależne) podpisali umowy na odpowiednio 62 i 38 mln zł dofinansowania unijnego. Jednak wiele projektów realizowanych było na terenie gmin bez ich udziału lub też w partnerstwie. Wartość wszystkich projektów, które baza „mapa dotacji” identyfikuje jako realizowane na terenie

poszczególnych gmin wyniosła blisko 2,5 mld zł dofinansowania. Warto jednak zauważyć, że nie oznacza to iż taka kwota zasiliła bezpośrednio tereny G-7 – znaczna część z tych projektów dotyczyła gmin regionu jedynie w niewielkim zakresie a przedstawiona wartość dotyczy wartości całego projektu.

Tabela 20 Wartość dofinansowań pozyskanych z programów UE (poza PROW). Opracowanie własne na podstawie <https://mapadotacji.gov.pl/>

	<i>Gmina lub spółka jako beneficjent (w przybliżeniu)</i>	<i>Suma dofinansowania projektów realizowanych na terenie gminy</i>
Cybinka	6 mln zł	33 422 866,33 z
Górzycza	9,6 mln zł	243 738 959,33 zł
Kostrzyn nad Odrą	38 mln zł	1 276 313 728,07 zł
Ośno Lubuskie	14,5 mln zł	317 182 155,03 zł
Rzepin	20,4 mln zł	88 086 642,46 zł
Słońsk	4,8 mln zł	29 776 608,97 zł
Słubice	62 mln zł	505 073 341,90 zł

Spis wykresów, map i tabel

Wykres 1 Rozkład respondentów w badaniu ankietowym ze względu na gminę zamieszkania. Porównanie z faktycznym rozkładem liczby mieszkańców	10
Wykres 2 Struktura wiekowa uczestników badania.	11
Wykres 3 Struktura wykształcenia respondentów.....	11
Wykres 4 Rozkład odpowiedzi na pytanie o to jak długo respondent zamieszkuje na terenie gminy.	12
Wykres 5 Suma opadów i ilość dni z opadem większym niż 10 mm na stacji Słubice w latach 1951-2020. Źródło: IMGW	17
Wykres 6 Najbardziej wyraziste elementy/czynniki wpływające na życie w "G-7". Źródło - badanie ankietowe mieszkańców, opracowanie własne. Podane wartości to % wszystkich udzielonych przez mieszkańców gminy odpowiedzi (mogli udzielać max 3).....	19
Wykres 7 Rozkład odpowiedzi na pytanie o czynniki w największym stopniu wpływające na życie mieszkańców w regionie. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.....	22
Wykres 8 Graficzne przedstawienie zadowolenia z życia w obszarze G-7 wg poszczególnych dziedzin	28
Wykres 9 Dynamika zmian liczby ludności. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	31
Wykres 10 Prognozy zmian w liczbie ludności. Opracowanie własne na podstawie danych "Prognoza ludności gmin na lata 2017 – 2030"	32
Wykres 11 Przyrost naturalny oraz inne czynniki wpływające na zmianę liczby ludności w latach 2010-2020. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	33
Wykres 12 Saldo migracji w latach 2010-2020 w przeliczeniu na 1000 osób. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	33
Wykres 13 Struktura demograficzna obszaru G-7 (jako całość) na koniec 2020 roku. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	34
Wykres 14 Udział poszczególnych grup funkcjonalnych ludności w liczbie mieszkańców ogółem na koniec 2020 roku. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	35
Wykres 15 Liczba bezrobotnych ogółem na 1000 mieszkańców - średnia G7 w porównaniu z wybranymi gminami. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	36
Wykres 16 Bezrobotni na obszarze G-7 na koniec 2020 roku. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	37
Wykres 17 Udział kobiet i mężczyzn w ogólnej liczbie bezrobotnych na koniec 2020 roku. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	38
Wykres 18 Dynamika zmian na rynku pracy w latach 2011-2021. 2011 = 100%. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	38
Wykres 19 Ocena zadowolenia z życia w gminie pod kątem łatwości znalezienia dobrej pracy. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego. N=557.....	39
Wykres 20 przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100). Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	42
Wykres 21 Zadowolenie z warunków do prowadzenia działalności gospodarczej. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej.	43
Wykres 22 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 osób - ujęcie dynamiczne (lata 2010-2020). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	43
Wykres 23 Nowe jednostki w rejestrze REGON w latach 2010-2020. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	44
Wykres 24 Ilość podmiotów w rejestrze REGON w poszczególnych latach (na 1000 osób). Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	44
Wykres 25 Struktura rodzajów podmiotów wpisanych do rejestru REGON (na koniec 2020 roku). Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	45

Wykres 26 Podział podmiotów z terenu G-7 ze względu na wielkość przedsiębiorstwa. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	45
Wykres 27 Udział podmiotów prowadzących działalność w poszczególnych sektorach wg PKD (na koniec 2020). Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	46
Wykres 28 udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	57
Wykres 29 Bilans nasadzeń i ubytków drzewostanu w latach 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	58
Wykres 30 Ocena istotności potrzeby zwiększenia opieki/ochrony terenów zielonych. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej	59
Wykres 31 Ocena istotności potrzeby poprawy stanu środowiska/przyrody. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej	60
Wykres 32 Ocena istotności potrzeby niwelacji negatywnych skutków zmian klimatu. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej	60
Wykres 33 Ocena zadowolenia z poziomu dbałości o środowisko. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej.....	61
Wykres 34 Ocena zadowolenia z czystości i porządku miejsc publicznych. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej	62
Wykres 35 Ocena zadowolenia z gospodarki odpadami. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej.....	63
Wykres 36 Udział frakcji odpadów zebranych selektywnie w odpadach ogółem w latach 2017-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS	64
Wykres 37 Masa wytworzonych na terenie G-7 odpadów (kg/mieszkaniec) w latach 2019-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	64
Wykres 38 Stopień zaawansowania gminy w usuwaniu wyrobów azbestowych. Za: https://www.bazaazbestowa.gov.pl/pl/	65
Wykres 39 Ilość pozostałych do usunięcia wyrobów azbestowych - udział tonażu w poszczególnych gminach względem całego obszaru G-7. Za: https://www.bazaazbestowa.gov.pl/pl/	65
Wykres 40 Udział gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w podziale na gminy oraz na miasta i wsie. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL). 2020 r. w %	66
Wykres 41 Dynamika zmian w ilości osób korzystających z oczyszczalni ścieków. 2010 = 100%. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	66
Wykres 42 Ilość ścieków przepływających przez oczyszczalnię w przeliczeniu na 1 korzystającą osobę w okresie 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	67
Wykres 43 Pobór wody z sieci na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	68
Wykres 44 Odpowiedź na pytanie o istotność potrzeby rozładowania nadmiernego ruchu pojazdów. Źródło: ankieta online, N=560	76
Wykres 45 Ocena stanu infrastruktury drogowej w podziale na gminy zamieszkania respondentów. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej	79
Wykres 46 Ocena poziomu istotności potrzeby zwiększania bezpieczeństwa w pobliżu dróg w podziale na gminy zamieszkania respondentów. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej	79
Wykres 47 Średnia ilość kursów komunikacji publicznej przypadająca na jedną miejscowość w gminie. Opracowanie własne na podstawie rozkładów jazdy e-podróżnik.pl dla 9.03.2022.....	81
Wykres 48 Poziom zadowolenia z transportu publicznego na terenie gminy. Opracowanie własne na podstawie ankiet elektronicznych.....	82

Wykres 49 Poziom zadowolenia ze stanu infrastruktury wodociągowej i jakości wody na terenie gminy. Opracowanie własne na podstawie ankiet elektronicznych.	83
Wykres 50 Poziom zadowolenia ze stanu infrastruktury kanalizacyjnej. Opracowanie własne na podstawie ankiet elektronicznych.....	83
Wykres 51 Poziom zadowolenia z dostępu do Internetu. Opracowanie własne na podstawie ankiet elektronicznych.	84
Wykres 52 Udział gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w podziale na gminy oraz na miasta i wsie. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL). 2020 r. w %	85
Wykres 53 Liczba czytelników bibliotek publicznych (w przeliczeniu na 10 000 osób) na przestrzeni lat 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	87
Wykres 54 Liczba wypożyczeń na 1 czytelnika na przestrzeni lat 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	88
Wykres 55 Rozkład odpowiedzi na pytanie o poziom zadowolenia z działalności instytucji kultury. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.....	88
Wykres 56 Ocena instytucji kultury wśród najstarszych respondentów.....	89
Wykres 57 Liczba imprez kulturalnych na przestrzeni lat 2011-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	89
Wykres 58 Liczba uczestników imprez kulturalnych na przestrzeni lat 2011-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL). Skala prawa dotyczy sumy uczestników całego obszaru G-7 (kreska przerywana)	90
Wykres 59 Liczba uczestników imprez (w przeliczeniu na 1 000 osób) na przestrzeni lat 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	90
Wykres 60 Odpowiedzi na pytanie o istotność potrzeby zwiększania ilości wydarzeń kulturalnych. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.	91
Wykres 61 Odpowiedzi na pytanie o istotność potrzeby integracji z Niemcami. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.	91
Wykres 62 Liczba członków grup artystycznych na przestrzeni lat 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	92
Wykres 63 Odpowiedzi na pytanie o istotność potrzeby realizacji zajęć dodatkowych (w kontekście rozwojowym). Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.....	93
Wykres 64 Odpowiedzi na pytanie o istotność potrzeby integracji mieszkańców spoza Polski. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.	94
Wykres 65 Zadowolenie z warunków do uprawiania sportu w gminie. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety elektronicznej.	101
Wykres 66 Kluby sportowe w regionie. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	101
Wykres 67 Liczba osób ćwiczących w klubach sportowych regionu w latach parzystych minionej dekady. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	102
Wykres 68 Udział osób młodych w ogólnej liczbie ćwiczących w klubach sportowych. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	102
Wykres 69 Ćwiczący w klubach ogółem, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	103
Wykres 70 wydatki budżetowe na kulturę fizyczną i sport każdej z gmin w przeliczeniu na 1 ćwiczącego w klubie sportowym. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	103
Wykres 71 Porównanie wydatków na sport z wydatkami budżetowymi ogółem. Opracowanie własne na podstawie danych GUS(BDL)	104
Wykres 72 Długość ścieżek rowerowych w gminach G-7 oraz w gminach porównawczych w latach 2011-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	106

Wykres 73 Zadowolenie z dostępności placów zabaw. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.	110
Wykres 74 Zadowolenie z dostępności miejsc rekreacji dla młodzieży. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.	110
Wykres 75 Dynamika zmian w liczbie turystów odwiedzających polskie Parki Narodowe. https://stat.gov.pl/portaal-edukacyjny/polskie-parki-narodowe-wystawa/	115
Wykres 76 Liczba turystów w polskich Parkach Narodowych w 2020 roku. Źródło: https://stat.gov.pl/portaal-edukacyjny/polskie-parki-narodowe-wystawa/	116
Wykres 77 Zadowolenie mieszkańców z atrakcyjności turystycznej gminy. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety elektronicznej	117
Wykres 78 Wskazania dot. istotności potrzeby poprawy atrakcyjności turystycznej gminy.	117
Wykres 79 Liczba turystów korzystających z noclegów na terenie poszczególnych gmin w latach 2012-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Podział na gminy - szacunkowy udział w statystykach powiatowych	119
Wykres 80 liczba udzielonych noclegów w przeliczeniu na jednego turystę. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	119
Wykres 81 Turyści zagraniczni oraz ilość noclegów turystów zagranicznych w ogólnym ruchu turystycznym gmin G-7 w latach 2012-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz szacunkowych wartości ogólnej liczby turystów w poszczególnych gminach.	120
Wykres 82 Udziały turystów z Niemiec i z Ukrainy w ogólnej liczbie turystów zagranicznych gmin G-7. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	121
Wykres 83 Przeciętna ilość noclegów udzielonych jednemu turyście z Ukrainy i z Niemiec w latach 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	122
Wykres 84 powierzchnia gmin objęta planami zagospodarowania w ha. Stan na 2020 rok. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	123
Wykres 85 Liczba planów zagospodarowania przestrzennego ogółem. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	123
Wykres 86 Grunty pozostające w zasobie gmin pod budownictwo mieszkaniowe, w ha. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL), 2020	124
Wykres 87 Poziom zadowolenia respondentów z bezpieczeństwa w gminie zamieszkania. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej	126
Wykres 88 Pożary w 2021 roku. Opracowanie własne na podstawie bazy z dane.gov.pl	129
Wykres 89 Pożary lasów w 2021 roku. Opracowanie własne na podstawie bazy dane.gov.pl	130
Wykres 90 Czas przybycia pierwszego podmiotu ratowniczego na miejsce pożaru (2021). Opracowanie własne na podstawie dane.gov.pl	130
Wykres 91 średnia odległość miejscowości od remizy. Opracowanie własne na podstawie google maps	131
Wykres 92 Mapa zagrożenia powodziowego. Źródło: geoportal.gov.pl	132
Wykres 93 Rozkład odpowiedzi na pytanie o grupy społeczne, które mają utrudnione warunki rozwoju	133
Wykres 94 Wskaźniki dot. żłobków w gminach. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	134
Wykres 95 Poziom zapełnienia żłobków gmin G-7. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL) za 2020 rok.	135
Wykres 96 Poziom zadowolenia mieszkańców z dostępności miejsc w żłobkach. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.	135
Wykres 97 Liczba aptek i punktów aptecznych na obszarze G-7. Opracowanie własne na podstawie danych GUS(BDL). Dane za 2020 rok.	136
Wykres 98 Wskaźniki dot. dostępności aptek. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL) za 2020 rok. W zestawieniu nie są brane pod uwagę punkty apteczne. Porównanie z innymi gminami	136

Wykres 99 Rozkład odpowiedzi dot. zadowolenia z jakości podstawowej opieki zdrowotnej. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej.....	137
Wykres 100 Rozkład odpowiedzi na pytanie o zadowolenie z działania pomocy społecznej. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.....	137
Wykres 101 Wskaźniki dot. beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL) za lata 2010-2020	138
Wykres 102 Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, poniżej kryterium dochodowego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	139
Wykres 103 Poziom zadowolenia z warunków mieszkaniowych i dostępności mieszkań na terenie gminy. Opracowanie własne na podstawie ankiet elektronicznych. Odsetek odpowiedzi „nie mam zdania” = 17%	139
Wykres 104 Średnia cena za 1m ² lokali mieszkalnych w powiatach przyjętych do porównania. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	140
Wykres 105 Dostępność mieszkań w gminach G-7 oraz w gminach porównawczych. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	141
Wykres 106 Liczba mieszkańców przypadająca na 1 mieszkanie w 2020 roku. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	141
Wykres 107 Dynamika zmian liczby mieszkań w latach 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	142
Wykres 108 Udział gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w podziale na gminy oraz na miasta i wsie. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL). 2020 r. w %	142
Wykres 109 Grunty pozostające w zasobie gmin pod budownictwo mieszkaniowe, w ha. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL), 2020.....	143
Wykres 110 Wychowanie przedszkolne - wybrane parametry. Opracowanie własne na podstawie danych GUS(BDL)	144
Wykres 111 Dostępność miejsc przedszkolnych – liczba dzieci przypadających na jedno miejsce przedszkolne w latach 2011-2018. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	144
Wykres 112 Ocena zadowolenia z dostępności miejsc w przedszkolach. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety elektronicznej. Uwaga - 39,5% osób wybrało odpowiedź "nie mam zdania"	145
Wykres 113 Wskaźniki dot. nauczycieli w wychowaniu przedszkolnym. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	146
Wykres 114 Szkolnictwo podstawowe - wybrane parametry. Opracowanie własne na podstawie danych GUS(BDL)	146
Wykres 115 Zmiany we współczynniku skolaryzacji netto w poszczególnych gminach. Opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	147
Wykres 116 Nauczanie języków obcych na obszarze G-7. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	147
Wykres 117 Zestawienie wyników egzaminów 8-klasisty z matematyki (M) i języka polskiego (PL) w latach 2019-2021. Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.	148
Wykres 118 Zestawienie wyników egzaminów 8-klasisty z matematyki (M) i języka polskiego (PL) w latach 2019-2021 w przedziałach staninowych. Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.	149
Wykres 119 Ocena zadowolenia z jakości kształcenia w szkołach podstawowych. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.	150
Wykres 120 Ocena zadowolenia z jakości wyposażenia placówek edukacyjnych. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.	150

Wykres 121 Wyniki egzaminów maturalnych z lat 2018-2020 z języka polskiego w szkołach regionu. Opracowanie własne na podstawie danych OKE Poznań.	151
Wykres 122 Wyniki egzaminów maturalnych z lat 2018-2020 z matematyki w szkołach regionu. Opracowanie własne na podstawie danych OKE Poznań.	152
Wykres 123 Wyniki egzaminów maturalnych z lat 2018-2020 z biologii w szkołach regionu. Opracowanie własne na podstawie danych OKE Poznań.	152
Wykres 124 Poziom zadowolenia z jakości kształcenia w innych niż podstawowe szkołach regionu. Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety elektronicznej.	153
Wykres 125 Odpowiedzi na pytanie o istotność potrzeby realizacji zajęć dodatkowych (w kontekście rozwojowym). Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.	153
Wykres 126 Ilość organizacji pozarządowych działających na terenie gminy. Opracowanie własne na podstawie danych KRS oraz powiatu słubickiego, sulęcińskiego i gorzowskiego.	154
Wykres 127 Ilość organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Opracowanie własne na podstawie danych KRS oraz powiatu słubickiego, sulęcińskiego i gorzowskiego.	155
Wykres 128 Rozkład odpowiedzi na pytanie o ilość organizacji pozarządowych na terenie gminy. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.	155
Wykres 129 Ocena korzyści z funkcjonowania na terenie gminy organizacji pozarządowych. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.	156
Wykres 130 Rozkład odpowiedzi dot. oceny własnego zaangażowania społecznego. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.	157
Wykres 131 Rozkład odpowiedzi na pytanie o częstotliwość utrzymywania kontaktów dobrosąsiedzkich. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej.	158
Wykres 132 Rozkład odpowiedzi na pytanie "Czy interesuje się Pan/Pani życiem i wydarzeniami w gminie". Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.	158
Wykres 133 Frekwencja w wyborach samorządowych (2014, 2018) i prezydenckich (II tura) (2015, 2020). Opracowanie własne na podstawie danych PKW.	159
Wykres 134 Frekwencja w wyborach samorządowych (2014, 2018) i prezydenckich (II tura) (2015, 2020) – odchylenie od frekwencji krajowej. Opracowanie własne na podstawie danych PKW.	160
Wykres 135 Odsetek odpowiedzi neutralnych w pytaniach o zadowolenie mieszkańców z 24 obszarów życia publicznego. Opracowanie własne na podstawie ankiety elektronicznej.	160
Wykres 136 Wydatki budżetowe gmin w latach 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).	161
Wykres 137 Różnica w dochodach i wydatkach budżetowych gmin w latach 2010-2020. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).	162
Wykres 138 Dochody gmin w latach 2010-2020 w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL) (w zł).	162
Wykres 139 Dochody własne z CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL) (w zł).	163
Wykres 140 Wydatki budżetowe w dziale oświata i wychowanie (na 1 mieszkańca). Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).	163
Wykres 141 Wydatki budżetowe w dziale kultura (na 1 mieszkańca). Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).	164
Wykres 142 Wydatki budżetowe w zasiłki (na 1 mieszkańca). Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).	165
Wykres 143 Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach budżetów gmin ogółem. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).	165

Tabela 1 Udział obszaru położonego w dolinie Odry i Warty do ogółu powierzchni G-7. Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy hipsometrycznej geoportal.gov.pl	13
Tabela 2 Zestawienie map dot. temperatur i opadów w Polsce. Źródło: IMGW	15
Tabela 3 Klasyfikacja lat pod względem ilości opadów. Opracowanie własne na podstawie: IMGW Biuletyn Monitoringu Klimatu Polski, 2021	17
Tabela 4 Zestawienie celów strategicznych w strategiach gmin wchodzących w skład G-7 oraz w SRWL. Opracowanie własne na podstawie dokumentów strategicznych udostępnionych przez gminę w styczniu 2022 r.	24
Tabela 5 Synteza obszarów tematycznych i celów strategicznych poszczególnych gmin. Opracowanie własne na podstawie dokumentów strategicznych udostępnionych przez gminę w styczniu 2022 r.	26
Tabela 6 Ranking zadowolenia mieszkańców obszaru G-7 stworzony na podstawie odpowiedzi w ankiecie elektronicznej.	27
Tabela 7 Ranking potrzeb mieszkańców obszaru G-7 stworzony na podstawie odpowiedzi w ankiecie elektronicznej.	28
Tabela 8 Ilość mieszkańców obszaru G-7 w podziale na gminy - stan na koniec 2020 roku. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).....	30
Tabela 9 Dane liczbowe dot. kierunków migracji wewnętrznych (G-7) w celach zarobkowych i edukacyjnych. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.	40
Tabela 10 Zalesienie powierzchni gmin porozumienia G-7 w 2020 roku. Źródło: bank danych lokalnych GUS. ...	51
Tabela 11 Wyniki oceny jakości powietrza w woj. lubuskim. Źródło: roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim raport wojewódzki za rok 2019	53
Tabela 12 Ocena jakości wód powiatu słubickiego. Źródło: ibidem	54
Tabela 13 Ocena jakości wód Kostrzyna nad Odrą. Źródło: ibidem	55
Tabela 14 Wyniki badania SDR. Porównanie ruchu drogowego w latach 2010 i 2020/21. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA.	77
Tabela 15 Liczba połączeń autobusowych między miejscowościami w dniu 9.03.2022. Źródło: epodroznik.pl	80
Tabela 16 Liczba połączeń kolejowych między miejscowościami w dniu 9.03.2022. Źródło: epodroznik.pl	80
Tabela 17 Obiekty sportowe (bez przyszkolnych) na terenie gmin G-7. Dane GUS (BDL) za 2018 rok.	100
Tabela 18 Liczba obiektów i miejsc noclegowych na terenie G-7 oraz powiatów gorzowskiego i sulęcińskiego w 2020 roku. Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)	118
Tabela 19 Wskaźniki udziału poszczególnych gmin w potencjale turystycznym swojego powiatu. Opracowanie własne	118
Tabela 20 Wartość dofinansowań pozyskanych z programów UE (poza PROW). Opracowanie własne na podstawie https://mapadotacji.gov.pl/	166

Mapa 1 Zestaw map dotyczących czynników najbardziej wpływających na życie w poszczególnych gminach. Źródło - opracowanie własne na podstawie badania ankietowego. Podane wartości to % wszystkich udzielonych przez mieszkańców gminy odpowiedzi (mogli udzielać max 3).....	20
Mapa 2 Kierunki migracji wewnętrznych w celach zawodowych i edukacyjnych. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego	41
Mapa 3 Aktualnie oferowane tereny inwestycyjne KSSSE w Kostrzynie nad Odrą. Źródło: www.kssse.pl	48
Mapa 4 Mapa GDOŚ - formy ochrony przyrody na terenie G-7.	50
Mapa 5 Rozkład przestrzenny średniorocznego stężenia benzo(a)pirenu w województwie lubuskim w 2019. Źródło: roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim raport wojewódzki za rok 2019	53
Mapa 6 Ocena jakości wód powiatu słubickiego. Źródło: ibidem	56
Mapa 7 Przykład mapy KBW pokazującej specyfikę bilansu wodnego regionu Lubuskiego Przełomu Odry. Źródło: https://susza.iung.pulawy.pl/kbw/	69

Mapa 8 Mapa sieci transportowej obszaru G-7. Źródło: geoportal.gov.pl	73
Mapa 9 Zestaw map dot. typowego natężenia ruchu w Słubicach. Źródło: Google Maps.....	74
Mapa 10 Zestaw map dot. typowego natężenia ruchu w Kostrzynie nad Odrą. Źródło: Google Maps.....	75
Mapa 11 Prezentacja wyników badania SDR 2020/2021 prowadzonego przez GDDKiA. Źródło: GDDKiA.....	78
Mapa 12 Najważniejsze zabytki regionu. Źródło: geoportal.gov.pl	98
Mapa 13 Najważniejsze szlaki rowerowe regionu. Źródło: Openstreetmap.org	105
Mapa 14 Sieć ścieżek rowerowych w Kostrzynie nad Odrą, Słubicach i okolicach. Openstreetmap.org	107
Mapa 15 Wykaz kąpielisk w obszarze G-7. Źródło: serwis kąpieliskowy GIS	111
Mapa 16 Wskaźnik atrakcyjności turystycznej uwzględniający otoczenie i poprawkę transgraniczną. Źródło: GUS Analiza walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia, 2017	113
Mapa 17 Wskaźnik atrakcyjności środowiskowej uwzględniający otoczenie i poprawkę transgraniczną. Źródło: GUS Analiza walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia, 2017	114
Mapa 18 Obszar zdegradowany, Kostrzyn nad Odrą. Źródło: Gminny Program Rewitalizacji.....	125
Mapa 19 mapa wypadkowości woj. lubuskiego. https://lubuska.policja.gov.pl	127
Mapa 20 Zestaw wycinków map - miejsca o największej ilości interwencji policji. Źródło: Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa	128